

B 496

PAMĚTI HRADIŠŤSKÉ

PROF. BOHUMIL FIŠER

1 9 2 0

TISKLA „OSVĚTA“, SPOLEČNOST S RUČ. OBM. VE VALAŠSKÉM MEZIRÍČÍ.

SPISOVATELI A. ZÁBRANSKÉMU
V UHERSKÉM HRADIŠTI

V ÚCTĚ VĚNUJI.

Obecní knihovni radice
ve Zlíně.

Vydávám tyto paměti, týkající se nejen král. m. Uher. Hradiště, ale i širšího kraje hradištského, ne za účelem vědeckým, ale abych uvedl je ve známost širšího čtenářstva, které rádo sáhne po pamětech starodávných. Nejen děje historické, ale i široký proud minulého života národního, třebaš v užším kruhu města neb kraje, line se nám před očima. Také způsob podání spisovatelova, jeho řeč, jeho způsob myšlení napovídají mnohé, o čem autor sám nevypravuje. Myslím tedy, že toto vydání nebude bez zajímavosti a poslouží i práci historické. Především pro dějiny m. Uher. Hradiště. Obírám se jimi sám po mnoho let, sbíraje po cizích archivech jistě namahavě a nákladně materiál, který se mi zvolna hromadí, aby po čase byl zpracován v monografii královského města, které svými slavnými dějinami si ji zaslouží. Tato kniha jakož i do tisku přichystaná historická topografie města Uher. Hradiště, mají býti přípravnými pracemi pro monografii vlastní. Obě tyto knihy vznikly v těžkých dobách válečných, kdy zahlobbání do dějin minulých tolik vlevalo síly pro utrpení přítomná. Malý kruh přátel, kteří věřili v lepší příští pod vedením těch, o nichž dolehaly k nám tajné zprávy, těšil se slavnou minulostí stejně jako vírou pevnou a naději do budoucnosti, odvraceje se od přítomnosti, která byla nemocna, nebo dostávala vysoké rakouské řády. Mnozí z onoho kruhu odešli nebo zemřeli a této knížky se nedočkali. Nebylo nakladatele a není ho ani dnes. Nezbylo než vydati knížku vlastním nákladem. Stejný osud asi stihne práce ostatní, nezmění-li se poměry.

Nečiním si žádných nároků a dávám knížku do rukou čtenářů. Ně, které paměti mají širší význam historický a byly vědecky vydány jinde. Jsou to především paměti Urbanidovy a Lamentací, vydané dr. Fr. Kameníčkem v Historickém archivu. Byl tak laskav, že dovolil mi přetisk svého vydání v této knížce, za čez mu vzdávám uctivý dik. Z ostatních pamětí jen Přenský byl otištěn několikrát a Friedrich (d'Elvertem v Schr. d. H. St. Set. XII. také zvláštní otisk.) Ostatní, pokud vím, budou otištěny poprvé dle archivních pramenů v Brně a Hradišti. Latinské paměti Nislovy zapůjčeny mi arch. p. drem. L. Krejčíkem v Brně, v opise materiálu k Pešinovi z archivu brněnského, jemuž rovněž vzdávám srdečný dik. Za stálou a laskavou pomoc při shledávání materiálu historického i těchto pamětí v zem. arch. brněnském vzdávám srdečný a uctivý dik zem. arch. p. dru. B. Navrátilovi.

V Uher. Hradišti, v srpnu 1920.

LAMENTACE ZEMĚ MORAVSKÉ.

Lamentace země moravské jest příznačným projevem literárním své doby, v níž se objevují lamentace i v jiných sousedních zemích kol Moravy, jako výrazný projev smutku a skleslosti nad vši bídou lidskou, nad požílkářstvím vyšší společností, její znemravenosti, nečestností, nevládnutím, malým porozuměním pro vyšší zájmy země. Lamentace moravské proti všemu tomu staví strašnou bídu země napadenců cizím nepřítelům, vyssávané a vykořisťované vlastním vojskem obranným, takže nakonec jest lhostejno, kdo proměňuje moravské Slovácko, tuto „zahradu jako Eden“ v smutnou poušť, se zničením hospodářstvím, vypálenými dědinami a městy, s lidem vysíleným bédami a utrpením, odvedením do zajetí, nebo rozeštváním, jako zvíř do nejskrýtejších koutů kraje, aby v nich zachovel holý často živoť. Smutek a stesk rozesílá pisatel Lamentace nad obrazem hrůzy, která těžkým, černým mrakem zalehla Slovácko a přece zase jako světlý pruh na obloze ukazuje svou hlubokou vírou k Bohu a volá hlasem silným k svornému úsilí za osvobozením země, káráje trpce všechny, jimž krajan jiné víry, jiného přesvědčení není člověkem, jež by bylo třeba zachránit. Tato úsilná víra v Boha-osvoboditele a vznešený ton snášlivosti charakterisují pisatele, asi Českého bratra, o jehož osobě, žel, nevíme ničeho říci. Přes to Lamentace moravská výrazností svého slohu, jasností myšlenek, svobodně vyjádřených zůstane důležitým literárním pramenem své doby. V kronice Nislově nalezl jsem poznámku tohoto syndika hradištěského „urbs Hradissit tempore belli Boczkagiani quoque aliquoties tentata fuit a seditiosis Hungaris, sed semper inani ausu, unde pagi adjacentes et loca vicina incinerata, que omnia fusius lamentatio moravica, quam ego adhuc Poczaletii existens legi et ex ea bohemicis scribere discebam“. Domnívám se, že Nisl měl v rukou tuto Lamentaci moravskou o níž se zmiňuje, jako obšírném prameni dějů vpádů Bočkajovců, z níž opravdu dobře se mohli učiti česky psáti. Poznámka ukazuje také snad novou stopu myšlen, kde se do rukou Nislových dostala. Dle toho by bylo ovšem možno také, že byla tištěna, jak tvrdí Chlumecký, ač Kameníček pátraje tisku nenalezl, nýbrž jen její rukopis v univers. knihovně pražské (XVII. D. 20. fol. 42 a—). Kameníček oceňuje Lamentaci jako věrohodný, spolehlivý a zevrubný pramen, jehož pisatel byl událostem velmi blizek, neb dokonce měl na nich osobní účast. Pro všechny tyto znamenité vlastnosti neváhám dáti Lamentaci v čelo své shírky paměti z kraje hradištěského, maje ovšem na zřeteli jich vztah k místním dějinám města Hradiště, chtěje i širší kruhy neodborného čtenářstva seznámiti s památkou i kulturně vysoce cennou a zajímavou.

Události r. 1605, jichž se Lamentace týká. Nepokoje v sousedních Uhrách kořenily v nesnášlivosti náboženské. Nekatolické strany byly utlačovány mravně a politicky tak, že vypuklo zjevné povstání, v čelo jeho postavil se člen starého rodu uherského Štěpán Bočkaj. Podařilo se mu získati přívržence nejen mezi straníky, nýbrž i ve vojsku, které bylo proti němu vysláno a vytvořili si silnou brannou moc, s níž nad císařským vojskem zvítězil a uvítán byl v sev. Uhrách jako osvoboditel. Roku 1604 byl cis. vojevůdcem Bastou poražen, ale přes to stavové uherští a sedmihradští se k němu přidali a r. 1605 povolali ho knížetem uherským. Sullán turecký Achmed I. povolal ho dokonce do Budína, kde dáv mu korunu prohlásil ho dědičným králem uherským. Tim ovšem strana jeho vzrostla a přívrženců mu přibývalo. Bočkaj psal také několikrát stavům moravským, by se s ním spojili a jeden z jeho vůdců poslal na hranice moravské vojsko, které zprvu jen menšími oddíly do země vpádalo, aby stavy postrašilo. V prvních dnech květnových napadeny Uher. Brod a Strážnice. Zatím stavové na důtklivou žádost císaře Rudolfa II. na sněmu ve Vyškově (1.—7. III. 1605) začali s přípravami na obranu země, třeba že chabě. Teprve vpády květnové Turků a Hejduků uherských, jež lid obecný pro jich ukrutnost nazýval Tatarý, donutily stavy k novému sjezdu (15. V. 1605) v Uh. Hradišti. Tu teprve organisována lépe obrana země. Vojsko postaven v čelo zemský hejtman Karel z Lichtenštejna s pomocníkem p. Jiřím Hodickým z Holic a v Hradišti měla stále zasedati 12 členná rada, aby se starala o vojsko a jeho potřeby. Ale ohrožené části země od Moravy k hranicím uherským marně se tu dovolávaly pomoci vojenské, ač v Uh. Hradišti bylo již vojsko dost. Ani ohrožená Strážnice nedovolala se pomoci. Brzy na to 8. května nový oddíl Tatarů a Uhrů od Skelice vpadl do Moravy k Landžhufu, Rohatci a Bílovicím. Ani hrůzy a

*) Dr. F. Kameníček: Prameny ke vpádům Bočkajovců. Míst. arch. čes. ak. č. 4. 1894. str. IX.

ukrutenství jich na obyvatelstvu nehnuly hejtmánem zemským. Strážnice se uhájila, ale divoci nepřátelé pálili a plenili kraj až ke Zlínu a Holešovu. Bzenec vypálen 14. května a hrůzy kreje donutily hejtmána zemského, že vyslal hejtmána Kryštofa Tykarta s menším oddílem lidu ke Skalici, kde tento v bitce zahynul a vojsko se vrátilo. — Sněm v Uh. Hradišti zahájen 15. května a nejvyšším velitelem s plnou mocí ustanoven zase hejtmán zemský. Vojsko špatně vypravené se špatně scházelo a stavové žádali císaře za pomoc posílaje mu listy Bočkajovy do Hradiště došlé (19. a 21. V.)

Vojsko svěřeno p. Jiřímu z Hodic a rozložilo se za Moravou v okolí Hradiště, plnění spolu s najatými kozáky. Zemský hejtmán, horlivý katolík, nedbal příliš o Slovácko, většinou nekatolické, spíše se tajně těšil ze záhuby kacířů. Teprve přechod nepřátel přes Moravu a jich pochod k Brnu donutil vojsko moravské k činu. Pan Hodický na ně udeřil a zahnal je.

V červnu nový vpád odvážil se i na Hradiště, z něhož pan Hodický vyrazil a 10. června u Brodu nad rybníkem „Bajovcem“ Uhry porazil a zahnal. Rozprášený nepřítel se krutě mstil na lidu venkovském. — Nyní teprve nastala energická činnost obranná. Voláno do Čech a Slez o pomoc vyslána válečná berně a horlivě sbíráno a vyzbrojováno vojsko. Zatím volnými průsmyky karpatskými po celý červenec vpadal nepřítel do země na plen. Přišla konečně pomoc z Čech a spojené vojsko vytrhlo do Uher dobylo Skelice, osadilo Holíč, Bereně a Šastinu a táhlo k Novému městu a Trenčínu. Ale výprava se protáhla nad Čechy povolenou lhůtu, jich vojsko odvoláno v září, na Moravě rozpuštěno a spolu s jinými se odškodňovalo na obyvatelstvu, stejně jako pomocná vojska slezská až do počátku r. 1606. Nová hlava domu habsburského arcitek. Matyáš sjednal až v červnu r. 1606 smluvu, který ratifikován ve Vídni v listopadu a před tím krátce uzavřena Turky v Toroku nad Žitvou. Až do té doby plenila Slovácko vojska domáci, takže teprve nyní tento krásný dříve kraj Moravy si oddechl a pomalu se zatlidoval, zejména příchodem novokřtěnců (habanů) ze Švýcar.*)

LAMENTACÍ, žalostivý pláč a toužebné naříkání země Moravské na mnohé ohavnosti a rozličné těžkosti a trápení její, v němž se jistotně a pravdivě vypravuje všechno, co jak a kdy se tam dalo a stálo létha 1605: k budoucí výstraze a ku politování toho i ponuknutí se k svatému pokání i k slávě Ježíše Krista sepsaný a vůbec vydaný, kterýmiž kdo by se k poželení nepohnul, musil by srdce kamenného a zatvrdilého býti.

Jeremiaš IX. Kdo dá hlavě mé vodu a očima máma studnici slzí, a plakati budu ve dne i v noci zbitých dcery i lidu mého.

Ezechiel IX. I řekl Pán: Jdi po prostředku města a znamej Than na čelích mužů lkajících nad všemi ohavnostmi, kteréž se působí uprostřed něho etc. A všelikého, na němž užitě Than, nezabíjejte a VoD Svatlně Mě začněte. (1606.)

Jeremiaš XXXIX: A vysvobodíme tebe v ten den, praví pán, a nebudeš dán v ruce mužů, kterýchž ty se strachuješ. Ale vytrhna, vysvobodím tebe a nepadneš mečem, ale bude tobě duše Tvá zachována, nebo jsi ty ve mně měl doufání, praví pán.

Lukáš XXI. Bďte na každý čas, modlice se, abyste hodni jmíni byli ujití všech těch věcí, které se budou díti, a státi před synem člověka. Modlitba víra, láska, pokání vítězí. Kdo zavede, nechť odvažuje.

*) Události tyto vedle jiných popisuje zevrubně F. Kameníček: Vpády Bočkajovců ... v Č. Č. M. 1894 a v úvodě Pramenů.

LAMENTACÍ, PLAČ A NAŘÍKÁNÍ ZEMĚ MORAVSKÉ

Ach, ach, ach, ouvé, běda mně na mé hoře, běda mně nešťastné krajině, kteráž, kdybych větším potokem byla, nežli Morava jest, slzy z očí mých vypouštěla, ještě dostatečně bída mě bych oplakati nemohla. Kdybych největší vejmluvnost všech jazyků měla, nebyla bych dostatečná k vypravování žalosti mé. Anobř kdybych měla moudrost Šalamúnovu, nevěděla bych, odkud počítí a kde přestáti. Ale však v sprostnosti mě trvající, pokudž budu moci, aspoň mým okolním sousedám některým k výstražce a některým k poželení a politování mne, tak jako bídna, zarmoucená a osiřelá vdova z hořkosti srdce mého bolest a bídu mou slovy usedavými vypravovali chci.

Sejděte a shromážděte se, o družičky mé, Aj já bídna, zarmoucená, nač sem přišla? Čeho sem dočkala? A co se mi děje? V čas pokoje neuměla sem mysliti na válku, teď v čas rozbroje neumím pečovati o pokoj, žádné rady sobě dáti nemohu. Nikde v lidech pomoci nenacházím a žádnému ani svému a ode mne zrozenému ani cizozemci se důvěřiti nemohu. Ach běda mně, běda mně nešťastné, shledala sem shledala s mnohými bídami, ouzkostmi a trápením a skutkem toho došla, vyžraly se z života mého jako ještěřice, a teď mne sklubí a sžirají jako žežhule své matky trhají, svou vůli nade mnou provodí a žádné lítosti nemají. Utíkla jsem se o pomoc k ochraně k cizozemcům, ale ach, ach ouvé, běda, teď jsem dovršila a právě hada za řadra vsadila; fif mne teprv na věčnou a hroznou pouť přivodí. A tak již vidím, že žádné milosti, lítosti a žádného smilování nikde nedocházím; a že mi cizozemci tak činí, divu není, poněvadž moji vlastní synové, mně, matce své, co nejhoršího mohou, působí, mordují, derou, berou, lúpí, zabíjejí, krev nevinnou prolivají, hanebně smílštem, cizoložstvem, rufianstvím, ohněm a jinak trápí a násilí činí. Poželej se vám toho, ó družičky (90) a sestřičky mé, politujte mne smutné a zarmoucené, kejte se mým velkým pádem a hrozným neštěstím.

O mé milé družičky, mé milé sestry, mé milé sousedy, zdržujte syny vaše v hrůzi a bázni, jinak, nežli já nešťastná. Mějte lepší řád k Bohu a jeho svatě služebnosti, budte v lásce, svornosti a společném milování. Napomínejte, napomínejte dítky vaše, ať vás v poctivosti předcházejí, svou milou vlast milují a o zachování jí až do krve ať pracují a usilují. Nechte na straně domácích rozbrojův, nechte na straně nezřízeného vyhledávání vlastních věcí, pečujte o obecní. Opusťte závist, zachovejte svazek pokoje, abyste byli nepřemoženi, nebo sic jinak budete-li hřežli a kousati, sežereťe jedni druhé. A nic vám těžšího nebude nad domácí válku; nepokoušejte se panovati nad druhých svědomím (což jest nejhorším kamenováním a bédováním podle vyznání slavné paměti císaře Maxmiliána II.), ukládajíc jedni druhým náboženství a viru, co a jak by věřiti měl. Zdali nevíte, že víra je dar Boží? Protož ji člověk člověku dáti nemůže, ale sám Bůh ji dává. Zdali nevíte, že svědomí samému Bohu osvobozeno býti má a sám Bůh je sobě osobuje? Proč tedy, co jest Božího, sobě smrtelní lidé osobujete? Proč Bohu v právo a moc saháte? Proč, kteří tak jako vy, nevěří, mordujete? Da-liť Bůh viru, chval z toho Boha a užívej ji k dobrému a spasení tvému. Chlubíte se dobrými skutky, ale mordovati, vězeti, vyháněti, všelijak trápti, rozličnými smrtmi z světa pro viru a evangelium

sprovozovati, statku, poctivosti zbavovati loupiti, dráti, zabijeti, páliť, smilniti, cizoložiti, rufianství a sodomářství provoditi, do němoty se vozirati, hráti a summou všechno zlé páchať. To-li budou dobří skutkové? Těmi-li se chlubit a stkvěť? Co tu jiného činíte, co, ó mé milé dítky, jediné že Boha z jeho stolicí smířáte a ďábla, (což hrozného jest) na místo jeho vyvyšujete? Všecku spravedlnost potracujete, světlo za temnosti a temnosti za světlostí kladete, dobrému zlé a zlému dobré říkáte. Ó by to dal Bůh, abyste ne ústy, ale samou pravdou skutky dobré prokazovali, jinačeji láska a svornost a z té zachování vašich milých vlastí by se nacházelo a spařovalo. Pakli by se zdálo Vám, sestry milé, že by musela nevole domáci aneb sousedská vzniknouti, samy, samy rychle spokojeni a srovnání pečujete. A nechťelo-li by jinak býti a tu nastala by válka, tehdy shlukněte syny vaše v jedno, jednomyslní jsouce, nechť o zachování a dobré matky své pracují společně, upřímně a věrně nechť sobě pomáhají.

Cizích hostí a cizozemců sobě za nádra nesázejte, nebo ti ne vašeho dobrého, ale užitku svého hledati budou, vás rozpitíli, jedny proti druhým rozdvoji a summou vás sežerou tak jako kterou mne. Nechcete-li tehdy na to přijíti, berte sobě časně ze mne příklad. Ó bych já se byla cizím neštěstím kála, mohla sem lépe sobě k zachování mému posloužiti. Ale nic jsem na cizí neštěstí nedbala, majíc za to já bidná, že mne to potkali nikdy nebude moci (str. 91), zapomněla sem zajisté v pokoji na někdejší první bídě a trápení. Ale co pravím, cizím neštěstím? Ó bych já byla aspoň uposlechla (nechtěla-li jsem uposlechnouti řeči Boží ke mně mluvené skrz jeho věrné posly z písmy (?) svatého.) výstrahy, které mi Bůh rozličné skrze své zázraky ukazoval a tuto proměnu předzvěstoval. Nebo jaké Bůh veliké a hrozné zázraky činil před zkázou Jerusalema aneb před plundrováním země židovské, též i potom před zkázou jiných zemí, kdežto ve dne i v noci ukazovaly se hrozné obludy, které lidi děsily, krupěje z nebe krvavě padaly, děti se o dvou hlavách rodily, hrom na kostely bíl, v noci mnohokrát slyšán hlas: Vlaská země hled se; v kostelích slyšali rozličné vejstrahy, země se třásla, ohnivá znamení se ukazovala jako pochodně hořící, kométy a hrozná zatmění nebeských světél. Tak před tímto velikým neštěstím nám nemění znamení a zázraky Bůh můj milý ukazovati ráčil. Nedával-li jest mi Bůh v tom návěšti skrze to hrozné a veliké zemětřesení létha 1590 stálé, od kterého mnohé veliké stavení a věže padaly a některé se naklonily? Právěť mi Bůh mnohé věže srazil a jiné ku pádu naklonil. Brzo zajisté v kolikas letech nejslavnější a nejrozzumnější páni smrti padli a jiní se ku pádu naklonili. Nepředpovídal-li mi o tom létha 1594 skrze krvavý déšť, který na tři domy v Znojmě seslati ráčil? Zda-li tu jisté znamení krve proliti nepředěšlo? Léta 1597 neplakal-liž nad touto mou bídou a neštěstím hlas dětinský v kostele v plném shromáždění v Jihlavě? Nepředpovídalo-liž mi hromobiti, které se dalo létha 1598 na zámky a kostely, a ta veliká povodeň, že páni i náboženství těžkého protivenství a hrozných proměn zakusí a jako povodní od vojska nešlechelného zachváceni budou? Nenadarmo létha 1599 ukázal se zázrak na nebi, při němž se nebe otevřelo, oheň náramně plápolala a semotam sebou fochroval, jakés koule vokrouhle se sbíhaly a potýkaly, vojska proti sobě meči jako muži váleční šermovaly a že se z toho sloupově krvaví

ukázali a tak se z jednoho místa na druhé přeháněli. Neznalaf sem já nešťastná, aby mi to krveprolití znamenatí a předpovídatí mělo. Nechci připomínatí těch častých bouřek a hromobití, krupobytí, ledu přsení, povodní, rozličných porodů lidí i hověd a jiného zlého, z čehož se srdce lidské děsilo a pobožní vzdychačce hned soudili, že se darmo nedějí, nýbrž že veliké pokuty Boží ohlašují. A co létha 1602 na nové letho mezi hodinou 8. a 9. na orloji v noci jaké hrozné hřímání, bliskání a hromobití se stalo? ne darmo 23. srpna hned také z večera po západu slunce přišel náramně veliký přival, hrozné hřímání a hromobití, až se země třásla, otvírání nebe a veliké osvícování všeho přišlo a přes celou noc ustavičně až do východu slunce trvalo. A nemohu pominouti mlčením, ani také těch hrozných divův a zázrakův, které Bůh ukazoval. Letha 1604, 20. září přes celou noc nade mnou veliké plápolání a fochrování sloupův rozdílných způsobů krvavých a modrých oblakův jako nějakých vojsk stýkání a jedněch za druhými se shánění, což se nejednou, ale mnohokráte dále, a Bůh to představoval a ohlašoval proto tím častěji, že se již oučinkové následující přibližovali. Nesluší ani toho pominouti a na to nespomenouti, kterák dvě hvězdy 19. prosince po mnohé dni se honily jedna za druhou a kterák jedna druhou předbíhala, tak že ta, která byla zadu, předbíhala tu, která byla napřed. Právě se ach nastojte ty hvězdy honí a jedna druhou předstihá, čehož Uherská země, Rakouská, Štýrská a já nejlépe zakusily jsme. — Ku paměti sobě přivéstí musím podobný zázrak prvnímu, ale v tom rozdílný, že hned s večera asi okolo dvou hodin na noc 28. prosince ukázala se mezitím potýkáním a těmi sloupy jakás hvězda převelmi jasná, k jejímužto světlu peníz na zemi uhlídati mohl. Pánu Bohu jest to povědomie, kdo jest ta hvězda, která mi tak jasně po těchto šermicích (ač ostojili jaká částka mne) svítili bude. Když jsem spatřila dvě hodiny před polednem 29. prosince v času jasném dvě slunce, nic sem toho neuvážila a z paměti mě vypustila jsem pro lhostejnost a nedbalost, jakž historie svědčí, že když se dvě neb tři slunce ukazovaly, dva neb tři papeže, aneb země jedna dva neb tři krále mívala. Aj právě jsou dva králové povstali s velikou záhubou mne i družiček sester a soused v zemi Uherské. Byla jsem časlokrát těžce morem trestána, načež, za to mám, synové moji pamatují, ano trestána jsem lethy 1600 hladem (tak těžce, že dívky mě měly a mnohé z bylin pokrmu sobě hledaly, jen aby břicho své hladovité nasýtily, z kterýžto ne život ale smrt, ne posilnění ale zemdení, ne lékařství ale otravu braly.) Na to jsem zapomněla pro sytost chleba a ourody hojné, skrze což vydala sem se v pejchu. Proč? Že sem měla hojnost chleba, totiž ourod země, obilí, vína, dobytka, mléka, másla, masa, oděvu a všeho, což potřeba k užtku těla. A že jsem požívala pokoje a to přes let 80, měla jsem tehdy za to, že jsem blahoslavená, bezpečně jsem sobě počínala, syny mě v rozpustilosti bez kázně i házně růsti nechávala, odtud se všechno zlé a nešlechtné rozvodnilo.

Opustili a v poušť uvedli synové moji hrady pevné a někdy nákladně vzdělané, hledali rovin, míst rozkošných, na nichž sobě křtaltovně své tvrze stavěli a jako vlaštovice hnízda lípali, hleděli pejchy a nádhernosti v šatstvu a rouchu, kroje divné, vlaské, německé, španělské, francouzské a jiné oblikali a kdo mohl, v tom jeden druhého přejevšiti, nělco napřed měl.

Odtud se dali v pankety a hody ustavičné, tak že dosti potřebný majetnosti, sto a půl druhého sta krmí miti musel, a co pak paní korouhevni?! Tu již ať jest vino bílé, červené, strojené, rozličné malvazy, Ryvola, Pineol etc. za tím co jiného jíti mohlo, jediné opilství hanebné, tak že ten, kdo čtyři, pět, šest jiných opil, za člověka rytířského držán byl. Mnohý se za den dvakrát, třikrát prospal a zase pil. Některý několikrát vyvrátil a přijda, jako dó škorně lil aneb (což jest hrozné) některý do sklenice vyvrátil a jako pes zase vývratek svůj sežral. Některý ani poctivých pánů, paní a panen, nad to služebníků nic nešetře, za stolem kde jedl a pil vyvrátil a položiv se jako svině na stůl, usnul a spal. Co dále z toho pošlo? To musela býti muzika a pacholata zpívající písně světské, opízlé, nemravné a hanebné, které dobré mravy porušují, za které netoliko se nestyděli a že se Bůh na to dívá zapomněli, ale ještě v nich kratochvil, rozkoš a potěšení své měli, smichy, řečtání a postakování (sic) svá strojili. Odkudž hned ať tanec jest, v kterém k manželce druhého, panně a děvečce, jako kůň řečtal, objímal, ji sobě namlouval a jako řezník hovado podobně mačkal.

Z toho není div, že hanebné smilstvo, cizoložstvo a rufianstvo na vrch vzešlo, nebo to již za žádný hřích počítáno nebylo, anobrž moji synové to měli za poctivost a pochvalu, který více panen zprznil a jejich pentlíky truhličku svou naplnil, aneb který větší rejstříky miti mohl, kolik ponižil panen, vdov a cizích manželek, nepočítaje toho, kolikrát s kterou lotroval. Čehož nemohl dověsti chytrosti, opilstvím, dary, tehdy skrze cary dojiti usiloval.

Mnohy pro některé a nětčí zdraví pil, až z sebe duši jako sysla z diry vylil, jiný kontraktu došel, jiný na službu franskému králi se vydal: na to všeckno že zapotřebí peněz, zlata, stříbra a drahých klenotův etc., nemajíce kde bráti, loupili své poddané, platu přičiňující, roboty rozmnožující, vína a piva šenkující, sirotčí peníze berouce, co komu spravedlivého jest, nepláťce, při šencích hudby, tance, hry, smilstva, cizoložstva, rufianství, vraždy etc. dopouštějící, a to nejvíce těch dnův, v nichž se pocty Boží dání měly a když se slovo Páně hlásalo a kázalo. Židům a nekřtěncům, těm škůdcům náboženství pravého správu poroučející, aby ve dni Páně lid od náboženství rozpakovali a všecko na vzdor Bohu činili, kteří jejich statky loupí, kradou, berou a poddané jejich zžirají na mizinu přivodíce. Umřelo právo, zhynula spravedlnost, odvandrovala a odstěhovala se věrnost. Zhřešili kdo, přestoupě přikázání Boží, jen dej do měšce panského, nestarej se, vyjdeš; ale urazí-li kdo pána v čem, hrdla nastav. Milostiví byli v při Božské, kde milosti a litoosti ani nad bohatým ani nad chudým nemělo býti, nemilostiví a ukrutní kde milosti potřebí bylo. Tak sebe na místo Boží a Boha na místo své postavovali. Někteří se styděli a za lehkost to pokládali s poddanými svými mluvití, jejich pře slyšeti ale činili to v rukavičkách, na správu cizí nespravedlnost a ukrutnost provozovali a tak jejich služebníci své zkravavěle srdce jejich jménem a slovem přikrývali. Není tehdy div, že služebníci bohatí a páni na chudobu přicházeli a do dluhův lezli, ježto známe jest, že některý neměl za kopu statku a v šatech do čeho za peníz soli svázati, avšak dostane služby, anť již na tisíce má, a pánu svému půjčuje. Odkud a z čeho? Z toho, co pánu svému nakradl a jeho poddané zedřel. Nebo jaká jest ukrutnost takových, v krátkosti se vypraviti nemůž,

jaká chytrost, fortelové a obmyslové, nebrzo kdo vystihne? Nejeli k nim žádný s prázdnou rukou, nepřinešeš-li a nepřivezeš-li nic, voctneš se, kde by nerad. Umí také na počtu addici, aby počty přidával, výborně pak multiplikaci, aby je rozmnožoval a nejvýborněji regulam falsi, aby pána svého okrádal. A s těžkem se pánu krívda děje, když se toho dotýkati nechce, vždycky věří, nikdy ale neměří. Mnozí lidé obecní to všechno spálňující, velmi pilně postoupili po svých předložených a pustili sobě i osvobodili uzdu ke všem nešlechetnostem a summou docela se Boha strhli, bážeň jeho zavrhl, stud potratili, všechny svaté cnosti sobě pro mladost a pro starost zvošklivili a po všech nešlechetnostech postoupili, žádný žádného netresce, vyšší, aby jen peníz dostávali, nic k hříchům neříkají, títo, aby svobodu k hřešení měli, peněz (by krásti, loupiti a mordovati měli) nelituji; a kdo by všechno vysloviti a vypravití mohl? Protož Bůh jsa spravedlivý, děle toho nésti nemohl avšak prve nežli trestal, trestání své ohlašoval, tak se chovaje, jako otec k dítkám, které když hřeší, napomíná je a metlu ukazuje, že je trestati bude a když nechťi dbáti, tu skutečně tresce.

Tak otec nebeský napomínal a své metly ukazoval, ale když sem já s svými rozmářilými dětmi dbáti nechtěla, tehdy k skutečnému a opravdovému trestání přistoupil. — Abyste lehdy tak nedbanlivě, o milé družičky, o mé milé sestry, o mé milé sousedy, jako já nebyly a napomenutí otce nebeského málo sobě nevázily, poslechněte již, kterak mne můj milý otec nebeský tresce. Žádal toho žalobník volených Božích, aby mu Bůh nade mnou moc dal a měl k tomu způsobné díle své, skrze které svou vůli nade mnou provésti usiloval. Ten pod zástěrou obrany proti nepříteli s vojskem položití se chtěl v těch místech, kde se v čistotě slovo Boží káže a svatými svátostmi bez nálezkův lidských přisluhuje, tak aby ta místa skazil a ostatky církve vyvrátil, nebo kdyby mu Bůh byl tu moc dal, nic nemělo ukrutnějšího provedeno býti, byl by opanoval místa ta všechna, aniž by se kdo vyskytnouti měl a jemu netoliko odporovali, ale nětko říci; jeho zlobivá chasa Balounská a raději vtělení ďáblové, nežli lidé, žádnému by neodpustili, ale takové tyranství a ukrutnost, jako v Sedmihradské, Ulherské a Slovanské zemi by provodili, mordovali, napořád všechny statky brali, ženskému pohlaví násilí činili, skrze prsy provazy protahovali a tak za koňmi vodili, dítky o zem a stěny rozráželi, sekali, některým tak tuze presy hlavy svírali, až oči jim vypadly, jiným oči loupali, nosy a uši řezali, ouřední osoby stínali a na kůl dávali, některé pálili, některých hlavy vařili a přátelům jejich jísti je dávali, koně vínem napájeli a umejvali, čeho pobratí nemohli, všechno skazili, odjíždějice každý svou hospodu zapálil metajíce do ohně všechny věci, které pozůstávaly a summou mečem a ohněm před sebou i po sobě všechno plenili, aby žádných statkův nepozůstávalo. Nebeský pán otec znaje, že by to k lehkosti jeho svatosvatého jména bylo, a že by docela ostatkové jeho církve musili zhytnouti, nedopustil té moci knížeti temnosti, ale sám mne trestati a soud svůj od domu svého začítí uložil, avšak ještě před tím dával mi výstrahu skrze to, co se dalo v Slovácích, abych opatrněji sobě počínala. Já na to málo dbala, a když sem jistě kundšafy měla, nic na to nedbajíc co se u sousedův dalo, vypustila sem to z paměti, že šťastný jest ten, kohož cizí nebezpečenství opalného činí. Viděla sem, že u sousedův hoří a nedbala jsem hájiti svého. Až teprv

kdysi cosi, když již téměř nepřítel za humny byl, dvěma patenty syny sem napomínala, aby se shotovili a jednomyslně shluknouce se o zachování svého dědictví pracovali. Ale oni lhostejní, leniví a rozmazaní jsouce, nic na to nedbali, neuvěřili, veselí byli a dobrou mysl sobě dávali, až vidouce, že žertu není, jako s hlubokého sna po opilství teprv lid k mustrunku poslali, při kterémžto hned zlé znamení měli, nebo dělo vystřelené veliké spátkem hřidel vyrazilo a některé zabilo, jiné ochromilo a opálilo. Lid který majíce na hořovc, a moha nim vosaditi hranice, zanedbali a z rozkazu hejtmana lid zmustrovaný propustili, což bylo pouhým bláznovstvím a srdce nepřítelům přidalo.

Protož Tataři, Turci a Uhři přes hranice slovanské a moravské mocně až pod Brod Uherský vtrhli a žádali, aby jim město poddáno bylo letha 1605. prvního dne Máje; že pak ne podle jejich vůle jim se zdálo, ale s hanbou odtud odjeli museli, začátek pálení učinili a jednu ves Strání řečenou vypálili. Nepřestali na tom, ale čtvrtého dne Máje hned brzo udeřili na Strážnici a naše vši wartu spítů zbili a tiše do města vkročili, na domy nejbohatších měšťanů tlúkli, a kteří jim otvírali, ty mordovali. Toho času mnoho zbili bohatých měšťanů a veliké klenoty a peníze pobrali a odtud vynesli a spátkem do Skalice se obrátili; ani na tom nepřestali, ale hned na zejtří pátého dne Máje znovu na Strážnici udeřili a ji zapálili, statky brali, lidi mordovali a některé jímali, vázali a přeč zavedli. To vidouce obyvatelé moji, zvlášť za Moravou k horám bydlicí, nepřestávali psáti a jezdit k hejtmanovi pomoci a retunku žádajice. Ale on pravil, že blázní, a že takové potřeby neuznává, protož jim věřiti nechtěl, vyslal dvě osoby z Olomouce, aby pohledly a zkusily, byla-li by toho potřeba a tak-li jest, jak tito praví. Příšlý, shledly a poznaly, že není žertu; jemu však předce žert byl, a nepřítel nebyl tak lenivý a ospalý, nýbrž devátého dne máje dal se k zámku Strážnickému a k němu šturmoval, chtěje tu pevnost míti a v ní sobě hnízdo učiniti. Ale milostivý Bůh, který potrestati a ne docela nás zahladiti umínil, tomu nedopustil, nebo tehdež tři šturmy ztratili, řebříků i prken odběhli, které rychle do zámku pobrali. Pročež rozlitivše se nepřátelé, ohněm všecko pálili, města, městečka i vesnice od Strážnice až po Zlín. Předměstí Velselské a Ostrovské zapálili; před Ostrovem (= Ostrohem) několik se jich na koni ukázalo a harc vedli. Ostrovští za to majíce, že jich málo jest a toliko ti, kteří se ukázali, vypadli na ně do sta osob, ale oni v zálohách zůstávali, jedni v lese Blatnickém druhí v Svobodnici (= potok u Ostroha). Když pak tito harcovníci vyloudili je do pole asi na čtvery hony, tu se teprv valili jako kobylky, jichž přes třináct praporcův bylo, a moje dítky dokola zavřítí chtěli, aby z nich ani noha nešla. Padli z nich devět a dvacet a těch lotrů patnácte. A kdyby nebylo sameho řízení Božího, ten den měli vzítí Ostrov.

Toho dne v jedné hodině ohňův přes pět a dvacetí, které ti lotři zapálili, a dostali se až pod Holešov. Ve Zlíně lid v kostele našli a mladého pána Paclavského i s ouředníkem v zámku vzali. Tu Skalicané někteří po dvaceti, jiní patnácti, jiní desíti a jiní osmi pacholecích chovali, s nimi sami do Moravy a zvlášť na místa vypálená vpády činili, vína, obilí, šaty a všecky hospodářské věci brali, a do Skalice vozili. Ó ne-

věrní, ó nešlechtní, ó bohaprázdni sousedé, zle jste mi se za má do-
brodiní vám činěná odplacovali. odplatíť vám Hospodin! Lidi jste mor-
dovali, zajímali, svazovali, ženy i muže za otroky měli, nimi jako hovady
kupčili a svou nešlechtinou chlipnost provozovali. Nebylo na tom dosti,
že jste brali statky a lidi mordovali a zajímali, ale mučili jste, z někte-
rých pásky dřeli oběsíce je za nohy, žen zle požívajíce, pekli jste je na
ohni a do lůna uhlí řeravého nametali a tak jste odesli nechažíce je
k divadlu a na památku vaši nešlechtynosti. Tuf jsem já teprve počala
souditi, že to žert není, i svolala sem některé své syny, ale ti leželi
v Hradišti, a slyšice, že nepřítel táhne, hned coufali spátkem a kteří se
byli dali za Moravu, přestěhovali se zase za Staré město. Hejtman pak
jejich vida nepřitele, an harcuje na Trávnících*) před branou, žádnienu
vyjiti nedal, aby jich nedráždili. Když tehdy ani psa nebylo, aby na ně
zaštěkal, svobodně, co chtěli, činili. A tehdáž snadně mohli posízení
býti i odplatu vzíti, neb uhané koně měli. Ale Bůh nechtěl, odňal za-
jistě správcům rozum. Potom pak kdysi, až nepřítel jim paty ukázal,
dva praporece přes mosty na Trávníky se vyvalily jako po obědě ke mši,
ale dále jiti nikam nesměli. Aj jak já dítky udatné a zdárné mám! Když
se jim tak dobře z oně strany Moravy zvedlo, hned usilovali, aby dále
předsevzeli své konali. A čtrnáctého dne Máje Bzenec zapálili dali. Tu
již hejtman neměl smíchu nebo prve pravil: Co jest po těch kacířích,
nechť jich polresci. A co bych já k vůli dvoum aneb třem pánům byl
pacholky mordovati dal. Bopomoci, milí dítě, zdráv hájil obecného do-
brého. A k čemuž jsi vojáky shromáždil, poněvadž jsi bojovati nechtěl?
Ale ted již se nejen kacířů, než i katolíků dotklo a nezachovali rozdílů
mezi kacíři a katolíky. Pan Dykart za hejtmana nád vojáky od země vy-
pravenými zvolen, s nimi když táhl k Skalici a nepřítel z Skalice proti
nim vyjel, prostřelen jest z púlháku, dole, kde se pancíř svírá, a život
dokonal. Tělo jeho do Hradiště přivezeno a vojáci bez vůdce zase k Hra-
dišti se navrátili. Nedopustili papeženci mu pohřbenu býti v Hradišti,
protože (prý) byl kacíř, a tak tehdy velici jejich skutkové lásky jsou, kte-
rými se honosí, až nepřejí, ale závidí mrtvým země. Protož jeho tělo do
Tovačova dovezeno a pohřbeno. Na místo jeho za hejtmana volen pan
Jiřík Hodický. Ale zdaliž ta křivda pomstěna není dvacátého prvního
dne Máje od Kozákův, kteří zapálili za horami Trní (= Srní na Sloven-
sku při vázském potoku Klanečnici) a Leskové (sz. od Srního) a zajali
dobytek hovězí a drobný. Ba jistě zvěděli nebozí, kteří měli dobytky, co
jsou Kozáci, totiž že jsou rovni Tatarům, bráti, nač přišli, nic nešetříce, či to
jest, více mým nežli cizím škody činili a činiti nepřestávají a svobodně jako
nepřátelské všecko berou, derou, loupi a prodávají. Právěť jsou Kozáci,
že jako kde kozy stromoví a štěpoví ožerou, nezofaví se, tak po jejich
loupeži a brani sotva kdy se nebozí lidé otaviti budou moci. Jinak onino
pustili té malé křivdy třicátého dne Máje, kdy se štrašem pustili až po
Holešov, tud byl den zarmoucený a úzkosti plný, nebo všudy všecko páli-
li, mordovali, sekali, peníze brali, muže, ženy, pacholata a děvečky jímali,
vázali, na koně sázeli a některé při koních hnali a přeč vedli. Toho času

Trávníky = pastviska na jv. a j. straně Hradiště směrem ke Kunovicím.

Ostrovští vojáci pustili se za nimi až do Nové vsi, několik jich zabili, jednoho černého Tatařa jali a devět koní zajali a přivedli. Tak od těch vojáků byli přestrašeni, až se do domův zavírali, a kde mohli, utíkali; polom, když odešli ti vojáci, teprve ves zapálili. Vojáci na Trávníku u Hradiště ležice, přestěhovali se za vodu za Staré město tak udatní jsouce, aby za zdí bojovali s nepřítelem. Nepřítel harc před Hradištěm na Trávníku provodil, hejtman naň vojáků pustil nechťel, aby (prý) jich víc nedráždili. A tak jim žádný nepřekážel. Potom nocovali v Žeblině. Hlubleku řečeném, táhnouce se od Ostrova k Hluku a Veliké Blatnici, pilné [sic] jich bylo to údolí; a tu na ně připadl nějaký strach, že od jídla, které strojili, od vína a vši loupeže utekli i zbroj a šaty roztrusující tak že lidé toho mnoho nashbírali.

Tricátého prvního dne Máje navracující se od Holešova, kdež byli odehnáni, předměstí Brodu Uherského zapálili a panskou zahradu skazili. To ať se koliv tak dalo, však rozpustili a rozměřili vojáci po hátech (křovinách) Rohateckých nad Strážnicí majice vartovati, aby se nepřítel nedal na druhou stranu přes Moravu, zarazili sobě svatební veselí a spili se. Prvního dne měsíce června tu na ně nepřítel vpadl, je jako hovádu sekal a mordoval a někteří sami do vody skákali a se utopili, hať a pas přes Moravu, opanovali, Kyjov město a mnohé veliké vesnice vypálili. Mezi těmi bídami přistoupilo také i to, že pátého dne června, den sv. Trojice o polední strhlo se hromobití veliké s přívalem, kteréhožto také, když vojáci z Ostrova do pole s praporem vyšli, aby se okázali, hrom udeřil na zámek Ostrovský a věž i některé pokoje roztrhal, šest osob ochromil, ale žádného nezabil, ale všechny živé ostaly, okřály a nic jim neškodí, ani také nezapálil. Co tím Bůh ukázal, ať toho nevízíme, však snadně souditi můžeme. Bůh pejchu tresce, pokutovati chce, ale zahynutí nežádá. Tehdáž den smutný nastal podkrají Hradištskému, nebo nepřítel desátého dne měsíce června v několik tisících silně s přípravami táhl k Brodu Uherskému, chtějice šturmem jej a mocí vzíti, což by byli snadně dokonali, ale Bůh ještě nechťel tomu a divným prostředkem jej zachoval a to tak, že kozáci, rejtaři a pěchota z Hradiště vytáhli, mimo Brod přes hory na Slováky se bráti chtěli, v tom na cestě okolo Bánova dostali nějakého pacholika, který jim oznámil, že nepřítel silně k Brodu táhne a jej vzíti se strojí. Tim napomenuti jsouce obrátili se spátkem a spušťejice se s vrchu, nepřitele spálili. Kozáci se pustili napřed, za to majice, že málo jich jest a jen toliko ti, které na placu spatřili, nevědouce o těch, kteří v zálohách byli. Tu od nich tak byli obklíčeni, že několik kozáků zabili, některé ranili a některé svazovali a již kozáci spátkem coufati počali. Ale vidouce, an rejtaři jich dostihují, zase srdce na sebe vzali, rejtaři dospějice statečně se zastavili a za nimi pěchota pospíchala. To nepřátelé vidouce, že rejtaři tak statečně se zastavili a za nimi pěchota pospíchala, obrátili se spátkem a odběhli tři voze řečníků a dva švihovnic. Však nicméně něctco padlo nepřátel, ale mnohem více z naší strany. Nebo když ouředník před tím kvapně s pěchotou vyběhl, prvé nežli Kozáci dospěli, stratil jednak svou pěchotu. Tehdáž také zabit jest a prostřelen dvěma štáfy kněz Daniel Berger, který když viděl, že zbylí není a všichni utíkají, i on utíkal a pozbuda

koně, dal se přes vodu v místě hlubokém, kterou ač přeploul, ale když na břeh lezl z pulháků prostřelen jest; byl tak živ do třetího dne. Lepší jeho věc byla raději modlitbami a ne mečem bojovati. Ach můj Bože co ten den, druhý i třetí všemu tomu kraji zarmoucený a žalostiv byl, nebo ti rozlíceni jsouce, že se jim jejich předsevzetí nezdařilo, všudy, kde ještě co zůstávalo, pálili, místy i ty boudy pod vinicemi, lidi mordovali a sekali, vázali a zajímali a hrozně neslechetnosti provozovali, rozléstěvše se na všechny strany jako káně a jedouce od Brodu pobrali mnoho koní i dobytka zajali, pro větší počet ženy i dívky na koně sázeli a je mužským rouchem přiodívali, odkudž náramné vojsko jich se zdálo. V noci na polích kopce hojně zapalovali a tudý lidi náramně děsili, kteří ohně viděli, ale co se děje nevěděli. Potom shlukli se jako osové a sršňové pod Nový Světlou, vzíti ho chtěje, ale ubozí lidé tam zavření bidné a těžce s velikou prací zapáliti museli, a když již hořely z jednoho konce od zámku, tehdy nepřátelé vybravše nejlepší koně, zapálili také i z druhého konce. Již pak pro prudkost ohně nepřátelé blízko přistoupiti nemohli, zavřeným znovu nebezpečnosti nastávalo; proto že se most chytali počal, musili vyběhnouti a tak uprostřed ohně vodu vážili a most zalávali s nemalým úsilím. I ti tehdy uprostřed meče a ohně mocí Boží zachováni jsou. — Čtrnáctého dne června dostali se také nepřátelé v ten čas za Moravu přes vodu u Hodonína, veliké škody činiti počali, ale však se jim nedobře zdařilo; neb pan Kryštof Teisl s rejthary míými (s kterými z Sedmihradské země přijel, a to nešťestí nám přinesl, co on s svými tam činil, to aby Sedmihradčané ve mně činili) u Kurdějova (osada při rybn. Písečném) opanoval hráz rybníka Lužického a je do vody vechal, tu jich něco zbito a něco stopeno, jichž počet přes čtyři sta pokládají. Také toho dne stálo se veliké hromobití a zemětřesení. —

Dvacátého devátého dne června vojáci moravští s kozáky polovice Skalice Uherské vypálili, svobodníci bránu vyroubali, dobytka množství vypustili a zajali, do domův některých skočili a kořistili i loupeže brali a ven nesli. Lid v Skalici shromážděný za kostelem stáli za plamenem ohně při zdi a žádný tehda z nich ani šavle nedobyl. Měli již Skalici v rukou, ale hejtman nedopustil ji vzíti a zní vyjiti poručil. Bopomozi mu! Kozáci dobytky i jiné loupeže svobodníkům odjali samy dost za laciné peníze prodávali avšak hojnou sumu uiržili. Od toho času svobodníci s kozáky držeti nechťi. — Protož na zejtrí z poručení hejtmanova vojáci se od Skalice k Hradišti navrátili s nemalým posměchem, proklináním i zlořečením vojákův i lidu, dalo se na hejtmana, k zradě mu to připisující, ale nepřítel vejskal a harčující za nimi, je provázel. Potom šestého dne měsíce července praporec černých rejtharův slizských s pěchotou svobodníkův pustili se na štraf k Skalici, nechavši v záloze u Lúdoměřic pěchoty, sami k Skalici harcovali. Nepřátelé na ně u Skalice vypadli a je honili. To pěchota vidouce utíkali a k Moravě přiběhnouce do vody skákali, kdež se jich na půldruhého sta utopilo. Rejthari semo tam se rozprášili, šest živých jali, rejthari pak na to místo jali dva husaře. Znamení hněvu Božího skrze potvorný porod ukázán, který nějaká žena v Ostrově vydala sedmého dne července; ta vyznala že byla od Tatarů zajata a tejdén mezi nimi zůstávala.

S kteroužto jedny hodiny sedm co činiti mělo a z nich počala, v čtyrech (neb nětco více) měsících porodila, kteráž příšera ani rukou ani noh neměla, ale hlavu jako hřeben kohoutí, oči jako slepice, ústa a jazyk jako hovado, neb kráva. Pán Bůh ví, co tím ukázati a vyznamenati chtěl. A jistě ne nadarmo takovou potvoru z takových šelem vyvedl: nebo jakou hanebnost provodili s ženským pohlavím zajatým, vypraviti nelze: staré ženy stínali, mordovali a sekali berouc od nich peníze, mladé ženy, děvččky i panenky jímali, vázali a na koně brali; kde ležely tchdy do naha je svlíkali, ruce jim za hřbetem napjaté svazovali a tak jih podle sebe líhati nechávali. Tu s některou sedm, desed, dvanáct i čtrnáct činili mělo, až ani vstávati, ani choditi nemohly: k té bídě ještě je karbáči mrskali, tu neodpustili ani věku, nebo ve dvanácti, desíti i osmi letech panenky poskvřňovali, některé tak zbědované nechávali, aby zahynuly. Jaké tehděž bylo utíkání obojího pohlaví starých i mladých! Mnohé ubohé těhotné ženy, utíkajíce před rukami těch chlipných vrahů, na mostech, v lesích, v horách a bahních mezi jezery, v dírách, jeskyních a jinde rodily strachem a porodice hned z místa na místo běhají a křeji se musily. Lidé po horách, lesích jamách, jeskyních, jezeřích a jinde jako hovada a živočichové byt svůj míti musili a nikde hlavy vyskytnouti nemohli. O jakým strachem všudy všichni naplněni byli a jsou! Žádný postaviti se a proliviti nesměl. Jeden ten Tatar křikem toliko deset i dvacet zbrojných jonáků zahnal, několik set lidu utíkalo jen spařice jednoho, dva aneb tři na koních hrcovali, buď byli přátelé aneb nepřátelé. Tak všecko srdce upadlo lidu tomu, právěť jest to mella Hospodina, seslaná na přestupníky příkázání jeho. O panovníče, Hospodine, Bože náš, dlouho-li dopustíš takovou nešlechetnost provoditi a zlost páchat? Ach, milostivý otče, skůro-li se na svá slitování rozpomeněš a budeš nám milostivý(sic) jako otec dítkám svým? Nebo ten nepřítel vždycky více se silí a smělejší jest; kterýž výsad učiniv devátého dne července do městečka Velké, hospodářů udatných do dvanácti zbil a žen a děvčček množství zajal, s kterými svou vůli nešlechetnou násilně provodil. Činil pak to ne z jedné strany toliko, ale z obojí strany Moravy, přes kterou se přeplavil dvanáctého dne měsíce července okolo Hodonína mečem, ohněm, loupeží a zajetím všecko plnil a zkazil mnoho velikých městeček a vesnic podobně jako v kraji Hradištském a předešle před tím okolo Břeclavě učinil. Nikde žádná lítost, ani jméno Boží, zvláště u Sedmihradčanů, kteří nejukrutnější jsou, neplatilo. Tak jistě pravili: „Tak ste vy a Němci nám a našim v zemi naší činili. Protož vašim a Němcům děkujte, kteří nás tomu naučili“. A v pravdě já chť i nechť vyznati musím, že to Bůh hodně na mne pro nezdařilé děti dopustil. Nebo ač já neposlala jsem vojákův mých a za to jim neplatila, aby oni proti svým, proti kristianům a proti právu a spravedlnosti bojovali a válku vésti měli; ale však když sem o tom slyšela, an také že tím se mnozí chlubili, co v Uhřích a v Sedmihradské zemi činili, kterak kde přitrhli, domů se zmocnili, sami hospodařili, jedli, pili, vínem koně unívali, napájeli, klenoty a statky i šaty brali, lidi svlíkali, dobytky zajímali, čeho stráviti a pobratí nemohli, kazili, pokrmu nohami šlapali, psům metali, sudy roztlínali a sekali, tak vína i piva vylevajíce, lidi mučili, aby o penězích

pravili, hospodáře mordovali, s ženami, dcerkami a dívkami zle živi jsouce, nešlechtnost páchali a mrzce je sprzňovali, presy jakýmis lidem hlavy svírali až oči i mozek vytlačovali, věšeli, stínali, probodávali, sekali, pálili, z hospod jíti majíce společně každý v svém domě všechny zbil a vyjeda po sobě zapálil, až k tomu přistupovali, aby tak svědomí a duše lidské katovali. To já slyšíc, tak jsem byla choulostivá, jako Eli k synům svým, že sem jich netoliko trestala, ale z toho kratochvila radost měla. Aj tehdy teď Bůh můj spravedlivě mi odplácí a na hlavu mou obrací. — Protož čtrnáctého dne července rejthaři a kozáci, ač v větším počtu se nacházeli, než-li nepřátel, však na ně udeřiti nesměli, ale utíkali. Odjal jim Bůh srdce mužské a dal jim babské. Snadno mým vojákům bylo vůli svou prozrazovati v cizí zemi, jako nyní cizozemcům v mé, kde se jim ubohý lid brániti nesmí. Ale jich poslouchati musí a činiti všecko k vůli, co jim ráčí. Oni takové příležitosti dostavše, pustili se až po Hradiště, jíní pod Dívčí hrady pálili a tehdáž také i Hodonín městečko vypálili. Nemeškali páliť a plundrovati také i v Rakousích, tak že z této strany Dunaje všudy všecko vypálili i splundrovali, až jen půl-druhé mile od Vídně se zastavili. — Šestnáctého dne července chtějice pak docela panství Břeclavské zkaziti padlo jich kolikos seň a jejich rytmsíř (který byl Polák) jat, ale svobodně propuštěn, aby chodil po zámku, jen z zámku aby nevycházel. — Dvacátého předního dne července potom zase znovu u Břeclavě kolikos jich zbito. Pod horami k vůli úředníka(sic) dvacátého pátého července, někteří chtěli vpád učinili na Slováký za hory na den sv. Jakuba, ale když oni asi tři hodiny před polednem vytáhli, toť právě o poledni Slováci a ta směsice udeřili a vpadli na panství Světloušské a zvláště na ves Komní, která před tím malou zkázu byla vzala. V té bylo lidu mnoho a všecken lid doma, proto že posvícení drželi; tu všecko vůkol obklíčili, skrze ni jezdili, stínali, sekali, jímali, vázali, zapálili, od kteréhožto ohně mnoho lidu uhořelo, neb v některém domě čtyři, šest, osm upáleno jest. Proto raději do ohně lezli a leckdes se lidé ukrejvali, nežli by těm lotrům-upadli, Odtud vpadli do Bojkovic, Krhova, Bzového (Bzová), Záhorovic, Nedvědic (Nezdenice), Šumic, Bánova a tak větší škodu učinili, nežli po všechny první vpády. To slyšíce před horami navrátili se, ale velikému zármutku a pláči. Ach přenešastné posvícení! Tak umějí moji synové málo nebezpečensví sobě vážiti, ale jsou bezpeční, jedí, žerou, pijí hrají, frejují a všecko zlé plodí a provodí, a tehdáž na ně zahynutí přichází. O by se aspoň jíní tím zlým neštěstím káli! Kéž nepřítel se tak chová! Jak jest ustavičný a střídný, aby jen svou zlost provedl.

Dvacátého sedmého dne července hned zase usiloval přepraviti se přes řeku, což i dovedl. Tu profantníky zbili a nětco koní vzali, peníze pobrali, několik jich zabili a sudy s nápojmi rozsekali. Tehdáž se stalo, když Čechové od Vacenovic přes Dúbravu (rovinka jižně od Bzence až k ř. Moravě) dávali se přes hati k zámku Strážnickému na druhou stranu Moravy, aby v Strážnici leželi, ještě před tím, když tábor český ležel na Doubravě, směle čtyři přijeli a před očima všech harcovali, čemuž se Čechové nadiviti nemohli. Na druhý pak den, dvacátého osmého dne července zase přes Moravu dali se a pálili. Že pak tak často vpády přes

řeku činili, to tudy šlo, že panský mlejn pod Strážnicí opanovali, který průchod měl na obě strany, v tom mlejně do mnoha mívův obilí všelijakého pobravše mleli a do Skalice odvezli. A když jim na nejtěžší přišlo, ten mlejn, jakkoli mohli, zkazili. Toho dne z Skalice na Čechy vypaďše, Rakvice, rytířského člověka z Hradeckého kraje jali. Opět třicátého prvního dne července nic nedbajíce na vojsko české znovu se pustili přes Moravu a do Bzence, ač prve vypáleného, však vyzvěděvše, že tam rejtharí i kozáci leží, způsobem rejtharským udeřili, zbytek vypálili, sotva co zanechavše, rejthary zbili koně jim pobrali až i Jiřímu Zahraděckému přes čtyřrycet koní vzali, neb věděli, kde rejtharí a kde Kozáci stáli; rejtharům neodpouštěli, kozákův pak s pokojem nechali na ně přicházějice. Nebylo-li jest tu pnutí, sám Bůh to sud. Mezitím ubohý lid vytrpěl a všecko zlé podstoupiti musel.

Prvního dne měsíce srpna, vidouce Čechové, že žertu není tuze se na Moravany i přímě domlouvali, aby s svým vojskem nemeškali, ale jim ku pomoci táhli, pravíce býti věc neslušnou aby oni na ně čekali měli, anobrž, že náleželo Moravanům na Čechy očekávati, protož jestli nepospíší, že zase odjedú a domů se navráti. Tu mili Moravané chtějte neb nechťejte z Hradiště museli hnouti se a k Strážnici táhnouti, ač by se tuším ještě solva v tým dni byli vypravili; nebo (prý) očekávali na premované sukničky vojákův svých, bez nichž by tuším nemohli bojovati. Tuf se bylo nač podívali: tomuto pinty nádherné až do země visely, rapíry pozlacené i všelijakou pejchu v divném kroji, v vozích i koních. Tuf jsem viděla děti mé smilné, kteříž hanebné larvy buď šlundy s sebou vezli i vedli tak těměř, že každý při boku svém ochranu svou měl, to ne proč jiného, než aby ku počtu vojska přibýlo. Musely i ty kurvy svůj praporec míti i svého fendrycha, a na jejich praporci tak ohavné věci zmalovali, že by se nad tím dábel zastyděl mohl; však jim to všecko milé bylo jako ohyzdným rufánům a kurevníkům. Mé pak vojsko nic za to nestydí se, že je zahanbují Turci a Tataři, kteří takové nešlechtnosti neprovozují, aby takové nestydaté opice v svém vojsku trpěti měli.

Když se pak od Hradiště k Strážnici hýbali, nepřátelé s vrchův na všecko to vojsko, jak opravni jest, hleděli a pustivši se na desíti koních pod háj Blatnice Velké na cestu Ostrovskou před nimi harcovali a se tumlovali. Tu se někteří z vojska vyrazili a je honili, ale na darmo, nebo jich dostihnouti nemohli. Nic se toho vojska nepřátelé nestrachujíce, na jejtří druhého dne srpna z hor do vesnic vypálených outok učiuili, lidu mnoho zbili a více zajali a zvláště těch, kteří šli na zeň, bezpečice se, že vojsko naše leží u Strážnice, pro kteréž že nebudou smíti vpády činiti; ale oni na to málo dbali, protož museli se naši hnouti a Skalici oblehnouti. Třetího dne srpna nepřátelé od Třebouchova přes hory na panství Světlavské vpadli a lidi mnoho zbili a více jich zajali, nebo nepřestali na tom, že prve přes čtyry sta jich pojednou byli zbili, když je ouředník co na kutloff (jako na jatky) ovce vyvedl a je opustiv, sám utekl. Bále se ten o kůži svou, ale lidskou a cizí nastavil, sám dobře loupeže a kořisti bráti uměl a nimi bohatl, ale lidu opatrovali neuměl. Dosti na tom on se býti domníval, když den po dni hodoval a opije se lid rozháněl a z statku pána svého zbohatl, jsa prve nuzný; ale aby dobře spravovati

uměl, o to se nestaral. Ten pak ubohý lid jako hovada na kufloff jsa vyveden, co ovce k zabiti oddáni byli, nebo nemajíce vůdce k rozkazu nepřátel ručnice a zbraň na zem položiti museli, který oni vezmúce, do nich co do hovad strkali a jiné tvaři k zemi skladouce tak stínali. Umějí úředníci lidi dřiti a mozoly jich žráti, ale neumějí je chrániti.

Čtvrtého dne srpna, když pak pan Ostrovský s Vilémem Nekšem z Zlámaného Oujezdu jel do tábora k Skalici, od Veseli k Strážnici se na hatě pouštějící, viděli vojáky, tu pan Nekeš pravil, že jsou Kozáci, pan pak Ostrovský, že jsou nepřátelé. Ten nechtěl tomu dáti místa, ale vždy pravil, že Kozáci jsou, a poručil sobě dáti koně povodního, na kterého z vozu sedna, pravil, že pojede, aby se od nich novin nějakých doptal; kterému, ač bylo zbraňováno, však dbáti nechtěl, a jak jich dojížděl, hned ho obklíčili a svázali. To vida pan Ostrovský rychle na koně povodního vsedna k zámku Strážnickému pospíšil: Oni pak s Nekšem za hory se brali, s šatů jeho, (kteréz ten den nové a nejprv oblékl) jej svlékli, jakous košili a houni naň dali a v svém vězení drželi, kdež i uměl. Moji pak synové tak byli opatrní, že ani žádné warty u Strážnice a Veseli v to místo neosadili, ač věděli dobře, že se s hor tou dolinou a žlabinou pouštěli a tudy i přes Moravu dávali a mnohé i často profantníky zbili a zjímali, ale však vědomě jest, že když Bůh koho trestáti chce, odjímá mu i rozum. — Když pak dobývali Skalice pátého dne srpna, tehdy největší kus se rozírl a ruku s ramenem puškařovi utrhl, který byl zrádce, nebo střelbou všechno město přenášel, tak až i jednou dva rejthary na wartě z druhé strany zabil. Toho dne deset osob okolo snídani na koních z města vyjelo, kteříž dlouho harcující a posměch našim čínice zase do města vjeli. Noci té, že přišel dešť, z města vytáhli a skrze vojsko probiti se chtěli, kdežto podvkrát velký křik se stal i střelba šla. Ale když toho nemohli dověsti, zase se museli do města obrátiti. Ale den Proměnění Krista Pána aneb v sobotu před devátú neděli po sv. Trojici šestého srpna v noci s víčera nepřátel s Skalice vyjeli a co pěknějšího bylo pohlaví ženského s sebou zajali, i statky a loupeže odvezli; tak soudí, že se skrze zradu stalo a to v příčinách těchto; tak že žádali propuštění a podávali za to dvě tůny zlata; tak že v té bráně, kterou vyjeli, žádné warty osazeno nebylo, ano že Kozáky do Hradiště pro střelbu, které nebylo potřeba, vyslali, vojsko v jinou stranu obrátili a ne v tu, kudy k horám jeti měli berouce sobě to za příčinu, že ta brána byla zametána, jako by ji sobě zase odmetati nemohli. Ještě i proto, že hejtmán okolo nešporů v Skalici byl a potom ještě přede dnem do Skalice vjel a s světem po domích chodil a hledal. A ač by sotva co byli učinili a moci Skalici vzali, nebo k střelení jejich ani zeď se nehýbala, ale že neměli prachu, čím odpirati, podkopávali naši zeď, aby podložili dvě tůny prachu a tak zapálíce, zeď roztrhli. Ale oni nanosili z druhé strany mnoho kádi vody, aby prach zalili, a také zase kopali proti tomu, aby mohli toho prachu dopadnouti. Tu potom všickni do Skalice vpadši pro mladost, pro starost rozličné kořisti, a kdo nač přišel, brali; vězňů na tisíc jest propuštěno, z čehož někteří velikou radost měli, ale některé larvy chlipné nerady tomu byly, že se Skalice našim dostala. Uhrů mnoho v sklepích nacházeli. Hejtmán vyslých z Skalice honiti nedopustil, Těch časů náramně a usta-

vičné pršky byly za několik dní od čtvrtého dne až do dvanáctého, odkudž veliké rozvodnění přišlo a skáza na obilí, tak že nelohko v mandelích a v snopích obilí porostlo, ale i stojící a nezžaté. Případl také mor na dobytek, že nelohko z loupeže zajatý, ale i domácí náramně mřel.

Dvanáctého dne srpna, když se pak naši vojáci na štráf pustili pod Branci, zbylo jich z rejtharů a kozáků tři praporec, a tam téměř do nohy rejthari biskupovi zbili, Braneč pak Plawce a Čechtín našim se dobrovolně poddali a k nám přistoupili. — Čtrnáctého dne srpna Bůh pak nebeský podobným zázrakem na nebi hněv svůj ukázal a osvědčil. A nepřátelé o polední štráfovali až k Hradišti na mostech jímající lidi, tak že toho dne mnoho, zvláště krásného pohlaví ženského, žen i dítek pobrali. Nějaká žena jsa na kůň vsazena, nepříteli šavli dobyla a jej posekala a s koně svrhla, on jsa zmámený, jiného koně dostav, pryč jel. Ta sobě zmužile dovedla, nebo i koně i šavli toho lotra do města Hradiště na znamení dostavila, a víc dovedla, než jiní vojáci.

Dvacátého prvního dne moravští rejthari s pěchotou a svobodníky v neděli jedenáctou po sv. Trojici ráno na svítání vpád učinili na Čachtice a udeřivši na dům panský, našli stálky na vozy vladené a do vozů zapřažené. Tu kořisti a loupeže dostali za mnoho tisíc na zlatě, stříbre a drahém kamení, perlách, prstenech, koflicích, řetězích, rystuňku stříbrném, zbroji oupravné a zvláště šavlich, rouchu drahém, kožíšich, sukních mantlich, mentekách*) dolomaních**) a jiném šatstvu, rouch nádherně vyšívanych, na penězích, dukálích a tolařích, tak že někteří to sotva uvěztí mohli. Potom zapálili městečko a v jiných domích nehledali loupeže, zapálili i Nové město, ale tu nic nenašli; všickni zajistě se všim vystěhovali se byli na Bečkov, tehdáž několik vsí tam vypálili. Toho času byl raněn a jat Bučanypal z Bučan, orator slavný a člověk učený, spolu s manželkou svou a dvěma dítkami, s sestrou manželky své, pannou, a jinými dvěma zemankami vdanými a se třemi dívkami, které sobě osoboval Petr Krosovský a do dvoru svého vzel; ale Bůh jeho předsevzetí neželhal. Nebo on jako Polák chlipný jsa, byl by ponížil i tu pannu i jiné, že pak je sobě nenáležitě osoboval, pan Holešovský ten den, když je on do svého dvoru přivezl, přijel a vzal je mocně, pravě se k nim právo míti, protože jeho poddaný je jal, a tak ta loupež vlku z hrdla vychváčena jest. Byl také jat i jeden kněz pod jednou, ale ten jest mnichům darován. Zabili pak ouředníka a třicátníka, kteří cestu Turkům a Tatarům ukazovali. Nedali se jíti, ale statečně se bránili. Co jiného lidu našli, také zmordovali. Toho aby se pomstili, dne dvacátého prvního a dvacátého druhého učinili vpád nepřátel do Moravy, a kde koho nalezli, sekali a bez milosti mordovali a některé zajali a přeč hnali; kteří nemohli jíti, ty na cestě v horách zbili, dítky od matek z koní na zem metali, o zem házeli a rozrážejíce aneb koňmi šlapajíce, ptákům a zvěři za pokrm nechávali. Mnoho se nacházelo dítek v lesích i na poli v obilí živých, o nichž, či by byli, věděti se nemůže. Tehda rejthari zemští jsou obdankováni***) a propuštěni, také i všechna pěchota ze všech pevností, a hejtman nikde na žádnou pevnost lidu dáti a

*) Mentěk jest kožich suknem potažený.

**) Doloman, doleman, daleman jest uherský plášť.

***) Rozpuštění.

je osadití nechtěl, pravic, aby každý pán svého hleděl, a aby se opatrovali jak vědí a umějí. Toho prve nedopustil, dokud statkově v celosti byli a lidu hojnost měl, ale teď teprv, když statkově tak mnozi zplundrováni jsou a lid zbit a zajat. Tak předešle činil sedě a hoduje v Ilradišti, když pomoci od něho žádali, tehdy pravil: Bodej bych já třem nebo čtyřem pánům k vůli nebyl a abych já pro ně pacholky zbiti dal. Nechtěl-li jest bojovati, mohl lidu neshromáždití, nyní pak říká, že žádná se nestala škoda, ale že trochu kacířů jest potrestáno. A tak se děje, že kdo víry Bohu svému nezachová, také ji vlasti nezdrží, neb bez příčiny dávají správu ti, kteří se z vězení od Bočkajho navrátili, že dva koně pěkně se všemi přípravami Bočkaj hejtmanovi moravskému v dar poslal. Poželi se Hospodinu takových nepravostí. Čechové z ležení a tábora jsou propuštěni, kteřížto bitvu s Němci a Moravci začali a mnoho osob z obojí strany padlo. Odcházejíce pro fanty*) rozebrali přes dvacetí beček vína a do sedmi sudů piva osekali a rozbili, profantníky i kupce obrali, nepouštějíce ani ženskému pohlaví, kterým neměli co bráti, tehdy roušky a čepce z hlav trhali a brali, a tak za několik tisíc škody učinili, a někteří na silnicích a lesích zůstali, jsouce učiněni nákeřníci. Bopomozi vám, mili sousedé, kteří jste taková, že majíce býti citedlní bídý mé, zhoubcové moji jste. Pamatujte, že vám bůh zase touž měrou odplatí a hledje, co vy mně jste učinili, ať to vám zase jiní nevynahradí. Nechceťe se mým neštěstím káti, co se mně dnes děje, toho na sebe zejtra očekávejte.

Toho času divné noviny šly, že Trnavu naše vojsko mohlo vzíti, ale vidouce stádo, že raději to zajali a Trnavy tak nechali. Potom jistší noviny přišly, totiž že vojsko naše Hejduci proplašili k Trnavě jim nakouknouti nedali. Dátého dne října Turek se položil pod Ostřehomem a dostal ho zradou hejtmana Německého, který ho Uhrům pustiti a poddati nechtěl, ale raději Turkům jej poddal a sám se dvěma sty vojáků svých k Turkům přistoupl a spočil se s těmi, kteří Papu a Kaníz zradili Balouny, tak že sobě Turka za Beka (= beje) zvolili a svůj tábor mají, táhnouce s Turkem, větší ukrutnost nad Turky provozují. Ach srdce nešlechetné a ďábelské, které se tak rádo v krvi lidské kocháš a všemu světu zlé praktiky a ligy přinášíš, které raději s Turky tovaryšství nežli s křesťany máš! Těch dnů táhlo kníže jedno k Holomouci, Prostějovu, Slavkovu a tou silnicí až k Vidni; na cestách velké nešlechetnosti a loupeže provozovalo svými vojáký. V Prostějově byvši, z Vidni dalo sobě kurvu přivéstí, s kterou obcovalo podle vůle své, potom propouštěl ji, dav jí sto zlatých. Ona pak před jeho komorníkem pověděla, že by se kníže stydětí mělo, nebo (prý) zeman ledajakýs za jednu noc dá čtyři i pět seth (ach nešťastní lidé, kteří sobě tak draho peklo kupujete a za velké peníze zatracení sobě dobýváte) a toto (prý) smí mi dávatí sto zlatých. Tu řeč on slyše, kázal ji ty peníze vzíti, karabáč zmrskati a pryč zahnatí, avšak mezi tím měštěk některých pilen ne nebyl. Osmnáctého dne října Uhři Ungrad vzali, lid z něho svobodně propustili, do Trenčína vyprovodili, na cestě stravovali a každému vojáků po jednom zlatém dali. Nemeškali také vzíti Uhři i Nové Zámky. Turci po vzetí Ostřehoma pustili

*) Zásoby.

se štrásem od Charvat z druhé strany Dunaje do Rakous a všecku Rakouskú zemi sholdovali, vypálili až po Vídeň, tak že i arcikníže z Vídně ujelo. Nemet Jergel, hejtman uherský, s vojáky svými v té drahé a nákladné zahradě knížeci u Vídně ležel; ten připadl mezi vodami na kníže Těšínské a jeho lid, kterýž lid mu zbil, jej ranil, tak že sám s kolika služebníky zraněný utekl a smutně se navracoval domů. Jak jest spravedlivý hospodin! Turek pak máje takovou příležitost, vzl Vespéry, Papu, Lipu, etc. pročež veliké nedorozumění jest mezi Uhry a Turky; tak smlouva byla, aby Turek žádné pevnosti neobléhal a nébral; on pak obléhal a vzal Ostřehom a jiné tři; chtěl také Turek, aby mu dopustili stráž a vartu jeho v Nových Zámcích osaditi, ale Uhři toho mu dopustiti nechťeli; žádali Uhři, aby Turek dopustil Uhry osaditi Ostřehom, on tomu odepřel. Není naděje, aby stálý a bezpečný pokoj Uhrů s Turkem na dlouze býti mohl. Elyshazy navrátil se na Trenčín, dal oběsiti Štefana Somodyho, dyrektora causerum totius regni Vngarici, kterého šestmi koňmi na přikrytém vozu na předměstí k šibenici přiveza, zastaviti se kázal a pověděl mu: Toť jest tvůj dům. Ten vida, že žertu není, teprv s velkým křikem milosti hledal, ale nenalezl. Dal mu na šibenici napsati nápis tento: „*Justiciae divinae, legum libertatisque proditor*“. To jest: Spravedlnosti božské, práv a svobody zrádce. Měl sic velký ouřad, nebo všecky pře a práva skrze ruce jeho jíti musela, ale aby ho dosáhl, nad Bohem zradil a od víry odpadl; učinil šelmě poklonu a cejch její přijal a tak jest oběšen. A povisev některou hodinu, potom tělo jeho jest sňato a k manželce odesláno.

Uhři sobě sněm obecní uložili a v Krupině jej drželi, na kterém se všichni jednomyslně na něčem jistém snesli. Kdo pak z nich společně s jinými držeti nechťel, ten za škůdci a odpůrce vlasti byl držán a docela zkažen a staťku zbaven. Podávají sic Uhři těmto krajinám cest k pokoji a navrácení, ale Basta a jiní vojáci pro svůj ouzitek, který z krve proliti berou, tomu odporují a nedovolují, praktiky divné strojí, chťe dopadnouti nehlavnějšího jejich vůdce a správce, ale Uhři holubi nejsou nechťi jim pod necky jíti, pročež co jiného nastává, jediné zhoubu mně, země České a Slizské. Hejduci celou zimu válku vésti mohou, neb jim zima nic nepřekáží, tak jako v létu učinili, že šavli toliko mnohé a veliké pevnosti brali — a zvláště pak když zamrznou vody, všudy svobodně půjdou a kde se zastaví. Jáť srdečně pokoje žádám, nebo z války žádného ouzítka nemám. Na času jest, milé ditky a sousedé moji, upřímně a věrně o pokoj pracovati. Uhři zajisté chťeji míti opravdový a nepodvodný pokoj, kteřížto vydávši obranu svou, stěžují sobě, že je za zrádce jiní národové pokládají — a praví, že Erlu, Kaníž, Ostřehom a jiné pevnosti ne Uhři, ale Němci zradili. Tak jako Rosswurm moha vzíti Budín, vzhlédl se na dvě tuny zlata a Budín Turku nechal.

Prvního dne listopadu biskup moravský s Balouny a rejthary jezdil na Brod Uherský a na Trenčín psal k Elišazymu, aby se dal najíti na Nový Světlow, že s ním něco pilného jednati má. On krátce mu odpověděl, že s biskupy a kněžími nic činiti nemá, ale chťeji-li co s ním páni jednati, že jest hotov. Tím jsa zahánben odjel. Lépe by zajisté biskupům svědčila bibli svatá, čítání písem Božských, učení lidu a modlitby nežli meč a prolévání krve lidské.

Opět sedmnáctého dne listopadu Bůh veliké hrozné a strašlivé znamení, podobná prvním ukázkám ráčil — a hned patrně stan nad zemí mou vidin byl a nad ním tři hvězdy, z nichž dvě se ztratily a jedna toliko zůstala. Co jiného vyznamenává, jediné stany turecké a tatarské, kteří i hvězdu jako i měsíc za znamení své mají?

A tak velikým pokutám a napomenutím nic dbáli nechceme, žádného pokání a polepšení se nenachází, ale větší zatvrdilost a bezbožnost, tak že se již zlost lidská doplňuje, aby Bůh neprodléval s pomstami svými skonáním světa a přišli Kristova k soudu. Veliké jsou tolo metly a pokuty, které jsem vám s pláčem až posavad pořádně a poslušně vypravovala. Ale poslechněte prosím, ještě žalostivějších, nebo toto sem trpěla od nepřátel a cizích; již pak co od domácích a vlastních snáším, musím vám k výstraze a naučení požalovati. Až, hleďte, já nebohá a nešťastná, nemajíc obrany a trpíc tak mnoho zlého od nepřátel, umínala sem násili tomu odpirati a proti meči zase bojovati. Pročež najala sem sobě Balouny, kozáky, rejthary a lancmany, majíc za to, poněvadž za peníze mě sloužiti budou, k mému dobrému opatrní jsouce, že budou sloužiti, ale já ubohá a osiřalá zmejlana sem v naději. Ti zajisté svou ukrutností a nešlechtností všechny barbary, Scyty, Turky a Tatary převýšili a jejich nešlechtností vypraviti mi nelze. Tiť svobodně a otevřeně svou zlost páši a provodí, mzdu a záplatu berou, avšak nic nedělají a nikam dále od Skalice pohnouti se nesmějí. Jsou udatní vojáci nad těmi, kteří se jich bojí, ale oněmno nesmějí v oči pohleděti, kteří ochotně a chtivě na ně čekají. Hojně loupeže a dobytka přiháněli, ale komu je brali? Ne nepřítelům, než mým chudým a prací rukou svých dobývajícím obyvatelům; nic v horách a lesích ostatí nemohlo, všude vyhledali a zajímali, kozáci jako Tataři se pouštěli — a nač přišli, všechno brali. Někdy vztekla jedouce křičeli na lidi, aby utíkali, že je Tataři honí. Lid zděšený potom utíkali, kde kdo viděl — a ti to ssedajíce s koní, domy lámali, truhlice, almáry loupali, sklepy otvírali, peníze, šaty, koně a jiný dobytek brali a přeč hnali pravice, že to nepříteli pod horami odjali. Co dále? Všickni ti milí moji rytíři po ženách i divkách po polích, kde kterou shlédli, se pouštěli, je honili a násilí jim činili, koho kde našli a popadli, každého obrali a svlékli. Co ještě? Kde jaké stavení po nepřítelích zůstalo, to ti to dopálili, ustavičně v noci i ve dne vpády, kdekoli v lidech věděli, činili. Násilí činili ženskému pohlaví, takže některé (což hrozná věc jest) usmrcovali počínajíce sobě jako koňové a mezkové chlipní a nestydali zrůdci, tak sobě roztahující ženy a dívky a mnoho s jednou činili majíce. Obilíčko a víno, které sobě shromáždili potřební lidé, to jim pobrali a zle toho užívají, nebo ovsy pod koně stlali, pšenice a žito i jiné obilí pobrali, co pobrali nemohli, zapálili. Nebylo na tom dosti. Vína roztačovali, kterých nevypili, jiní na vozy je brali a přeč vezouce někteří formáním prodávali a někteří do země své věsti dali, jako by jich nakoupili. A to tak rytmistrové a jiné ouřady mající po mnoho bečkách vín přeč věsti dali. Těm nikdy žádní sklepové, žádní zámkové ostatí nemohly; truhlice všechny loupali, šaty mužské a ženské napořád brali, ložní šaty svlékali, peří na vítr vytrásali a cejchy brali. Do naha muže i ženy svlékali, kde jaké obilé našli, na vozy brali a vezli, kde chtěli; kterého muže

aneb pacholka, našli bkljčili — a tak celý den jim mlátiti museli o hladu — a večer ze všech vlékli — a již žádný nikdy se okázati nesmí. Tu oni svobodněji činí, co chtějí, stěny boří, kamna tlukou, skla rozrážejí, lavice a stoly sekají, hrnce, lžíce, talíře, mísy a jiné potřeby hospodářské na hromadu snášejí a na kusy mlátí, ano ani těm včelám neodpouštějí, derou, med berou a oule sekají, aby se více zotaviti nemohly, tak aby summou nic po nich, jako po vtělených ďáblich neostalo. Kde našli mrtvé, těm neodpouštěli, ale je svlékali z toho, co na ně přátelé dali; živé lidi mučili, aby o penězích pravili, z mrtvých veliké posměchy měli, nimi namítající, roztahující a to, čehož stud mluvit brání, činíce. Nádobi od železa a mědi, cínu a mosazi všecko brali, od pokrmů a strav nebohých lidí ku potřebě zásobených nikde nic nepozůstávali. Lidé obilí rytí ani vinic dělati nemohli, a tak, kde se kdo s koňmi vyskytl, hned je vzali, za samými městy a před městy zbíjeli a loupili, peníze, roucha z lidí i hovada berouce. Teď pak již že slyší o nepříteli, na druhou stranu Moravy se stíhují. Již všecko vyhubili na oně straně a v poušť věčnou obrátili, a nemajíce na čem pásťi, musí na druhou stranu, aby tolik učinili. Hle rytířův udatných, když o nepříteli slyší, hned utíkají a patami se brání, avšak své šelmovství provozovati umějí. S plácem sem se divíati musela, co činili mi, ustavičně jezdili, brali a špihovali, jako vepři na krmnicích se chovali; mouku, obilí, víno, vepře krmné, voly, krávy, skopce, ovce a jiné všecko den jako den vezli, polovici toho rozmetali a psům sežrati dali a hned pro jiné jezdili; ovsy a sena od mnoha mil vezli, žádnému ani pánu neodpouštějice. Ó jak v čas vyhybující veliké vozy nafasované vezli, až sotva je táhli, pravice, že to spíže, ba jistě spíže mozolů a slz lidských. Aj hle, vidíte, nač přišlo nejjednoduššímu kraji mému, který byl rozkošný a hojný jako zahrada Eden jsa na obilí, vína, dobytky, omastky, sukna, plátna, ryby rozličné a plactva a summou na všecko hojný! Teď po tomto vojsku jako po kobyilkách, housenkách, broucích a chroustech v hroznou poušť jest obrácen. Teprv já se divím, kterak země Uherská přes dvanáct letů trpěla taková trápení, kterého já jednoho letů podstoupiti a snést nemohu. Již teprv tomu srozumím, že sem sobě hady za řádra vsadila, na času jest, abyšte měli pádem mým výstrahu, sousedy okolní a zvláště ty, země Slizská, šetř a vystříhej se tyranů a nepřátel, kteříž usilují aby ligu a punt ďábelský konali a krev lidskou střebali, které se nasytiti a nažrati nemohou s Antikristem a jeho rotou. Divál se na to Bůh do časů, ale svým uloženým časem konec učiní. Mezi tím pán Bůh všehomocný to působí, aby někteří před nastávajícím zlým v ruku jeho neupadli; a tak tuhý, silný mor na mnoha místech z obou stran Moravy vzbudil, že sotva pohřbování býti mohou a některých není kdo.

Nu již, mé milé sestry, poněkud bídu mou znamenati můžete, ale pomoci mi nemůžete. Ó byšte se jen příkladem mým kály a opatrnější nežli já byly. Praví se, že Uhři na sněmě v Krupini Bočkajho volili a korunovali (ty dvě slunce dva krále významena); kteří s nimi držeti nechtěli, za zrádce země Uherské vyhlásili a proti táhnou a statky berou, jako tak učinili Jiřímu Turzovi, bohatému pánu, že se nedostavil, za takového ho vyhlásili, Hejduky na jeho panskví pustili a již jednu pevnost vzali a vina,

kteréz z Moravy vezl mu pobrali. Redaj Ferenc s dyaceti praporci vtrhl do Trnavy, ale vida tam mor, zase odtrhl. Lid ten na pomezí leží, pán Bůh ví, co bude. Biskup sobě již Brod Uherský proti landfrydu osobuje a náboženství naše vyhledati chce. Což pak já smutná učiním, kam se obrátím, u koho pomoc naleznu? Boha jsem urazila, k nebi oči pozdvihnouti nesmím, a ďábel s antikristem a světem číhá na záhubu a zahynutí mé. Zoufati budu nikoli, obrátím se k Hospodinu a spolehnu na jeho milosrdenství.

Hospodine, Bože můj, Otče, Synu a Duše svatý, zhřešila sem zhřešila, bezbožnost páchala a neprávě činila a znám se k tomu, že sem toho všeho i daleko většího, anobřz zatracení věčného hodna. Však, ó milý Hospodine, znajíc větší Tvé milosrdenství býti, nežli mé prohřešení, tobě se kořím, vyznávám a vinna dávám; zřesci mne zde a budoucně odpusť. Tresci mne podle libosti Tvé, ale milosrdenství tvého ode mne neodjmej. Nalož se mnou jako otec s dítkami, potresce mntu tvou zlám, zachovej sobě podle zámľuvy pravdomľuvné ostatky lidu tvého a církve tvé, zachovej ještě pozůstávající ta místa, v nichžto v čistotě, bez nálezků lidských slovo tvé kázáno, svátostmi posľuhováno a jméno tvé oslavováno a vzýváno bývá. Nedopouštějž dokonce k zkáze a spuštění a zahynutí mi přijíti; ukraťž dnův toho trápení pro tvé vyvolené, aby zachováni býti mohli; nebo ne mrtví, ani ti, kteří v hrobích jsou, chváliti tě budou, ale živi. Nebude-li tvé pomoci a tvého smilování, nebudu moci ostať. Ty tehdy, ty ó Hospodine, povstaň a spomož mi, sželiž se tobě panovnice toho zlého a těch nešlechtností, které se mi násilně dějí; dlouho-li spáti, dlouho-li dřímati budeš? Povstaň, ó povstaň Bože můj, příd, příd, pane Ježíši Kriste, a neproďivej! Nedopuštěj na tvé vice, nežli sněsti mohou. Nedívej se a nemľč proti takovým Sodomářským a Babaonytským (sic) skulkům, nedávej v porouhání a v posměch tvého svatého jména a tvé pravdy pro mé provinění. Proč nešlechtní mají tebe ze cti loupiti, tvou pravdu lupiti, tvé volené kacerovali a takovou nešlechtnost provozovati? Smiluj se tehdy, že to učiniš, přijdeš, mně spomůžes, vysvobodiš, zachováš a konec všem těm bídám učiniš, aby bezbožní a nešlechtní více své bezbožnosti a nešlechtnosti neprovozovali a nepáchali. Těším se tvému milosrdenství, tvé lásce a dobrotě, i přehoľným a laskavým zámľuvám, že to sám pro sebe učiniš, aby tvé jméno bylo slaveno od věkův na věky amen i amen. Staň se tak, milý pane! Leťha dobíhajícího skonání světa a cíle svého tisícího šestísteľho pátého.

PAMĚTI PAVLA URBANIDA Z ROHATCE.

PAMĚTI PAVLA URBANIDA Z ROHATCE

a jeho pokračovatele, jednající o událostech na Moravě od roku 1600—1627.

(Bočkova sbírka zemsk. arch. v Brně č. 10.670, oliskl F. Komeníček. Prameny ku vpředům Bočkojovců, str. 240—244. Čes. Ak. Hist. arch. č. 4. 1894.) Psány pro makovici věže znorovské a proto jich rukopis nazývá se „znorovský“. Doplnují lamentaci a vedle toho obsahují zprávy i z jiných let od r. 1600—1614, dále z 1625 a 1627. Jich pisatel jest rovněž nekalolík „správce cirkve moravské“.

Já Pavel Urbanides, kněz z Rohatce a toho času správce cirkve moravskéj.

Vidělo se mi za slušné, abych nějakú památku jak přebylych tak i přítomně za mého věku se dějících věcí zepsanú do makovice, kteráž se na věži Znorovskou leta 1614 stavěla, vložil, tak aby každý věděl, jakých jsme my lidé let bidných dočkali a je s našima dítkami přežili, tak že jsme i těm mrtvým již dávno v zemi odpočívajícím jejich místa pokojného nepřáli aneb raděj s nima odpočívati sobě žádali.

Léta Páně 1600 spravedlivá a hrozná nouze jak v Moravě tak v Čechách, v Rakousích a v Uhřích na nás došla, neb okolo sv. Petra a Pavla (29. června) náramná drahosta povstala, tak že jedna měrice žita 60 i 70 zl., řez 50 zl. i draže, ječmen za 40 zl.^{*)} platili, tak že lidi nemajíce chleba, zeliny rozličné jako jiná hovada jisti musili, potomně tak z toho otíkali, že pod ploty jak muchy mřeli. Lidé bohatí nemilosrdně zatvrzeli byli a před chudým lidem domy své zamýkali.

Léta Páně 1601 na vinohrady moravské, rakouské a uherské rada jakási červená padla a všecko spálila, tak že až při spodku révi vyschlo a vyhytnulo. Tenkrátě bečka vina starého 100 zl. platila.

Léta Páně 1602 pochybily zase vinohrady všecky všude, tak myslím daleko, jako okolo 100 mil, toliko někde nětko maličko zůstalo. Ti mrazové vyjevili se okolo sv. Filipa a Jakuba (1./V.) a trvali jednostejně až do sv. Trojice (2./VI.) tak že i to stromovi poziblo. Na to hned po dvou nedělich po tej hroznej metli knechti k nám přitáhli a zůstávali u nás celých devět neděl. A bylo veliké soužení a od lidu nařikání, protože takového roku nebylo od tisíce let. Ti převeliké škody nám činili a za to nic.

Léta Páně 1603 toho roku hned po sv. Jiří (23./IV.) mrazové se začali a trvali jednostejně až do Božího Těla (29./V.). Však ale pán Bůh ruku svou a ochranu ráčil nad námi držeti, že ničemu neuskodili. Lid velmi nařikal i také se domníval, že o všecko všudy přijdeme, co jsme koliv jak na poli tak na vinicích měli. Pán Bůh ale mimo naděje a očekávání našeho učinil, že jsme zachováni byli, pročž sluší v něj doufati a nezoufati.

Léta Páně 1604 v tomto roce nic nového se nepřihodilo, kromě dvoje zalmění na slunci a troje na měsíci.

Léta Páně 1605 z dopuštění Božího od nepřátel, totižto od Turka, Tatařa, Uhřův i od domácích našich sousedův k velikým a hrozným škodám jsme přišli o to 4 tou nedělí po Veliké noci (8./V.) právě o půl

^{*)} Kupní síla 1 zl. byla přibližně 10 K předválečných.

čtvrté hodině v noci od Skalice na nás přitáhnou, hned nás počali mordovati a naše statky bráti, a hned tej noci mnoho dobrých hospodářů, hoferů, nádenníků, žen, dítek zmordovali a zajali, ty zajaté šacovali a museli se drazé vypláceti. Některé tak náramně bili, že jim v ruku umírali, ženy a panny sprzňovali a Uhři je Tatarům prodávali; města, městečka, vsi, dvory, mlejny a boudy pálili. Jeden den viděli jsme celou moravskou krajinu v ohni a téměř v rum obrácenou. Našich vojáků bylo tenkrátě veliké množství v Hradišti zavřených, ti na to všecko pokojně se dívali a lid chudý mordovati a zajímati dopouštěli, tak že hejtman zemský tomu se smál a pravil, že o mislo kacířův (Rohatec) nic není, jsa sám potupník pravdy pána našeho Ježíše Krista.

Já ale s mou manželkou i s dítkami v Hradišti celý rok jsem zůstával, a o všecko všude jsem přišel, bidný život jsem vedl a pod krovem v zimě jsem přebýval.

Tenkrátě synáček mně zemřel a na to žena: tu musel jsem až do Velké nésti a tam ji pochovati, nemajíce kde jinde, neb takový strach na nás přicházel, že sami vojáci myši aneb věřového třesku báli, larva v noci trúbili a v poli takový strach byl, že jsme se před stromem vidíce jej, ukrývali, a nikde jsme nemohli bezpečni býti, až potomně Čechové do Moravy vtrhli, našich vojáků obrátili a z města Hradiště vypravili a pod Skalici se položili; však nepřítelé nic na to nedbali, ale předce pády do země činili, a co mohli uhnutí, to vzali, až potom 6000 lidu našeho vpadlo do Slovák a Čachtice i Nové město vypálili, tak že peněz, šactva a drahých klenotů velikou summu přinesli. Sedláci jedli a pili nebo peněz z tej loupeže měli, a tak nepřítel ustoupil. Skalice byla odnata, ale již prázdná, nebo nepřítel v noci ujel a všechno pobral, a teház byli vojáci pana hejtmána zemského na wartě a tak šlo všechno falešně a fortelně. Potom naši nám ze země vykopávali vina, dobytek, šaty a jiné věci, tak že jsme již neměli do čeho se převlékati.

Léta Páně 1606 když jsme se domů zase navrátili, tak sme v sklepích a jamách bydleti museli. I dopustil pán Bůh na nás náhlý a nenadálý mor, tak že lid tuze mřel, tak že nemohli stačiti mrtvé pochovávat. Mně taky přerozkošné pacholátko v tom moru zemřelo.

Léta Páně 1607 Matiaš herzog neb vejvoda na království místo bratra svého dosedl a jest slavně korunován a přijat ode všech.

Léta Páně 1608 na to ten král Matiaš s velkým vojskem do Prahy táhl, a jeho vojsko veliké škody činilo, neb všema cestami jeli a u Prahy všechno se položilo; tu teprv Čechům veliké škody činilo, voly, koně, krávy, ovce jim brali a do svých ležení odvedli. Koruna ale krále Matiaše zůstává až podnes v Prešpurku u panů Uhrů.

Léta Páně 1609 i toho sme z milosti Boží dočkali, slavné milosti, král Matiaš dal svobodu náboženství býti, kdo chce a jak chce. A toto svobodné náboženství byla věc milá, i zpívali sme Bohu na poděkování Te deum laudamus.

Léta Páně 1610 slavné a vznešené děkanství Brodské kleslo a to původem a příčinou kněze Petra Bergera, kterýž mocně do Brodu se dostal a muže slavného a učeného Martina Malobuckého suplantoval

(suploval — zastával); potomně ten Petr zemřel a jiný na jeho místo Samuel Sylinský, člověk neučený, ale však panský pochlebníček dosedl a tak se zase to děkanství počalo a trvá.

Léta Páně 1611 počali jsme se vyzdvihnouti jako z bláta a to příčinou velebného pána pátra z Kunovic, že sme byli všichni shromážděni; i obává se kněz Samuel, aby nebyl z děkanství Brodského zhozen, radil se paní své, má-li jíti do Ostrova do shromáždění. Když ale již přece zhozen býti měl z děkanství, ona jako žena tomu nerozumně radila, aby doma zůstal a on tak učinil. Na to sme jiného děkana zvolili, on pak své některé spolubratry za sebou uvedl, a tak to děkanství utonulo a mrlvé zůstává a až posavad jeden proti druhým snočíme, bratři Samuelovi mezi tím rostou a již všechny pány po sobě a na svou ruku obrátili.

Léta Páně 1612 Leopold z Pasov se svými vojáky do Prahy vpád učinil a mnoho lidu z obouh stran padlo, předce však ale naši zvítězili. Leopold nabera mnoho peněz na hradě Pražském, s nima ujižděl, avšak neujel. Tenkrátě u sv. Jakuba 7 maichů postřeleno jest.

Léta Páně 1613 náramně lacino bylo: žita měrice za 30 kr., rež za 21 kr., ječmen za 13 kr., oves za 24 kr. — Más vína za 3 kr., za 8 peněz lunt všelichého dost k dostání bylo.

Léta Páně 1614 hned ruka Boží nás se dotkla a z toho lacina zas draho nastalo a to slušně; neb naši nádenníci nic chleba sobě neváželi, ale peněz. Jakási ruda padla a obilí na květu zarazila, tak že z 15ti kop 2 měrice se namlátily. Staré obilí bylo vzácné, kdo ho měl; a měrice žita platila 1 zl. 30 gr., rež 1 zl., ječmen 57 kr. a oves 45 kr., nebo se velmi málo urodilo. Mně pak pán Bůh dvě manželky ráčil dáti, obě Kateriny. S první sem byl 2 leta bez 5 neděl, ta mně zemřela a syna Pavla po sobě zanechala. Druhá žena byla z kněze Martina Malobuckého, o němž výše jest psáno, a byla se mnou 14 let, a s ní mnoho zlého od nepřátel sem trpěl, však sme předce v rukách jejich nebyli, ale o málo se šilo. A dal mi s ní pán Bůh čtvero dítek, totiž Augustina, ten umřel, Zuzanu, ta umřela, Juliana a Juditku, ty jsou živý do vůle Boží.

Léta Páně 1613 měsíce listopadu páni Moravané táhli do Uhcr. 4000 mužů rejtharů proti Turku vypravili, po německu spravili a jak oděvem tak i zbrojí dobře zaopatřili, křesť z dříve u Petrova při Strážnici mustrování byli, než táhli.

Léta Páně 1614, když Turci mnoho pevných míst a zámků na skalách vytesaných totiž: Labaty, Dywynu, Aneln, Filaku, Modrého Kameně, Sučan, Damašku, Koštichovu se zmocnil a svým lidem obsadil a naši dobývající je, dílem pro pevnost těch míst a dílem pro nejednomyslnost jak správců tak i lidu obecného dvakrátě odtrhnouti museli. Toho roku Němci ze svých zemí se pohnuli a se svými některými vojáky, knížaty a pány do Moravy přijedouce v některých místech dosti dlouhý čas jsouce, škody mnohé a veliké vzdělali; z nich 120 mužů 9tého dne měsíce dubna přijelo do Strážnice města, a tak až do 15tého dne téhož měsíce leželi, totiž od soboty velikonoční až do pátku téhož týhodne, po kterýmž časi více nežli za 2000 zl. škody nadělali. Téhož měsíce 2tého dne Maje toho roku přijelo jich zase těch Němců 1700 s knížetem Francem, jehož ta čelad všechno byla s knížetem Brunšvickým, jenž byl u něho fendrychem, kterýžto v Bo-

balově a Petrově nemalé škody činil, sklepy, komory a truhle loupali a vše, co našli, brali a tak mnoho zloupili. že lid hned neměl víc, by se oblekl. To všechno činěno bylo z příčiny syna jednoho hejtmána, před nímž i zámek i všechno město bezpečné nebylo, neb toho oumyslu byli, aby v celém městě jak malá tak i hrubě zmordovali. Ten syn od jednoho sedláka ve sklepe zámordován jest, potom do studenky vhozen, tak jakoby se utopil. Byl ale slavně pochován, však s velkým pláčem otce svého, a v kostele Strážnickém leží. Při tom pohřbě mnoho našich postříláno bylo. Téhož léta museli vypravit z Moravy 30tého souseda a 700 regrutů, kterýž všichni u Hodonína a Lužic položili se a tam byli s panem hejtmánem a fendrychem i s některými pány téměř celý měsíc; potom hnuvše se odtud u Kafova za Skalice s velkým houfem jsou běželi. Však když nebylo tam nic slyšáno, tak ten lid z tej planej vojny rozpustili k hnojným vidlem. (Tu končí Pavel Urbanides a ostatek jest psán pokračovatelem).

Následující léta, totiž 1615, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, scházejí. V těchto nic znamenitého napsáno není.

Léta Páně 1625 staly se u nás v margkrabství Moravském, v Cechách, v Slezsku i také všudy na všechny strany světa brozně a nevypravitedlné věci zlé, v těch letech od roku 1625 až do roku 1642 to trvalo a nemohlo to ku konci přijíti. Tehdáž veliké a nesnesitedlné těžké soužení a trápení sme poznali, neb na nás mnozí zlí pronárodové z cizích zemí a krajin přitáhli, že jsme jim za otroky býti museli, totiž; Valaši, Němci, Saxi, Brunšwergové, Holendři, Francouzi, Nederlandři, Španjeli a Talijáni, všichni ti pronárodové nás tuze trápili, hlavy naše knutlovali a divně stahovali a mučili, tak že sme velikou bídu a psofu okusili a hladu pocítili a to v roku 1640. V těch letech přišla na nás veliká drahost, kdežto jedna každá měrice žita za 80 zl. 30 kr., rež za 70 zl., ječmen za 60 zl., ovsa nebylo, a jeden pecen chleba za 2 zl. byl; a kdyby byl k dostání, i za 3 zl. by jej rádi zaplatili, ale ho nebylo k dostání.

Léta Páně 1627 ukrutné turecké vojsko na nás se uvalilo a u Skalice v logru leželo v počtu 50.000; lid zebali, jak malé tak i hrubé. Manželky, panny a děvečky zpržňovali a divně zlé nám činili. Mnoho lidu ženského i mužského pomřelo od samého natahování a kvařování s nimi, kdežto nikdy sme se nenadáli, aby nás takové zlé věci poškaly, jakéž nás skutečně poškaly, čehož předkové naši nikdy neokusili, aniž o tom co pověděti uměli. Budíž Bohu na věky žel za ty jejich veliké zlé činy, kteréž nám způsobili. Mužské staré pohlaví stínali, požel pane Bože krví tej nevnej vylietej! Poctivých mužů postínali, z manželek, vdov a siroalkův nadělali smutných a nás všech v nic obrátili a tak naše dědina zůstala pusta, neb nás malá částka pozůstala času toho. Koho mohli dostatí, sebou brali Turci a pozajímali do tureckých zemí a tam lid velmi drazé prodávali, kdežto veliký pláč, nařikání a kvilení bylo od dětí a žen pro manžele své. Málo jich zůstalo ukrytých, neb jejich křik turecký tak hrozný byl, že vlasý stávaly, kdo jej slyšel. Pane Bože dobrotivý! Rač se smilovati nad námi a zažen od nás takové nepřátely, bychom Tebe hodně ctili i všech svatých vlebili a potom se k Tobě dostatí mohli. Amen.

JAN AKVINUS:

O UDÁLOSTECH V UH. BRODĚ V L. 1621—1630.

O UDÁLOSTECH V MĚSTĚ (UHER. BRODĚ) V L. 1621—1630 SBĚHLÝCH.

(Vidimovaná kopie [1 arch] musea Františkova v Brně, nyní v zem. archivu pod č. 237. Katalog der Handschr. des Fr. Mus. in Brünn von W. Schram-Brünn 1890 má chybně tento rukopis pod heslem Uher. Hradiště. Vložena byla pro paměť potomků do makovice věže uhersko-brodské. R. 1670. poslána s originálem Mat. Jiřímu Čadenskému z Chotěšova, přísežnému expeditoru a registrátoru v Brně k vidimování. Psal ji Jan Akvinus, obyvatel a vlaštec uher. brodský.

Roku 1621 Betlehen Gabor, kníže sedmihradský*) vyhnal vojsko císařské, se spojenci svými Turky, Sedmihradany a Uhry do města vtrhl, kde pro veliké sběh lidu, ubozí venkované přý ano i šílená za pokrm měli.

Téhož času v masopustě Betlehem Gabor do Sedmihrad spěchal.

1622. Vojáci císařští opět do města vpadli a přebídně pronásledovali podezřelé ze vzpoury.

1623. Mor město přepadl, tak že morem 2400 lidí zahynulo, kteréhožto času i jeden prapor pěcholy zde byl živen pod hejmanem de Tene. k jichž výživě přes 148.000 zl. r. vydluženo, vše za primátora Jana Juneka z Krusican.**)

Přistoupilo k tomu ještě toho času to, že za 1 císařský nebo Jachýmovský 15 zl. moravských a za jeden zlatý (ze zlata) 35 zl. moravských se čítalo. Skutečně i 1 měrice pšenice 90 zl. rejn. luštěnin 80 zl. r. Míra vína za 3 zl. r. se prodávala.

1624. Těmito nesnázemi město bylo utiskováno. Náboženství katolické bylo zavedeno, evangelici v prosinci odstraněni. Peníze vracely se k staré hodnotě.

1625. Nesnázi ani tehdy neubýlo.

1626. 29. dubna v stavení jakéhosi žida oheň vznikl, jímž klášter bl. P. Marie, věže, zvony, škola farní byly ztráveny a 54 domů měšťanských.

Téhož roku hrabě z Mansfeldu a kníže z Výmaru do Uher táhli, tudy přešli a zajisté převelké nesnáze způsobili; brzy po nich na třetí den vévoda z Fridlandu s velkým vojskem je pronásledoval. V prosinci znovu ale se zástupy morem a hladem prořídilými do Slezska se vracel, ale tu dva prapory Chorvatů zanechal, které jakou městu obtíž způsobily, nelze tu vyličiti.

1627. Kol velkonoc Chorvaté město opustili***). A přece všechno napřed vypravované nedá se srovnati, které z dluhů, nespravedlivým útliskem pánovým**) povstaly. Tak i městečko toto z jmění a panství svého

*) Betlen Gabor (1580—1629) byl 27. srpna 1620 zvolen proti Ferdinandu II. za krále uher. a spojil se s Čechy. Po Bílé hoře vedl válku dále spojiv se s Janem Jiřím, knížetem Kráňovským a gen. Mansfeldem. Pronikl na Moravu až k Brodu, ale když kníže kráňovský byl Valdštejnem poražen, uzavřel Betlehen Gabor s císařem Ferd. II. mír v Mikulově 31. XII. 1621.

**) Jan Junek z Krusican, viz o něm Kučera: Paměti m. Uh. Br. str. 227.

***) O pobytu Chorvatů doplněna vědomost tímto. Viz Kučera: Paměti str. 225.

****) Tvrdý a hrabivý Maximilian z Kaunic. Viz o něm Kučera: Paměti str. 225.

Korytnou za 3000 zl. r. na ony peníze, o nichž svrchu zmínka pánu svému Maxmilianovi z Kounic postoupilo; mlýny, rybníky, vinné šenky, vaření piva věřitelům svým zastavilo; z jednání s věřiteli největší mu vzešlo trápení. Ale toto vše, jak na radnici obšírněji, tak ? jasněji mají.

Stalo se 19. prosince 1930.

Napsal Jan Akvinus.

měšťan a vlastenec U. Brodský.

JIRÍ RUDOLF PŘENSKÝ:

PAMÁTKY Z KRAJE HRADIŠTSKÉHO.

Jiří Rudolf Přenský pocházel z města Veselí. O svém otci vypráví hned z počátku kroniky, jak hrdinsky se bránil Tatarům r. 1605. Purkmistr veselský, Pavel Přenský, o němž vypráví, že r. 1620 hrdinsky bojuje proti Uhrům sám jediný na náměstí veselském zahnul, byl jeho otcem. Když r. 1621 bylo Veselí obleženo a dobyto lidem Bethlena Gabora a vévody Krňovského byl odveden mladý Přenský do zajetí s bratrem svým Danielem, nejprve do Bánova, potom Lipníka, Hranic a Oder. Více o něm, co se s ním stalo, jakého nabyl vychování a vzdělání z paměti jeho se nedovidáme. Z listu Nislova Pěšinovi*) se dovidáme, že byl později ve službách císařských patrně vojenských. Později usadil se v Hradišti, kde zakoupil si r. 1650 dle svědectví městských knih od švakra svého, malice Tomáše Glogera velkoměstanský dům na nyn. Mariánském nám. (č. 128.) Dle městských knih r. 1678 držela dům již jeho vdova Zuzana. V Hradišti domohl se významu a vážnosti zastávaje vynikající úřady městské. Byl podpisatelem, radním, rychtářem a primátorem města. Jako starý (62 let), šedovlasý a vřivý nejhodnější muž na vyzvání tehdejšího syndika městského Matyáše Maxm. Nisla, který sbíral kroniky a paměti pro Tomáše Pešinu z Čechorodu k II. dílu jeho práce Mars Moravicus, napsal i Přenský svoje paměti, které se octly s ostatním materiálem Pěšinovým v t. zv. chaos Pěšinianum v zem. arch. v Brně. (sign. Cerroni II. 86.) Paměti tyto, které zejména pro dobu bělohorskou dějin města Hradiště mají cenu, byly několikráte otisknuty. Nejprve d' Elvertem v Chroniken Smig. 1861 potom v Slovac. Novinách r. 1887. B. Dolejškem v Kalendáři Mat. Hoč. r. 1896 a v Moravském Slovensku r. 1903. Kameníček ve svých Pramenech ku vpádům Bočkojovců (Hist. arch. ces. Ak. č. 4. 1894. str. 112) ofiskl část týkající se r. 1605, konečně v Zájmech Slováce r. 1918 č. 7. a další, také zvl. ofisk. K vědeckému vydání dojde současně s vydáním materiálu Pešinova celého chyslaného dr. A. L. Krejčíkem v Brně. Přes luhlikeré vydání znovu se těšily Paměti tyto pozornosti, takže jich zvláštní otisk ze Zájmu Slováce z r. 1918 byl velmi brzy rozebrán. Neváhám proto i v této sbírce znovu je ofisknouti, neboť ostatními prameny jsou tu doplněny. Obsahují zprávy z let 1605—1656. Ličí události těchto let jak z Hradiště, tak z jeho okolí, ale zejména pro mislní městské dějiny jsou Paměti velmi cenné. Sích jejich jest prostý, nehledaný a celkem jasný.

K Pamětem Přenského připojuji Paměti města Veselí a Ostrohu, které rovněž byly Nislem sebrány pro Pešinu a otisknuly d. Elvertem v Chroniken Smig. 1861.

*PAMÁTKY. CO SE TAK KDY STALO V KRAJI HRADIŠTSKÉM. ODE MNE NÍŽE PODEPSANÉHO.**)*

Nejprv. v r. 1605 přišel Turek, a Tatar***) v pondělí svatodušní v partaji od Nového Města z Uher k Veselí, tak říká, že o něm žádný nic nevěděl, ani neslyšel. Můj otec pak šel do pole, sám pátý, na obilí pohledát; na dobrou čtvrť milí, když od města byli, 30 Tatarů na ně přišlo, a dokola je sobě objeli. Ti pak tovaryši otce mého klekali na kolena a prosili o milost. Tu hned je pořád stínali. Můj otec vidouc to, budouc čerstvý a majíce šabli tatarskou v ruce, dal se do utíkání, bránil se jim a nedal k sobě, ani pěšky ani na koni přijít, nebo ta šabla tak bystrá byla, že jak bič, kdy sni fechtoval, jest šelca a tak ho zpátkem v širem poli hnali až k samému dvoru u Veselí. Z těch pak Tatarů na to štěstí žádný ručnice neb pistolety neměli, nýbrž všecko šipkami do něho střileli, kterýchžto

Listu Nislova Pěšinovi dostalo se mi laskavostí p. dr. A. L. Krejčíka, adj. zem. arch. v Brně.

**) Text památek revidován a upraven dle opisu dra. A. L. Krejčíka v Brně, jim laskavě mi zapůjčeného.

***) Paměť říká se vpádů tureckých povstalců proti císaři Rudolfo II., vedených Štěpánem Bočkajem r. 1605 asi od Kyřetna do srpna.

16 v sobě přinesl; avšak žádná mu neškodila, protože měl kabát barchanovej na sobě a bavlnou tuze, jakž tehďáz nosivali vycpávanéj o kromě jedna skrz ruku mu přešla. — Byl tehďáz na Veselí pánem nějaký pan Jakub Vočko.

Druhé pak parťaje turecké a tatarské jely k Hradišti a tu v Derfli, asi čtvrt mile od města, budouc právě mnoho set lidu v kostele v svato-dušní ponděli, všechny pozajímali a pobili. Jako i do města Žilina se byli dostali a podobně tam velikou sílu lidi pobrali a zase zpátkem s tím zajačým lidem k Novému Městu do Uher se obrátili. Císařský pak lid ležení své měl u města Uherské Skalice, jakožto na pasy*) drahně tisíc lidu a to však nejvic zemského bylo. Generál byl nad nimi kníže kardinal z Dytrchštejna a Karel z Lichlenštejna. Ta vojna netrvala dlouho, toliko některý měsíc; nepřítel proti císaři byl nějaký Bočkaj.

Za druhé byla rebelie v Hradišti v roce 1619 nebo velmi málo katolíků zde bylo, všechno sami Lutriani. A město drželo s jinšima rebellanty. Dyrektorem zde byl Frydrych Mužik a Zachariaš Kurzberger.

Ti sedávali v Brně z druhými direktory při všech sjezdech aneb sněmích proti J. M. Cís. Ferdinandovi druhému. Katolíků zde málo bylo. Byl zde tehďáz děkanem kněz Václav Kulíšek, primátorem Albrecht Kremer. A tu se o ty šlo, že je měli do vězení vzít, jakož již bylo všechno obštelováno v noci a vartou faru již z daleka byli osadili. Vidouce to kněz Václav Kulíšek, že zle bude, vyšel z fary pozadu, tak že ho žádný neviděl, šel k primátorovi a oznamoval mu, že je již zle. Tu se poradic ihned v okamžení, cò líp to líp, aby po svých s holýma rukama z města šli. A budouce již brány zavřeté a varty na uděch postavené, přišli nejprve ke mlýnu ve zdi. Tu šilbach na ně zavolal a majice pak primátor ještě kommandu nad vartou městskou, poručil, aby mlčel, až přišli k Červeněj-věži**), tu byla jedná bašta z fašni, z druhé strany zdi od vody udělána, po kteréž oni se spustile dolů, k jednomu rybářii, aby jich na druhou stranu k Mařaticím převezl, šli a poručili jemu, aby žádnému dokonce nic neřikal, že by musil za to krk svůj dáti.

A když se převezli na druhou stranu k Mařaticím šli upřímu k vinohradům na kopec do stránek. Jak pak oni toliko vyšli vzhůru, tu již věděli, po zdích běhali s sekulemi rožitejmi hledajice jich. Když nemohli nic najít, tu hned všecken statek po děkanovi a primátorovi rebellanti pobrali, a počnouc od Kunovic, Ůtroha, Veselí a Strážnice všudy vartu na ně osadili. Ale oni vzali svou cestu k Brodu, odtud všudy vedle hor šli až do Skalice. Tu některý den v klášterě budouc, tak, že o nich žádný nevěděl, šli do Vidně k císaři. Odtud dostali se k armádě Bokvojovské***), a tak až do r. 1620 zůstávali. Měl pak týž pan děkan zde dobrého kammaráda, a bratra důvěrného, byl také radním pánem, nějaký Matěj Vladiš. Musil pro něho mnoho vytrpět, že s děkanem tovaryšil; 26 nedělí seděl v Brně zakovaný v šerhovni, protože on prý věděl, že děkan s primátorem půjdou pryč, a on panům direktorům o tom nic nepověděl. A jestliže nepoví, co se jemu svěřili, že ho katem mučít dají, jako na tem již bylo. A když pak

*) na číhané.

**) první věž v pravo od Staroměstské brány asi za nyn. vojen. nemocnici.

***) Buquoi, císařský generál.

na něm nemohli se nic dovědět, tou poctivost mu zde na rathouzi, když z Brna domů přišel, učinili, že z markrabství Moravského jest vypovězen byl, což také i on po tej vejpovědi šel po svých, a upřímo k armádě, a tam shledajíc se panem děkanem a primatorem, jim oznamoval, jak se s ním zacházelo, a jak o nich jest mluveno, že víceji na živě nejsou, nýbrž že děkana čtvrtili a primatora oběsili. Jakož také primatorova žena již vdávati se chtěla. Mimo však naději po vítězství na Bílé Hoře, všechny tři šťastně a zdraví s armádou Bukvujovskou právě před 3mi sv. Králi 1621 do Hradiště se navrátili. Manželky, děti a přátelé z toho velikou radost jměli a ti nepřátelé jejich všichni proti nim se kořili a za milost prosili. Ti pak direktoři ihned do arrestu a pút dáni byli. Mužik pak musil v poutech rynek umetati a na kolečkách vyváželi. Ten nechtěl katolikem zůstat, nýbrž Zachariáš katolikem zůstal a milosti od J. M. Cis. že rynku neměl, dosáhl. Statky pak jejich zároveň s jinými rebellanty, kteří s nimi drželi, pobratí dáti jest ráčila a těm 3 osobám takové rekompensovali.

3. Za třetí, než armáda císařská sem přišla, co se jest zběhlo v tomto kraji, počnouc od Skalice až po Ostroh — a to právě před samým vánoci r. 1620. Majíce některej 1000 lidu svého uherského Bellen Gabor,*) nejprve obsadil s ním Prešpurk, Skalici, Strážnici a Ostroh, tu je do těch míst všudy bez odporu do kvartýru pustili, do Veselí pak, budouce mladý pan Frydrych Vočko o domě, který právě o masopustě se jmel ženit, u 30 mušketírů sobě pro zámek zverbujič, přitáhlo podobně těch Uhrů 6 kornet k Veselí, kteřížto chtěli svůj kvartýr v městě vzít, k čemuž pan Vočko dopustiti nechtíc, aby na předměstí se rozložili, se prohlásil, tu že se jim ven profiant vydá. Pro tu příčinu do města a zámku pustiti nechtěl, že věděl, jak v Ostroze a Strážnici zacházeli, kde jaké víno bylo, obilí, dobytek, to všechno brali a netoliko do Skalice, ale dále do Uher voziti dali, ba ani ty předena v klubištkách obstáti nemohly. Mezi tím pak byl jeden zeman uherský na své chalupě na předměstí, toho byl pan Vočko nad těmi mušketýry za hejtmána udělal, ten navedl pána svého, aby se tak diskreto ukázal proti těm officírům uherským, co za městem leží, a jich k obědu k sobě pozval. Což také učinil a dobře jich po uhersky, a to s pitím traktýroval. Ležice pak oni tam více nežli tejden. A v městě Veselí brány se neotvíraly. Byly dva domy při samým mostě na předměstí, tu kde se od Bzence a Ostroha jezdí. V těch domech nebyl žádný, nebo ze všech dědin i předměstí všechno lidé zutíkali a do města Veselí se uchejčili, kterehožto lidu mnoho set bylo, jak mužského tak ženského pohlaví. Ti pak panští mušketýři, měšťané a sedláci vždy na bratřatě u brány byli, nedajíce na to žádný bedlivého pozoru, jednu noc skoro všichni ti Uhři do těch dvou domů vlezli, tam pod střechy, komor a kde který mohl skryli, takže žádný o nich nic nevěděl.

Když již pak dobře na den bylo procházeli se někteří ti ofšicři uherští před mostem a přijdouce na most, kterej zdvižen byl, žádali, aby byli 2 nebo 3 do města puštění, že by sobě chtěli prachu a kulek nakoupiti. Což za hrubou chvíli se jim učiniti nechtělo, až ten Uher hejtmán muške-

*) viz o něm při pamětech Jana Akvina.

tyrů panských, šel sám k pánu a přimlouval se, aby byli puščeni tři nebo čtyři, že nám nic neučiní. Zalím pak přišel jen hejtmán a poručil spustit ten most; vejdouce na most zdvihadí stáli na něm a budouc pak při tom mostě toliko provazy místo řetězů, tu ti hned zrádci Uhři vytáhnouce šably své, ty provazy zpřefináli, takže mosta víceji zdvihnouli nemohli a tu hned ti Uhři po lidech sekali a střelili a tak se to z těch 2 domů ven sypalo a do města tlačilo, takže ti mušketyři, měšťané i sedláci zutíkati museli. Byl pak v tom městě jeden měšťan, jménem Pavel Přenský, ten čas purkmistr, budouce při obědě doma a nevědouce nic, co se to šije, vezma mušket běžel k bráně, a vidouce, že již lid všechen utíká, napomínal je, aby se pamatovali a bránili. Tu on přifasujíc lunt k mušketu, kdy ti Uhři nejvíce od brány k rynku se valili, mezi ně střelil a majíce mušketi dvoumi kulemi nabitéj dva kapitány hned smrtelně prostřelil a nemajíce času zase nabít mušketu, majíce ještě tu šabli, kterou se r. 1605 Turkům a Tatarům v poli obránil, jak zpředu oznámeno, do těch Uhrů všech sám se dal a tou šablí po nich sekal a roubal, takže jich všechny v téj ulici od brány než na rynek přešli zastavil. Městskéj lid všechen utekl, tak že ti Uhři nemohli mu nic učiniti až ho na plac na rynek vtačili a tu do něho z pistolí střelili. Což 3 rány smrtelné jest v sobě měl, a přece na zem nepadl, až krev ho ocházela, tu na jedno koleno klekl, tu šablí se bránice k sobě přistoupiti nedal, až posleze špatný jeden čůra pozadu palicí v hlavu ho udeřal, až se i skáceli musil. A tak již na zemi ležíc, hlavu mu sfali a bezmála celej tejdén na rynku ho ležeti nechali, nebo nebyl tu žádný, kdo by ho byl pochoval. Ze zámku nesměl žádný do města se ukázat. Ti Uhři potomně ho sami litovali, že se tak hrdinsky choval a že na tak mnoho lidu se směl opovážít a že kdyby těch dvou kapitánů nebyl prostřelil, že by mu nebyli nic udělali. Město pak všechno, kde co bylo nálezitě a načisto vyrabovali a když o armádě cis. slyšeli, že jde a u Hradiště leží, že všech těch míst, co leželi zase do Uher odjeli.

Kdy pak armáda cis., kterou generál Bokvaj vedl, od Hradiště po 3 králích roku 1621 se hejbala a do Uher marchirovala, tehdy ty Uhři všichni zase zpátkem se navrátili a pass*) u Novej Vsi armádě zalehli, jakož i také stáli museli, až s kusy na ně přišli. Tu když se do Uhrů střelilo, zase zpátkem cůfali, tak že potom stále celá armáda do Uher k Novým Zámkům šla, toliko Hradiště, Ostroh, Veseli, Strážnice lidem cis. se obsadilo. Tu ten čas přes to léto nebylo nic o nepříteli slyšet, ani o armádě naší, až jeden čas již po žněch bylo slyšet, že Bokvaj Uhři zabili a armádu zruinovali. Což také ani jeden od tej armady nebo všechno Balúni, Francouzi a Vlaši byli, zase zpátkem sem se nenavrátili, a Bokvaj pak skrz zradu, když na štvání do pole, jel, ne v bitce, jest zajat.

4. Na podzim pak, když hrozny zaměklé a ovoce již zralé bylo, tu také zase znovu sám osobně Betlen Gabor s Uhry a Turky, kníže nebo markrabě Krňovské s německým lidem, kterého dobře všeho přes tisíc bylo, sem do Moravy, tu hned počna od Skalice mocně dobývali, Skalice se ihned podala. Strážnice se počala drobet bránit, také se poddala a 2 komp. cis. lidu vzali. Když pak od Strážnice celá armáda k Veseli šla,

*) průchod (?)

tu majíce některý kousek železný na zámku, na věži je vytáhli a když k dědině Zarezecem chťejíc upřimo k městu Veseli jít, tu na ně z těch kousků, až k tej dědině střileli, takže ta celá armáda musila na pravou ruku k Žeravinkám, odtud k Blatnici marchirovat, a tu své ležení napřed Turci od Blatnice, ostatní pak Krňovskej lid, kterého do 15 tisíc bylo, u Milokoště a zahrady veselské, kde novokřtění bejvali. Tu se položili, a tak asi tejdén, než ležení se uspořádalo a ustanovilo, pokoj zámek Veselský měl. Než město jak se armáda kladla, hned cíš, mlejn, pivovar před zámkem zapálili, na mlejních pak mnoho set obilí a mouky pohořelo a na hromadách spálené leželo. Byl ten pak veliký hlad a mor, protože ten rok se nic neselo. To vojsko, co v poli leželo, mělo veliký hlad, obzvláštně pak mušketyři, ty jako slepi na tou spálenou mouku po bříších lezli a ze zámku, kdy kterého viděli, pět šest z mušket naň střileli, tak že některé sto jich tu zůstalo a jak v ležení bylo slyšet, že když Betlen Gabor Prešpurk dobejval, že jich tam toli nepohynulo a tak Betlen Gabor s knížetem Krňovským se rozhněvaje, poručili na 3 strany, co největší karthouny vytáhnouti a k zámku střileti. Což mnoho set ran učinilo a zámek veskrz a skrz prostřileli, tak že se nesměl žádný v horních pokojích ukázati, nýbrž pod zemí v sklepích museli lidé bejtí.

Byla jedna věže veliká okrouhlá bez střechy, nad míru tlustá u toho zámku v rohu. K tej několik dní ze 4 karthounů střileli a nemohli ji srazit a nebyli by ji nic učinili, nežli že bylo jedno okno veliké jako vrata, k tomu oknu do rohu stále tak mírně střileli, až ji srazili. Na vrchu pak tej věže budouc bez špice toliko na trámích desky pokladené. Čtyři mušketyři a jedna vojanka tam svou kratochvili měli a nepříteli z konvice připíjeli. A velmi špatné slova jim podávali. Což všechno slyšeli nebo nebyly kusy daleko, toliko přes vodu. Ti všichni s tou věží do vody se zasyпали, toliko jeden mušketyr ten se pamatoval, nebo ne všechna věže spadla, toliko polovici, jakby ji od svrchu až nazpod rozštípil, chytil se dřeva, co na něm zvon aneb cymbal od hodin visel a velikou chvíli se tak držel, potom dole se spustil a krk sobě narazil. Potomně ještě drahný čas živ byl a pod panem hejtmánem Thadea Trompela compagn. kaprálem potom zůstal. A tak ty dvě kompagn. od regimentu Lichtenštejnského, které v zámku ležely, nemajíc již ani kusu chleba ani jinších profiantův nic, pozadu za zámkem museli sobě dirů ve zdi prolámat kudy by ven byli vyšli, protože obě brány v zámku všechny hlinou až do vrchu zasypané byly. Nočním časem majíce lodi přes vodu ticho, že žádný nic nevěděl do štěpnice přešli a odtud do Ostroha přes štěpnice a šli, a po sobě nic nezanechali toliko jeden hejtmána vůz komorní a 6 koní. Měli ještě 2 tunie prachu a luntů něco. Jednu tuni založili nad branou a druhou nad maštalemi. Když pak lid cíš, odtud vyšel, vyšli také někteří měšťané ven do ležení Betlen Gaborského a Krňovského hnedky a oznámili, že jsou cíš. již pryč, kdež ještě hned přede dnem někteří Uhři po deskách přes vodu se přeplavíc do zámku, v palách pak za nimi hned Němci. Němci pak vyhnali Uhry ven ze zámku a tu počali rabovat po pokojích, však málo co našli. A kdy se počalo již rozednívat, ta jedna tuně prachu se chytila a bránu rozhodila. Což nemalý strach na ty Němce přišel domnívající se, že by to nějaký podvod byl a že by ještě císařští tam byli. Sem i tam se ti všechno

poschovávalo. Když po hrubý chvíli nebylo nic slyšet, zase se do rabování dali. Zatím pak ta druhá luně se zapálila, takže střecha hořet počala. Tu oni sami Němci to zahasili a když již dobrý den byl, lid, co tam v zámku byl, do košel z šatů vysvláčeli jakož i mně tak učinili. Potom mně ze zámku Krňovští a mého bratra mladšího Daniele Turci do ležení vzali? Na druhý den pak sám Betlen Gabor a Krňovské kníže k zámku přišli a nařídili, aby jej zapalili, což budouc v pokojích moc sláma a dříví, kde soldati císařští leželi, hned se to všechno chytilo. A ti 2 generáli na to se dívali, až to všechno spadlo. O Ostroh a i o Hradiště se ani nepokoušeli, nebo již zima být počínala a soldati v poli obstáti nemohli, nýbrž budouce již advent kvartýry hlavní a generální v městě Uherském Brodě byly.

Okolice pak po dědinách jiní regimenty se logirovaly, avšak kočky ani psa v žádné dědině se nenalezlo. Hlad veliký byl obzvláště mušketýrom, co sme v Bánově leželi, několik set jich tam pomřelo. Na partaje rejhaři daleko do Sléska jezdit museli. Toho času vojsko knížete Krňovského počali mu rebellovat, protože se jim nic neplatilo. V Brodě tehdy pecenek chleba, co nyní za jeden groš jest, byl za 1 zl. r. Sliboval kníže Krňovské svému vojsku, že mu mají ze sedmíhradské země peníze přivést, a když se nic dočkat nemohl, dal ordre některým regimentom, aby napřed do Sleska šli, že on za nimi brzy přijede. Nejprvnější kvartýry sme měli v Lipniku, v Hranicích a okolečných dědinách. Tu sme již měli svůj chléb i maso, však ležící lid cis, silný v Přerově a jinde, tu jsme každý den od nich šermícle měli. Potomně zase asi tejdén před vánoci, r. 1621 dal kníže zase dále ordre, aby dále k Slésku marchirovali. Tu sme se dostali do kvartýru do města Oder a okolečných dědin. Tu podobně nebylo žádného pokoje od cis, ani na den Božího narození kdež nemohouce se knížete Krňovského za sebou dočkat, vyslali někteří nejvyšší své trubače ke knížeti do Brodu pro order, jak dlouho tu budou zůstávali, poněvadž od cis, lidu v nebezpečnosti jsou. Když se zpátkem trubači navrátili přinesli takovou odpověď, že kníže Krňovskej se vším svým lidem, co nejlepšího při sobě měl i se vši artilerií s Betlen Gaborem do Uher hned po nás jel, kdež ihned všechny ty regimenty samy se tu v Odrách obdankovali*) a jednou branou ven vyjeli a císařští v patách druhou branou do města marširovali.

5. Roku 1623, zase znovu Betlen Gabor do Moravy s Uhry a Turky přijel a u Hodonína cis. armádu všechnu jest oblehl a nemálo hladem zruinoval, však brzy zase pokoj s císařem Ferdinandem druhým učinil a to s velikou škodou císařských. Před tím pak, než to obležení se stalo ležel zde v Hradišti regiment pěchoty nejvyššího pana Merody, kteréž zde sám ležel. Tu nebudouce o masopustě pana Merody v domě a odjel byl do Kroměříže, svému hejtmanu Blektovi v tom nebezpečném čase komandu jest jemu poručil. On pak majíce nějakou korespondenci s Betlen Gaborem aneb oficíry jeho nepochybně od některého času. Ti jistí oficíři Bellengaborští byli poslali jedno psaní k němu sem do města skrz nějakou ženu z Kunovic, kterážto psaní v botě přinesla nevidouce,

*) rozpustili ze služeb.

Idle ho měla nést. Budouc tehďáž městským rychtářem nějaký pan Jan Sídlo, ta k němu do domu blízko brány kunovské vešla. Ten pak ji examinující, co zde dělá, aneb jak sem vešla, nebo tehďáž veliké nebezpečensví bylo a na ztracené varě u kostelíka mařáckého stále jedna compagnie ležela, že žádný sem do města přijíti nemohl. Tu ta žena oznámila, že jest od Uhrů sem poslána. Kdež vidouce týž pan rychtář, že jest zle a na to štěstí tou chvíli, že pan nejvyšší Merody zase domů se z Kroměříže navrátil, takové psaní jemu odevzdal a on obdržev je žádnému nic neřikajíc, přenadiviti se jemu nemohl. Jsouce pak varta hejtmána Blekty brána kunovská s jeho compagnií silně obsazena a již na tom bylo, kdyby tak bylo zůstalo, že město Hradiště mělo od téhož Blekty těm Uhrům, kteří již v Kunovicích leželi, poddáno bejti. Zatím pak nejvyšší Merody, jakoby o ničem nic nevěděl, povolal před sebe hejtmána Blektu a ptal se ho, jak jesta varta obsazena, dal mu k odpovědi, že dobře. Mezi tím portčil, aby Blektova varta z brány kunovské se vzala a na staroměstskou bránu dala. Pan nejvyšší druhé kompagnie dal všechny na Kunovskou bránu a posly od kunovského trávnicka varť svou osadili. V tom když u pana nejvyššího týž Blekta v pokoji, na pana Nedělkovského*) domě zůstával a jinší oficiři, tážal se jich všech, kdo jest ten šelma proti J. M. Cís. a tej posty, která mu jest svěřena, aby pověděl a se prohlásil, tu se nechtěl žádný ohlásit, až pan Merody řekl k Blektovi, aby svou zbraň s sebe složil a do arretu šel, ten se zbraňoval, až když mu to psaní od Uhrů ukázal, teprou se ulekl a o milost žádal. Uhrů pak od Kunovic tiše tou noc, kdy nejlépe lidé spali a ztracená varta u kostela Mařatského nic toho nečila, několik set k samej braně Kunovské přijelo, a na šilbach volali, ale že pan nejvyšší Merody svou varťu osadit dal jim jinší parolu, než Uhři od Blekty hejtmána měli, takže se nerozváděli a tak hned mušketýři donich jako i z kusů stříleli a Uhři pak nazpátek zase utíkali. On pak Blekta jest hned odsud do Brna na Špilberk odeslán a tam jest stát, hlava pak jeho na starobrněnskej braně mnoho let na šufanu železném jest ležela.

6. Roku 1626 zase znovu nepřítel totiž Mansfeld z Vejmarů s celou armadou skrz Slisko do Moravy přišli právě ve zni, Unčov cís. město mocným šturmem dobejvali, však s pomocí boží předce se ubránili a kdy po zebřích šturmem na zeď lezli, ony ženy jich horkou prosnou kaší a kamením s zebříků odehnaly. Odtud táhli k Lipníku, Hranicím, Přerovu, k Holešovu, k Malenovicím a k Brodu Uherskému, odtud pak do Uher. Za nima pak císařská armáda, velmi pěkně a důkladně muničovaná, kterou komandiroval generál kníže z Fridlantu jinak z Waldštejna, tu za něma různými passy táhl, aby je někdy v poli tam v Uhřích zastati mohl. Však budouce jedni od druhých nedaleko sebe, jeden druhému nic na škodu nebyl, nýbrž jak s jednej tak s druhé strany neboží soldati nouzi a psotu trpěti museli tak, že obojí armáda na hlavu se zruinovala. Z Mansfeldovskejch ani jeden tudy zpátky skrz Moravu se nenavrátil. Kníže z Waldštejna ten rok právě tejdén před vánoci svou celou armádu zase tudy od Skalice skrz město Hradiště na vinterkvartýry do Moravy

*) Nyní dům p. Bezděkův.

a Sliska marchiroval, avšak jakéj to lid byl. pán bůh jich buď žel, že rejtharstvo, co krásné v kyrysich bylo, když tam táhli, a když zpátkem šli 6 i 10 konet pospolitě bylo, že ani 30 koní rejtharů oklekně oficirův nebylo. Tím způsobem i pěchole, tak to na cestě kapalo a mřelo, nebo veliká zima tehďáz byla, nemocný lid byl, jak do teplé svělnice vešel, hned umřel, což několik set za městem a Staroměstskou branou u kříže do šacht jich jest pochováno, jako také tehďáz kníže kardinál z Diřichštejna na místě J. M. C. o nějaké domluvení, což žádný nevěděl, proč do Hradiště knížeti z Waldštejna byl přijel, ale nebudouce jak jedna tak druhá strana spolu sebou v dobréj korrespondenci, kardinál bez vyřízení tak zase odtud pryč odjeli.

7. Roku 1642. Právě v svatodušní pondělí nenadále přitáhla armáda císařská ze Sliska, kterou kníže Saskej komendiroval a zabít jest u Svidnice, k městu Hradišti nenadále. Ležel tu 2 dny a 2 noci, bylo všechno rejtharstvo, málo pěchoty, generál byl nad nimi Forlament. Potom odtud šli k Vidni skrz Uhry, velké škody odělali. Za nimi pak hned armáda Švejská. Ta se obrátila k Holomouci tu své ležení měli, Pořom 13. junii město skrz akkord*) bez vseljaké střelby dostal. Toho r. 24 Aug. o 3. hodinách s půl noci nepřítel město Tovačov všechno vyraboval.

R. 1643. Dne 19. aprilis o třech hodinách s poledne byl oheň v městě Hradišti, tak hrubý nikdy nevidaný, přes 22 domů shořelo, špitál, brána, klášter Františkánských pátřů, za zdi 11 domů. Odtud šel ten oheň až do dědiny Mařatic, dáleji od města nežli dvoje hony zdýli. Z kláštera nesl vítr rozpálený plech z věže do tej dědiny, tak že všechna vyhořela. Ten oheň vyšel od pana Jana Českého J. M. cis. rychtáře.

Dne 26. Junii mezi 3. a 4. hodinou s poledne vzal Švejda mocně město Kroměříž, rozstřílel bránu Kovářskou. Valachů vsetínskech některé sto a odjinud jměl při sobě. Ti napřed do města vlezli, město všechno vypálili a v nic obrátili. Moc od měšťanstva jest pobito a více jiného lidu v tom ohni podušeno. Některéfanský s nimi zacházeli, do košili, některé do naha vyslékali. Kdež také tu v Hradišti nemalý strach byl. — Dne 29. Junii přišla silná partaj švejská do města Brodu a co odsud někteří a odjinud tam se referirovali a odtud do Uher jeti chtěli tam jich zachvátili a 37 vozů se statky naložených všecko i s koňmi pobrali. Ten den také přišlo sem k městu až k samému kříži u Kunovskej brány na 24 koních a jmenovali, že jsou císařští. Kdy se po nich střílelo, tehdy oni zase zpátkem utíkali.

Dne 2. Julii na svítání právě přišel nepřítel dobře s 100 koní k městu, branu Staroměstskou sami sobě otevřeli a most spustili, kakže naše varta nic neslyšela. Protož také dva sousedy z předměstí sebou vzali a tu trubače k druhéj bráně poslali, chceme-li se podat. Byl tehďáz komandant nějaký Kryštof Kynter, nejvyšší vachmistr, kteréj také před tím pod Švejdy sloužil ten jim uměl odpovídat, tak že zase zpátkem odjeli a v St. Městě se položili. Od Starého Města přes vodu ke mlejnu, domnívajice se, že taky na druhou stranu ke Kunovicím přijedou, silná jedna tropa se pustila, tak, že blízko zdi přišli. Když se po nich střílelo zase

*) domluvou.

zpátkem se obrátili a po Starém Městě se rozložirovali. Z města pak od Cervené věže a bašty za Kurátovým z kusů se tam do Starého Města na ně střelilo. Potom ten den na noc na klášter Velehrad všechno se to pryč hnalo. Ten den u večer mimo naději od Kyjova přitáhl sem hrabě Broy od císařské armády s dragouny a rejthary, dobrých 8 trop, ti hned v noci přes město na druhou stranu k Brodu a jinde na partaje šli, jakož na ráno z Malenovic od Švejdských jednoho adjutanta a 4 rejthary sem přivedli. Seděli zde v arrese asi 4 dny, zase se propustili. Tehdáž město bylo obsazeno toliko 30 Poláky novo verbovanými a něco s krajským lidem, ostalek s měšťany. Pán Bůh tehdáž sám za nás bojoval.

12. Aug. J. M. pan hrabě Vesselyny táhl přes Hradiště k armádě císaře do Šléska s uher. lidem 11 kornet silný přes 1000 koní.

Anno 1644. Dne 24. januaru táhla armáda císařská na Valachy Vseľinské, protože Švejdu drželi, zruinovali všechny, Puchov, Lednici, to jest v Uhřích Rakoczyho, všechno vyrabovali. Nad těmi pak Valachy exekuci byla tak že jich vešlo 200 pověšeno, na kola dání, stínání a mnoho jich od vojska také pobito. Ostatním pak jest pardon od J. M. císaře, dán a museli se reversovat, že do smrti oni i jejich děti jak J. M. C. tak vrchnosti své chtějí věrni bejtí J. M. pan hrabě z Rotale, tehdáž generál komisař, nad nimi exekutorem byl; a mnoho jich tehdáž do Uher zutíkalo, že se posavád sem oni ani děti jejich nehlásí.

13. martii táhlo přes město do Uher na Rakoczyho*) rejtharů a pěchoty 7 tisíc, generál hrabě z Puchemů jich vedl.

Letla 1645. dne 8. marti J. M. pan hrabě z Valdšlejna generál s armádou od Olomouce, neboť po Jankovské bitvě**) dostali Švejdi sukkurs a celá armáda Švejdská do Moravy šla, sem do Hradiště přišel. Ležení naši u Olomouce dosti důkladně jsou zapálili a v r. 1644 při dobejvání města Olomouce pěkného lidu, jak od vzácných kavalirů, tak soldatesky a zemského lidu vypraveného pohynulo. Dne 19. dito s tou armádou zase odtáhl odsud skrz Uhry k Vidni a zanechal tu celého svého regimentu pěchoty.

Nejvyšší lejteňant, pan Jiří Gynler s pěti hejtmany zde ostal za komendanta, ačkoli prve zde byl nějaký Španěl, don Diego Mason y Guro. nejvyšší vachmistr, nemajice žádného lidu pod svou mocí, pan lejteňant nejvyšší Gynler nedal sobě jim v ničem rozkazovat, protože při dobejvání Olomouce svůj port na hlavu jest dostal, takže hlavu velmi zlučenou odtud odnesl. Protož když Švejdi Hradiště jmiti chtěli, nejlépe věděl, jak jim na odpor státi a odpovídati má, takže na blíž městu jim přijíti nedal. Zdejší město pak tolik s balašty a brusivehry ve 4 nedělích zaopatřil. Kterémuz aby celá armáda byla přišla, se jí velmi málo strachoval, nebo prv přes vodu dobře by se skoupati byli musili. A toliko Švejdi za žabinec město zdejší sobě pokládali, však přece k dobejvání nikoliv se nepokoušeli.

Dne 19. Aprilis opět přišel Švejda ve 3 stech koní až do Starého Města a tu svůj kvartýr měli a se položili, tím způsobem, na druhou stranu několik trop, jak Švejdských tak Uhrů Rakoczyho leželo v Kunovicích.

*) Fr. Rakoczy, vůdce povstání uherského proti císaři.

**) V bitvě u Jankova porazili Švedové pod Torstensonem císař. generála Götze a Hatzfelda na hlavu [6. III. 1645]

Dne 21. díto vypadlo něco měšťanů a šnophonů s rytmistrem Heseno compagn. rejtarů na Kunovské trávníky. Švejdsti pak ani Uhlři na plac sem vyjítí nechťeli, nebo velmi blízko Kunovic bylo, jako také ten den hned ponejprv z rána mnoho svobodné chasy ven z města a šnophonů do Starého Města vypadli a hned počnouc od mosta Staroměstského, pořád chalupy a dvory všechno Staré Město vypálili, takže ti Švejdsti sotva na své koně vsedati a pryč utéci mohli. A v klášteře Velehradském, na půl mile ležícím, za dlouhý čas kvartýry své měli. A tak stála ta ploquada*) od toho času stále okolo města, že jeden nebyl sebou bezpečen ven vyjítí, až po odjetí ploquady brněnské. Zase právě ve žně přitáhlo za Staré Město do pole za rybníkem Svárovem mnoho kornet Uhlřův, leželi přes 2 dny a noci na tom místě, takže nemalé škody na obilí byli podělali. Kdež potomně přes mlýn ležícího ve zdi mnoho pěchoty a rejtarů přes lauffešt**) přejdouc, u kostela Staroměstského přes vodu přejeli, a ti Uhlři hned u samého mostu šilbach drželi, tak že naši nemohli na ně ticho připadnouti. Hned larmo udělali a Uhlři dali se všichni v utíkání a k Ostrohu svou retiradu brali a skrz město přejeli. Tam pak ležel nejvyšší Miller od Švejdských. Zde pak potomně již pokoj byl. A ten rok hned od měsíce augusti byl i netoliko zde, ale i jinde velký mor povstal.

Anno 1647, dne 21. aug. v noci byl velmi veliký vítr o 2 hodinách s půl noci srazil na klášteře Františkánském věži a štít nad kúrem, co v ní zvony bejvaly. A to všechno na klenutí kostela spadlo, všudy se provalilo, za několik tisíc škody se podělalo. Kdež zázračně nade dveřmi celé varhany zustaly, ale pavlači okolo nich po obou stranách klenutí strhlo. Ten kostel nebyl přikrytej od vyhoření v roce 1643.

Letha 1650 dne 8. julii vytáhl Švejda z Olomouce, z Unčova, Fulneku a Sovince. 24. díto držela se veliká slavnost a procesí za svatý pokoj, střelení z kusů a mušketů a po všech zemích J. M. C. tyto dny ceremonie se vykonávaly.

1652 dne 7. julii přišlo pršet a přišlo pořád ve dne v noci až do 21. díto, potom veliká povodeň přešla. Dne 22. díto počnouc od Brodu Uherského až k Hradišti, co při nížinách obilí seté měli, všechno pobrala a na trávník městský přinesla. Ven z města za 4 neděle vycházeli ani vyjžděti se nemohlo, kromě na lodi v městě Hradišti se jezdití muselo, nebo voda v Prostřední ulici a netoliko v Prostřední ulici, ale i po obouh rynecích do pasů byla. Sklepy pak hned od spodku až do vrchu plné byly, takže i v kostele stolice po vodě plovaly. Na rynecích pak do nedodů ryby se lapaly.

Anno 1656 dne 5. junii o 2 hodinách s poledne chytílo se u jednoho žida v městě Kroměříži, když máslo rozpouštěl, vyhořelo všechno město kromě kostelův a rathouze a asi 7 nebo 8 domů zůstalo. Velká škoda se chudým lidem stala. Ten pak zrádce židovský pryč utekl.

Actum v král. městě Hradišti dne 20. aprilis Anno 1667.

Jiržik Rudolf Prziensky m. p.

*) blokáda.

**) vodní náhon mlýnský

PAMĚTI MĚSTA VESELÍ

Vzácně slovunému panu Malyšovi N(ísl)ovi z krátků odpověď činíme na vysvětlění starožitnosti města Veselí. Odkud by svůj začátek mělo jeho vystavení, toho před rukama nemáme, neb o něm slyšíme na vše strany, že jest starožitné. A tak paměti hodných není, než toliko o čem možem vědět, to pánu zprávu činíme.

Předně odkohoby zkažené zdi městské, tolikéž zámek svůj původ vzalo, toto svědomí dáváme, že Betlehem s nemalým počtem lidu okolo města Veselí se položil a jej dobývatí počal. V městě nebudouce jenom 50 mušketýrů . . . novo verbovaných, bránili se v městě 7 dní. Bellehen střelil třema stranami v každé straně po 7 kusech: kteréz kule jsou před rukami, každá váží 37 funtů.

Nemohouce obstáti v městě ti mušketýři se relovali do zámku, zase 7 dní se bránili; Bellehen opět do zámku z těch všech kusů ve tři strany bíl ve dne i v noci, všecek rozházel. Nemohouce již v zámku ti mušketýři obstáti, vyšli fortnou za zámek a přes lesy se retyrovali až k městu Hradišti a Bellehen se zdržoval při Veselí 5 nedělí a odtáhl pryč.

Za druhé, leť 1622 Turek okolo města Veselí se položil, chtěje je dostatí, nemohouce nijak dostatí než pod fortelem. Pan Frydrych budouc toho času páнем na Veselí, majíce bratra svého v Turcích. Toho se dověděli, udělal se jeden jeho bratrem, dal se jest přeněsti pustil jich sama padesátého do města i do zámku jich vzal; a tam jich traktíroval. Po traktaci ze zámku vyprovázal až na městským mostě se rožehnávali spolem budouce u samého mostu. Za městem chalupy tam do nich nemálo Turků se ukrylo a potom valem na most udeřili a řetězy na mostě odsekali a do města za páнем se hnali. Pan jak dopadl na sebe vzal šlafpelz, udělal se knězem, jej pustili a jiný lid přes 4 sta zajali až do Turek.

Item leť 1642 přitáhnouce Švejda téhož roku po velikonoci tu středu v noci k městu Veselí, je oblehl. Nebuduce v městě jenom 18 mušketýrů a lejtнант nenadajíc se, aby tak kvapně na ně připadl žádné municí neměli, solva 10 ran prachu, jej zdržovali od noci ve čtvrtěk až k večeru; když z kusů počal házet jemu se poddali. Dostanouc se Švejda do zámku mušketýry všecky pobral a lejtнанта oberouce ze všeho i šatu jej vyvlikli, pryč zahnali mluvic, že není jeden císař, oni Švejdovi slúží, že se nebráníl. Švejda v zámku ležel od velikonoci až do svatého Bartoloměje, potom přeč odtáhl a zámek zapálil všecek.

Item leť 1663 dne 4. Septembris Tatar v pád udělal do Moravy a tu valnem přímo hnál, až k samému městu do brány Veselí. Což sme se mu opřeli a naň z mušketů střileli. Mnoho i cizozemců z tureckého pomezí u samé (j)sme obránili a odrazili. Vidíce, že se naň tuze střili zpátkem utekl a nemalú škodu na čtvrt míle okoličně městečka dádiny vypálil, lidu nescíslný počet pozajímal a do Turek zahnal. Ve dvou nedělích zas v ty místa vpadl nenadále mnoho lidu zajal, ale k městu Veselí na blíž nesměl.

S tím milost boží rač s námi býti s obojí strany. Datum v městě Veselí dne 3. Juli 1. 1666.

Panu v službách zůstáváme každého času. Že tomu tak a ne jinače pečef naši menší městskú (j)sme přitisknutí dali.

(L. S.)

Pudmystř města Veselí.

PAMĚTI MĚSTA OSTROHU.

Pravdivá a tak, jak dle starých lidí paměti v příčině města Ostrova, nejsouci žádný extra ordinárních pamětních knih (poněvadž od náhle příšleho ohně zkázu vzaly) před rukami nám zpráva dána jest, se příležitě přikládá.

1. Předně, co se dotýče od koho aneb které časy město Ostrov vystaveno bejtí mělo, nemajíc pak žádných takových pamětí, nýbrž v deskách zemských se najíti a dověděti moci budu, žádný jistý zprávy dáti nemůžeme.

2. Zdaliby od Zizky aneb Husitů město vyrabované bejtí mělo, kletřžto nedostanouc nic, ačkoli se dosti šturmem a strachem k městu přibližovali však nic méně odhodíc zbraně s hanbú od města odehnáni byli.

3. Zdaliby Beŕlen Gabor s Krňovským Knížetem a Tatarem také se o město opovážili a jej dobývali chtěli; pravda jest, ale poněvadž město lidem J. M. C. dobře zaopatřeno bylo, k tomu jsouce pan hrabě z Tyŕffenbachu kommandantem. Mezi tím ze Strážnice a z Veselí lid cisaršský hrůzou všecken do města Ostrova se retirujíc, tím způsobem dotčený Beŕlen Gabor tak jako Žizka s hanbou pryč odtáhnouti musel.

4. Zdali od Švejdy město dostáno jest; poněvadž s velkou moci k městu přitáhl a město lidem J. M. C. v malém počtu opatřeno bylo, pod accordem kommandanta nějakého pana hejtmana Wingklera poddáno jest, a tu 22 týhodny zůstával.

5. Anno 1663. Ten nešťastný turecký a tatarský pád, skrze který městeček a dědin, totiž městečko Hluk, Nivnice, Hroznová Lhota a dědiny, totiž Věsky, Ostrovská Lhota, Vel. Blatnice, Dolněmčí, Horněmčí, Slavkov, Boršice, Malá Blatnička, Louka, Kuželov, Mala Vrbka, Tasov a Kozojidky řečené. Při tom panství Ostrovské netoliko popálil, nýbrž lidu přes osm set malých i hrubých pomordoval a sebou zajal. Také k městu po třikráte se pokoušel. Však toho času budouc urozený a statečný rytíř pan Aryaš Majer z Majerbochu, tohož času plnomocným hejtmanem, dajíc spolu s měšťany larmo udeřit, lidi obecní spolu se zbraní povolati, na šance rozlogirovali a kvaltem sedláky k bránění a obhájění dotčeného města a okolních dědin přísne jest hnáti dal. A všechny zbraně a kusy proti úhlavnímu nepříteli, kterýž vždyckny in reservo na šancích stále pustiti a proti němu koboče (?) blíž města Ostrova vypalovati dal. Jakož také i někteří svobodní lidé budouc hněvem rozpálení s muškety a zbraní ven z města vypadly a nedaleko předměstí Ostrovského notně a bystře oheň na ně dávali, skrze klerěž střílení partaje u obory lidi zajímajíc velkým strachem odehnány byly.

MATYÁŠ MAXMILJAN NISL.

PAMĚTI O MĚSTĚ HRADIŠTI PROTI UHRÁM
LEŽÍCÍM V MARKRABSTVÍ MORAVSKÉM.

Matyáš Maximilian Nisl. Byl mladším vrstevníkem předešlého kronikáře Přemysla, který na podnět Nislův Památky své sepsal. Odkud přišel do Hradiště není mi známo. Z jedné poznámky v jeho vlastních Pamětech lze souditi, že byl v Počátkách (?) Poczetecii), kde z lamenlace moravské český psát se učil. Zda vůbec česky či jen obratnosti slohové nelze z toho také odvoditi. Vzdělání byl latinského, ale česky dovedl psát i též, jak patrně z výřahu privilegii, který, patrně staršího původu, opsal alespoň bez chyb. Jazyk český ovšem jako měšťský syndik v českém Hradišti ovládal dobře. S Tomášem Pešinou z Čechorodu byl ve stycích velmi přátelských, jak vidíme z listu, kterým Pešinou blahopřeje k jeho jmenování kanovníkem sv. vítským a děkuje mu za novoroční blahopřání.^{*)} Pešina na důkaz svého přátelství poslal mu své dílo „Prodromus...“ Pro druhý díl Pešinoва díla Mars Moravicus sbíral Nisl pilně paměti měst a míst kraje hradištského. Ve zmíněném listě omlouvá se Pešinovi, že slíbených Pamětí dosud neposlal, ale současně posílá Památky Přemysla, Paměti Ostrohu a Paměti m. Veselí. Vše co z kraje hradištského sebral poslal mu asi později, neboť paměti z měst Holešova, Strážnice a Kroměříže dosud prý nedostal.

O Hradišti napsal sám pro Pešinu r. 1667 latinská „Notanda quaedam circa urbem Hradištilensem in Marchionatu Moraviae Hungariam versus sitam“ Tyto v českém překladu i s přílohami vydáváme. K těmto latinským Pamětím přiložil listinu o založení města Hradiště, která byla pod lit. A připojena asi jen ve výřahu, dále pod lit. B popis kusu Matyášova zbylého tu po obléhání r. 1474, potom privilegium tohoto krále (lit. C a D), kterým (lit. C) dán městu obnovený a zveleбенý znek rytířský, jehož obraz neb popis příloha (lit. D) podávále. Dále připojena kopie privilegia krále Vladislav (lit. E) a druhého privilegia téhož krále (lit. F) a český „Vejtah“ (regesty) z 28 privilegií králi českými městu Hradišti propůjčených (lit. G). Vedle toho slibil Pešinovi podati zprávu o současných vpádech Tatarských na Moravu dle výpovědí špehů tureckých v Hradišti vyšetřovaných. Tento záměr asi neprovedl, neboť „vejtah z černé knihy kr. m. Hradiště“ obsahující „examen i vyznání dvou tureckých a tatarských špeherů do města Hradiště dne 23. a 24. Septembris 1663 dodaných“ a celé jednání soudní se špehy tureckými tu zůstal a Bočkem do archivu brněnského odvezen^{*)}. Ten celý pro zajímavost jeho připojuji k Pamětím Nislovým. Tyto jsou pro dějiny města důležité nejen svým obsahem, ale také jako svědectví toho, že Nisl, pilný sběratel historického materiálu, zde před požárem r. 1661 závažných důležitých památek nenalezl. Že hledal, vidíme na skrovné zprávě, kterou nalezl o obléhání Matyášově, takže ani tak významná doba nezanechala tu stop do doby Nislovy.

NĚKOLIK PAMĚTÍ O MĚSTĚ HRADIŠTI PROTI UHRÁM LEŽÍCÍM V MARKRABSTVÍ MORAVSKÉM.

Nejprve jméno Hradiště odvozuje původ od slova „hraditi“, neboť dříve než město bylo vystaveno, byl pozemek, na němž město stojí, pouze ostrovem a na něm kaple sv. Jiří, k bohoslužbě rybářům sloužící opodál (pozdějšího) kostela farního téhož jména a zasvěcení. A když oněch časů četné a nepřátelské vpády od Uhrů a Sedmihradských na Moravu, nejvíce v pravdě v této okolní krajině ustavičně se dály a kraj tento jenom řečenými vpády byl přepadán a pustošen pojal Přemysl Otakar, král Český etc. společně s rádci svými, úmysl na odvrácení vpádů uherských nějakou důkladnou pevnost zříditi. A protože nebylo lepšího místa a pozemku nad řečený ostrov, bylo na něm město postaveno jmenovaným králem Přemyslem Otakarem v století a roku 1258^{***)} Město Hradiště ležící na východě a řekou Moravou obtékané kolem dokola, pro

^{*)} List z 16. IV. 1667 v arch. kop. sv. vítské v Praze LXXIX. 32 (9. III. IX.) půjčil mi v opise laskavě p. dr. A. L. Krejčík v Brně.

^{**)} Brno zem. arch. sb. Bočkova č. 8094.

^{***)} Zaldádací listina jest z r. 1257. Nisl čerpal asi z druhé listiny téhož krále z r. 1258.

větší bezpečnost pevností na tři ramena rozdělenou, bylo založeno, vystavěno a osazeno.

Jeho nejstarší privilegium jest onoho krále Otakara, jehož obsah příloha A uvádí.

O řečené město za časů povstání husitského nepřátelé se pokoušeli, ale marně, a když ukrutnost na všech stranách zuřila ze sousedních krajů a míst lidé sem se zachraňovali. Sem také i zbožní mniši řádu Cisterciackého z kláštera Velehradského, jehož opat spolu s pěti bratry od týchž Husitů byl zavražděn, a klášter do základů zpuslošen, po předcházejících strastech se uchýlili, i škody veliké jim byly způsobeny.

Za druhé o řečené město Matyáš král Uherský léta Páně 1472*) nejen nepřátelsky se pokusil ale i přes dvě léta ustavičně a přestálečně obléhal. Přece však věrnost předků našich neporušeně a nezlomně obstála. O tom latinská paměť v archivu toto vypráví: R. 1472 město Hradiště od krále Matyáše a vojska jeho 11 baštami obklopeno a obleženo. Když však ani zbraněmi řečený král města zmocniti se nemohl r. 1474 o vigílii sv. Marie Magdaleny s hanbou odtáhl. Tuto paměť potvrzuje skutečně jedno staré dělo, které se chová na radnici s výtými po obou stranách slovy a nápisy, které uvádí jasněji příloha B.

Za třetí město Hradiště za času války bockajovské**) několikrát obléháno Maďary, ale vždy marně, kdy sousední kraje a místa byly vypáleny, což vše obšírněji lamentace morarská, kterou v Počátkách? (Poczaletcii) chovanou, jsem četl a z ní česky psátí se učil. Opatři se, možno-li.

Za čtvrté v době českého povstání většina měšťanstva, nejvíce kteří Luthera vyznávali, strany povstalců se přidržela a kteří souhlasiti odpírali a u věrnosti stále vytrvati chtěli, byli jaš, do vězení uvrženi, z města vypovězeni a všech statků svých zbaveni. Mezi ostatními, věrnost osvědčivšími, i zbožně zesnuli pan Václav Kulíšek, děkan hradištský a pan Albert Kremer, kteří od kohorty povstalců dle ustanovení měli býti chyceni a k doživotnímu vězení, ano i k smrti odsouzeni, ale v noci přes všude bdící stráž na hradoch přece pod ochranou tmy šťastně z rukou nepřátel vyvázli pomocí jednoho rybáře na člunu jakéhosi bezpečnějšího místa dosáhli, z něhož Uhrami do zámku císařského šťastně dorazili a potom po dvou téměř letech s vojskem císařským po získaném vítězství hned s řečeným vojskem se vrátili a jich věrnost od císaře velmi štědrě byla odměněna. Povstalců však statky všechny byly zkonfiskovány. Dříve zmíněný Kulíšek hned stal se sekretářem kardinála z Dittrichštejnu, onen také chrám bl. P. Marii zasvěcený, nedaleko města za dědinou Mařalicemi založil a několika tisíci obdaril. Nejprve zastával (Kulíšek) zde úřad měst. písaře, potom primatora, konečně stal se knězem rozloučiv se ze světem. Jeho dcera z lože zákonitého zrozená, v pravdě života chtivá, dvakrát ovdověla.

V následujících letech časté bouře válečné a průchody vojenské do i z Uher, většinou vévody z Valdštejna a generála Götze a jiných plu-

*) Nepřítel a soupeř krále Jiřího z Poděbrad.

**) V létě 1605.

kovníků, kteří za času vojenského odboje a války, když Belilen Gabor, Mansfeld a vévoda Krňovský v různých částech sousedních tento kraj hradištský velice mečem napadli i ohněm, jej vyplovovali a v niveč uváděli počaly. Posádka značná k obraně města a munice byla vydržována a často zmíněné město upadlo v úplnou ruinu a zpuštění. Obyvatelé totiž pro zpučnost vojenskou, nesmírné požadavky a nedostatek přepřeží obstáti nemohli, proto chlic nechlic nucení byly vlastního domu postrádati a všech svých statků opouštěli. Vojáci nemajíce proti komu by více ukrutnosti se dopouštěli ani vdovských stavení dosud přece stojících neušetrili, a surovost svou proti nim tak rozpoutali, že sotva deset neporušených a neuknutých domů tu zůstalo. Rozptýlené obyvatelstvo, svých domovů zbavené krutý mor náhle přepadl a hromadně vyhubil. Tato ruina téměř nenapravitelná a zpuštění domů po dvanácti letech napravovati se počalo a buď bohu chvála, z větší části bylo nahrazeno. Onen mor v r. 1646 se vrátilv opět město krutostí svou zle vydrancoval.

Velký požár v r. 1646 vypukl ve dne když kuchařka jedna máslo na oheň vylila, kterýmžto požárem netoliko celé téměř město, ale i klášter a chrám jeho otců františkánů zde, plameny bylo zničeno. Poněvadž plameny z města větrem na půl míle téměř do dědiny Mařatic byly přeneseny, tam rovněž zapálily a velkou škodu způsobily, která potom požáry své po dlouhá leta opravili nemohla.

R. 165(6?) byla tu velká povodeň a zátopa taková, že voda městskými branami velmi prudce se vevalila, domy zaplavila, město po všech ulicích zatopila. Obyvatelé po čílnech do kostela se plavili a tam na zřízení lešení se mše účastnili. Mnozí z níže položených z těchto lázní odejiti museli, byty vodami přeplněné byly, v městě ryby přehojně se lovily, které z okolních rybníků povodni zničených sem se dostaly. Zátopa trvala celý týden.

R. 1643. Švédové oblehnuvše již Olomouc, i Hradiště ne ovšem nepřátelským útokem neb celou sílu svou napadli a v předměstí strážě náhle přepadnuvše zajali a sebou odvedli. Potom pojali úmysl město vši sebranou silou znovu vojskem svým obléhati, spálili předměstí, a přilchlou dědinu, řečenou Staré Hradiště (Město). Předměstí bylo tak vypáleno a do základů vyvráceno, že nyní v obranné náspej a jiná opevnění bylo proměněno.

Když řeka Morava se vyleje na půl téměř míle kolem vodami oceanu podobnými, nic kolem se nespálňuje, s Benátkami město závodí. Ani pěšky ani vozem po obvyklých křivých cestách do města se nemůže, leč vozy vylnou na nejbližší zřízení hráze nebo od rybářů po lodích převážti se dají.

Stále zde jest vojsko obecně quarnisana zvané, jejíž velitel nyní i gubernator města jest Alexander Jindřich, dědičný Norvežský a Holštýnský vévoda etc. Posádka jest obyvatelstvu nesmírným břemenem a obtíží.

Za času vpádů tatarských jeden každý domeček zde 10 i více pěšáků i jízdních vydržoval musel. Ubohý pak měšťan zatím na opevněních v potu tváře pracoval a v noci hlídky konal a tak ve dne v noci prabídně byl obtěžován. Vojáci v domech zůstávši vylámavše truhly měšťanů ubožáky olupovali, bitím a ranami zle je častovali jednoho dokonce měšťana zasloužilého mistra bezjakékoli příčiny v poledne u kovadliny pracujícího

probodli a zabili: tak tedy Bellona*) panovala. A to se mlčí tu o četném sboru generálů a celé armádě velitelů, které všechny ochuzená obec živiti a jim všechny náhlé nedostatky doplňovati a prostředky poskytovatí musela. Vojsko tu stále přecházelo a o připřeze všeho druhu bylo se starati, neboť tímto průsmykem a městem Hradištěm jako průjezdem téměř celé císařské vojsko, rovněž braniborské, saské sem tam i francouzské zpěl z Uher odváděno a kde jaké nepohodlí, vymáhané dávky a zpustošení. Pohřební ohně a popelé dosud po třetí tu vzplanuly, aby zahřály manžele zbavené žen a synů, odvedeného dobytka a všech věcí domácích, jimž jediná tvrdá péče zůstala, opuštěnými a ovdovělými, což snáze jest pochopiti než vyprávěti atd. atd.

Á přece tolo všechno, když s boží pomocí trpělivě jsme snesli, po ničem více neloužice, leč aby co Mars přinesl, jsme mohli vši silou a pomocí, s nezlomenými přece silami, dušemi a vytrvalí ve věrnosti k bohu, císaři našemu a vlasti neohrožené živoi obětovati a tak po příkladu předků našich, jich neoblomně a nikdy neposkvřené věrnosti zásluhy a prokázané za to milosti svou krví spolu ozdobiti a upevniti.

Mimo jiné nesčetné královské milosti a privilegia, jimž město Hradiště se těši a drží, jest jedno od Matyáše, krále Uherského, které pod lit. C jest připojeno, kterou předkům našim erb jak lit. D ukazuje rozmnožil a mečem, jimž proti nepřítelům bojovali, ozdobil. Za kteroužto milost a meč naši každoročně jeden meč za 30 dukátů, jak lit. E obšírněji líčí, do komory královské odváděti povinni byli. A když řečených mečů počel vyrostl, vidělo se na místě meče hotové peníze to jest 30 dukátů ročně, aby platili, které na zakročení v pánu zesnulého kardinála z Ditrichštejna od císaře Matyáše mníškám u sv. Josefa v Brně darovány a přeneseny jsou a oněm do dnešního dne se platí. Jiné privilegium krále Ladislava, jimž Hradišťanů zásluhy a věrnost jedinečně se vychvalují a vynášejí — a osvozují se a uvolňují na věčné časy od apellace do Brna. To vše obšírněji vysvitá z lit. F jako kopie připojené. Touto městu Hradišti obšírná moc neb neomezené právo hrdelní nad lidmi zločinnými i neodvíslost od král. soudu apelačního v Praze ve věcech trestních, leda by pochybnost nějakého případu jeho předložení a rozhodnutí nutně vyžadovala. Ve věcech civilních jest komukoli, cítí-li se rozsudkem poškozen, volno k soudu příslušnému se odvolati. Jiných jakýchkoli privilegií našich souhrn k věrné ruce v lit. G k vůli kráľkosti posílám ve výtahu, z něhož ostatní milosti a svobody Hradištských vysvitají.

Jiná mladší mají jako od Rudolfa II., který řečenou rozsáhlou moc upevnil, od Ferdinanda II. a III., kteří pro zásluhy a stálou věrnost Hradišťanů, oněm nové trhové dny, o nichž kalendář zjevně a slavně mluví, každého roku a onoho dne po svátku na nebevzeťi P. Marie na věčné časy slaviti přemilostivě propůjčili a dovolili.

A zatím tolo vše v kráľkosti sebrané a sepsané vaší důstojnosti k posouzení posílám, co nejuctivěji žádaje nedostatky a vady stručnosti a spěchu přičisti, a za hodna mne uznati jiná dále přání pro rozšíření historie mně dle libosti své projevití a uložití.

*) bohyně války.

Nejnovějších vpádů tatarských popis a zpráva o nich nepochybně bude. A jestliže trestní vyznání vyšetřovaných Turků zde tresty krutými stížených, nějak posloužiti by mohly, neopomenu jich doslovně připojiti.

Poloha zde mezi vodami není přece trvale bařinatá, jak mnozí mýlně šíří, ale čerstvě kolem plynoucí a zurčivé vody spíše zdravé jsou. Pole, vinice plodné, zahrady plodonosné, louky tučné a jich tráva dobytku prospěšná, lesy, vinice zvěří a ptactvem bohaté, četné a výnosné rybníky. Řeka Morava oplývá rybami všeho druhu. Mlýny, jeden u zdí městských, blízké, všechny k užítku lidí i dobytka se tu nalézají, jakož i kromě zlata a stříbra, jiných kovů doly a lomy na území tomto se nalézají. Jeden klášter Františkánů bosáků, nová kolej Tovaryšstva Ježíšova a gymnasium, jeden špitál, dva chrámy městské.

Dvě potom brány městské, kdysi bývaly čtyři, z nichž jedna Královskou se zove, prolože ji po skončeném obléhání a uzavřeném míru mezi bojujícími král Matyáš do města vkročil. Dvě náměstí, židé vypovězení, nedovoluje se jim tu spolubydleti.

Čtyři se zde ustavila bratrstva, jedno měšťanské obojího pohlaví pod názvem „Těla božího“ při kostele farním sv. Jiří, jest nejstarší, již před 500 lety vzniklé, kteréhokoli dne svatě zpěvy a processí může konati. Druhé jest cingula sv. Františka v klášteře. Třetí latinské bezposkvrnného početi P. Marie v gymnasiu, čtvrté české, rovněž obojího pohlaví, pod názvem bl. P. Marie matky bolestné pod křížem, nejenom měšťanské, ale i jiných všech lidí počestných. Ano teprve r. 1662 založeno přehorlivým důstojným otcem a p. Františkem Sebastianem S. I. tou dobou českým kazatelem měšťanů. Neboť pan děkan toliko tříkráte v roce a to o vánocích, velkonocích a svatodušních svátcích kázati má v obyčeji. Zřízeno jest a tak velice již vzrosilo, že 1000 lidí v zbožném lůně svém má. Tohoto a Těla božího jsem nyní na ten čas nehodný rektor a. d. atd.

PŘÍLOHY.

Příloha : lit. A. s listinou Přemysla II. tu schází.

Příloha : lit. B. Popis děla Matyášova) po obléhání města Hradiště tu zůstaveného.*

Czibulka uvádí nápis na děle v tomto znění : Arma Civium Moravice Radisch : Pres : ballis Mathiae XI. P. H. I. : devicti Civitate puls : usque termina. 1474. a druhý nápis „Mathias fui. regis Hungariae. loco. in quo sua vides. Arma ferri. decus. Radisium Victoria nacta est Keimilio“.

Popis kusu r. 1773 s ostatní městskou zbraní a municí prodaného do starého železa v českém překladu zní :

Na pravém boku onoho vzpomenutého děla u hlavy tento jest nápis dole, nahoře totiž jsou odznaky města vyryty : Arma civium Moravice Radisch lepide**) presballiste Mathiae XI. Phi : devicti civitate, puls usque terminos 1474.

Na levém boku na tomže děle, kde také onoho krále Matyáše odznaky jsou vyryty a v nich dvě havraní, jedna na levé straně nahoře a druhý na pravé straně dole

*) Popis uložen v arch. piaristické koleje v Praze v pozůstalosti Dolmerové IIIb Nro 7 str. 40—41 v opisu stol. XVIII. Byl mizapůjčen Jaskavě p. Drem. A. L. Krejčíkem, adj. zem. arch. v Brně. O děle tomto zmínil se Czibulka v Wichfelsten komenté d. Gesch. d. k. Stadt. Hung. Hradisch XII. Bd. Schriften der. hist. stat. Sektion Brünn 1859 Separatu str. 64 pozn. 1. K dělu připojil d'Elvert ze zbirky Zlobického starý popis s oním souhlasný, ale poněkud chybného čtení.

**) Zlobický „lapide Presballiste“.

proti sobě hledici, jest tento nápis a označení. *Matthiae sui regis Hungariae locco, in quo sua vides arma, ferri decus, Radischum victoria nocta keimilique*").

Dělo ono jest železné s odňatou hlavni, na niž vzadu se ony nápisy a označení čtou: neboť ono z kovu ulito jest. Délka jeho byla 2 $\frac{1}{2}$ lokte a ráž půl lokte v obvodu.

Tam kde se vypaluje, jest zničeno: od čeho, zda od užívání při obležení, neb ne, toho jistotu v archivu nenačítám, ale lze snad schváliti, že od denního obléhání a vy-palování ono dělo bylo tak rozbilo a zničeno, což asi „ferri decus et porta victoria“ potvrzovati se zdá.

Příloha: lit. C. Slovné znění latinského *privilegia krále Matyáše*, dané v Budíně, 28. června 1451. Král Matyáš uděluje městu Hradišti zlepšený, ozdobený a obnovený znak, jehož obraz uprostřed listiny jest barvami proveden. V zlatém rámlu, dnes ošelém, modré pole zdobené zlatým nitkovým ornamentem, v němž zavěšen zlatou nitkou visí znak s polem temně rudým, v něm dvě věže bílé (stříbrné) s modrými mřížemi v oknech, mezi nimi hradební zeď s branou otevřenou, se zdviženou žlutou mříží s modrými hroty. Na hradbě stojí rytíř v brnění, v pravici meč napřažený, která jest ozdobena na lokti barvou zelenou a červenou, v levici štít modrý v poli se lvem bílým, podobným českému, na helmě klenot 3 pštrosích per ve 3 barvách. Original listiny jest pergamen, celkem zachovalý, jen v přehnutích porušený a tu jest písmo nečitelné. Pečeť velká do žlutého vosku vtačená, červeného vosku pečelního, poškozená, zavěšena na hedv. kancii červeno-bílo-zelené. Original v měst. arch. č. XXVII. 72.

Slovné znění latinského textu v českém překladu jest toto:

Matyáš, z boží milosti Uherský, Český, Dalmatský, Chorvatský atd. král, markrabí Moravský, Lucemburský a Slezský vévoda a Lužický markrabě Moudrým a Opatrným věrným našim miléným purkmistru, radě a celé obci města našeho Hradiště. Milost naši královskou a vše dobré, Věrní milí! Z vrozené nám vřidnosti a laskavosti všechny i jednotlivce nám poddané věrně milostí a přízní každého rádi daríme. Ony královská naše velebnost svrchovaným povznešením ozdobiliť teď nebo budoucně, mnohem horlivěji se znají, u nichž pozorovala a poznala, že nad ostatní neporušenou stálostí a čistotou i ryzí věrností k Ni oplývají. Dobře rozvažující horlivého, oddaného a stálého k nám ducha a povinnou a věrnou poslušnost, věrně a milé předků vašich zásluhy, které nám a předchůdcům našim vznešeným králům Českým a markrabím Moravským v různých dobách ustavičně prokazovali a budoucně nám i nástupcům našim připravovati a konati máte a můžete i chcete, za to dle zásluhy vás nějakou počtostí ozdobené mocí naší velebností, čeho abyste hodni byli, si přejeme, aby vašim příkladem i ostatní k následování a statečnosti pobídnuti byli. Mimo to rozvážně, ne snad omylem neb neopatrně, ale s dobrou radou našich věrných s jistým našim vědomím a z hnutí vlastního a královskou naší vážností vám milost zvláštní prokazujeme, znak neb odznaky jeho městem vašim ode dávna užívané, zlepšili, obnovili a ozdobili chceme a zároveň zlepšujeme, obnovujeme a ozdobujeme. Takto totiž. Abyse vy i potomci vaši v městě zmíněném od nynějška budoucně — štít barvy červené, v němž dvě věže se zdí mezi nimi a spuštěnou mříží v bráně otevřené, nad niž stojícího rytíře se 3 pštrosími perý na přílbici s mečem k rance napřaženým v pravici a na levici se štítem barvy lazurové se lvem bílým dle znaku království našeho Českého, což vše uprostřed této listiny uměním malíře jasně zobrazeno se poznává, za znak města vašeho jste měli, nosili a prokazovali, jeho na kterémkoli místě při všech i jednotlivých aktech bez překážky, jak v místě

*) Zlobický Keimilogi.

tak i jinde ve válkách a bitvách neb útocích, na obrazech a klenotech a při jakýchkoli obřadech užívali, požívali a z něho se těšili, v moci držeti mohli, kterýmkoli způsobem jiná města markrabství našeho Moravského takových znaků neb znamení užívají, požívají a se těší a drží. A aby milost tohoto obdarování našeho úplněji se u vás naplnila a vás k nám upoutala chceme a mocí svoji královskou vám a potomkům vašim na věčné časy propůjčujeme a dáváme, aby všechny i jednotlivé spisy a listy pod velkou neb malou pečeti městskou vydávané, neb vyhlášky a rozsudky, červeným voskem pečeti neb dáti pečeti, v něm všechny i jednotlivé otisky míti, držeti a užívati jste mohli a měli, kterých, jak nahoře řečeno, větší města markrabství našeho Moravského užívají, drží a mají dle jakéhokoli zvyku neb práva, bez odporu jakéhokoli se těšili tedy z takového daru královské přízně i potomci vaši a z toho vaše přichylnost k nám tím více se upevnila, čím většími dary dobrými a milostmi, že daření jste by se pozorovalo. Nikdo (nesmí) tento list našeho obnovení porušiti neb jeho znění s nerozvážnou odvahou se prolívit. Jestliže by kdo se o to pokusil nelibost naši nejtěžší na sobě pozná budoucně, dle svědectví této listiny pod pečeti naší královskou. Dáno v Budíně dne 28. měsíce června roku 1481 království našich uherského 24. českého v pravdě 13.

Příloha E. Slavné znění listiny krále Wladislava, který osvobozuje město Hradiště od všech lozunků a příkazuje na místě nich odváděti ročně meč v ceně 30 uher. dukátů, vždy osm dní po novém roce. Dáno v Praze 29. května 1472.

Original měst. arch. (č. XXIV. 63.) jest pergamen, dobře zachovalý latinský. Na běločervené hedvábné stužce zavěšena dobře zachovalá, velká pečeť krále Vladislava ve vosku červeném.

Český překlad*): „Wladislav z boží milosti Český král, Moravský markrabě, Lucemburský a Slezský vévoda, a Lužický markrabě atd. Všem, na věčné časy vždy znovu pilně v myslí uvažovala Jasnost naše o stále věrnosti a nezměnné vytrvalosti města našeho Hradiště, ležícího v markrabství našem Moravském. Neboť obyvatelé jeho povinné věrnosti ne napamětlivi jako jiná města naše moravská od poslušnosti svatě paměti Jiřího, předchůdce našeho, a nás samých za žádných podmínek neodpadli, ale dle sil svých, dokonce obléhání a zbraněmi mocně dobývání proti nepřítelům našim železem i mečem statečně s velkou odvahou ducha bojovali, takže konečně přemnohé nesnáze vytrpěvše, vlastní silou a řečeného předchůdce našeho mocí a pomocí a vedením boha nejvyššího a šťastným osudem jako vítězi svou pevností vyvázli, čímž nejenom chvály, cti a slávy dosáhli, ale tolik pro tak veliké a ohromné své zásluhy prokázali, že odměn trvalých hodni jsou. To My pozorujice s myslí ochotnou a příjemnou napřed řečenému městu Hradišti z blahovůle naší královské ono vše přinéstí a darovati vždy chceme, což pohodli, prospěchu, užítí a potěše jeho na věčné časy sloužití by mohlo, aby spoléhajice na milost naši královskou vždy rádi tak pevně při koruně naší královské vytrvali, nové odměny královské očekávali a jiní podání naši vidouce a pozorujice v jich milostech odměny přiměřené k po-

*) Otisk vadně Czibulka v Lehr. d. h. s. Sektion Bd. XII. s. 230—1.

dobně slálé a věrně vytrvalosti za očekávanou odměnu více a více byli podněcováni.

Pročež aby opatrní purkmistr, rada a celá obec již řečeného města našeho Hradiště věrní naši milení pro své řečené zásluhy královskou naši milost skutečně pocítili, zvláštní milostí je pocítili jsme ustanovili, tedy ne omylem neb neopatrně, ale s rozvahou a zdravou radou našich pánů a jiných našich věrných, s jistým našim vědomím a mocí naší královskou a markrabskou toho města a jeho obyvatele nyníjší i budoucí od dani a berní královských komoře naší královské povinných, vyjímaje generální berní zemskou, osvobozujeme a za osvobozené a volně prohlašujeme, dovolující jim, aby od nyníjška na věčné budoucí časy ony daně a berně královské nám a našim nástupcům králům Českým a markrabím Moravským žádným způsobem dávati a platiti povinni nebyli, ani k tomu přidržování, tak však přece, aby nic méně nástupce naše za dědičné pány své uznávali na znamení tohoto uznání a poddanství, poněvadž mečem zvítězili, chceme i touže mocí královskou ustanovujeme, aby každoročně nám a nástupcům našim králům Českým a markrabím Moravským jeden meč v ceně neb hodnotě 30 dukátů uherských dávati a přinášeti povinni byli a vždy jej o novém roce v komoře naší odvésti byli zavázáni a to na věčné časy budoucí. Nikdo tedy vůbec z lidí nesmí tuto listinu našeho osvobození a propůjčení jakýmkoli způsobem porušiti neb s nerozváznou odvahou proti ní jednati pod trestem nemilosti naší a našich nástupců, do níž by proti tomu jednající poznali, že nenávratně upadli. K čemuž na svědectví tuto naši listinu vyhotoviti a pečeti naší královskou přivěsiti jsme rozkazali.

Dáno v Praze dne 29. měsíce května l. P. 1472 našeho králování prvního.

Příloha lit. F.

Král Wladislaw potvrzuje městu Hradišti všechna privilegia předchůdci daná, zejména právo na vybírání mýta a osvobozuje Hradišťany ve věcech soudních od apelace do Brna.

Dáno v Praze, dne 20. dubna 1472.

Original *) (v měst. arch. č. XXIII. 62.) velká listina pergamenová, dosli zachovalá, v místech přeložení proleželá, kde také latinský text jest těžko čitelný. Na růžové hedvábné tkanici velká pečeť krále Wladislava, na 2 kusy přetážená, vosk místy vypadlý.

Slovně znění českého překladu:

Wladislaw z boží milosti Český král, markrabě Moravský, Lucemburský a Slezský vévoda a Lužický markrabě atd. na věčnou paměť věci. Pozorovala pilně naše vznešenost věrnou a stálou vytrvalost, s kterou město naše Hradiště, ležící v markrabství Moravském ode dávna přejasným králům Českým a markrabím Moravským, předkům našim neúnavně sloužilo za čez dostalo různé královské milosti, svobody a výsady, kterých dosud užívá a jim se těší. Tohoto města Hradiště obyvatelé, jak jsme se poučili, jak z počátku zloba nyníjších bojů vypukla vůči koruně našeho

*) Otiskl Czibulka v *Lehr.* d. h. st. *Sektion Bd. XII. S. 228* místy chybně.

království na obranu vlasti proti zrádným a panovačným nepřátelům i jiným našim pro svou mužnost více než ostatní vši svou pomocí a námahou a nedbajíce nákladu převeliké škody a nesnáze z lásky k vlasti, pro kterou přemnozí ode dávna nejmoudřejší a nejlepší muži smrti podstoupiti neváhali obecné dobro nad své vlastní majice s velikostí ducha vše snášeli a měšťané téhož města povinné věrnosti ne nepamětliví nikdy od poslušnosti neodpadli ale až po tyto dny stále v povinném poddanství k nám vytrvali a proti nepřátelům našim statečně bojovali a zuřivost jejich odrážejíce prospěšné a šťastné osudu výsledky klidně nesou a snášeji více činice čest a obecné dobro království a koruně naši než jakémukoli pohodlí soukromému, pročež že oni jaksi nejlépe zasluhují vši milosti královské dobře zasloužené, uvažujíce, jich svobodám, výsadám a milostem tak prospěti a je opatřiti jsme ustanovili, aby nejen svou moc a pevnost podržely ale i darováním královským i přítomné chvíli se potěšivše větší milosti královské a důstojně za své zásluhy odměny mohli očekávati. Na spravedlivou a poníženou žádost opatrných purkmistra, rady přisečné a celé obce města našeho Hradiště, ležícího v markrabství Moravském věrných našich milených, z náklonosti královské všechny i jednotlivé listy milostné, darování svobody, chvalitebné zvyky, privilegia a poshovění i práva veškerá kdysi jim a jich městu a obci od Nejjasnějších králů českých a markrabí moravských předků našich daná a povolena, schválena, potvrzena, obnovena a utvrzena za vhodné jsme uznali. My tedy o řečenou věrnost a vytrvalou stálost obyvatelů řečeného města našeho Hradiště pilně pozorujíce, milostivě a laskavě nakloněni, a ne mylně neb nerozvážně, ale s rozvahou a zdravou radou vznešených pánů a jiných našich věrných s jistým našim vědomím mocí královskou a markrabskou na Moravě všechny již řečené listy milostivé, darování, povolení, svobody a chvalitebné zvyky, privilegia i darování i práva veškerá, která kdy slavné paměti králové čeští a markrabí moravští, předkové naši zvláště Sigmund, Albrecht, Ladislav a Jiří o zlepšení hradeb od starodávna držené, o předměstí řečeném staré město i kdysi znamenití Prokop a Jošt, markrabí moravští i všichni ostatní králové čeští a markrabí moravští jmenovanému městu našemu Hradišti darovali, postoupili a snesli, jemu i obyvatelům jeho nynějším schvalujeme, potvrzujeme, obnovujeme a milostivě utvrzujeme všech bodech, částech, člancích a výrocích jejich tak, jak jakkoli v listech a výsadách jejich výslovně slovo od slova stojí a tak vůbec, jak vše dle znění těch listin doslovně i v celku obsahují rozhodující, všechna napřed řečená privilegia držeti mohli věčně pevně a neporušitelně. A jakýmkoli způsobem příslušní k soudu města našeho Hradiště dle starodávného zvyku k soudu města našeho Brna se odvolávali, pro odvratnou vzpouru a porušení povinné věrnosti téhož města Brna a stálou věrnost ve vytrvalosti zmíněného města Hradiště z milosti naší zvláštní touze mocí královskou a markrabskou na Moravě obyvatelé jeho nynější i budoucí od napřed řečené vyšší appellece do města Brna úplně osvobozujeme a za osvobození prohlašujeme tak, aby vůbec obyvatelé téhož města Hradiště všichni i jednotlivci k soudu města tohoto příslušní ve přích a jednáních svých nebyli povinni ani nemohli se odvolávati někam, ale rozsudků radou tohoto města prohlášených

poslouchali, při nich zůstali a s nimi se spokojiti byli nuceni na věčné časy budoucí. Narizujeme proto všem i jednotlivým poddaným, věrným našim milovaným nynějším především však podkomořímu markrabství Moravského, aby již řečenému městu našemu Hradišti a jeho obyvatelům nynějším i budoucím v jich právech, výsadách a milostech, jakož i v tomto potvrzení a výsadě a osvobození zvláštní nijak nebránili, neznepokojovali neb neobtěžovali nýbrž spíše je dodržovali, podporovali a zachovávali. Což jestliže by někdo s nerozvážnou odvahou porušiti se odvažil, nemilosti naši královské i nástupců našich přetěžké a trestu v jich privilegiích označeného by neodvratně zakusil.

Čemuž na svědectví a moc tento list náš vystaviti a pečeti naši královskou opatřiti jsme rozkázali.

Dáno v Praze dne 20. měsíce dubna léta Páně 1472 králováni našeho roku prvého.

Příloha: lit. G.

VEJTAH NĚKTERÝCH PRIVILEGIÍ KRÁL. MĚSTA HRADIŠTĚ

1. Privilegium na založení města Hradiště a na dva trhy za tejdén od Přemysla řečeného Otakara, krále českého dáno, kteréž jest datum u Nového Velehradu l. 1258.*)

2. Privilegium od Václava, krále českého a polského na ves Kunovice, Novu ves a Mikovice, kteréžto vsi nadal městu Hradišti pod jistý platy. Jest ho datum v Brně leta 1301. (Orig. v měst. arch. č. II. 4.)

3. Jan, český král, nadání na předpsaných vsi městu Hradišti dopřané potvrdil, kteréhož jest datum v Brně leta 1315. (Orig. v měst. arch. č. III. 6.)

4. Potvrzení opět dořčených vsí od Jana, krále českého a polského, za druhé, že Hradišťané od placení meita v Čechách i v Moravě mají býti svobodní. Třeťi aby tvrz v Kunovicích byla zbořena a nikdy více opravena. Za čtvrté strany nějakých pastvách. Jest ho datum v Brodě Uherským leta 1325. (Original z měst. arch. se ztratil Bočkův opis v C. D. M. VI. 218.)

5. Dořčený král Jan městu Hradišti k pomoci na dostavení zdi městských pustil 4 hřivny platu ročního, který jemu platiti povinni byli. Jeho jest datum v Brně leta 1327 (Orig. v měst. arch. č. IV. 9.)

6. Konfirmaci Karla, markraběte Moravského těch všech listů, které Hradišťanům od krále Otakara, Václava, syna jeho, též i od krále Jana, otce téhož Karla markraběte dané byly. Jest ho datum v Brně leta 1338. (Orig. v měst. arch. č. V. 14.)

7. Karel, markrabě moravský přidal plat, který Židé v Hradišti bydlící markraběti dávatí povinni byli, na opravu města a zdi městských a to do vůle své, kteréhož jest datum v Brně leta 1343. (Orig. v měst. arch. č. VI. 16.)

*) Listina toho data není zehládaci, nýbrž listina, daná v Pláních r. 1257 C. D. M. III. p. 246.

8. Jan, markrabě Moravský, bratr tohože Karla a syn Jana, krále Českého, potvrdil všechny svobody a privilegia, které Hradišťanům počna od Otokara, krále Českého, až do Karla markraběte nadané jsou, kteréhož jest datum v Bzenci leta 1351. (Orig. v měst. arch. č. VI. 17.)

9. Od téhož Jana markraběte nadání, aby Hradišťané z žádného kupectví aneb z jakýchkoli věcí svých žádného mejšta po všem markrabství Moravském nedávali. Jest ho datum v Brně leta 1363. (Orig. v měst. arch. č. VII. 18.)

10. Konfirmaci všech vsudý na předpsaných nadání, obzvláště, aby v Čechách i v Moravě od dávání všeho mejšta lůz Hradišťané osvobozeni byli. Za druhé aby silnice obecná k Skalici a k Kunovicím jinudy nebyla než skrze Hradiště. Za třetí, že jednu mili zdáli okolo města nemá bejti vařeno pivo ani rozepře soudně nemají jinde slyšány býti než v Hradišti. Za čtvrté o súd země, který se ve Bzenci držival, aby nebyl jinde držán než v Hradišti. Item dva jarmarkové v roce, aby držání byli, první třetí neděli po veliké noci a druhý na den sv. Martina i s jejich frejunky od téhož Jana markraběte nadané, kteréhož jest datum v Brodě Uherským leta 1363. (Orig. v měst. arch. není. C. D. M. IX. 242.)

11. Privilegium na odoumrt od téhož Jana, markraběte nadané na ten způsob, aby se tak řídili strany odoumrti jako město Brno. Jest ho datum v Budově (?) leta 1372. (Orig. v měst. arch. není, ani otisku jsem nenašel.)

12. Jodocus (= Jošt) markrabě Moravský nadal městu Hradišti, aby žádné mili voukol od města Hradiště se všech stran neopovažoval se krému pivovarní míti ani pivovaru. Také žádný z řemeslníků na mili aby nového díla nedělal pod pokutou a trestáním. Jest ho datum v Brně leta 1378. (Listiny toho vydání jsem nenašel.)

13. Tenž Jodocus markrabě, syn napřed jmenovaného Jana markraběte potvrdil všechna dotčených králů a knížat nadání a svobod, kteréhož jest datum v Brně leta 1383. (Orig. v měst. arch. č. VII. 20.)

14. Poručení nějakému mejštnému, aby od Hradišťanův žádného mejšta nebral. Jest datum v Brodě Uherským leta 1392. (List Joštův. Orig. v měst. arch. není. C. D. M. XII. 86.)

15. Konfirmaci všech napřed dotčených obdarování od Václava, krále Římského a Českého, kteréhož jest datum v Praze leta 1411. (Orig. v měst. arch. IX. 24.)

16. Privilegium od Zikmunda, krále Českého a Uherského, městu Hradišti nadané, aby každý, který súl k městu přivezl, byl povinnen s ní se zastaviti, ji tu složiti a s ní za tři dny státi, a nebyla-li by tu koupěna, nemá jednu mili vezena bejti.* Item jaké se mejšto z soli od prodávajícího i od kupujícího bráti má. Datum v Prešpurku leta 1429. (Orig. v měst. arch. č. XVIII. 48.)

17. Jiné privilegium s potvrzením napřed řečených nadání od téhož Zikmunda a krále uherského, aby Hradišťané nedopouštěli v jedné mili piva žádného vařiti ani odjinad než z města kupovati. Též žádní řemesl-

*) Regest poněkud chybný. Sú na mili kolem vezena nesměla se níjak městu vyhnouti ani obvodu milovému, nýbrž tu státi se musela. Nebyla-li tu koupěna, teprve dle libosti kamkoli vezena býti mohla.

níci kromě kováře a vetešníci, co staré dílo dělají, nemají v jedné míli v žádné vsi obydlí svébo míti a v nich své řemeslo dělati. Jest ho datum v Hradišti leta 1421. (Orig. v měst. arch. č. IX. 26.)

18. Tenž král Zikmund nadal městu Hradišti, aby bez ouplatků v lesích Hřiběcích dali dříví sekati na stavení domů, k palivu i na mosty, jehož datum v Hradišti leta 1421. (Orig. v měst. arch. není, opis u Ceroniho v zem. arch. v Brně, Ceroni I. 45.)

19. Albrecht, kníže rakouské a markrabě Moravský potvrdil městu Hradišti všechny z počátku psané obdarování, městu Hradišti nadané, kteréhož jest datum v Brně leta 1453.*) (Orig. v měst. arch. č. XI. 31.)

20. Privilegium též od téhož**) Ladislava, krále uherského a českého na jarmark svatomarketský i s frejunkem 14 dní jak jiné města užívají. Jest jeho datum ve Vidni leta 1456. (Orig. v měst. arch. č. XIII. 36.)**)

21. Král Vladislav***) učinil městu Hradišti tu milost, aby žádným způsobem od králův Českých a markrabět Moravských nebylo odtrženo, zastaveno ani přenešeno na dlouhý ani krátký čas. Jest na to privilegium, kteréhož datum v Vidni leta 1457. (Orig. v měst. arch. č. XIV. 38.)

22. Král Jiří nadal městu Hradišti, aby mejšto v městě bráno bylo. Za druhé vyjádřeno z čeho a jak mnoho mejšta má bráno bejtí. Za třetí, aby v půl míli jedouce nebo jdouce všeci pod ztracením statků mejšto dávali povinni byli. Jest na to privilegium, kteréhož datum v Praze leta 1463. (Orig. ani opisu jsem nenalezl.)

23. Konfirmací od téhož krále Jiřího všech privilegií města Hradiště, litem nadal, aby každého téhodne ve středu svoboda byla strany prodávání masa, avšak to jest ouřadu v moci při tom toho zanechatí aneb jiněj den naříditi. Jest datum v Praze leta 1463. (Orig. v měst. arch. č. XVI. 43.)

24. Král Vladislav potvrdil privilegium krále Jiřího na vybírání mejšta a k tomu nadal, aby všichni v jedné míli jedouce od města mejšto dávali povinni byli, kteréhož jest datum v Praze leta 1472. (Orig. v měst. arch. č. XXIII. 61.)

25. Privilegium téhož krále Vladislava, kterým potvrdil všechny jiné privilegia předkův svých, za druhé schvaluje více Hradišťany než Brňany, za třetí jiněče svobodně od appellací Brněnské, aby nikde neappellovali Hradišťané na ortelích jejich má bejtí přestáno. Datum v Praze leta 1472. (Orig. v měst. arch. č. XXIII. 62.)

26. Jiné privilegium téhož krále Vladislava, v kterém obšírně věrnost Hradišťanův vychvaluje a za tu věrnost jich od všech platů, které do komory královské dávali, okromě zemské berně, na věčné časy činí svobodna, však na dokázání poddanosti meč za 30 dukátův na nové leto dávali králi, poněvadž mečem bojovali. Jeho jest datum v Praze leta 1472. (Orig. v měst. arch. č. XXIV. 63.)

*) Datum jest asi chybné, Albrechtova listina potvrzovací má datum Brno 10. února 1437. Original této jest v měst. arch. pod uvedenou sign.

**) Od téhož krále ukazuje, že listina předešlá měla zniti od Ladislava, který skutečně potvrdil priv. m. Hr. v Brně 23. VI. 1453. Orig. v měst. arch. č. XIII. 34.

***) Má býti Ladislav.

27. Privilegium krále Matyáše, v kterém schválivše Hradišťanům služby, věrna a dobra zachování a že mimo jiné hodnější jsou poctivostí, obnovil jim jejich erb, vypisuje též erb a jeho užívání. Item Hradišťané mají svobodu pečeti červeným voskem, kteréhož jest datum v Budíně leta 1484.*) (Original v měst. arch. č. XXVII. 72.)

28. Krále Vladislava nadání na mejto, aby se v Starém městě Hradišti i na jiných gruntech kláštera Velehradského na půl mile zdáli mejto vybíralo, kteréhož jest datum v Budíně leta 1503. (Orig. v měst. arch. č. XXXII. 84.)

VEJTAH**) Z ČERNÉ KNIHY KR. MĚSTA HRADIŠTĚ, DO NIŽ SE VŠELJAKÉ VÝSLECHY A ORTELE ZLOČINŮ VPISOVATI MAJÍ

Examen a vyznání dvou tureckých a tatarských špehařův do města Hradiště dne 23. a 24. Seplembris 1663 dodaných. Jacob Nestroj z Bítoma na pokraji Slezkém budouc oustně a po dobrotě examinován vyznal taklo: že se přes 20 let při Pesinku u Modré zdržoval a tu na vinohradech dělal, a kopával a když toho roku v první neděli posní v Trnavě jarmark byl, že sám paty (sic) tam na jarmark šel a přijdouc do Trnavy natrefil jednoho chlapa jmenem Jano co ukolníkem (sic) u Pesinku býval. Ten kupje mu ho holbu vína, že aby se dal verbovati ho nabízel i na to mu prý vodpovědi dal, jak bych utíkal a přes garty (?) přeskakoval, nebo již starý sem, na to mu již Jano řekl, nebude ti potřeba přes garty přeskakovati, můžeš pomału choditi. Načež ho hned namluvil, aby šel do Moravy, města, městečka, dědiny, místa a pasy vyhledávati a opáčiti, kde jaké vojsko, neb lid zbrojný jest a co lidé říkají a dělají v Moravě a o sv. Jakubě, aby se zase do Trnavy se zprávou svou, cokde viděl, k němu navrátil a dal mu hned na cestu 15 zl. I byla tovaryšův, tedy onu pospolu co vyšli, jinší šli do Rakous a jinou stranou do Moravy a Slezka, než co druhým dal, že neví. — On nejprv šel na Nové město odsad k Banovu, k Vizovicům, Vselínu, Meziříčí, k Ostravě, k Žáru k Klivcím, k Bítomi tu se prý asi 10 dní zdržoval a když zpátkem se vracoval, šel k Ratiboři, Krenokvicům (?) k Lipniku, do Holesova, do Otrokovic, k Napajedlům, Topolnému, k Bilovicím přes Jarošov k Mařaticím k Dörfli, Kunovicům k Ostrohu, k Veselí, Strážnici, k Skalici, k Holici, k Senici pod Kertak na Hozbichy (?) k Smolenici, odvad až do Trnavy.

Když do Trnavy přišel o sv. Jakubě již dotčený Jano na něho tam očekával, jemužto zprávu, kde byl, co viděl a kdeby šel učinil a co prý viděl, že mu nepovídal kromě správu mu dal, že vojsko všudy a sedláci se zbrojí dobře zaopatřeny jsou a tu že mu Jano ještě 5 zl. přidal i ptajíc se ho, aby zase podruhy na špehy šel, ale že on více potom chlebě choditi a jíti nechtěl, nýbrž chtěje přes ta předešlá města domu do své patrii jíti a tam zůstat, že ho na Vsetíně polapili a sem dodali. Jano mu prý hrozil, že jestli nepůjde zase na špehy, že sebou bezpečěn nebude. Jano

*) Datum chybné, zmíněná listina jest z r. 1481.

**) Brno, zem. arch. sb. Bočkova č. 8094.

umí řeč německou, uherskou, chorvatskou i snad tureckou a ode dvou lel asi ho zná a chodí v uherských šatách, po uhersky jest holenný, v tváři tlusté fusy visavé, na polo šedivé, chlap zrostlý. Druhý jeho tovaryš toliž Matěj... (?) Martin Matouš, Petr a Valenta (přijímá jich a odkad jsou, že neví) poněvadž všeci německy umějí k Rakousům šli. —

Actum při právě král. města Hradiště, 4. Septemb. 1663.

Vyznání Jakuba Nestroje při suchým a světlým trápení dne 4. Septembris 1663 Jakub Nestroj budouc útrpně tážán přiznal se tomu, že jak se i dobrovolně vyznal na šepích v Moravě i ve Slezku a tenž jistý Jano všudy sním byl, a dvě neděle před tím než ta bitka s křesťany byla, že s Janem do tureckého ležení přišel a kdyby prý křesťané sobě nebyli unáhliili a do prázdného ležení udeřili, měli vyhrátí on na to očima svýma patřil, když se bili, a když se turecké ležení hnulo k Novým Zámkům oni oba dva s týmž vojskem šli a zůstanouce tu před Novými Zámky v Táboře asi 2 neděle, poly se pohnuli a s Turky i Tatary, jichž 3000 bylo sem k Moravě se pohnuli a pustili tento Jakuba. Jano tovaryš jeho vedli jich 500 k Smolenicím a přes Hory k Senici až pod Velkou, kde Tábor sobě udělali, odsad šli s 500 po kraji až za Brod a všudy po 10, 20, 30, 40 se rozptýlili, pálili a lid zajímali a přivedouce lid zajatý za Velkou do tábora, svázali ho, a v noci při odpočívání jeden Turek neb Tatar na 3—4 svázané hlavou se položil a odpočíval, tak aby jim neunikli, zajatým povázaným prý trnky (?) jako (salvo honore) svinám rypali, aby jedli a po zemi hubami sobě sbírali a lapali, co mladšího bylo pobrali, staré pak postínali. Tento Jakub měl hnědé koně, co mu Tataři dali, a na něm jezdil a šabla po boku, než že nestínel žádného kromě poručení taky zajaté věsti musel. Baša, co jich vedl byl prošedivavý (sic), možný, šaty čimazinové, koně tureckého pěkně přistrojeného majic. Při každém tisící koní byli dva nejvyšší turečtí a tatarští, a jedouce skrze Kunovice, že slyšeli dvakrát, když z města Hradiště z kusů střelili a tu hned prý stranou se dali a pravili nepůjdeme tam, kdy tak prskají. Ze byli nezbrojní a toliko šípky a šavle měli a kdyby při křesťanův dosti málo bylo, všecko to pobiti měli, zvláště těch okolo Banova již jenom 35 bylo. A když se s těmi křesťany zajatými zpátkem do ležení Novozámeckého přes bílou Horu přepravili tu některý den zůstali potom jich Turci skrze husary od ležení as na 2 mile odprovodití dali a jim zase koně při odjezdu od nich vzali, oni pak dva do Trnavy se vrátili a to-mu Jano 5 zl. dal. Jano měl při sobě turecké listy, títo dva měli pro znamení, aby jich Turci na polkání poznali, jednu šátku (sic) červeným hedvábem vyšívanou na ruku sobě neb na hůl uvázali a vystřelili. Jinší tovaryši jeho, že po 500 jinam k Rakousům se pustili a převedli, kteří se zase všeci navrátili. Tento Jakub téměř všechny dědiny a města netoliko v tomto, ale i v Holomouckém kraji a ve Slezku i jiné příležitosti a vpády ví a s nima po dědinách někdy napřed, někdy mezi nima jel a vodil.

Actum při právě die ei anno ut supra.

Vyznání Jakuba Nestroje při třetím trápení světlem dne 26. 7bris)* 1663. Jakub Nestroj při třetím suchým trápení to vše zase, čemu se dne

*) zkratkou latinského Septembris.

24. 7bris přiznal opakoval a boky svými potvrdil, že on a Jano tovaryš jeho Turka a Tatařa sem do tohoto kraje přes bílou horu k Senici k Sobotišti k Wrbovcům až k Velkej, kde i tábor svůj měli převedl; v táboře tu v zálohách as 600 zůstalo a do kraje na pálení, zajímání a stínání 500 se pustili, kteří taky tam celou trupu skrz Kunovice k Bílovicům projeli. Ondreaš co tu sedí a z Buchlova sem dodán jest s Valentou tovaryšem vedli jich k Holíči k Landshotu k Bílovicům, k Hustopečům a tam dáleji, Petr a Gregor vedli jinam taky po 500 k Rakousím tam prý asi 2000 křesťanského lidu pozajali více však z kraje brněnského nežli z tohoto, poněvadž tam vedle správy svých tovaryšů, co tam byli a při společným zase ujiti a navracení se tomu povídali, málo hor se nachází do kterých by se mohli pokrýti. Více peněz, že mu Jano nedal než ti 5 zl., kdy se zpátkem do tábora navrátili. Tu asi dvě neděle v ležení zůstali, potom jich 8 Turků asi na 3 mile k Trnavy odprovodili. A přijeda do Trnavy tu asi týden zůstali, v tom jich zase tenž Jano kdy (?) od báňských měst do Moravy na špehy rozeslal. Tento Jakub šel s Petrem tovaryšem svým zase do Moravy, a kdy k Vsetinu se dostal polapili toho Jakuba, tovaryš pak jeho Petr jsouc čerstvější uskočil. Jinší tovaryš jich, šli k Vyškovu a do jinších krajů se rozptýlili. O sv. Michale měli se zase spolu do Trnavy ujiti a zprávu učiniti, kde co vyhlédli. — Potom dává zprávu, že slyšel v ležení, že již toho bez ruky a jinších 3 Polákův i toho chromého se ženou svou, kdesi chytili a na Hochwaldy dali. Tento Jakub měl kabát uherský šedý husárek a valašské nohavice, na znamení měl šátku červeným hedvábím vyšivanou a proštěd litery byly, jaké však to litery byli neví, poněvadž čísti neumí. Po sv. Vavřinci asi týden času jarmarečního tohoto roku, že tu taky s Petrem tovaryšem svým byl a zůstal tu noc a den i ležel přes noc u p. Cantora, u kterého prý před 12 lety mláťoval, když na bráně se ho ptali, co chce v městě dělati, dal jim k odpovědi, že sobě toliko chleba koupí a zase po svých půjde. Odsad šli k Napájezlům a tam dáleji a když zpátkem se navrátili a ptali se ho, kde byl, že taky v Hradišti byl, ale že ho lid opatrný a zbrojný, silný a město pevné jest, že nezvedou nic a když skrze Kunovice jeli a z města z kusu na ně střelili pravil jim však jsem vám povídal, že tu mnoho lidu zbrojního jest a že nic nezvedete. Tomu Janovi Holýmu, že peníze baša z Budina na zaplacení dával etc.

Actum při právě města Hradiště, dne 26. 7bris 1693.

Dobrovolné vyznání Ondreaše Michálcových. Pokladníka z Bixada 25. 7bris 1665. Ondreaš z Bixada jsouc po dobrotě examinirovém dává takovou zprávu, že na boží tělo tohoto roku vyšel na almužnu na kostel Bixadský ptáti nejprv ležel v Holíči, druhého dne v Strážnici, třetího v Nové vsi, čtvrtého v Kunovicích, pátého v Napájedlich, poněvadž ho do města sem pustiti nechťeli a mimo zdi městské jíti musel, 6. v Kurovicích, 7. v Holešově, 8. v Rymicích, 9. v Hulíně, 10. v Kroměříži, 11. okolo po dědinách se toulal odsad k Vyškovu, k Brnu se odebral, v Prostějově též byl. Na pouť potom do Nyklšpurku na Matku boží zelenou šel, odtad do Poštorné, do Lednice, do Charvatské Nové vsi, do Břeclavi, do Landzhoty, do Košic (?) do Úrdonic (?) do Nové vsi před Hodonínem, do Mi-

kulčic, do Lužic, k Hodoninu, k Rohatci, do Kafova, do Holče, do Kopčan' do Gbelu, do Smolinské, do Stráži, do Štěpánova na dva Bury (?) do Švandorfa až do Bixada. Dotad dobrotivě následovně přísneji.

Jeho tovaryši byli Jan Vyučenec od sv. Mikuláše, chlap vysoký, plech na hlavě, na prsích po pravé straně má vypálený cejch, jak kolečko farby bílé, uherské zunku (?) nohavice valašské a široký klobouk nosí, již jest prošeďivený. Mikuláš ze Smolenic starý jako Vyučenec a podobné šaty ve všem má. Při Soločnici (?) asi před 8 nedělí v jedné dědině za Modrou o minulém masopustě prý se sešli a odsad šli všichni tři k Dunaji do ležení tureckého, tam prý zůstali ležet týden a Turci jim mnoho peněz širokých dali tomuto asi 50 dolarů se jinam dostalo, nebo druzi mu krivdu urobili. Odtad z ležení šel tento k Landshutu, k Einklosdorfu a dáleji do Rakous, druzí pak šli k červenému kameni a měli se spolu v Neštychu za Smolenic tu neděli po sv. Michali zjít, aby zase šli do Moravy, Rakous a Slezka opáčiti, kde jaký lid zbrojný a jinší jest, co se v domích děje, tovaryši jeho měli jíti do Slezka a umět prý všelijaké řeči, museli přísahat, že chtějí lid křesťanský Turkovi dopomoci. Tomuto Ondreašovi Turci znamení na hlavě, aby od nich poznán býti mohl učinili toto; rozpáleným železem mu vlasy na hlavě popálili až do kůže i na tváři po levé straně tiž znamení učinili. Po pálení ho nějakou masťou pomazali, aby se zase zhojil.

Formula přísahy.

Já N. přísahám Pánu Bohu svému že chci lidu křesťanského Turkovi doondít. —

Vyznání Ondreaše Michalcových při suchým a prvním trápení světlým dne 25. 7bris 1663. Ondreas Michalcových budouc outřpně přísne tázán téměř nic jiného in specie udati nechtěl, než že od Turků peníze přijal, aby Moravskou zem prospěhoval, co i též učinil a spolu s tovaryši svými totiž Janem Vyučencem Švandorským, Jurou Nahašským, Jurou Petrzkým, Nahašským, Podhradským, Mikulášským a že Turky Tatary sem k Brodsku do Moravy přes Landshut do Jerranie (?) Nové vsi do Prušánek k Bilovicům, kde tu na nežli Huslopeč vyrabovali měli, převedl, a s nima se zase do ležení tureckého navrátil ut supra.

Vyznání Ondreaše Michalcových při třetím světlém, trápení, kde i do kozla svážen byl dne 26. 7bris 1663. Ondreaš Michalcových jsouc po třetí právem světlým, co nejpřísneji tázán: nic jiného in specie kromě, co při prvním trápení vyznal, příznati se nechťel, a to boky svými potvrdil, že tovaryš jeho obilí (sic?) co od Turků peníze vzal a na špehy do Moravy, Rakous, Slezka šli, Jan Vyučenec, Mikuláš Podhradský, co pítal na s tou Katerinu, Jura Petrský, Pavel Nadašský, Jura Nahačský, Jakub Nestroj a Jano Holý a se rozešli všichni první neděle postní na jarmark Trnavský, tu že jich Jano verboval, aby šli do Moravy vyhlédnouti a opáčiti, mnoho-li lidu tam jest a jakou zbroj mají. Tomuto Ondreašovi dal jest tolarů na cestu a jinším prý více. Nahačský, Nadašský, Švandorský pokladníci s ním na tuto stranu Moravy šli na Suchu k Zalpe-

cím (?) k Bohdanovili do Kurovan, do Bořerazu k Smolenicím, do Čašina k sv. Juru a k sv. Janu až na Moravu. Na Moravě byli as 6 týdnů na špehách při navrácení svým z Moravy šel přes Kopčany, přes Přívoz k Trnavě a přijda tam již své tovaryše tam našel, odtud šli všichni do tureckého ležení a 7—8 týdnů tam byly. — S armadou poly (?) šli až k Novým zámkům tu budouc 2 neděle s Turky a Tataru se k Moravě pustili. On svou partaj vedl na Brodsko, k Landshuti do Nové vsi, Průšánek až do Hustopeč, kde prý mnoho lidu posínali, zajali a zapálili. Rychtář probodil ruku a přetáhnuv mu řemen skrze ni sebou ho vzal odtad se hnul k Brnu a byl asi $\frac{1}{4}$ mile od Brna a zpátkem do dědinách až do Nyklšpurku štrafovali a vsudy tímž revírem pálili zpálkem se navrátili přes Kopčany do Uher. Včera týden, že tu taky s Turky, co výpad do toho kraje učinili byl. Nahatský ho teď zase schválně na špehy k Buchlovu vyslal, aby zhlídl mnoho-li lidu na horách Buchlovských jest, poněvadž po dědinách téměř žádného nevidět a mněl se zase po sv. Michali do Kopčan vrátiti a správy Turkům učiniti.

Actum při právě král. města Hradiště, dne 26. 7bris 1663.

Tento zdechl na sv. Václava i. e. 28. 7bris až 1. 8bris*) byl od mistra popravního Čtvrcen a na rozcestí po čtvrtách rozvěšen a hlava na špic vystrčena.

Ortel na Jakuba Nestroje z Bitoma ze Slezka špehaře tureckého. Poněvadž Jakob Nestroj zapomenouc se nad bohem a vykupitelem svým i celým křesťanstvem krví pana Krista draze vykoupeným od Turka pohana spolu s tovaryši svými peníze bral a netoliko moravskou a Slezskou zem vyšpehoval a lid křesťanský Turkům prozrazoval a prodal, ale taky ještě sám i tovaryši svými tři tisíce Tatarův do Moravy a zvláště do kraje tohoto převedl a tudy několik tisíc věrných dušiček jak o vezdejší tak i snad o věčný život připravil, a zem tuť do nenabyté zkázy uvedl, čemu však všemu jak dobrovolně, tak i na trápení se přiznal. I pro kteréžto jeho tyranské a pohanské jeho provinění, ačkoli neslýchanou hroznější pokutu zasloužil, nic však méně z milosti práva mají mu předně od mistra popravního dva prsty na pravé ruce s klerýma Turkům přísahal kleštěmi ohnivými odtržené, on rožněm na skrz za živa prohnán a do povětří jiným k výstroze vyzdvížen býti a tak podle práva umříti. Actum při právě kr. města Hrad. 8. Octobris ao. 1663.

Tento Jacob Nestroj rodilý z Bitoma ze Slezka byl špehař turecký, který potej po vyšpehování Moravské a Slezké zemi s tovaryši svými 3000 Tatarův do Moravy a zvláště do tohoto kraje přivedl dne 4. Sept. 1663.

Extrakt examinování Jiřika Slezáka z Konské Robyče od Těšina při právě v Městě Brodě Uherském, který tak jsouc od ouhlavního nepřítele křesťanstva Turka spolu s jinými tovaryši do Moravy na špehy vyslán, v dědini Suche losy od sedláků jest chycen a do Brodu přiveden.

Nejprve jsouce na byt a obchod jeho vyptáván všeikterak jej mial pravíc, že jest z Lhotek nad Welkou, kdež že po tři léta se zdržoval a tam něco vymláčeného obilí do zemi, sobě jest schoval ku kterému

*) zkratka latinského Octobris.

zdali jemu pokradeno není dohlédnout chtěl, žena pak jeho s dvěma syny při Bojkovicích se mu stratila.

Dne 29^{ho} 7bris. Nechtíc z něho nic pravdivého vyjítí při prvním právním examinu vyznal se, že 6 týhodně v Tureckém zajetí byl a potomně u Fryštaku jej spolu s 11 druhýma na prsách a levé ruce mezi prsty cejchoval, a to proto, aby vracovat budou je poznávali mohli, jimžto že toliko po 3 groši každému dal, však když se navrátí moc peněz jim dáti připověděl, od minulé středy ve dvanácti týhodních všech těch 12 osob k Turku se navrátíli a jemu jak mnoho v městech a v poli lidu vojenského protiva jemu jest a kde zůstává mají povědět.

Jemu že kázal na horu k Světlou jít, a druhý tři Jan, Václav a Kuba, jak mnoho lidu vojáků a koní jest měli špehovati, druzí pak tovaryši Slováci, ale 5 Moravčiků v halenách šli k Hradišti a ty že žádných listů nemají, toliko na prsou a na levých rukách vypálené znamení. — Jim že nedal pálení, toliko aby vyšpehovali, jak mnoho vojska tudy se nachází, že on potomně sám s silou přijde. —

I to se přiznává, že ve středu minulou jenž bylo 26. Septembris do Turka vyšli, a ve čtvrtek pod horami na Suchou jsouc všech 12 spolu každý na svou stranu se rozešli, a tam zasejí ve dvou nedělech to bude 10. 8bris se sejítí mají.

Při Nových Zámcích že taky v Šturmu byl, kdež že mnoho lidu jest pobito a na nic uvedeno. Do taberu pak z turecké zemi že dosti potravy vezou. K Turku že mnozí páni uherští a zemané sami dobrovolně přistoupili.

Nejvyšší baša jeho spolu s druhými že na špehy vyslal, kterémuž po uhersku přísahati zdvihna dva prsty museli. Ty druzí nejsou tak hrubě starší než jako on v prostředních letech a mají všichni halen, kteréž že by on poznal, když by je uhlídal.

Taky vyznává se, že Turek sám povídá, jestli sem nepůjce, že již do své země potáhne.

Dne 30 — 7bris vyznával se, že žena jeho i s dětmi jest v lagru tureckém, kdež i on kdyby se byl tam s těmi druhými navrátil tovaryši, zůstatí měl.

ORTEL NA JIŘÍKA SLEZÁKA Z KONSKE ROKYTCE OD TĚŠINA — ŠPEHAŘE TURECKÉHO.

Poněvadž Jiřík Slezák zapomenouc se nad Paňem Bohem a Wykupitelem svým i krví křesťanskou od Turka pohana spolu s tovaryši svými peníze bral, aby tuto Moravskou zem vyšpehoval a lid křesťanský tureckému tyranovi prozrazoval a prodal, při čemž taky postižen jsouc, k tomu všemu při trápení v městě Brodě se přiznal. — Pro kteréhož jeho tyranské a pohanské provinění, ačkoli neslýchanou hroznou pokutu a trestání zasloužil, nic však méně z milosti práva, mají iru předně dva pasy neb řemeně z jeho těla zřezané a sražné na znamení, že Turkům se cejchovali dal, on pak za živa na hák dán, zavěšen a do povětří jiným k výstraze, vyzdvižen býti a tak vedle práva umříti. Actum při právě kr. města Hradiště dne 10. — 8bris ao. 1663.

Tento špehýř byl na poručení jeho milosti pána hejtmána krajského dne 5tého 8bris sem do města Hradiště dodán. Dne 16. Octobris byl tento ortel exekvirovan.

*ORTEL NA EVU Z DOLNÍ NĚMČE, DČERU PO NEBOŽTIKOVÍ
JANOVÍ PRLOVI.*

Poněvadž Eva Prlava z Dolní Nĕmče nad přikázáním božím se zapomněla a obtěžkala se dala. Za kteréž její provinění má od mistra popravního metlami u pranýře trestána a gruntův Hradištských na věčnost, pod ztracením hrdla, prázdna býti, a to vedle práva.

Actum při právě kr. města Hradiště dne 9. Januarii 1664.

*VYZNÁNÍ JURY CHARVATA Z DUBNICE PODDANÉHO
P. HR. ILLESHAZYHO PŘI SUCHÝM TRÁPENÍ DNE 21. JULI 1664.*

Jura Charvát budouc právem útrpným suchným ohledán a lázán vyznal fakto „že lonského roku jeho Matiaš z Tegimeše za špehaře jakož i Janoš Wargy též z Tegimeše, syna Wargy . . . a Ondřeje Walašovic z Bixade u Prešburku verboval a Janoš Warga vedl jich k Turkům do Ostrihoma, kde se jich 40 sešlo, tam třikráte museli přísahati, že chtějí a mají všudy kde jaký lid vojenský na Moravě, v Rakousích a ve Slezku jest, jakož i tento jinší lid, kde se zdržuje, vyhlédnouti, vyšpehovati a zase se zpátkem se svou zprávou k nim navrátiti, každému dáno 6 zl. a při navrácení 10 tolarů dodáno. Tento Jura s oznámenými tovaryši svými, šli nejprv přede žními lonského roku na Moravu do Fryštáku k Světlovu, Brodu, k Hradišti, kdež i do města od vojákův bez examinování puštěni byli a sobě chleba koupíc na rynku seděli a špehovali, mnoho-li vojáků a jak pevně město jest, odsud na Ostrov k Strážnici, Skalici k Prešpurku až i do Rakous a zpátkem do Ostrihoma k Turkům se navrátili a když bylo po té bitce s Uhry a Němci, při které také přítomni byli, přišli s Turky k Novým Zámkům a na . . . až k Fryštáku a tu jim teprve cejchy vypálili, tomuto na pravej lopatce jeden a druhý na levém boku, již jsou zahojené, odsad jeli na Moravu s Tatary když již mandele stály páliti a lid zajímati, byl s ním také vedle svých nehoře jmenovaných tovaryšův zlé paměti Jakub Nestroj, co lonského roku zde na rožeň za živa dán jest, byli též na koních a šavle měli a napřed, před tropami jezdií i skrze Kunovice jeli a když slyšeli, že u Hradiště střileli, hned se dali na stranu a utíkali. Zase jel s Tatary sem na Moravu kdy již byli svezli s pola obili a po třetí k Světlovu kdy oboře (oborže sic) šturmovali. Tohoto pak roku kdy pryč do Nových Zámků na panskou robotu šel a tam jarky (sic) dělal, že jich Turci zase verbovali a každému po 2 zl. dali museli 2 X přísahati a dva cejchy vedle pravé lopatky vypáliti, když se domů do Nových Zámků z Moravy navrátili pokaždé jim 10 zl. dali. Tento rok byl 4 razy na špehařství, ale po čtvrté jenom sám a jeho tovaryši k Prešpurku kde se na předměstí na sv. Annu sejíti a navrátiti měli. Nejprvnějšíkrát šli na špehy do Moravy o sv. Jiří k Brodu, k Hradišti, kdež opět do města od vojáků puštěni byli a sobě chleba koupili jmenujice se, že ze Starého města jdou a tak dáleji po pasích až ve 3

nedělích do Nových Zámků se navrátili. — Po druhé šli zase sem, kde jenom tři dni byli neb jich nechtěli nikdež pustiti a noclehu dáti a zase ve třech nedělích do Nových Zámků se navrátili. —

Po třetí se zase se svými tovaryši totiž Matyášem Revišem, Janošem Wargou 4 neděle po sv. Duše k Přespurku a zase sem do Moravy pustili se a byli pokaždé v městě Hradišti, poněvadž jich vojáci dobrovolně a bez vyptávání pouštěli.

Ale v Uher. Brodě že jich do města pustiti nechtěli. Po čtvrté šli zase k Přespurku asi před 5 neděli spolu a on toliko sám sem na tuto stranu do Moravy šel od Pezinku k Novému Městu a Leskové až sem do Hradiště, kde opět do města asi před 12 dny puštěn byl a jdouce odtad na Ostrov a z Ostrova dáleji, v dědině Strání chycený byl. I tuto vyznal, že Ondreaš Soukeník vlastní syn Jana Bednaře panského Moravčika v Fryštáku 3 razy s ním letos tu na Moravě po špehařství i tu laky v městě byl, má též cejch jako tento Jura vypálený a otec jeho o tom neví, že potom chlebě chodí. —

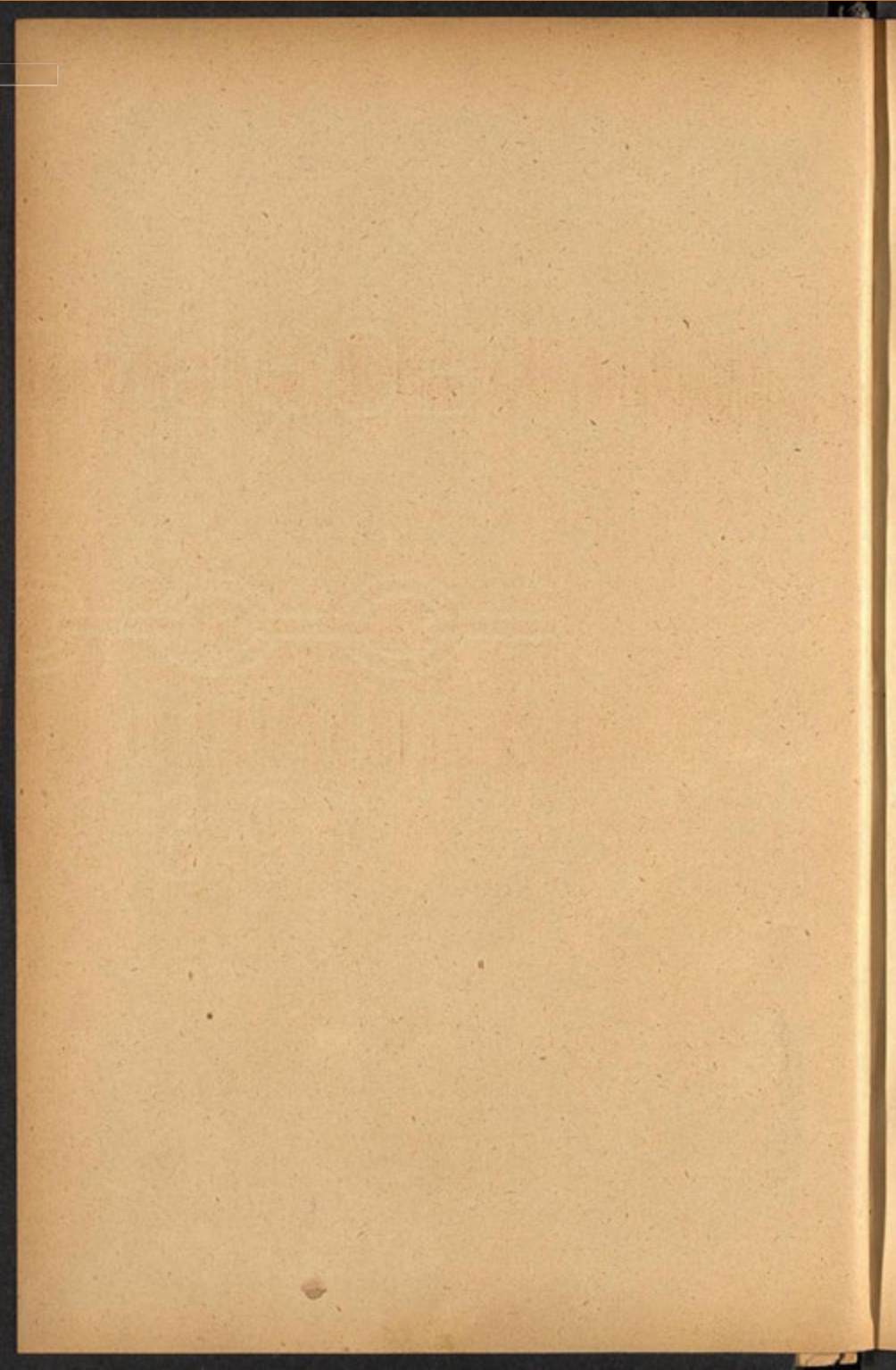
Isbař baša jich verbovat a byli stále s nima s Turky v Nových zámcích. Matyáš Riviš má červenou bradu, halenový dolman, chlap tlustý a prostředních letech. holej červenooký nosatý, Janoš Warga (Marga) mladší panší se mu teprva černá brada, má světlý doleman a nohavice světlé, černoooký, dlouhovlasatý. Tito dva jsou poddaní pana hr. Lileshoziho. Actum při právě král. města Hradiště, dne 21. Juli 1664.

ORTEL NA JANA CHARVATA Z DUBNICE Z UHER ŠPEHARE TURECKÝHO.

Poněvadž Jura Charvat zapomenouce se nad panem Bohem a vykupitelem svým a jeho svatou krví, též i celým křesťanstvím od Turka Pohana spolu s tovaryši svými peníze bral, jim přísahal, cejchovati a páliť se proto dal, aby křesťany prozradil a prodal, co se i stalo že lonského roku netoliko nejprv tento kraj hradištský s tovaryši svými vyšpehoval ale laky po špezech s nima a Tatary do tohoto kraje přivedouc pohana sem třikráte vpád učinil, lid křesťanský zajímali a mordovati napomáhal a tudy několik tisíc nevinných dušiček, jako o vezdejši, tak snad i o věčný život připravil a zem tu do nenabyté zkázy uvedl, nemajíce ještě na tom dosli znovu tohoto roku třikráte s tovaryši svými a po čtvrté sám tento kraj vyšpehoval, jsouc tomu všemu jak dobrovolně tak i na trápení se přiznal. Pro kteréž jeho tyranské a pohanské provinění ačkoliv neslýchanou hroznější pokutu a trestání zasloužil nic však méně z milosti práva mají mu předně od mistra popravního příští sobotu, jenž bude 11. — Octobris u pranýře v městě rozpálenýma kleštěma prsa odtrhnuta a to na znamení, že se i Turkům páliť dal, potom za městem dva pásy neb remene z jeho těla sedřena a na místě popravním dva prsty z pravé ruky, kterýma pětkrát Turkům proti křesťanům přísahal kleštěmi utržené, po tej za živa čtvrcen a na rozceslí do povětří jinším k výstraže vystrčen býti a tak podle práva umříti. Actum při právě kr. města Hradiště dne 6 Oktobris ao. 1664.

CHRISTIAN ALEXIUS BUNČ:

*PAMĚT O VELKÉM POŽÁRU MĚSTA HRADIŠTĚ
R. 1681.*

Christian Alexius Buntseh byl asi v letech 70. a 80. stol. XVII. hradistáským syndikem. V městských knihách nelžeme zápis jeho domu od r. 1686 na Mariánském nám. (č. 61.) Jinak o jeho osobě a činnosti v Hradišti se mnoho nedovídáme, což jest dosti podivné, neboť později byl v Brně znamenitým zemským advokátem, kterého císař za 30leté zásluhy povýšil i s bratry a dětmi jeho do stavu rytířského (20. VII. 1720.) — V Hradišti po velkém požáru r. 1681 z nařízení rady městské založil novou matriku měšťanů od r. 1682, která se zachovala v městském archivu. Úvodem k ní napsal paměť toho hrozného požáru, který celé jádro města zničil. Paměť jest zajímavá věcně i svou slohovou úpravou a způsobem myšlení.

Matricula aneboližto kniha do nížto jména měšťanů král. města Hradiště po složení závazku městského vtělena bývají. Založena letha od narození Spasitele našeho Ježíše Krysta šestnáctého osmdesátého druhého, prvního roku po onem nešťastném a dlelému městu velmi škodlivém ohni, jenž předešlého letha 1681 dne 23. Aprilis právě na den sv. Jiří, patrona zdejšího, začátek vezmouc na kláštere a kostele Františkánským skončil teprva na Colleji a kostela Tovaryšstva Ježíšova inclusive, všechna stavení uprostřed stojící v popel obrátivši, mezi jinými kostel farní co největší záhubu pocítil, a tak nemilostivě tam Vulcanus ? svítil, že vnitř i zevnitř (o kromě sakristie) všechno pohelnouc, na mnoho tisíc obět tučnou sobě udělal. Ba i to tvrdé mitalum v zvoních a v hodinách k své službě podmanil. Podnikl toho neštěstí i rathauz s svou pěknou věží a na ni byvšíma znamenitými hodinami, kdež za mnoho set anebo rači tisýtz od obilí plný a jiného hospodářského vorraťu straceno jest.

Ten nevidný host ani duchovenstvu na děkanství, varlu při komendantovým kvartiru, oudatnost při panských domích nerespektoval, na-proti tomu také tak ponížený byl, že podobnou zdvořilostí marštale, chlývy i tu šatlavu a jiná opovrhnutá místa navštívil; mlčím jak mnoho z měšťanů žebráků učinil. Při tom nemaje na tom všem ten nenasytný plamen dosti, své bezgruntovné hrdlo s dvouma osobami mužským jest načkal; z nich v kolleji frater a druhý pokrývača syn na rathuzní věži, konec svůj jsou vzali. Onen poskakující na horu pro slaninu aneb jinou potravu, ten pak na věži skryje postižen byl. Ten poslední sice vrocitív se (!) až ke dveřím věže se přikřčil, však pro plamen vcházející nemoha vyskočiti zvolna na protiv něho na rettung jest volal. Zařím v okamžení od prudkosti ohnivé zachvácen na tomž místě po dvouch dnech upečen, nalezen jest. Po tom hrozném pádu nebylo tu jináče než jako na dědině, ani zvonů, ani hodin, ani kostelů, kromě špitálního (sv. Alžběty), kde také jeden zvonec se nacházel. Slovem na větším dile pustó bylo. Pravda sice jest, že v kanceláři na rathouzi, kde mnohé pěkné, staré památky a spisy užitečné zpomenatěly, tak i jinudy zničily plameny, aspoň mohovitě věci byly by se mohly salvirovati, kdyby všechny ři rady a některé obzvláštní osoby z města, o tom časy při střizi a obyčejným obědě v Starém Městě „na hamberku“ (dvůr městský) nebyly; ale kdož je ten, aby budoucí přihody předvěděti mohl. Sic sit, ut Deus disponit, non ut homo proponit. Sl. magistrat eodem die po popravení právě tehdy vrchu zpředu jmenované rathouzní věži, mnil do kovanej makovici paměti uložití, a takové již zhofovené byly, aj Bůh skrz tuto paměť k tomu přijiti nedal. Přes to, ale všechno páni měšťané sousedi a obyvatelové tohoto král. města ne-tradťe chuti vaše požáry zase svelebovati, nejste v tom neštěstí první.

ani nebudete poslední, mnozí před váma tak padli a hle již nyní lepší stojí. Známo jest, že ten arabský pták Phoenix jsouc starý, ohněm se zstráví, aby z popele svého červíčka vylíhl a tak sebe omladil a občerstvil. Snad vaše neštěstí k tomu konci přišlo, aby vaše staré grunty a domy, nový a čerstvější oděv nabyly. Červíčka, z kterého noví příbytkové rostí mají již již díka Bohu máte, totižto milost císařskou, když vám na zas vystavení požárův vašich, dvouletní, odtud jim z vína a piva přicházející dani, z nejmilostivějšího sliťování darovati ráčila. Snad na další nejunižnější prosbu ještě dále toho požijete. Zatím jenom pracujte a hospodařte pilně, především, ale Pána Boha k pomoci uživejte, onť žádného k němu se utékajícího neopustí, nýbrž v hojnosti své svatě požehnání udělí, čehož aby toto město a obyvatelové jeho oučasni byli srdečně vinšují a přejí. Zůstavaje všech třech rad a celej poctivej veřejnosti král. města Hradiště

k službám svolný a dobře přející

Christian Alexius Bunč
J. M. C. Syndikus

Z kanceláře král. města Hradiště, dne 1. ledna r. 1682.

JANA FRANTIŠKA CORVINA.

ANNALES HRADISTIENSES.

*Med. et Phil. Dr. Jan Fr. Corvinus**) 1653, původně snad Havránek zvaný, pocházel z rodiny nekatolické, neboť sám se zmiňuje ve svých pamětech, že r. 1608 Daniel Virga, známý i v Hradišti, kalvínský kazatel, měl kázání nad pradědem jeho knězem Ladislavem Corvineim, který byl 38 let správcem církevním v Starči u Třebíče. Lékařství studoval na slavné italské universitě v Bologni. Pak působil jako lékař na Moravě. Ovládaje dobře oba jazyky český i německý, dostal r. 1684 místo zemského fysika v kraji hradíštském a r. 1687 zakoupil si v Hradišti dům (č. 108 ve Vodní ul.) a dvůr ve St. Městě. O jeho činnosti úřední dovidáme se z aktů, které poslal zem. hejtmanu (10. I. 1705) o stavu jakési nákozy v kraji^{*)}: „Vyskytla se od nějakého času nemoc, která má charakter — rač, Bože, chránit — epidemické nákozy. Proskočila v Rohatci mezi zem. milici, potom hned ve Strážnici, ve Veselí n. M., v Uher, Ostrohu, v Uher, Brodě a v Hodoníně. Z počátku umíralo dosti málo lidí, většina po 14. dnech, někteří po 7 nebo po 11 dnech ohluchli a vyzdravěli. Nyní však jest mnohem hůře: nemoc neřadí jen už v několika uvedených místech, ale i jinde v kraji, hlavně v Hradišti, a to velice zle. Zachvacuje mladé a silné, chudé i nemajetné, takže z těži lze naléztí domu, aby v něm nleželo po 2, 3 i 5 osobách. V Hradišti bývali dva i tři pohřby denně, v Brodě 5, 6 až 7 pohřbů. Dříve jakmile nemocný ohluchl, byla již naděje na uzdravení, nyní je to známkou jisté smrti. Umírají i takoví, kteří mají náležitě opatření a v čas. Aby zlu odpomohl nařídil, aby se lékárny opatřily léčivý praeservativními i kurelivními, také dal na ruku lékárníkům a lázebníkům ústně i písemně v Hradišti, Brodě i jinde, jak se mají při této nemoci chovati. Ale nutno doznati, že nejhůře jsou na tom místa, kde je rozložena zemská milice anebo císařská garnisona, ale rovněž tam, kde ve světnicích bydlí mnoho lidí pohromadě, neboť druh se kazí od druhu. Navrhuje proto separaci chorých od zdravých, neboť jinak zmožutní zlo hrozívě. Navrhuje také separaci zemské milice. Předkládá seznam v Uh. Hradišti zemřelých, mezi nimiž (nepočítáno mimo vojska v době od 1. prosince 1704 do 10. ledna 1705 28 civilních osob) i jesuita P. Boček, manželka dra Corvina samého (jeho 4 dítka v praepocor vyvázli), měšťanský lázebník, od zem. milice také hejtm. Tanzer. Mimo to značný počet dětí. Nedovedeme udati, jaká to byla nemoc, ale hluchota a dětské úmrtí jsou příznačné zjevy spály.

Jestě téhož dne učinil zprávu dodatečnou, že hrad. mag. dal vyprázdniti dva měst. domy, aby v nich choří byli odloučeni od zdravých. Doznává, že mu již samotnému není možno obsloužiti takové množství nemocných. Sám ztratil drahou ženu a čtyři děti zachránili s velikou námahou, měšťský felčar leží na lůžě chorobu a není již naděje, že by vyvázl, garnisoni felčar je rovněž nemocen, jiný měšťský lázebník předevčím zemřel, takže Corvinovi stojí nyní k ruce jediný měšťský lázebník Leop. Černý, který pracuje velmi pilně a sebeobětavě, ale již také začíná být mrzut, protože mezi nemocnými je mnoho chudáků, kteří nemohou platit a musí je obsluhovat zadarmo. Kdyby měl nějaký majetek, držel by si pomocníka, ale sám nemá nic. Navrhuje proto Corvin, aby Černý byl jmenován kraj. lázebníkem, neboť je toho pro zdejší velmi chudý lid nutně třeba.

Zem. helm. mu odpovědělo dne 16. ledna: pochválilo jeho horlivost a pili a pobídl jej, aby i nadále pokračoval stejně horlivě na dobré občanstva. Hejtm. současně nařizuje mag. aby vykonal separaci, činí také návrh zem. stavům na dislokaci zem. milice. Co se týče Černého, nemůže jej zem. hejtm. jmenovati kraj. lázebníkem, protože takové instituce není v zemi, ale navrhuje císaři, aby vzal na něj ohled. Corvinus má od osmi dnů podávati o rákaze zprávy.

R. 1710 dověděl se Corvinus od kraj. hejtm. Mik. Leop. Otislava z Kopenic, že má zříditi v kraji hradíštském místo kraj. lázebn. Navrhuje, aby se o to zakročilo u císaře, protože by to bylo s prospěchem zdejšího chudého obyvatelstva a přimlouvá se za Černého znova, právě jako činil r. 1705. Černý jest čestný člověk, cele oddán lásce bliženské, dá se potřebovati ve všech věcech a ničeho se nešílí, po mnohá leta byl chudým v městě Hradišti na prospěch, všem slouží opravdově. Černý sám žádal o takové místo dne 7. ledna l. 1710 a odvolával se na své zásluhy, jak je vykládá dr. Corvinus, ale zdá se zase na darmo". (Peřínka).

Z toho vidíme, že se oddával svému povolání horlivě, byl si vědom také svého významu, neboť když se měla zříditi při stavovské akademii lékařská fakulta, ucházel

*) viz o tom F. V. Peřínka: O moravských lékařích zem. zv. ot. Č. L. Č. 1917, str. 60. 66.—69.

se tu o profesuru.*) Jeho syn, stejného jména, r. 1715 ucházel se o podobné místo zem. lékaře v Olomouci.

V Hradišti žil se Corvinus vážnosti i jako měšťan. Byl dlouho členem rady městské a dlouhá léta až do své smrti primátorem hradistiským. Napsal paměti hradistiské „*Notata de civitate Hradistio in Moravia*“, které později doplnil a k vydání připravil jiný Hradistčan Jan Petr Cerroni r. 1777. Tak se paměti zachovaly ve sbírce Cerroniho v zem. arch. v Brně (sign. Cerroni II. 100) pod názvem Joannis Francisci Corvini Annales Hradistienses. Jest to rukopisná kniha větší osmerky o 162 str. Rukopis Corvinův jest na str. 5—154 s vložkou Cerroniho na str. 15. Str. 1—4 a od 153. dále jsou připsky cizí i Cerroniho. Corvinova *Notata* obsahují především „extrakt všech privilegií král. města Hradiště“ do r. 1634 a různé listiny místní do r. 1638. Teprve paměti XV. počínají vlastní zápisky a sice nejprve ze starší doby, které však pro dějiny města nepodávají mnoho. Patrně tu ničeho nebylo nebo se to Corvinovi nedostalo do rukou, ač jak patrně ze skrovné paměti o obléhání Hradiště Matyášem, králem uherským, po zápisech starých pátral. Pamětní zápisy z jeho doby počínají paměti XXII. 9. červnem r. 1711 a zabírají období do 4. července 1724. Paměti jsou psány česky, ještě slušným jazykem, jen některé jsou německé a latinské. S velkou oblibou a podrobností vypisuje různé slavnosti chrámové a náboženské, při nichž patrně rád pomáhal. Tu vypisuje do únavy kde jaký nápis. Uvedl jsem tu jen jednu paměť toho druhu, ač jich více, jen pro názor jak taková slavnostní výzdoba vypadala. Slavnosti podobné jsou pro dobu Corvinovu charakteristické a byly ve velké oblibě. Jinak z paměti vyzírá duch pověřivě zbožný, který, ač lékař, spoléhá především na pomoc boží. Při tom není tu té hluboce oddané vry, jaká dýše z *Lamentace moravské*.

NOTATA DE CIVITATE HRADISTIO IN MORAVIA.

I.

Extrakt privilegií všech král. města Hradiště, tak jak se od magistratu obci příszejné pro správu dal, dne 24. Augusti 1634.

Nro 1°. Privilegium na založení města Hradiště a na dva trhy za tejdén od Přemysla řečeného Ottokara II. krále Českého V^o dano, kteréhož jest datum u Nového Velehradu Letha 1258. Feria quinta infra octavam Trinitatis.

Nro 2°. Privilegium od Václava, krále Českého a Polského na ves Kunovice, Novú ves a Mikovice, kterěžto vsi nadal městu Hradišti pod jistý platy, jest ho datum v Brně Letha 1301.

Nro 3°. Jan Český a Polský král, nadání napřed psaných vsí městu Hradišti dopřené potvrdil, kteréhož jest datum v Brně Letha 1315.

Nro 4. Potvrzení opět dotčených vsí od Jana krále Českého a Polského. Za druhé; že Hradišťané od placení meita v Čechách i na Moravě má bejti svobodní. Třetí, aby tvrz v Kunovicích byla zhořena a nikdá více opravena nebyla.

Nro 5. Dotčený král Jan městu Hradišti k pomoci na dostavení zdi městských pustil 4 hřivny platu ročného, který jemu platili povinni byli, jest ho datum v Brně Letha 1327.

Nro 6. Confirmaci Karla, marggraběte Moravského těch všech listů, které Hradišťanům od krále Ottakara a Václava syna jeho, tři od krále Jana otce téhož Karla, marggraběte dané byly. Jest ho datum v Brně 1343.

*) Bartocha: Čechůna na býv. univ. a slav. ak. v Olomouci 1906 str. 8.

Nro 7°. Karel, markrabě Moravský přidal plat, který židé v Hradišti bydlící markraběti dávati povinni byli, na opravu města a zdi městských stavení a to do vůle své, kteréhož jest datum v Brně 1358.

Nro 8°. Jan, markrabě Moravský, bratr Karla a syn Jana, krále Českého, potvrdil všechny svobody a privilegia, které Hradišťanům počna od Otkakara, krále Českého až do Karla, markraběte nadané jsou, kteréhož jest datum v Bzenci 1351.

Nro 9°. Od téhož Jana, markraběte nadání, aby Hradišťané z žádného kupectví, aneb jakýchkoliv věcí svých žádného mejšta po všem markrabství Moravském nedávali. Jest ho datum v Brně 1363 in vigilia beati Galli gloriosissimi confessoris.

Nro 10°. Confirmaci všech vsudy a před psaných nadání, obzvláště, aby v Čechách i v Moravě od dávání všeho mejšta tiž Hradišťané osvobození byli. 2do, aby silnice obecná s Skalicí a k Kunovicím, jinudy nebyla než skrze Hradiště. 3tio že jednu mili zdáli okolo města, nemá bejšti vařeno pivo, ani rozeprě soudně nemají jinde slyšány bejšti než v Hradišti. 4°. Súd země, který se ve Bzenci držival, aby nebyl jinde držán než v Hradišti. 5°. I tem dva jarmarkové v roce, aby držáni byly. První třetí neděli po veliké noci, a druhý na den sv. Martina i s jejich frejunky od téhož Jana markraběte nadané, jest datum v Brodě Uherským Letha 1363 tertio feria ante diem b. Francisci proxima.

11°. Privilegium na edoumrš od téhož Jana markraběte nadané na ten způsob, aby se tak řídily strany odoumrš jako město Brno.

Nro 12°. Jodokus, markrabě Moravský nadal městu Hradišti, aby žádný mili vůkol od města ze všech stran neopovažoval se krčmu pivovarní jmiti ani pivovaru. Také žádný z řemeslníků na mili, aby nového díla nedělal, pod pokutou a trestáním, jest ho datum v Brně 1378.

Nro 13°. Též Jodokus markrabě, syn napřed jmenovaného Jana markraběte, potvrdil všechna dotčených králův a knížat nadání a svobod, jest datum v Brně Letha 1383.

Nro 14°. Poručení nějakému mejtněmu, aby od Hradišťanů žádného mejšta nebral. Jest datum v Brodě Uherským 1392.

Nro 15°. Confirmaci všech napřed dotčených obdarování od Václava, krále Českého a římského, datum v Praze Letha 1411.

Nro 16°. Privilegium od Zykunda, krále Českého a Uherského městu Hradišti nadané, aby každý, který sůl k městu přiveze byl povinen, s ní se zastaviti, ji tu složiti a s ní za 3 dni státi a nebyla-li by tu koupena nemá jednu mili vezena bejšti. I tem jaké se mejšta z soli od prodávajícího i od kupujícího bráti má. Datum v Prešpurku 1429.

Nro 17°. Jiné privilegium s potvrzením napřed řečených nadání od téhož Zikmunda krále, aby Hradišťané nedopouštěli v jedné mili piva žádného vařiti ani odjinud než z města kupovati, což žádní řemeslníci kromě kováře a vetešníci, co staré dílo dělají, nemají v jedné mili v žádné vsi obydlení svého mili a v nich své řemeslo dělati, datum v Hradišti 1421.

Nro 18°. Tenž král Zikmund nadal městu Hradišti, aby bez ouplatků v lesích Hřibčích dali dříví sekati na stavení domův, k palivu i na mosty. Datum v Hradišti 1421.

Nro 19°. Allbrecht, kníže rakouské a markrabě Moravský potvrdil městu Hradišti všechna napřed dotčená obdarování předkův svých. Datum v Brně 1437.

Nro 20°. Ladislav, Uherský a Český král tím způsobem následující předkův svých potvrdil ty již všechny z počátku psané obdarování městu Hradišti nadané. Datum v Brně 1453.

Nro 21. Privilegium od téhož Ladislava, krále na jarmark svo. Margetský i s frejunkem 14 dní, jak jiné města užívají, datum v Vídni 1450.

Nro 22. Král Vladislav (I) učinil městu Hradišti tu milost, aby žádným způsobem od králův Českých a markrabí Moravských nebylo odtrženo, zastaveno ani přeneseno na dlouhý, ani na krátký čas. Jest na to privilegium, datum v Vídni 1457.

Nro 23. Král Jiří nadal městu Hradišti, aby město v městě bráno bylo. Za druhé vyjádřeno, z čeho a jak mnoho město má bráno bejtí. Za třetí, aby v půl mili jedouce aneb jdouce všeci pod stracením statkův město dávali povinni byli. Jest na to privilegium, datum v Praze 1463.

Nro 24. Confirmací od téhož krále Jiřího všech privilegií města Hradiště. I tem nadal, aby každého téhodně ve středu byla svoboda strany prodávání a kupování masa, avšak to jest ouřadu v moci při tom toho zanechatí, anebo jině den naříditi. Datum v Praze Letha 1463.

Nro 25. Král Wladislav potvrdil privilegium krále Jiřího na vybírání města a k tomu nadal, aby všichni v jedné celé mili jedouce od města města dávali povinni byli. Jest datum v Praze 1472.

Nro 26°. Privilegium téhož krále Wladislawa, kterým potvrdil všechny jiné privilegia od předkův svých městu nadané. Za druhé schvaluje více Hradišťany než Brňany. Za třetí činí je svobodné od appellací brněnské, aby nikde neappellovali Hradišťané, na ortelích jejich má bejtí přestáno. Datum v Praze 1472, 20. IV.

Nro 27°. Jiné privilegium téhož krále Wladislawa, v kterém obšírně věrnost Hradišťanův vychvaluje. A za tu věrnost jich od všech platů, kterěz do komory královské dávali (o kromě zemské berně) na věčné časy činí svobodna, však na dokázání poddanosti meč za 30 dukátův na nové letho, aby dávali králi, poněvadž mečem bojovali. Jeho jest datum v Praze 1472, 29. V.

Nro 28°. Privilegium krále Mathiaše, v kterém schválně Hradišťanům služby věrně a dobře zachování a že mimo jiné hodnější jsou poctivosti, obnovil jim jejich Erb a jeho užívání. Item Hradišťané mají svobodu pečeti voskem červeným: kteréhož jest datum v Budině Letha 1481, 28. VI.

Nro 29°. Confirmací aneb potvrzení všech privilegií městu Hradišti nadaných od dotčeného Mathiaše, krále Českého a Uherského, jest datum v Budině 1484.

Nro 30°. Krále Wladislava nadání na město, aby se v Starém Městě Hradišti i na jiných gruntech kláštera Velehradského v půl mili zdáli město vybíralo, kteréhož jest datum v Budině 1503.

II.

Lista, které privilegia daly se confirmovati.

Nro. 1. Privilegia Jana markraběte, které v sobě obsahuje, aby mejta nedávali po celé Moravě Hradišťané 1363.

Nro. 2. Privilegium Jana markraběte, které obsahuje v sobě 6 artikulův.

Následující fol. 51—53 moder. psána jinou rukou asi Cerroniho.

Konfirmace císa. Rudolfa o pod č. 21. uvedené Smlouvě d. do. 1577 dané v pondělí nad sv. Bartolom. 1577. (němec.)

Privileg. krále Ludvíka Uherského a Českého, kterým potvrzuje městu Hradišti různá svými předky propůjčená privilegia a k tomu tu milost dává, aby svého výběrčího mýta ve vsi Bilovicích držeti si mohli. d. do. Brno druhou neděli po Reminiscere 1522. (něm.)

Confirmace císa. Ferdinanda I. z 1547.

Confirmace císa. Ferdinanda I. z 1550 Praha.

Confirmace císa. Ferdinanda I. z 1550 Brno.

Původní stránky 11—12 chybí.

Str. 13. pokračuje rukopis původní.

Nro. 18°. Smlouva o piva vaření, piva a vína šenkování, o řemeslníky léta 1551.

Nro. 19°. Vejřab z desk zemských markr. Morav. strany hor Hříběcích 1566.

Nro. 20°. Confirmací císa. Rudolfa na všechny svobody města Hradiště 1577.

Nro. 21°. Smlouva mezi panem opatem a konventem Velehrad. a Hradišťany strany vystavování piva do 3 dědin, rybníka houštěnovského 1577 v outery před sv. Janem Kř. v městě Olomouci.

Nro. 22°. Dekret císa. Rudolfa na práva města Hradiště, datovaný 1583.

Nro. 23°. Item krále Wladislava, že od brněnské appellací osvobození jsou. 1472.

Nro. 24°. Dekret JoMtí. Císa. že na Hradišťany o těch 30 dukatův které dávali za meč a nyní k sv. Josefovi v Brně obrácené jsou nemá nastupováno byti. 1616.

III.

Fundací na kostelík, roli a faru mařatskou.

IV.

List od obce Staroměstskéj na fundování robotního platu ku kostelíku Mařatskému.

V.

List na odevzdání kollatury Mařatskéj I. W. K. M. panu kardinalu biskupu olomouckému.

VI.

Confirmaci od J. M. Cis. na schválení těch třech listů fundací.

VII.

Reskript Ferdinanda II. kardinálu z Dietrichštejna o děkanu hradišt. Václavu Kuliškoví a jemu darované statky rebellů.

Tento německý list od J. M. C. Ferdinanda II. dne 17. III. 1626 panu kardinálu z Dytrichštejna, biskupu olomouckému a hejtmanu markr. Morav. učiněný obsahuje v sobě to, že J. M. C. knězi Václavovi Kuliškoví po některých rebellantích kacířských hradištských statek na J. M. C. připadlý darovati a jemu jej odevzdati poroučeti ráčí.

Po Frydrychovi Mužikovi připadlo na J. M. C. tolo:

Peněz hotových za ouřadem m. Hradiště	
zůstávajících	715 zl. 8 g.
Item na zápisu hotových	117 „ 11 „
Dům v městě Hradišti šacovaný po	300 „
Lán roli z zahradou, stodolou, sklepem a loukami třemi	250 „
Summa	1382 zl. 19 g.

Mimo toho vinohrad na Mařalsku, který taky na J. M. C. připadl především svrchu dotčenými rozdíly, proto že ho týž Mužik ženě byl nezadal, nýbrž ho sobě na smlouvách satebních vymínil a tak se J. M. C. o to z jeho ženu nedělil, jako o jiné věci svrchu dotčené.

Po Václavovi Sedláři připadl J. M. C. dům i všecken jeho statek šacován jest za 300 zl.

Po Matoušovi Bečicovi dům, vinohrad, louky šacován za 300 zl Summa 2142 zl. 19 gr. k tomu svrchu psaný vinohrad.

VIII. Konfirmace děkanatu hradištského.

IX. Poznamenání co od starodávna p. děkanu Hradištskému přicházelo a co jemu nyní za jeho práci přichází, učiněné 1638 dne 2. ledna.

X. Specifikace štolý r. 1682 dne 28. července v Hradišti od generál. visitace.

XI. Smlouva kněze Václava Kuliška s pány Hradišfany v příčině kostela Mařatského a důchodův jeho.

XII. Konfirmace té smlouvy Dytrichštejnem.

XIII. Fundaci na kostelík Mařatský od dvojí cti hodného kněze Václava Kuliška, pana děkana hradištského. Knihy purkrechtní města Hradiště fol. 356.

XIV. Poručení kněze Václava Kuliška, děkana hradištského vlastní jeho rukou sepsané k otevření kde náleží. Publicatum 22. Junii 1638.

Paměť XV. Anno 1479 in festo S. Joannis Baptistae Nejjasnější kníže a pán, pan Wladislav, král český, markr. Morav. etc. pán náš milostivý, obeslati ráčil jest, abychem z sebe k Jeho milosti do Unčova vyslali. Vyslali jsme poctivé muže pana Bumballa, masáře, Lukaše z nové rady, Krystana zedníka a Jakuba masáře z staré rady, Vacha rybáře a Vaška Bílého z obce a Martina, písaře městského, kteřížto vrátivše se zase zpravovali, že král J. M. s nimi velmi milostivě a počestně nakládal a že tu neděli po sv. Janu J. M. ráčil je zvésti k stolu svému královskému a že jsou velmi slavně ctěni.

Item téhož letha Jo. Mt. královská v tu neděli na sv. Jakuba, velkého apoštola božího v Olomouci v paláci přípravně připraveném a okrášleném zlatohlavy oddal jest nás a propustil rukú dáním a postoupil nejjasnějšímu p. p. Mathiašovi, králi Uherskému a Českému, markr. Morav. pánu našemu nejmilostivějšímu, kteréhož jsme J. Mt. rádi za pána přijali a slíbili J. Mti. věrnost, poddanost a celé poslušenství.

Paměť XVI. (viz pam. 209.) Anno 1472 město Hradiště od krále Uherského Mathiaše a vojska jeho jest obleženo a sevřeno; když hrůzou ani zbraněmi ani sliby řečený král města dostati nemohl léta páně 1474 o vigilií sv. Maří Magdal. s hanbou odtáhl (latinská).

Paměť XVII. Letha 1546 v sobotu před památkou sv. Petra v okovách, veliké množství kobylek prve nevidaných na noc přiletělo a před městem Hradištěm na vinohradích a ovsech se usadily, škodu znamenitou na lukách a na ovsech učinily, v neděli druhého dne až do poledne ležely; množství lidu obojího pohlaví z města vyšlo a rozličným zvoněním je sháněli.

Paměť XVIII. Povinnosti Hradišské k Buchlovu a držitelům statku toho a k Hradišti od Buchlova.

1° Obilí neb slady z Buchlova panský když k mletí přivezou do města Hradiště, mají Hradišťané své neb cizí z košů dáti zsypati a buchlovské panské obilí mletí v jednom mlejnu, z něhož nívka od starodávna jak i jiného se bere.

2° Mají Hradišťané k soudu loveckému dvě osoby z prostředka svého na Buchlov vydati. Po soudu vykonaném týž dvě osoby s čeládkou svou a hovádky, jako i všichni soudcové lovčí, na důchod krevní mají jidlem a pitím náležitě opatření býti a to folikráte, kolikrátzkoli toho potřeba bude.

3° Mistra exekutora k témuž soudu kdyžby pro něho z Buchlova posláno bylo, mají Hradišťané na náklad krevní starodávni k vykonání exekucí foliko práva krevního osazeného zapůjčiti, však mistrovi i s čeládkou jeho měj on práci nebo neměj, podle způsobu starodávního, v tej příčině mu zapláceno i strava náležitá a piti dáno bejtí a to vše na náklad krevní.*)

4° Mějto též na zadní bráně od města mezi předměstí z fury dříví, kdyžby je kdo do města na prodej vezl, po jednom bílém penízi na Bu-

*) 2 a 3 týká se práva loveckého na Buchlově, k němuž příslušné grunty sluly krevní, jakož i celý soud byl krevní neb hrdební.

chlov náleží. Item jestližeby se kdo stěhoval přes město má též na té bráně 4 gr. bílé meita na Buchlov dáti — z jiných věcí žádných nemá se na Buchlov meita ani na té ani na jiných branách dávat v Hradišti. Brána jest však hradištská i branný a povinni jsou mu Hradišťané platiti i bránu opravovati a stavěti.

5° Doddani též někteří buchlovští od starodávna v Hradišti měla nemají dávat ani mostné.

6° Za 2 gr. bílé bělek a dva másy vína mimo nahoře jmenované povinnosti mají Hradišťané držitelům panství buchlovského toliko dávat, kdyžbykoliv potřebovali jakého dříví v horách buchlovských k níže jmenovaným věcem a kolikrátkoli v roce — k břehům, k baštám, mostům, hašením. Též na koły a k stavení pevnosti i pálení vápna a chtějí-li držitelé buchlovští těch předřečených dobrodiní a povinností hradištských užiti, jsou hradištským povinni i svojími sice sešloby z práva krevního, z meita hradištského, na zadní bráně, mostního, poddaným a ze všech jiných povinností, což vše Hradišťanům k lepšímu.

Paměť XIX. Poznamenání knězův, farářův a děkanův Hradištských od let 1569: (nekatoličtí.)

Let 1569 byl v Hradišti kněz Jarolým.

1570 dostal se kněz Petr.

1572 kněz Matěj byl za kaplana.

1573 dostal se kněz Martin Sklenička a potom se dostal do Bzence, měl dvě dcery pěkné.

1574 dostal se kněz Daniel Virga.

B. Tento Daniel Virga let 1608 12. Novembris činil kázání nad knězem, Ladislavem Corvinem mým prachdědem, který byl 38 let správcem církevním v Starci blíž Trebiče a tam pochovaný leží [tak nacházím v pamětkách mého děda] a tak musel se z Hradiště jinam dostat.

1577 dostal se kněz Symeon.

1578 přestěhoval se kněz Jan, tento byl katolík a dostal se odtud do Mikulovic ke Znojmu.

1580 dostal se kněz Daniel Virga. B. Až podsud byli Martinové, to jest, jak se nadávám Lutheráni. Krom kněze Jana, jak svrchu poznamenáno jest.

1580 dostal se do Hradiště kněz Albrecht Kozubius na sv. Petra, potom zůstal kanovníkem olomouckým [byl při synodě 1591, žil ještě r. 1601. byl r. 1597 i kanovníkem brněnským].

1587 dostal se kněz Longinus Siderius z Telče o třech králích, potom zůstal vikařem olomouckým. Po něm

1600 od sv. Ondřeje až do sv. Jiří 1601 přišel kněz Blažej. Umřel v Olomouci.

1601. Od sv. Jiří byl zde kněz M. Jan Benešovský za prvního děkana. Dostal se do Vrahovic (?).

Tito všichni knězi od kněze Alberta Kosubia sou dosazeni do Hradiště od J. M. biskupů olomouckých a od nich na faru hradištskou investitury své měli i listy nad odmrli. Hradišťané jakožto kollatores jim dávali. a z ta-

kově odmrtní nařídíc kněz poručníky kšaftu, Hradišťané odpovídali p. officialovi nechťeli. Psaní v listech i odpověď v kopiaři po smrti kněze Matěje Albina, kdyby byla kollatura.

1602 byl za děkana druhého dosazen kněz Václav Hanzler Plzenský, dostal se do Slatěnic.

1604 dostal se kněz Matěj Albin za děkana třetího. Umřel v Hradišti.

1607 dostal se zase kněz Václav Hanzler za děkana čtvrtého. Potom dostal se do Velké.

1609 zůstal za děkana pátého kněz Adam Kalinius, magister artium.

1618 přijat kněz Václav Kulišek za děkana šestého.

1639 přijat kněz Michal Prokopius z Prostějova za děkana sedmého.

1654 dne 2. Augusti kněz Gottfried Václav Stirzenwager (?) jest sém do měsia Hradiště od sl. konsistoře za děkana osmého poslán. 1678 dne 24. Aug. umřel.

B. kompentirovali o děkanství zdejší: P. Jiří Obročný, děkan brodský, P. Martin Michalík, farář hodonínský, P. Jan Otislav, kanovník mikulovský.

B. P. Jiří Obročný 3° a P. Otislav 4° Septembris presentaci od magistratu zde dostali.

1678. 7. Septembris kněz Jiří Obročný, děkan brodský na presentaci naši investituru od sl. konsistoře obdržel. Umřel a. 1695. 3. Junii.

Pozn. Kompetirovali o děkanství hradištské. P. Stanislav Kopinský, děkan podivinský s rekomendací J. Excel. p. zem. hejtm. hr. z Kolovratu. Umřel. r. 1726.

Jan Gertz z Asstrianu, farář tovačovský s rekomendací p. hr. Colalto, hr. Oppersdorfa, hr. z Lichtenštejna, podkomoř. hr. z Salmis. p. Horeckého, hraj. hejtm. p. dra. Mayerswalda, assessora při sl. konsistoři.

P. Václav Fiala, děkan veselský. P. Mikuláš Hlaváčka, děkan brodský z těchto prefendentů dala se presentací P. St. Kopinskému, kterýž také dne 18. Junii 1695 z konsistoře se navrátil a investituru přinesl. Děkan desátý.

Paměť XX. Knězi, kaplani neb oltárníci hradišti. V Hradišti mívali tyto kněze:

Faráře p. purkmistr a páni svého.

Cech literátský svého kaplana,

„ soukenický svého kaplana,

„ kožišnický svého kaplana,

„ masařský svého kaplana.

Oltář Malky Boží,

sv. Petra,

„ Pleulovský, kde při křtitedlnice jest svého.

Špitál svého.

W klášteře mívali též své.

XXI. Spanzettel des Königl. Richters von dem Magistrat der Königl. Stadt Hradisch ausgefertigt Anno 1711. (Remediační punkta sporu s král. rycht. a městem.)

Soupis ročního příjmu býv. císa. a král. rychtaře král. města Hradiště, ctěného, šlechtěného a váženého p. Fr. Karase od 4. března r. 1709.

Na penězích	100 zl. mor.
Dšenice	20 měříc.
Žita	50 "
Krup	4 "
Vína	20 věder . . .

Pamět XXII. Letha 1711 dne 9. června začala se zde v Hradišti ponejprv střelba královská a to v nově vystavené střelnici na trávníku blíž mostu za Kunovskou branou a trvala pořád tři dni, bylo tu mnoho lidu přespolečního.

Pamět XXIII. Letha 1711 4. listop. na den sv. Karla Bor. drželo se Te deum laudamus z strany vyvolení J. Mti. král. Karla III. krále Španělského za císaře Římského Karla VI. které se stalo v Frankfurtě téhož lethy dne 12. října.

Pamět XXIV. Letha 1712. 17. ledna drželo se Te deum laudamus z strany korunování J. Mti. Karla VI. na krále Římské a císařství, které se stalo v Frankfurtu 1711. 22. prosince. Magistrát zdejší traktíroval na ráthouze.

Pamět XXV. Letha 1712 dne 7. února drželo se Te deum laudamus z strany vysvobození od obležení Cordony, kdežto na 2000 Francouzů padlo, kusy a mordýře našim se dostaly a to se sice stalo právě toho dne, na který byl korunován na římské království a císařství Karel VI. to dne 22. pros. 1711.

Pamět XXVI. (něm.) Anno 1712 v březnu zahajen tu městský soud jehož presidentem byl obristleutnant hr. z Schaumburgu, auditor Fridr. Willisch, přísež. zem. advokat. Vedle mnoha vrahů jsou tu i mnozí receptafiores a interesovaní pánové: jako purkmistr z Mezříče Jiří Návratský. Nějaká měštka z Mezříče zv. Píštěna a hosp. správce z Liptalu. Březovský, sekr. kraj. hejtm. Podstátskýho.

B: 14. dubna správce z Liptalu z vězení prchl na hřbitov a do kláštera a strážce uderil a podřezal nožem viz dále B.

26. dubna 2 loupežníci vyvedeni a u cesty do Jarošova na hrušce pověšeni.

27. dito jsou opět 2 vyvedeni a rovněž tam na jiném stromě pověšeni.

28. dito vyveden jeden lupič a jeden žid a každý na jiném stromě pověšeni.

B. 3. května přišel mandát, aby správce liptalský z kláštera byl vyveden, a tak o 5. hodině po polední veden znovu do vězení a přísněji sřezhen.

3. června jest opět kdosi vyveden a na stromě pověšen.

19. srpna opět 3 vyvedeni. z nich 2 pověšeni a třetí na místě útrpném od káta svázan a pardonován. Vide infra 11° 68.

Pamět XXVII. 1712 dne 5. listop. večer okolo hodiny šesté bylo neobyčejné povětří, stálé bliskání, hřmění, vítr a dešť.

Pamět XXVIII. 1712 dne 3. III. vylamali se ze šerhovní tři zbudníci v noci a skrze okno dolu se spustili přes městskou zeď se přepravili a dále pro velkou vodu nemohli, jsou dva z nich chyceni, jeden ve stožu

sena na šancích a druhý pod šanci, třetí praví, že se v klášteře vyprac-
ticiroval.

Pamět XXIX. 12. prosince anno 1712 presentirovaly se od cechu
mlynářského artikule v nově vyzdvíženého cechu v kraji Hradišském, po-
tvrzené od J. Mti. Cis. Karla VI. a přečteny se na rathouze téhož dne
v přítomnosti cechmistrův mlynářských.

Pamět XXX. 1713 dne 8. Januarii měl první mši sv. kněz Jiří Ma-
lina, kterému magistrát zdejší dal titulum mensae a traktaci na rathauzu
učinil. Je rodem z dědiny Javorovce.

Pamět 31. 1713. dne 11. Januarii složil jurament, jakožto nový
syndikus p. Jan Polanský, J. U. Licentiatus.

Pamět 32^a. 1700(?)20. Januarii první processí na kopec do kaple
sv. Rocha konáno a tam služby boží i posvěcena kaplička skrz P. St.
Kopinského, děkana zdejšího.

Pamět 33. Letha 1713 jest nařízena pobožnost z příčiny ještě až
posavad zde onde grassirujících nemocí a pádu dcbytky hovězího, aby
takový též mezi lidí se nerozmohl, skrze [titul] p. kardinála z Srotenbachu,
biskupa olomouckého, aby totižto jeden půst napřed a potom hodinná
pobožnost z vystavení velebné svátosti oltářní ve všech kostelích držána
byla a tak půst byl stanovený na den 15. února, jenž byl středa, potom
příští neděle byla pobožnost z vystavení velebné svátosti od jedné až do
druhé hodiny po poledních v kostele farním i příští pak pátek, jenž byl
den sv. Matěje 24. února u PP. Jezovitův a, posledně 26. února, jenž
byla neděle masopustní u PP. Františkánův pán bůh rač všechno zle od-
vrátiti, ale však dle jeho božské vůle.

Pamět 34. Letha 1699. 30. Julii. Olšava, řeka tekoucí od Brodu
Uherského z přivalu, hřmění, blýskání a hromobití tak se velice rozvod-
nila, že všecek trávník od Kunovic k Hradišti zakryla a veliké množství
obilí v snopích sebou nesla, dříví, sena, ouly, kteréhož obilí lidé velikou
sumu při Hradišti nalapali, takže se čemu bylo diviti.

Pamět 35. Letha 1699 16. července cymbál velké 13 centmýřů,
jest vtažen na věž trubačskou, (při staré radnici, odkud se troubívalo).

Pamět 36. Letha 1699 13. července J. Mti. krále Matyáše sme
očekávali se všemi dostatky podle možnosti do města Hradiště; kterýž
potom nepřijel, ale zastaviti se ráčil na Velehradě u oběda k Vidni
z příčin důležitých pospíchajíc. V městě Olomouci od vyslaných města
Hradiště darován jest pěkný meč, podle privilegium, který stál za 400 zl. r.
a jest od J. Mti. královské Matyáše přijatý s velkou vděčností a podě-
kováním.

Pamět 37. Letha 1699 10. července shořela brána zadní na před-
městí se třemi domečky, po té straně ke mlejně na předměstí.

Pamět 38. Letha 1699 6. srpna Morava se rozlila po všech lůkách
staroměstských a škodu velikou na senách v kopách i v travách učinila.

Pamět 39. Letha 1699 v neděli po na Nebevz. P. M. v noci na
pondělí hromobití velké bylo v Hradišti s přivalem, prve neslýchané.

P a m ě t 40. 1710 dne 8. Septembris začala se pobožnost proti moru s nařízením sl. konsistoře a vedlo se processí z farního kostela k P. P. Paterům Jezovitům, kdežto se spojila processí bratrstva jak latinského tak českého a šly spolu odtud do špitálu a k P. P. Františkánům, odtud zase do farního kostela, kdežto byly litanie o všech svatých a požehnání s velebenou svátostí a tak každou neděli a svátek o třech hodinách odpoledne má po pořádku ta pobožnost, totiž ta litanie o všech svatých a požehnání v kostelích se držeti až do dalšího nařízení.

P a m ě t 41. 1710 dne 21. Septembris drželo se Te deum landamus strany vítězství krále Karla nad vůdcem Anjou ve Španělich*), však bez konkurencí měšťanstva proto, že od naší instancí žádné nařízení nepřišlo a král. ouřad odepsal, že poručení přišlo, aby se jenom v Brně drželo a ne v jinších městech.

P a m ě t 43. 1710 dne 19. Oktobris drželo se Te deum laud. strany vítězství krále Karla III. ve Španělich*) nedaleho Zaragoze, kdežto na větším díle armáda vůdce Anjou poražena, kusy, praporce, štandary a cely obdrženy a mnoho zajatých se nacházelo.

P a m ě t 44. 1710 dne 24. Oktobris dostavila se studně obecní na rynku nedaleko farního kostela, před koleji Soc. Jes. i se všim k ní příslušenstvím, okovy, řetězy etc.

P a m ě t 45. Letha 1710 dne 17. Novembris ráno o 3 hodinách dokonat život svůj Jan Petr Bobal, spolurační a tehdy purkmistr. R. e. d. e. D.

P a m ě t 46. Letha 1710 dne 14. Novembris drželo se Te deum laud. strany dobytí pevností Hrien a St. Venant v přítomnosti celé armády francouzské, však měšťané nevytáhli, neb od své instancí nic nedostali.

P a m ě t 47. 1711 29. Aprilis poněvadž J. Mt. Cis. náš nejmilostivější pán Josef I. dne 17. tohoto měsíce ve Vidni v pánu bohu život dokonala a tak všechny dědičné země na J. Mtí. pana bratra Karla III. krále Španělského, jenž se tenkrát v Barceloně (v sv. Španělsku při moři Širedozem.) vynachází, jsou připadly, tedy zdejší guarnisona dnešního dne závazek temuz králi Karlovi složila a zatím měšťanstvo vartovalo.

P a m ě t 49. 1711 dne 5. Maii přišel dekret od král. ouřadu sub 24. IV. v Brně, aby se exiquiae konaly za sl. paměti Josefa I. Římského císaře. Ítem modlení za šťastné navrácení J. Mtí. král. Karla III. krále Španělského. Ítem aby se ohlašovalo na kázání, že již nyní týž král Karel Španělský náš dědičný pán jest a s pomocí boží, že se brzy navrátíli ráči. Ítem že se skrze patenty muzika zapovídati bude. Ítem že se všichni v kraji zde i onde vynacházející zemští služebníci pod těmi předešlými přísahami se upevní. Ítem, jaký se budoucně titule jak J. Mtí. nynější regentce, tak k král. ouřadu psáti mají přiloženy jsou kopie. Totiž: Nejjasnější velmožné kněžné a paní paní Eleonoře Magdaleně Theresii ovdovělé Římské císařovně, i v Uhrách a Čechách královně, jako nejjasnějšího knížete pána pana Karla III. krále ve Španělich, Uhrách

*) ve válce proti Francii o dědictví španělské 1701-1714.

a Čechách milé paní matce a jeho dědičných královstvích a zemí dočasně vladařce. „Velešl. král. Úřadu Zem. hejtman. v markr. Morav.“.

Paměť 50. (něm.) 1711 7. Maii jako zemský fisikus na rozkaz Nej. regentky Eleon. Magd. Ther. do rukou p. kraj. hejtmána Mik. Leop. Otislava obnovil jsem předešlou přísahu a na vědomí vzal, NB. Totéž všichni krajští úředníci a sluhové.

Paměť 51. 1711 dne 18., 19. a 20. Maii držely se exequiae za J. Mt. císařskou Josefa I. kterýžto téhož roku dne 19. Aprilis okolo hodiny desáté před polednem v pánu bohu usnul na osýpky ve Vídni „Castrum doloris“ ve farním kostele bylo jak následuje ode mne Jana Františ. Corvina P. a M. Doř. dirigované;

Primum scutum autorius in Medio positum: Iosepus Primus Imperator Romanorum Rexit et vixit. Currente anno tricesimo tertio actatis Redemptoris Sui Ann quo ut preliosa Ejus Anima aeternum vivat devotissime precantur Senatores aC popVLVs seMper fIDeLes. Hradistii 18. 19. et 20. Maij. NB. Tota illusio est ad symbolum amore et Timore, ita, ut ex parte Cornu Evangelii de Amore: ex parte cornu epistolae de timore scula posita sint. hinc de amore scuta variis maxime rubro colore picta erant, de timore vivo nigro et albo solum.

Primum scutum ex parte evangelii parvum superius i. pyramide. Pictum erat sceptrum cum oculo providentiae divinae inscriptio: Vixit amore erga deum.

Alterum scutum magnum inferius in radem pyramidi. Pictus erat divinae oculum providentiae int. riangulo superius inter nubes claras, ex quo radius versus genium Augustissimi infra in lecto decumbentis, ex opposito picta erat mors tenens clepsidram super quam numerus X qua hora expiravit Augustissimus. Inscriptio superior: Divino tollor Amore! Inscriptio inferior: Dominus illuminatio mea et salus mea quem timebo? ps. 26. v. 1.

In altera pyramide in cornu evangelii scutum parvum superius. Pictum erat sceptrum cum oculo providentiae divinae: Inscriptis: vixit amore erga subditos.

Scutum inferius magnum. Picta erat manus ex nubibus tenens lauram versus quam Aquila volans. Inferius pictus erat thronus vacuus et ante illum mensa, super quem sceptrum corona imperialis et globus mundi. Inscriptio superius: Haec est mulatio dexterarum excelsi! Inscriptio inferius: Spemor amore supremae! In prima pyramide in cornu epistolae Scutum parvum superius: Pictus erat gladius cum ramo olivae. Inscr.: Rexit Timore erga inimicos. Scutum magnum superius in rade pyramide. Superius pictus erat oculum providentiae divinae, etc. etc.

Paměť 52. 1711 dne 21. 22. a 23. Maij držely se zase exequiae za J. Mt. Cis. Josefa I. u P. P. Paterů Františkánů cum castro doloris.

Paměť 53. 1711 dne 10. Julii držely se exequiae za J. M. Cis. Josefa I. u P. P. Patrů Jezuitův cum castro doloris jenom jeden den.

Paměť 54. 1711. v červenci otevřely se zase passy do Uher, které až posavad tak strany rebellie jak strany moru v Uhřích zavřené byly a odebrali se odsud páni uherští, totiž p. baron Beriny a Andrassy se všim svým.

Paměť 55. 1711 v červnu stal se nenadále pokoj s uherskými rebelanty a odevzdali poslední pevnost Munkač.*)

Paměť 56. 1712. 11. Maij konána jest exekucí nad jedním zbujníkem, jest sťat a na kolo dán.

Paměť 57. 1712. 12. Maij marširoval tudy regiment Ulfeldovský, od kleréhož Obristlieutenant se sám dobrovolně zastřelil z pistole a je blíž Kunovic pochován.

Paměť 58. 1712 dne 12. Junii drželo se v Hradišti Te deum Laud. z strany korunování J. Mti. Cís. Karla VI. na království Uherské, jenž se stalo v Prešpurku Letiha 1712. 22. Maij. Měšťanstvo nevytáhlo neb od své instancí nic nedostalo.

Paměť 59. 1712. dne 21. Junij přetažená jest na několik set krokův střelně ze starého místa až k řece co teče od Kunovic a kde do Moravy vpadá a zůstala v celosti tak, jak vystavena byla ze střechou, jest pak tažena po válkách.

Paměť 60. 1712. dne 23. Febr. dokonat život svůj p. Fr. Norb. Walther, hejtman při zdejší guarnisoně, jest pochován v farním kostele před oltářem sv. Anny, který ozdobil a stolici při něm vystavil.

Paměť 61. 1712. 29. Junii přistěhoval se sem nový hejtman při garnisoně Norb. Linek.

Paměť 62. 1712. roku přišly několikráte kroupy velké a zde i onde na vinicích, obilí a stromech velké škody učinily, netoliko na okolečných panstvích a zde, ale i jinde.

Paměť 63. 1712 v červenci skrze nařízení kardinala a biskupa hr. z Straltenbachu má se držeti kolekta a velebná svátost vystavována býti každý nedělní den začínouc od neděle id est 24. téhož a následující dva dni totiž sv. Jakuba a sv. Anny při velké mši a lid na kázání napomenut býti k modlení, aby pán bůh ráčil od další škody zachovati ještě to, co tak zůstalo od krupobílí zde i onde nepoškoვნěné, aby se ukliditi a k užítku přivésti mohlo.

Paměť 64. 1712 dne 20. Julij konána exekucí nad jedním zbujníkem, jest sťat a na kolo dán.

Paměť 65. 1712 dne 27. Julij na rathauze řeznickému cechu zapověděno, aby na některý čas žádného hověziho dobytka nebili, poněvadž ten nešťastný kravský mor, který až dosavad okolečně sice dosti dlouho z jednoho místa na druhé se stěhoval, nyní také i do města se dostal, kdežto každodenně 7, 8 i více kusův padá. Pán bůh rač od dalšího nešťastí zachovati.

Paměť 66. 1712 na stížnost magistratu u sl. král. ouřadu hejtmanslvi zemského proti p. král. rychtáři Fr. Karasovi jest nařízený za komisaře p. krajský hejtman Mik. Leop. Otislav z Kopenie, aby jedno i druhé inqu-

*) Povstání Fr. Rakoczy.

iroval a bude-li mocí porovnal, kterýžto taky sem 28. Julii na noc přijel a 29. komissi začal, 30. item 1. Augusti continuoval a 2. ráno dokonal však bez porovnání, nýbrž na relaci zůstalo.

Paměť 67. 1712 dle učiněné relaci k král. ouřadu měsíce Augusti až do dne 10. íchož uhynulo dobytka hovězího v městě 98 kusů.

Paměť 68. 1713. 12. Junii konána exekuci od práva stanného*) nad jedním židem a jest oběšen. Na to NB. sub praes. 13. Junij přišel dekret od J. Mti. cis. skrze, který se právo stanné zdvihuje a delikventi od něho ad legalem processum salva appellatione, se odkazují k magistratu hradištskému.

Paměť 69. Letha 1713 dne 26. Aug. dokonal život svůj p. Thobiaš Ostravský, spoluradní tohoto král. města, který právě před tím purkmistrovský ouřad dokonal.

Paměť 70. Letha 1713 měsíce Aug. dal vystavěti státuam sv. Jana Nep. mezi mostem zdvihajícím a dlouhým před branou Staroměstskou p. Henrich Caspart, spoluradní a výběrčí zemský 25. Septembris jest posvěcena od děkana.

Paměť 71. Letha 1713 dal vystavěti boží muku k sv. patronům proti moru před vinohrady maratickými dole pod kopcem kaple sv. Rocha p. Pogliés, kominář zdejší, a jest posvěcena na den sv. Rosalie 4. Septembris.

Paměť 72. Letha 1713 tento rok byl velmi mokřý, častý deště, krupobíť zde onde velké škody učinily netoliko v Moravě, nýbrž i v jinších zemích, jako ve Vlaších, v Uhřích, v Polště, v Hříši etc. etc. byli též veliké povodně a velké škody způsobily, mnoho lidí i stavení a dobytka potopily. Mor ve Vidni, v Praze, v Polště, v Uhřích, v Hamburku a v okolečných krajínách. Passy proto v okolečně zavřené na hranicích Moravských vysazené místa, kde quarantana se vystáli má přicházejících z Rakous a z Čech. Modlení všeljaké ustanoveno potom též i zvonění všemi zvony ráno o osmi a večer o šesti hodinách, aby skrze to lidé napomenutí jsouce se modlili, kteréž má trvati po každé čtvrti hodiny a tak dlouho, dokavád od sl. konsistoře nařízení nepříjde, kteréžto modlení a zvonění v Hradišti se začalo 15. Oktobris a má v celé diecesi olomoucké držáno býti, vide supra 33.

Paměť 73. Letha 1714 dne 19. Februarii zmocnice se zbujníci posla právního okolo půl deváté hodiny v noci, uteklo jich sedm, tři se zase chytili a do šerhovni vedli, jeden se salvíroval přes zed' městskou a utekl, tři jsou u P. P. Paterů Františkánův.***) Měšťané na zdi a tu kde potřebí jest varfovali musí. NB.

74. NB. jeden z nich, jenž již byl kondemnírován ad opus publicum na štvrt léta, přes zed' městskou, šance a Moravu se salvíroval a utekl.

*) rozmožilo-li se lupičství v kraji přilíš uvaleno naň stanné právo a soud hradištský bez apelace mohl prováděti hned své rozsudky.

**) Věznice sousedila s klášterem Frant. a přehl-li vězeň na půdu kláštera nemohl býti právem městským chyčen, dokud nepřišlo povolení konsistoře, že stráž na půdu klášterní smí vniknouti.

Dva z těch, co na kláštere byli na štvrtý den, dříve než konsistořská resolucí přišla dobrovolně zase do vězení šli, třetí na dovolení konsistoře mocnou a brannou rukou z kláštera vzal a do vězení veden jest.

Pamět 75. Letha 1714 dne 16. Januarij čtel se reskript J. Mti. Cis. Karla VI. skrze, který autorisiruje císar magistrat hraděštský, aby budoucně nad zbujnikami, kteří se sem dodávají mají, tak jako při předešlým stanným právě se konalo, procediroval summarie bud, že confessi neb konvikci neb in facto deprehensi by byli, bez odkladu a sine beneficio appellationis neb rekursu k J. Mti. Cis. exequirovati dal, při tom potěšení dávaje, že poněvadž mezi všemi měšťany zde v Moravě největší práci s dotčenými zbujnikami vždy vede magistrat, obzvláštěně cum septimis litium na něj pamatovati bude, jakož se i při tom při tribunalu nařizuje, aby všechny septimas litium specifiroidal a J. Mti. Cis., kdykoli jaké složené budou oznámil, aby strany takových sám J. Mt. disposici, kam se obrátili mají, učiniti mohl.

Pamět 76. Letha 1714 dne 15. Maji spravovala a stávala se, co tak potřebí bylo spravedlnost při městě Hraděšti, kdežto dle způsobu a obyčeje p. rychtář městský tenkrát Leop. Černý spolu s podrychtáři a zbrojnými pány měšťany, cechami a potřebnými řemeslníky vytáhnouce, tam nejprve kladivem udeřil a potom i jinší též, a tak řemeslníci bouřiti a zase stavěti museli, co potřebí bylo.

Pamět 77. (lat.) Anno 1714 20. Maji Incipiunt indulgetiae plenariae apud P. P. Soc. Jesu, které každé 3 neděle v měsíci se slaví dle způsobu v římské basilice sv. Petra u 7 oltářů tak jak v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, papež Klement XI. r. 1713 5. Septembris povolil v Breve compendium literarum indulgentiae. (něm.) Papež Klemens XI. propůjčuje všem a každému věřícímu křesťanu, kterej ve 4 v české provincii ležících kostelích Tovaryšstva Ježíšova, 7 k tomu určených oltářů za rok 12krát zbožně navštíví a tu za svornost křesťanských knížat, vyhubení kacířů a slávě sv. církve své zbožné modlitby k bohu vysílají budou, vždy když to učiní, všech a každého hříchu odpustění a upuštění pokut a trestů, které dostali, jakoby, oněch 7 oltářů v kostele sv. Petra v Římě osobně a zbožně navštívili. Zde v Hraděšti určeny jsou oltáře následující: Velký oltář, sv. Barbory, sv. Anny, sv. Anděla strážce, Bolesné matky boží, sv. Ignace, sv. Josefa. Den určen, kterákoli třetí neděle v měsíci.

Pamět 78. Letha 1714 dne 1. Junii odváděli se dva domečky totiž vdovy Štanclové a Slámův vedle sebe ležící, protiva zahradě P. P. Paterův Jezovitův od týchž ukoupené k vystavení na tom místě seminarium. *) Přítomni byli: p. paťer regens Marl. Vogler majice plnomocenství od p. paťera rektora Fr. Fabri a p. paťer prokurator Joan. Fabriti. Od města P. P. král, rychtář Fr. Karas, primator Jan Fr. Corvinus, purkmistr Fr. Eder, syndikus N. Polanský, item radní páni Jiří Štemberský, Karel Řymař. Potom P. P. paťes Jezovitův pozvali všechny ty přítomné pány k obědu. Pán bůh rač dáti, aby to seminarium šťastně začali a brzy slavení dokonali k větší cti a slávě boží a užitku mládeže.

*) dnešní okresní hejtmanství.

Paměť 79. Letha 1714 dne 30. Junii dle stanného práva, o kterém paměť 75. hledej, jsou ponejprve odsouzeni následující osoby: Jan Lšivan, Tomáš Zrůnků, Jan Papežů, loupežník a mordýř. Kryštof Krystian, Vacula Kovářů, jinač Ragoczy, Jan z Bránek, kteřížto jsouce již k smrti připraveni vyvedli se z vězení na rynek dolní a tu nedaleko kašně moci stanného práva své ortele vyslyšice branou staroměstskou se vyvedli, potom za městem na třech vozech vezeni jsouce až k staré přikopě za Starým městem, tam blíž silnice na stromích dva a dva oběšeni jsou, což prve nikdy zde v Hradišti se nestalo, ani v žádném královském, mlčím (v) jinším, městě.

NB. Málo před tím ráčila J. Mf. Cis. skrze dekretum oznámiti, že jak královskému ouřadu, tak též i sl. král. appellaci oznámiti ráčila, že magistrat hradišský tak authorisirovali ráčila na tři měsíce, tak aby vědomost měli, že moci stanného práva magistrat pokračovati má sine beneficio appellationis et recursus ad gratiam.

Paměť 80. Letha 1714 dne 28. Julii dle ordinalního procesu odsouzení jsouce při zdejších právě pod meč a na kolo, utíkali se o milost, kteráž jim odepřena jsouce, dnes nad nimi exekuci vykonána jest a jsou sťati na kola dáni totiž: Jan Dvořáček z Sysel, Mikuláš Bajajik z Kostelce.

Paměť 81. Letha 1714 dne 5. Aug. začalo se zase zvonění ráno o 8. a k večeru o 6. hodinách, jakož i modlení, totiž litanie o sladkým jménu Ježíš a požehnání s velebnou svátostí etc. vide paměť 72. Nebo tenkrátě nařízená pobožnost již zase byla přestala nedávno.

Paměť 82. Letha 1714 dne 18. Aug. jsou tyto osoby skrze sentencií kondemnírovány a respektive absolvovány skrze stanné právo: totiž Bartek Bajurek, Ondra Mičkovec, oba z Čeladné, panství Hochwaldského. Vašek Keretek z panství vsetínského z Pržnej, všichni tři na provaz. Marketa Kerentková z Pržnej k meči a zahrabání. NB. Všem těm jest insinuirováno, že dle cis. reskr. nebrání se jim ve cti o milost. Martin Kerentek jest kondemnírován k veřejné práci na jeden měsíc, Jura Uličný z Kateřinic jest absolvován a propuštěn. Jura Moudrý též z Kateřinic absolvován a propuštěn. Matouš Soukup a Daněk Soukup oba z Francové Lhoty bratři, těm jest oznámeno, aby se k smrti strojili k příští středě. Item.

Paměť 83. téhož datum jest kondemnírován dle ordinalního procesu Jan Kovář z Celechovic pro sprznění k veřejné práci na jeden rok s právem odvolání. Komplex jeho utekla s svým mužem z vězení celechovského.

Paměť 84. Letha 1714 dne 22. Augusti konána exekuci dle stanného práva nad Matoušem Soukupem a Daňkem Soukupem bratřimi z Francové Lhoty z panství vsetínského. Sentenci jest jim čtena na rynku horním před domem p. Bart. Zelnitiusa, hejtmana velehradského a jsou na to vyvedeni a na hrušce blíž šibenice oběšeni.

Paměť 85. Letha 1714 dne 23. Septembris začala se slavnost u zdejších P. P. Paterův Františkánův strany vyhlášení za svatou, blahoslavené

panny Kateřiny Bononieaské řádu sv. Kláry od papeže Klementa XI. a má ta slavnost trvali 8 dní pořáde, byla též tento den od večera processí, kterou všichni cechové s svýma korouhvema komunicovaly a několik pegmata (?) se nesly. NB. tuto svatou viděl sem několikráte v Bononii sedící na jedné stolici neb sesli pod korunou v jedné ruce kříž a v druhé knihu držící, dostal jsem tam též knížечku jejího života, obraz a kousek od jejich šatův, což se stalo leta 1684 měsíce Maji, když sem tam v Bononii gradum doctoratus medicinae dostal. Prosím, aby za toto město i za mně a můj dům i moje dítky a přátely u Boha vroucnou orodovnicí byla, v kteréžto buď trojice sv. oslavena na věky.

Pamět 86. Letha 1714 dne 5. Oktobris konána exekucí nad Martinem Kovalíčkem a Tomašem Koropalem, kteří jsouce kondemniováni dle ordinalního processu, utekli se o milost k císaři, kterouž neobdržíce, dnes mečem trestáni a na kola dáni jsou.

Pamět 87. Leta 1714 2. Oktobris přišla od J. Mti. Cis. milost Margetě Kerentkové, Bártkovi, Bajurovi, Ondrovi Myčkovičovi a Vaškovi Kerentkovi, kteřížto jsouce ortelováni při stanném právě, jim dovoleno bylo in casum sententiae mortis (v případě rozsudku smrti, že se o milost ulíkati mohou a to skrze reskript císař., pročež jsouce Kerentkova pod meč a zahrabáni a druzí tři na provaz odsouzeni, utekli se o milost a takovou obdrželi, však rozsudek změněn, aby půl léta k obecnímu dobrému pracovali.

Pamět 88. Letha 1714 dne 4. Novembris držená zase mše sv. v farním kostele u velkého oltáře, kterýž již všecken a dokonale okrášen, malován a pozlacen byl, která více než rok u malého oltáře sv. Anny držána bývala.

Pamět 89. Letha 1714 dne 30. Novembris večer okolo hodiny 6. vyšel nešťastný oheň v St. Městě v té uličce pod šenkem a shořely dvě chalupy v městě, proto velké allarmo bylo, nebo každý se nadával, že v městě hoří.

Pamět 90. Letha 1695 dne 3. Decembris vyšel ráno nešťastný oheň v St. Městě. Vyhořely tři chalupy.

Pamět 91. Letha 1714 dne 14. Decembris p. kraj, hejtman Brabantský začínajíc oučet s vejběřím zemským a celého kraje officirami aneb statky, protože se jemu p. Caspart, jakožto vejběřčí zemský protivil a s ním se pohodl, dal jemu arrest domovní a vartu. Na to jeho manželka do Brna jela, jak dále s tou věcí bude, čas ukáže. NB. 17. díto jela zase po druhý do Brna jeho manželka. NB. 18. díto odjel též odsud do Brna p. krajský.

Pamět 92. Sepulcrum erectum S. Die. Veneris in templo parochiali S. Georgii Hradistii Anno 1714 quo circa circum grassabatur contagio. Inscriptio in frontispicio: Deus rex Noster operatus est Salutem in medio terrae. Psalm. 73.

In medio inter nubes stabat Michael Archangelus, tenens in manu dextra Ensem, in sinistra Scutum in cuius medio spectabatur S. S. Sacramentum retro stante monstrantia: Supra scutum inscriptio Quis ut Deus! Ante Angelum in dextra parte posita erat Mors in equo fulvo, sub qua

simulacra tria iacentia, significantia feste famem et bellum. Supra mortem inscriptio: et data est illi potestas super quatuor partes terrae, interficere gladio, fame et morte. Apokalips. 6. v. 8. Ex opposito Mortis in parte sinistra Angeli positus erat genius flectens, e cuius corde tres sagittae versus Venerabile Sacramentum directae prominebant, quasi in aere sursum dispositae in filo f....? Super quas inscriptio: 1° Fides, 2° Spes, 3° Charitas Supra genium vero haec sequens inscriptio: Et ego tres sagittas mittam et iaciam quasi exercens me ad scutum. 1. Reg. 20.

Supra scutum, quod genius flectens tenet et quod marchionatus Moraviae in dextra, in sinistra vero Civitatis Hradistiensis Insigne representat inscripti sunt: Singulariter in spe constituisti me. Psalm 4. Series totius: Cum hocanno et bellum et pestis et timor futurae famis nos terruit et ferreat, genius fidit et refugium accipit ad Deum in venerabili sacramento expositum, qui ubi hucusque ita et in posterum nos dementissime a tribus his plagis immunes conservare dignabitur et dignetur!

Pamět 93. 1714. dne 21. jest p. Caspartovi frest od p. krajského daný, skrze přijedoucího z Brna p. generala relaxirovaný. Vide pamět 91.

Pamět 94. 1698. 4. Jannuarii vyšel nešťastný oheň ráno okolo sedmi hodin v St. městě a shořelo 10 chalup.

Pamět 95. 1715. 23. Januarii dle stanného práva od magistratu hradětského jsou kondemnirovaný následující osoby: Jan Klobčik z Malenovic ze Slýzka. Kuba kolář ze St. Hamrů ze Slýzka, Kuba Zápalka odt. Václav Mach ze Staré Vsi ze Slýzka, Matouš Mach odt. Václav Kuntz neb Lepka z Příbora, Ondra Štuchlý z Vel. Petřivaldu, Mik. Sedláček odt. Janek Šramek odt. Tom. Dvořák z Kostelce blíž Kyjova.

NB. tiito všichni jsou kondemnirováni na provaz, na hruškách k oběšení.

NB. Martin Labay z Děchova panství Vsetinského jest proti přísazej vejhodě absolvírovaný a propuštěný.

NB. těm kondemnirovaným jest hned ohlášeno, aby se k smrti přistrojili přišti sobotu mezi 9. 10. a 11. hodinou že se nad něma bude konati exekuci, totiž 26. Jan. 26. exekuci nad němi vykonána.

Pamět 96. Anno 1715 dne 24. Jan. (něm.) došel nás tisknutý cíis. patent o Banko, který 28. Jan. přibit na veřejé radnice.

Pamět 97. Anno 1715. 8. Febr. Jan Zbranek z Liptalské Lholy a Jan Krumpotak z Liptalu kondemnirováni k mučení až k stupni ohně včetně. Item Jan Řehořů z Palkovic má nejprve býti torturou postrašen. NB. Vystáli torturu celou.

Pamět 98. Letha 1715 dne 11. Martij konána exekuci dle stanného práva nad Ondrašem Maktosykyem z haldekovej (?) Vaškem Kalinecem též odtud, Janem Syrotou z tiliazia (?) Jsou všichni tři na jedné hrušce oběšeni.

Pamět 99. Letha 1715. dne 13. Martij konána exekuci nad Tomašem Gabrielem a Janem Kařkou ačkoli oba jakožto veřejní zblůnící provazem zasloužili býti potrestáni, však z ohledu jejichto mladých věků,

že jeden toliko 15 a druhý 16 let stáří jest, item že jakoby přinucen, a hrůzou k tomu se navěští dali, item že hloupost při nich se nacházela jsou toliko při pranýři vymrskání a z města vyvedení.

Pamět 100. Velká voda. Letha 1715. 25. Maje začalo pršet a přšlo pořád skoro dnem a nocí, při tom vítr velký byl a studeno, až do pátého dne, odkudž se vody velice rozmohly tak že i do brány mezi šanci se tlačila voda, mosty, haťe a lávky pobrala a stála tak mnoho dni, až dnc 6. Junii začaly zase mosty a lávky spravovati, avšak ještě na lodí do města sme museli. V Starém městě mnoho chalup pokazila a dílem zbořila, mnoho škod na lukách, trávníku a obilí nadělala.

NB. Mně též střechu nad Jozefovou světnicí a druhou v zahrádce nad schodami strhl vítr, já jsem z Lukova pro velké vody dosti nebezpečně projel, obzvláště za Zlinem při mostě nedaleko Kostelce, mezi Spytinovem a Babicí, v prostřed dědiny Kudlovic a v St. městě.

Pamět 101. Kaple S^o Rocha nad vinohrady mařatskýma
Léta po narození pána a spasitele našeho 1680 budouce nepochybně pro všelikou nepravost lidskou z dopuštění božího neloliko předně v Rakousích, zvláště pak v hlavním městě neb residenci císařskéj Vídni, ale i také v král. Českém a markr. Moravském přeukrutná a velmi škodlivě grassirující morová rána, takže opouštějíc jiných mnohých míst a měst toliko v samém již na hoře jmenovaným městě Vídeňském dle vysvědčování hodnověrných authorův každodenně po kolika stech lidu mrtvého a náhle leckdes po ulicích padajících, do šacht za městem způsobených vyváženo bylo. I dostanouce se naposledy tenž nepřijemný host a mella boží taky i do tohoto král. města Hradiště, skrze kteroužto rovným způsobem nemalá částka starého i mladého lidu s tímto bídým světem z nenadání rozehnati se musela, z kterejchžto příčin nevědouce předně sl. magistrát a celá veřejnost města tohoto král. jinam leč k bohu všemohoucímu se utéci a jeho protiv tomuž městu rozhněvanou tvář božskou skrz slušné modlitby krotit chtějí, jest ke cti a chvále sv. patronův rány morovej totiž sv. Rocha, Šebastiana a Rosalie tuto kapličku vystavěli umínili a na to taky od nejvelebnějšího a osvěceného knížete Karla z boží milosti biskupa olomouckého by takovou kapli stavěti a v těchž sv. patronův dnech paměti světicích, tamž processí vésti se mohla consensus de dato Olomucii 28. Septemb. 1680, jehož kopia tufo se přikládá, jest náležitě obdržela a ačkoliv táž kaplička hned téhož 1680. roku náležitě stavěti se počala, však pro zaneprázdnění velmi velkého ohně, kterýž r. 1681 na den pamětní sv. Jiří, ryliře a patrona zdejšího, chrámu páně larního, vznikl a jakměř celý město, rathauz s větším dílem kanceláří i všemi chrámy a kláštery páně skrz něj v popel obrácené a takové prve vyslavené bejli musely, teprv až tohoto 1687. roku náležitě dokonána a vyzdvížena jest.

v kterejchžto předcházejících i přítomných časech nejjasnější, nejnepreroženější a velikomocný pán, pan Leopold I. z boží milosti volený Římský císař, Uherský a Český král a markrabě Moravský, pan pan náš nejmilostivější šťastně imperiovati a panovati jest ráčil. A ačkoliv r. 1683

brzy po nahore jmenovanej morovej ráně následujícího, tož slavný rakouské město Vídeň na poručení Solimana, císaře konstantinopolského skrze velikého vezíra Caro Mustaphu s 600.000 vojskem obleženo a hanebně ruinováno, však na mnohých svých vyvolených pobožné modlitby, oči svého božského milosrdenství k nám, taková nesčíslná summa pohanšva zasej téhož roku skrze vojsko téhož pána našeho nejmilostivějšího a pomoc Jana téhož jména třetího krále Polského [však po spálení mnohejch pěknějch měst, krajín, hradův a zámkův i odvedení u věčnou poddanost, mnoho množství tisíc lidí křesťanského vysokého i nízkého stavu] větším dilem jakož následovně při městě uherském Parkanu, netoliko zbita a hanebně odtud odpuzena jest. Nýbrž taky následovně r. 1685 a 1686. a přítomného 1687 opouštějice jiné malé pevnosti a velmi prostranné krajiny, jenž pán náš nejmilostivější moci vojska svého, skrz chvalitebný regiment neb directi vojska císa. osvědčeného knížete vejvody z Lotharingů, jakožto p. švakra J. Mti. Císa. předně vzácné město a pevnost Nový Zámky, král, residenci a velmi pevné město Budín, kterýžto výše sta let v rukách nepřátelských pozůstávalo, město a pass do země Charvatskej Esseg a jinši mnohem více, šťastně rekuperirovati a vše rukou mocnou neb šturmem na sebe přivéstí. Anobř i tohoto přítomného roku 1687 téhož ouhlavního nepřítelě a tyraňa Turka, celou armadu ruinirovati, na hlavu zbiti a tím způsobem že všechen lid turecký listu padajícího ze stromů se bojíce jest utíkal, přestrašili jest ráčil. Kdežto vidouce stavové král. Uherského po předcházející velkej a hraničejícím zeměmi a krajínám velmi škodnej a původem neslechetného Emerica hraběte Tekeliho vzniklej a skrz mnohá léta trvajcí rebeliji, kdežto mezi jinšima, taky blíž ležící město Uherský Brod, skrz téhož Tekeliho adhaerentii pod komendou nějakého Petenhazyho r. 1683 nešťastně vyplundrováno, lehdejší děkan spolu s kaplanem, téměř všema officíry zámeckýma a mnoho sty křesťanského a a židovského lidu hanebně zamordován, mnohým ženám i pánům zjevně nasili činěno a všechen statek tam odtad vyvezen a město v ohni zanecháno jest: ta mnohá a slavná víťezství téhož pána našeho nejmilostivějšího jsou neponiženě žádaly, aby svého nejstaršího prince arciknížete Rakouského Josefa jím za krále Uherského nejmilostivěj korunovati ráčil, což se již 18. tohoto měsíce Oktobris roku běžícího státi mělo, však z jistých příčin usque ad finem příštího měsíce Novembris diferirováno jest, kterémužto arciknížeti a příštímu králi Uherskému božská milost, všeliké štěstí a dlouhé a pokojné kralování a po tomto časném, zaslibené věčné nebeské království spolu se všemi téhož sl. domu Rakouského věrnými vasalami a dušema křesťansko-katolickými dáti rač.

Což vše se stalo a bání na kapličku tuto sub titulu principalního patrona sv. Rocha vyzdvížena jest, roku v prostřed jmenovaného 1687. dně 20. Oktobris. Za děkanství veleb. a vysoce váženého kněze Jiřího Obročného, kaplana dvojí cti hodného kněze Fr. Fialy J. Mti. Císa. rychtáře p. Adama Bernarda Antle, primatora p. Fr. Obročného a na ten čas ouřad purkmistrovskej držícího, pánův radních p. Jiřího Štefanidesa, p. Ant. Erny, p. Hendr. Naumana, p. Karla Kornika, p. Jakuba Piškuly, p. Matouše Kollebuisa, p. Fr. Karasa, p. Jana Popa, p. Matěje Maytla, p. Fr. Wegnera, p. Václava Meixnera ten čas rychtáře městského. A mně Vá-

clava France Dobruského ten čas podpisařihó radního a po složeným iuramentu v pokoji radním, památku tuto pro vědomí budoucích následujících našich spisujících, kterážto pohledév na jména naše svrchu psané, by za duše naše se pomodlili nestlížili, pro jméno a odplatu boží, jich za to náležitě žádám.

NB. Tento spis 1715 lefa, když se kaplička novým šindelem pobijeti měla a báně na ní též něco porušená padla, v té bání se nalezl v jedné z kupru neb mědi udělané škatičky spolu i s následujícím spisem: totiž kopii Facultatie etc. kterýžto oba spisy zase do báně potom dáti mají do nové kapsule spolu s jinšími Památky, jakož i jedna dole poznamenaná cedulka, jenž na pergameně psána jest. [Kopie povolení k stavbě od bisk. olom. a němec, pergamen o přispění k stavbě Zach. Guchsem, měšť. a knihařem v Hradišti.]

Paměť 102. [Popis výzdoby kostela při oslavě vítězství nad Turky.]

Paměť 103. 1715 dne 5. Augusti konána exekucí dle státného práva poslední, nad Jurou Kocůrkem, mlynářem, Martinem K. jeho synem, Martinem Golainem a Mičkou Zbraňkovým. Jsou všichni na hrusce zavěšeni u šibenice a poněvadž čas morní a přitom i psi dní, nařizeno, aby na druhý den ráno uřezáni a zahrabáni byli.

Paměť 104. 1715 dokonáný soud dlouho trvající mezi PP. Patery S. J. koleje zdejší hradištské o statky fundační z jedné a p. baronem Dubským z strany druhé a mají „v klidném držení“ zanechání býti týchž statkův ku koleji pařících a jest vynešena sententie dne Měsíce.

Paměť 105. 1715 měsíce máje začal se mor v městě Hradišti jako i okoličně v Olomouci, Brodě, Mikulově, Přerově a v mnohých jiných místech a městech grassiroval, již tam, již jinde v světě a krajích se toulel i ve Vídni před tím byl, v Praze předeslého roku etc. 24. Julii guarnisona mezi šance a zdí městské se vysťhovala, téhož dne přišel morní komisař baron Věžník, bydlel v Starým Městě a na druhý den totiž 25. město se zavřelo tak, že žádný více nemohl jenom na půl mostu zdvihajících. 20. Julii vyhodily se lineae od statui sv. Jana Nep. až k zahradám. 31.º Julii z nařízení konsistoře zavřely se kostely. 5. Augusti přitáhli vojáci dragouni a obkličili město. Brány městské držely se dnem noci zavřené od zdejší guarnisony. Vidě plura infra, in sequentibus.

Paměť 106. 1715 dne 5. Novemb. okolo hodiny 7. večer dokonál život svůj p. Fr. Karas, král. rychtář, jenžto před ním dne 18. Oktobris dcera jeho Františka, též v času třech dní zdravá a umrlá a děvečka služebná 4. téhož měsíce Novembris do lazaretu vyvezená, tam na druhý, třetí den totiž 6. Novemb. též umřela, po ní zase se roztónala děvečka služebná a do lazaretu vyvezena jest.

Paměť 107. Volum magistratus et urbis Hradisch. Anno 1715. dne 2. Oktobris za ouřadu purkmistrovského Jana Františka Corvina, primatora a medicinae doktora učinil slib magistrát a obec zdejšího města Hradiště, že chce pro ukrocení hněvu božího a vysvobo-

zení od morové rány jeden sloup neb statuu na velkém rynku ke cti a chvále bl. P. Marie bez poskvrny počaté, též sv. patronům Františkovi X. Karlovi Bor. Petrovi z Alk. Florianovi a Rosalii vystavěti dáti. Na to: téhož leta dne 24. Oktob. po učiněném domluvení s p. děkanem psalo se k sl. konsistoři o dovolení a při tom, aby se na to místo, na kterém se ta statua vystavěti má, processí s tělem sv. Viktorie věsti a tam mše sv. sloužiti mohla. Načež dostala se následující odpověď: (němec, dovolení konsistoře z 31. 7. bris 1715. městu i p. děkanovi).

A tak: dne 5. Novembris stalo se domluvení nejprve s panem děkanem, potom s pány pátery Jezovity též žádost, aby se sv. tělo k nešení veřejnému propůjčilo, potom i s pány pátery Františkány, na který den by se ta pobožnost vykonati mohla a zůstali sme na tom, že na den sv. Martina, při tom co tak zapotřebi bylo, o to se též domluva stala. NB. Na tento den večer okolo hodiny 7. umřel p. Fr. Karas, cis. rychtář, ut pamět 106.

Na den sv. Martina dne totižto 11. Novembris sešli sme se do farního kostela, kamžto i páni Patres Franciscani nesouce sami čtyři na lešení pěkně ozdobené reliquie sv. Hilarie a prst sv. Vít, se najíti dali. Odtud sme se odebrali k P. P. Patrům Jezovitům, kdežto již bílý reliquiář jak v sobě jest velmi pěkně ozdobený před velkým oltářem postavený se spatřil, před kterýmžto se modlení, litanie obyčejné nyní u týchž P. P. Paterův se užívající spolu i s přidánými modlitbami, vykonalo. A potom processí začátek svůj vzala, při kteréžto jak P. P. Patres Franciscani své reliquie ut supra tak i P. P. Patres Jezoviti jich čtyry tělo sv. panny Viktorie nesly, až na místo to, na kterém se budoucně ta statua vystavěti má, totiž na tom místě, kde nyní kašně stojí, na kterémžto místě den před tím tři stany se vystavěly, v prostřed velký a z obou stran něco menší všechny tři španhelskýma stěny obstatvený. Pod prostředním byl přistrojený oltář velký, pod druhýma též menší. V stanu na pravé ruce bylo složeno tělo sv. panny Viktorie a na straně levé reliquie P. P. Františkánův, kteří též jednu mši sv. čtenou sloužili. U velkého pak oltáře pan děkan nejprv mši sv. zpívanou, potom litanie s modlitbami a na to požehnání s velebnou svátostí dal. Při mši byla též ošera a ta se na vystavení tej statui k pomoci aplicirovati bude. Po vykonání tej pobožnosti šla processí k pánům páterům františkánům a po vykonání tam modliteb zase do farního kostela, kdež se též modlitby vykonaly a potom doprovodilo se tělo sv. Viktorie k pánům P. P. Jesovitům a po modlitbách a poděkování učiněném týmž P. P. paterům navrátili sme se k farnímu kostelu, tu též učiníc poděkování p. děkanovi, vyprovodili sme pp. pátery františkány s jejich reliquiemi až do jejich kostela a tak sme tuto pobožnost dokonali. Pán bůh všemohoucí rač nás vyslyšeti a to zlo morové rány, jako i jiné od nás milostivě odvrátiti, jakož i svou sv. milostí přispěti, abychom tento slib šťastně vykonati a takovou statuu co nejspíše ke cti a slávě boží, bl. bez poskvrny počaté P. Marie a sv. patronům vystavěti, při ní pobožnost horlivě vykonávati a polomkům našim zanechati mohli, což můj jedinký vínš a chtivost jest. J. F. C.

Paměť 108. Léta 1715 dne 29. Novemb. vidouce někteří z měšťanův, že na tom místě, kde se mše sv. sloužila a kde se ta statua stavěti má, každý večer a dlouho ná noc někteří, obzvláště jedna děvečka z pobožnosti zpěvy vykonávala, pohnuli se a vystavěli tam v noci dne nahoře jmenovaného z desek jako kapličku a postavili tam jako statuu P. Marie čístoľnou, k tomu z kláštera pánův páterův františkánův vydanou a tak před ní zatím své pobožnosti vykonávali každodenně zpěvy i modltbami. Pán bůh rač jich na místě celého města vyslyšeti a tu pobožnost rozmnožiti ke cti a slávě své, též bl. P. Marie a všech milých obzvláště svatých patronův, kterým ta statua dedicirována jest.

Paměť 109. Strany reliquů sv. Hilaria martyř. [Latinská zpráva o reliquiích františkánských.]

Paměť 110. Konsistoři nařizené modltby za šťastné početi císařovny Alžběty Christiny. [latinské.]

Paměť 111. Vide paměť 108. Na místě tej z desek jako kapličku vystavenej, brzy potom postavil se sloup a na něm ta statua P. Marie přikrytá. 30. Novembris.

Paměť 112. (něm.) Cís reskript král. úřadu zem. hejtm. stran dlouho odkládané instalace p. Balouse. Wien 3. I. 1716. [Nařizení, aby zmíněný F. Balaus na místo radního byl instalován.]

Paměť 113. 1716. 2. Febr. dokonal život svůj p. Fr. Bulin, spolupradní a zatím nařizený inspektor hospodářství v čas moru, jenžto se spolu i svou manželkou a dítkami zdržoval v Javorovci.

Paměť 114. Evacuatio lazaretii. Léta 1714. dne 16. Decemb. o vigilií sv. Lazara jsou všichni z lazaretu již zdraví vyvedeni, lazaretu dvěře a okna křížem zalučeny a následující den sv. Lazara u boží muky nedaleko lazaretu mše sv. a Te deum laudamus při kterém i některé kusy se slyšeti daly, drženo; v místě pak též mše sv. zpívaná při ní offěra a potom požehnání s velebnou svátostí dáno. NB. Tato offěra složila se k druhé, co na vystavení statui slíbené odkázáno jest a p. děkan svou offěru od magistratu jemu na oltář offěrovanou totiž 2 zl. r. též mezi druhou navrátil a offěroval.

Paměť 115. Léta 1715 dne 22. Novemb. jest vypověděno vice-syndikátství Frydr. Sontagovi, kterého na místě svým p. Polanský, syndikus, salvirujice se před morem nejprv do Javorovce, potom do Kyjova, nařídil a on taky i přísahu složil. Však dovědouce se magistrát, že on to, co se na rathouze jednalo, tam do Kyjova dopisuje a dostanouce několikero psaní od p. Polanského proti některým radním osobám velmi škaredé, ano i celého magistratu se tejkající s takovým po městě běhal, mnohým s potupou magistratu a radních osob čísti dal, ano i v klášteře u P. P. Paterův františkánův s takovým se honosil a čell, byl přinucen magistrát jeho od té povinnosti absolvirovati a potom též toho lela: mě-sice Decemb. i p. Polanskému službu vypověděti a kancelář městskou zapečetiti dáti. NB. Spuntování jeho s některýma proti magistratu tuio se nepřipomíná.

Paměť 116. Leta 1716 dne 13. Febr. ráno jest toto město Hradiště otevřeno, jenžto pro trvalý mor od 25. měsíce Julii zavřeno bylo, totiž 202 dní. Buď pánu bohu všemohoucímu věčná čest a sláva, též všem milým svatým patronům proti moru obzvláště bl. P. Marii srdečně díkyv činění na věky.

Paměť 117. Letha 1716 dne 13. Martii složil jurament jakožto nový syndikus p. Konstantin Fr. Jos. Pitelli.

Paměť 118. Letha 1716 dne 15. března začalo se jubilaum zde v Hradišti a to strany se pozdvihujícího slavného nepřítele Turka, který předešlý rok proti Benátčanům vojnu začínouce, jim v krátkém čase celé království Morea*) a jiné pevnosti vzal, mnoho tisíc křesťanského lidu sebou zajatého odvedl a tak pro požehnání zbroje křesťanského jest tato pobožnost ustanovená od svatosti papežské, poněvadž J. Mt. Cis. též velké válečné nástroje chystá a nevyhnutelně proti těmž nepříteli vojnu vésti přinucen jest. Má pak toto jubilaum pořád dvě neděle trvati dle obyčeje s vykonáním 3 postů, navštěvováním tří kostelů, dáváním dle možnosti almužny a zpovědí s přijímáním velebné svátosti oltářní.

Paměť 119. Letha 1716 dne 19. Aprilis, jenž se trefilo na neděli Quasimodo geniti, aneb Dominica in albis dle nařízení J. Mt. Cis. a sl. konsistoře držela se slavnost na poděkování pánu bohu, že mor v celé Moravě přestal a byla hrubá mše před ní pak kázání a Te deum laud. v farním kostele a to po celé Moravě se světilo.

Paměť 120. Letha 1718 dne 10. Maij drželo se v městě Hradišti slavné Te deum laud. strany v nově narozeného arciknížete Rakouského, kterýžto se narodil v Vídni téhož roku, dne 13. Aprilis večer o osmi hodinách u večer, jest pokřtěný a jména na křtu sv. dany: Leopoldus, Joannes, Josephus, Antonius, Franciscus de Paula, Hermenegildus, Rudolphus, Ignatius, Balthazar Archidux Austriae, princeps Asturiae.

Pan prelat velehradský Florian Nezorin pontificiroval p. pater Quartl z Tovar. Jež. kázání držel. Krom guarnisony obě dvě kompagnie městské s dvouma praporcei zatáhly, ze 36 kusů se střelilo magistrát na rathouze přes 50 osob traktiroval, jedna pětitka bílého a druhá červeného vína z oken tekla, město celé, rathauz, kollej, klášter i ta šerhovňa illuminované večer se spatřovalo, střelba celý den a noc po městě stále trvala, při traktaci pak ke zdravím vždy ve dvouch, potom ze čtyř kusů se střelilo, trouby a víské bubny stále se slyšeti daly — jedním slovem nikdá zde slejchaná slavnost a radovánky se držely, na druhý den zase pan general Jiří baron z Řičan všechno zde se vynacházející panstvo, kněžstvo a některé z radních osob traktiroval a ten den též střelba, illuminací a jiné slavnosti a radosti byly, jak první den, obzvláště na haubtvachu, na kterémžto mimo illuminací jak střelba, tak i tanec a jiné veselosti se konaly a mezi jinýma illuminací byla tať. Stál vymalovaný šildwach a proti němu křičela Wer da?! a na to k odpovědi se napsalo: Guff Freündt! zase warta „Wer ist guff freündt?“ Odpověď: „Ertzherzog

*) Morea = starov. Polopenes, nejjižnější část nyn. Řecka.

Leopold!" na to warla „Gefreüdt heraus, burch zum Gewehr, über ein Jahr umb einen Prinzen mehr! Na třetí den byla zde i onde v městě illuminaci a všeliké veselosti a štělba, kterýžto den P. P. Patres Jezoviti tracticiovali.

Daměť 121. [Popis oné městské illuminace, jaké ta která okna měla nápisy.]

Daměť 122. Stanné právo. Letha 1716 dne měsíce 1. Junii na nejmilostivější poručení J. Mt. Cís. začalo se zase stanné právo nad zbujníky a má pořád trvati 6 měsíců, totiž až do posledního Decembris tohoto leta.

Daměť 123. Letha 1716. 16. Augusti na den sv. Rocha byla posvěcena kaplička sv. Šebestiana*) vystavená od zdejší guarnisony z slibu v čas morního nakažení předešlého leta 1715 učiněného za komendanta vysoce urozeného p. p. Jiřího Řičana, general-wachtnistra, světil ji zdejší p. děkan St. Kopinský a první tenž den mši sv. tam sloužil dvoji cti hodný p. pater rektor z Bratrstva Ježíšova Jiří Slezina. Postavena jest mezi branami Kunovskou a městskou.

Daměť 124. Cís. reskr. 1716 zem. úřadu (hejtm.) Wien 3. VIII. 1716. [Nařizuje se vyšetření stran byly dělostřel. setníku Jak. Alblovi městem poskytovaného.]

Daměť 125. Letha 1716 dne 2. Septembris konala se exekuci dle stanného práva nad následujícími osobami: Václav Osmek, jináč Wein-hauer z Krakovce starý šenkýř, Jan Jamanda z Luděrova šenkýř, Marfin Drozel z Boskovic, Ignác Kuřik z Cech z Žamberka, Lukáš Vybíral, obdankovaný voják. Jan Tydlačka z Brumovských Pasek. Jsou všichni na hruškách pověšeni.

Daměť 126. Leta 1716 dne 8. Septembris drželo se slavné Te deum laud. že milostivý bůh ráčil dáti slavné vítězství nad hlavním nepřítelem Turkem, kterýžto majíce na 200.000 lidu přes Sávu se pustil chtějice Petrovaradin vzíti, kdežto mezi Salankamentem**) a Karlovici od vznešeného vůdce lidu císařského knížete Eugenia Františka ze Savoyů etc. na hlavu poražen zanechaje všeho ležení, kusů, celtů, municí a slovem celého ležení a hanebně utekl a lidu jak nejprve se psalo 45 tisíc ztratil, potom pak konfirmací přišla, že okolo 40.000 samých janičarů a všeho lidu okolo 100.000 jemu poraženo jest, dva koňské ocasy a několik praporců tureckých J. Mt. Cís. ráčila poslati do Říma papežovi, ostatní ve Vidni u sv. Štěpána okolo velikého oltáře a všudy v kostele rozvěšené byly, když se drželo tam Te deum laud. na znamení toho vítězství. Zde v farním kostele sloužil mši sv. J. Mt. pan prelat velehradský Flor. Nezorin. Buď pánu bohu věčná česť a sláva na věky.

Daměť 127. Leta 1716. dne 5. Oktobris byla instalaci p. Fr. Jos. Edera na královské rychtářství zde v Hradišti skrze magistrát, poněvadž

*) Dosud stojící na nám. Palackého.

**) Vítězství Eug. Savojského nad Turky u Petrovaradina v již. Uhrách 1716.

p. král. podkomoří hr. Braüner přijíti nemohl a poněvadž jsem já tehda regirujícím burgmistrem byl takovou installací sem vykonával v přítomnosti všech tří rad a celé obce. Jan Fr. Corvinus M. Dr. a primator.

Paměť 128. Letha 1716 dne 16. Oktobris složil jurament p. Josef Schnoblovský, jakožto syndikus přijatý. Pán bůh dej aby šťastně.

Paměť 129. L. 1716 dne 15. Novembris drželo se zde sl. Te deum strany dobyti veliké pevnosti Temešvaru a p. prelat velehradský Flor. Nezorin pontificiroval. Pan general Jiří z Řičan traktiroval. Potom večer držel se feuerwerkh za Kunovskou branou, jak na zemi tak i ve vodě.

Paměť 130. Letha 1717 dne 28. Febr. jenž byla neděle Oculi začalo se modlení v farním kostele za šťastný porod J. Mti. cí. Elisabethy Christiny z domu vévod Brunšvických a Lüneburských a má to modlení též v jiných kostelích kontinuirovali.

Paměť 131. Letha 1717 14. Febr. přijel sem p. Frantz Antoni z Freyenfelsu, nejvyšší hofrichter v markr. Morav. též p. Bernard Aní. Brabantský z Chobřan, kraj. hejtm. kraje hradišského, oba jakožto nařízení od J. Mti. Cí. komisaři a začali 15. Febr. inkvisici strany hospodářství, restantů kontribučních a jiných. Kontinuirovali takovou pořad až do dne 4. Martii, kterýžto den p. krajský hejtmán odjel na noc do Velehradu a na druhý den ráno též p. Freyenfels za ním na poledne. Byl též při tej komisi nějaký pan buchhalter zemský jménem Kovánek.

Paměť 132. Anno 1717. 16. dne Maje, jenž se trefilo na boží hod svatodušní začalo se modlení proti Turku hlavnímu nepříteli, s vystavením velebné svátosti oltěrní a zpíváním litaní o všech svatých a ma kontinuirovati dokud naše armada v poli bude.

Paměť 133. Anno 1717 dne 19. Junii konána exekuci dle stanného práva nad Bartoněm Karafiátem a jest na hrušce oběšen.

Paměť 134. Letha 1717. 23. Junii konána exekuci dle stanného práva nad židem Bernardem Moyžišem z Kyjova a jest na hrušce oběšen.

Paměť 135. Letha 1717 dne 13. Julii konána exekuci nad Jakubem Vranou ze St. města a stál hodinu u pranýře s metlami a potom vy-mrskán celým pardusem a z panskvi vypovědin.

Paměť 136. Letha 1717 dne 28. Julii začala se zase komisi skrze předešle p. komisaře jak vejš paměť 131 zní. Dokonal se 21. Aug. a od-jeli p. p. komisaři.

Paměť 137. Leta 1717 dne 6. Septembris držela se první mše sv. slavnostní v nově vystavené a sv. 14 pomocníkům též sv. patronům proti moru dediciované kapličky u p. p. páteruv Františkánův před věží a před kostelem, klerou tak na svůj náklad vystavěti dal uroz. a slovný p. Bartoloměj Zelnítius, měšterní a spoluradní hradišský: a ta mše sv. o sv. panně Rosalii zpívána byla od p. pátera Vaculika. františkána, s trouby a bubnami. Landetur Deus in sanctis suis.

Paměť 138. (Slavné rekviem v kostele farním 1716. Popis výzdoby.)

Paměť 139. (totéž 1717.)

Paměť 140. domy v městě Hradišti jak jeden vedle druhého stojí, začínouc od brány kunovské až zase k tejž bráně 1710. (Pořadí jmen držitelů domů.)

Paměť 141. Letha 1717 dne 19. Oktobris okolo půl sedmé hodiny večer vyšel nešťastný oheň v šerhovni pod střechou a shořela celá střecha. Pán bůh buď pochválen, že se větší škoda nestala a tak při tom zůstalo a dále se nedostalo. Bylo tenkrátě věžňů okolo 40, na větším díle zbůjníci.

Paměť 142. Letha 1717 dne 17. Novembris konána exekucí dle stanného práva nad Václavem Koryčanským, zbůjníkem a je na hrušce oběšen. Smiluj se pán bůh nad duši.

Paměť 143. Letha 1717 dne 24. Novembris konána exekucí nad Mičou Bukajičkem jinak Díuhopolcem z Bilnice panství Brumovského. Item nad Jurou Cermulakem Uherkulinem z Bilnice, panství Brumov. Martinem Vachulíkem z Novej dědiny panství vseřinského, Martinem Rozumušem z Kisúc z Uher. Michalem Bluščíkem z Kisúc z Uher. Těmto pěti nejprve K v šerhovni od mistra poprave na žádách vyryto a prachem ručníčím zasypáno, potom u pranýře celým pardusem odpraveni a z města vyvedeni jsou.

Paměť 144. Letha 1717 dne 18. Decembris konána exekucí dle sententiae appellatorní nad Kateřinou Jašovou, jakožto přijímačkou věcí rabovaných a cizoložnicí. a jest u pranýře vymrskána a ze všech císařských dědičných zemí vypověděna.

Paměť 145. Letha 1717 dne 29. Decembris ráno okolo dvouh hodin v noci vyřímali se zbůjníci a uteklo jich 8. Jeden z nich se opozdil a byl chycen u zdi městské v zahrádce syndikusovské, ostatních 7 přelezli do kláštera františkán., kterýžto vartou zaopatřen jest. Viz následující.

Paměť 146. Letha 1717 dne 31. Decembris z těch 7 zbůjníkův, co se do kláštera salvírovali, dnes po nešpoři vyšlo 6 dobrovolně a tak tam ještě jeden zůstal. NB. Jak přišlo dovolení od sl. konsistoře, aby se vymohli a vzali z kláštera, ten jeden 3. ledna po celým klášteře celý den hledán byl, ale nenalezen. Neví se jak vyvázl, jménem Holub. Snad vyletěl. NB. dne 10. Januarii nenadále vyzkoumán, že ještě v klášteře je. Vejdouce tam právo našli ho pod vantem v maštali a vedli zase do šerhovně okolo druhé hodiny po poledni.

Paměť 147. Letha 1718 dne 14. Januarii na poručení J. Mti. Cis. přečetl se veřejností reskript, že radní páni zde v Hradišti jako v jiných cis. neb kraj. městech, proto že pro obecné dobré pracují a v svých příbytích pokojně zůstávají mají, od kvartýrů osvobozeni jsou.

Paměť 148. Letha 1703 dne 13. Decembris v čas uherské rebelie začali měšťané na šancích zároveň s vojáky od quarnisony zdejší vartovali a přicházela visitační noční jak vojenských tak městských šildvachů a

haubtvachů na městské hejtmany, jenž tenkrát byly Jan Fr. Corvinus a Jiří Štemberský, každou štvrtou noc, totiž o 12. hodinách a o 4. ráno, okolo celého města po šancích.

L. 1708 dne 8. Decembris přestalo to vartování i visířování noční. A tak trvalo pět let a tři dni.

NB. Co tenkrát ubohé měšťanstvo vystálo, snadno se uznati může, nebo majíce bez toho v kvartýru jednoho ženatého s ženou a dětmi a druhého svobodného vojáka, sami též dnem i nocí vartovati museli a který na vartu jíti nemohl a chudé vdovy, i ti za vartu platiti a jiného za sebe najímati museli, mlčíc co skrze to na svých obchodech a živnostích trpěli.

Paměť 149. L. 1718 dne 29. Máje v noci dva zbůjníci dostanouce klíče otevřeli sobě šerhovnu a utekli k P. P. páterům františkánům, odkudž když jich, jako non gaudentes asylo, kvaltem vzíti chtěli, bránili se a poranili některé pak na věž se salvovali a odtud kamením házeli a bránili se, tak že žádný k nim nesměl (Hladem a žízni, ale obstáti nemohli 31. Máje zase dobrovolně vyšli a do vězení dáni.

Paměť 150. L. 1718 24. Junii byl celý den teplý a jasný, potom v noci následovalo hrozné povětrí, hřmění ustavičné blískání, při tom pak dobrý dešť a užitečný spadl, nebo bylo toho času veliké sucho, takže všechno jaré oseli mizerně velmi stálo a přísada horkem vyhořela, ačkoliv lidé v bečkách vodu vozili a zalévali. Víno pak velmi dobře a hojně až posavad stálo, při tom povětrí hrom udeřil do světnice p. Caspartha, radního pána, urazil kus postele, na které leželi, ale tenkrát vstali, když povětrí bylo a svíčku neb lampu rozsvěcovali. Děti ležecinu a spícímu nic neškodilo ani jiným okrom, že dým a smrad od šýry zanechalo.

Paměť 151. L. 1718 3. Julii přijel sem do Hradiště jako adjunkt fysikatu zemského Jan Erhard Götz. Med. Dr., kterýžto jsa resolirován od J. Mti. Cís. dne 27. máji v Laxenburku, dne 1. Julii složil jurament při král. ouřadu v Brně. Potom brzy přijela i jeho žena s dětmi lusinuaci od kraj. hejtmána sub dato Neu-Schloss dne 11. Julii jest mně sub praes. 14. Julii 1718 odeslána.

Paměť 152. L. 1718 dne 31. Julii přijel sem do Hradiště z Veselí, kdežto u J. Mti pana Jeleckýho byl a před tím dne 29. skrze mne Jana Corvina a cís. rychtáře p. Fr. Edera tam jménem magistratu přivítán jsouc vysoce uroz. p. p. Hieronym hr. z Colloredu, nejvyšší zem. hejtmán v markr. Morav. Ale vyslyšice u p. p. páterův Jezovitův mši sv., kterou p. kanovník olomoucký (titul) hr. z Turry sloužil, jenom se v pokoji p. provinciala zadržel a tam jak od celého mag. tak i od jiných přivítán byl a zase od sud na oběd do Veselí odjel. Byli s nim mimo vejš jmenovaného p. kanovníka hr. z Turry, též p. hr. z Collovratu, kanovník a děkan kathedrální, item p. kanovník Mayerswald a Zillecky, jeho excellenci p. bratr a mnoho jiných.

Dne 1. Aug. ráčil se všemi těmi hostmi na Velehradě obědvati a tam přes noc zůstatí, jsouc slavně uctěn. Dne 2. Aug. ráčil zase se všemi

hostmi i s p. praelátem Velehradským a praemonstrátským z kláštera louckého pod Znojmem, sem přijeti a mši sv. u p. p. paterův slyšeti po které ráčil zhlídnouti grunty a všechny statny, které tak pro vystavení slibové statue na hotově se nacházely, a potom odsud se všemi jinými hostmi do Ostroha se odebrati ráčil na oběd. NB. Magistrát celý i stará rada a přisezná obec u brány městské jeho pozdravily.

Pamět 153. L. 1718 dne 3. Aug. před polednem vyšel oheň v dědině městské Jarošově a shořelo okolo 20 chalup se vším obilím již sveženým a přivedl do největší chudoby poddané, kterých pán bůh potěšiti rač.

Pamět 154. L. 1718 dne 5. Aug. čtl se na rathouze u přítomnosti všechny obce dekret král. ouřadu s inkludirovaným reskriptem J. Jasnosti Cis. Karla VI. na jehožto poručení se publicirovalo, kterak po dvojm slavném vítězství nad Turkem letha 1716 a 1717 a po dobytí pevnosti Temešvaru a Belgradu, pokoj se učinil na 24 léta*) s slavným nepřítelem Turkem a to sice k velikému potěšení všeho křesťanstva, nebo celý bannat temešvarský s velkým dílem Valašské země až pod vodu Aluta řečenou, též Belgrad s větším dílem Serbie až pod vodu Moravu a z obojích stran Dunaje dobrá čásťka země ano letá řeka Sava volná se obdržela. Bud pán bůh pochválen.

Pamět 155. L. 1718. Sub dato Brunae 12. Julii přišel sl. král. ouřadu dekret, skrze který se nařizuje a vědomost dává, že J. Ml. Cis. račila Štemberskýho, protože se inspekci hospodářské samomocně ujímá, lež Casparta a Kralochviliadesa, protože užívají praedominati, interesali et videntli modí agendi k král. ouřadu povolati a jim to zlé chování přisné přednésti, s tím napomenutím, aby se toho tak jistě zdrželi, jak in contrario přinucena bude J. Ml. Cis. proti ním příkřeji pokračovali, což se taky stalo budouce tam ku král. ouřadu citírování a in specie Štemberskýmu poručeno, aby se ihned všechny inspekci nad hospodářstvím zdržel a vrchní inspekci skrz král. rychtáře a magistrát in corpore tak dlouho se administrovala dokudby J. Ml. Cis. jináče nenařídila a že se to stalo skrz král. podkomořího sl. král. českéj kanceláři má se vědomost dáti.

Pamět 156. L. 1717 dne 7. Septembris ráno okolo půl deváté hodiny vedla se processi z farního kostela, při kteréžto i cechové s svými korouhvemi, kongregací bl. P. Marie česká, všichni studenti, též všichni P. P. franciscani s křížem, 4 P. P. z Bratrstva Ježíšova, celý magistrát, p. děkan s kaplanem a P. Karáskem se najíti dali, J. Ml. p. Flor. Nezorin, praelát velehradský šel v pluvialu pod infulou a s berlou, nad kterýmž se neslo malé umbraculum, s ním šli tři P. P. Patres Cistercienses v komžích jako i p. děkan, kaplan a P. Karásek a tak ta processi se vedla s troubami a bubny až k míslu, kde se grunt založil pro statuu, při kterémžto místě na stolečku položen byl kámen gruntovní, který se všemi ceremo-

*) mír v Požarevci (v Srbsku 1718) vzdalo se Turecko temešského banatu v již Uhrách sev. části Bosny, části Srbska s Bělehradem a záp. části Malé Valachie (nyn. Rumunská). Byl to největší úspěch zbrani rakouských v těch končinách.

niemi J. Mt. pan praelat světil a tak posvěcený skrz zedníky, snešen jest dolů do gruntu a položil se na místo k tomu zaznamenané v prostřed gruntu, kdežto ještě ostatek ceremonii se konalo a J. M. p. general Jiří z Řičan, jakožto substituovaný od jeho excelencí p. p. hr. z Colloredu, zem. hejtmána, který tenkrát ve Vídni byl a sám sem přijeti nemohl několikrát maltu vezmouc a pod kámen roztáhl a když kámen na to místo od zedníkův se náležitě položil, tedy ten k tomu nachystaný stříbrný plech s nápisem do kamenu vložil a jeden pamětní peníz k tomu přihodil. a zedníci přikryjice kámen druhým k tomu připraveným a vytesaným kamenem kladivo J. Mt. panu generalovi praesentoval mistr zednický, kterážto on vezma, tím čtyrykrát, na každý roh kamenu jednou, udeřil, potom i jiní přítomní páni a celý magistrál též tím kladivem jeden po druhým čtyrykrát udeřice, zase s processí do farního kostela se odebrali, kdežto J. Mt. pan praelat mši sv. u velkého oltáře, jiní mnozí páni patres u druhých oltářů sloužili a tak ta slavnost buď pánu bohu věčná sláva náležitě a solemniťer se vykonala a potom J. Mt. p. praelat spolu i s těmi pány hosty od magistrátu v domě p. král. rychtáře byl postními jidlemi traktován. Nápis na plechu stříbrném i téhož velikost a forma, teď přiložený list ukazuje, což se všechno stalo za živobytí těchto podepsaných osob magistratu, totiž: za p. Fr. Edera, král. rychtáře, Jana France Corvina, primatora a p. t. purkmistra, Jiřího Štemberského, Karla Hoppa, Leop. Černého, Jana Tachovského, Ondřeje Kratochviladesa, Vilima Grütznera, Ludv. Casparta, Kašpara Pelleru, Filipa Balause, Bartol. Zelnitiusa, Jak. Apergera, Karla Římaře, městského rychtáře, Jos. Schnoblovského, syndikusa. Pán bůh rač dáti, abychom všichni ve zdraví dočkali vystavení a posvěcení té statue.

Paměť 157. L. 1718. jest náležitě vystavený celý grunt pod statuu na tom místě, kde prve kašně stála, kterážto toho leta představena jest veřejně na rynek*) Jsou též již zde všechny statuae, krom sv. Rosalie a v Celechovicích**) též mramor větším dílem vyhořelý se nachází.

Paměť 158. L. 1718 začal se stavěti nový mlýn za Jarošovem, má voda z vrchu z Moravy přes kanál jíti a zase pod mlýnem blíž Jarošova do Moravy padáti. Pán bůh dej, aby se podařil.

Paměť 159. A. 1719 dne 1. martii konána exekucí nad Barb. Janáčkovou pro zahubení svého plodu, jest v spravedlnosti sfata a kulem probita v hrobě, byla se utíkala o milost, ale nic neobdržela.

Paměť 160. A. 1719 dne 4. martii Jan Pachman celým pardusem vymrskaný, znamenáný R a z panství vypověděný, pro falešné spisy, pečetě etc. Málo před tím 1718 leta v Ostroze též trestán.

Paměť 161 L. 1719 měsíce junii postavena jest nová kazatedlnice v farním kostele sv. Jiří a činil na ní první kázání dvojí cti hodný pán pater Jiří Quartl z T. J. jakožto obyčejný nedělní kazatel v témž farním

*) obojí sloup Mariánský i kašna a dosud jsou tek situovány na nám. Mariánském.

**) Ves tato byla tehdy majetkem panství města Hradiště.

kostele. Thema měl z evangelium též neděle třetí po sv. Duchu: hic peccatores recipit: hle tento hříšníky přijímá a velmi pěkně výklad učinil na tu novou kazatedlnici, totiž na proměnění Krista Pána, kteréž nad kazatedlnicí se spáťuje. Po kázání učinil napomenutí, aby se za duši nebožt. p. Fr. Walthera někdejšího hejtmana při zdejší quarnisoně Otče náš a zdrávas Maria pomodlili, které také na hlas se modlil přidajice: Odpočinutí věčné dej mu Pane a světlost věčná af mu svítí „Amen!“ nebo on za živobyť nařídil náklad na touž kazatedlnici, větším dilem.

Paměť 162. L. 1719 dne 6. Aug. začalo se modlení s vystavením velebné svátosti v farním kostele, které 10. téhož u P. P. Paterův Jezuitův a příští neděli u P. P. Páterův františkánův držeti se má s dovolením sl. konsistoře a to za dešť, nebo veliké sucho a horko bylo a proto těžkost o mletí.

Paměť 163. L. 1719 dne 11. Aug. na noc připlouly sem k městu po Moravě od Napajedl na šyřích s císařským praporem P. P. commissari totiž p. hr. z Rosenbergu, p. Fr. Mích. hr. Šubíř, kraje brněnského a p. Fr. Ant. hr. z Rottalu, hradíšského kraje hejtmáné a s nimi i židé, kteří řeku Moravu, po kteréžto, aby šiffami jezdití mohli od J. Mti. Cís. a král. Karla toho jména šestého nařízení jsouce všechno shlídali, obzvláště břehy, po kterých by šyffy koňmi táhnouti měli na druhý den totiž 12. Aug. zase z města vyšli a posadice se na šyffy po Moravě dolů k Ostrohu a potom dále se plavily jejich scheje a vozy z bagáží po zemi se za nimi pustily též branou staroměstskou. Prošlo před tím oznámení všem těm pánům obyvatelům, kteří své statky při Moravě mají, aby při tom své interesse observirovatí a při téj komissí se dali.

Paměť 165. L. 1719 dne 19. Aug. konána exekucí nad dvouma Janem Diblíkem neb Foltinem jakožto vražedníkem a Mičkem Fatka neb Kráčelík, jsou oba sfati a na kolo dání, appellirovali i pro milost se ucházeli, ale nic neobdrželi.

Paměť 166. L. 1719 dne 26. Aug. konána exekucí nad zbůjníky Jurou Kalyncem, Mackem Kolibkou, Martinem Tomanců, Janem Vaňků, kteří 4 zle bez zpovědi. Item Mičkem Kalyncem a Jurou Zbraňkem, kteří se předce zpovídali, jsou všichni stínáni a na kolo dání.

Paměť 167. L. 1719 dne 28. Aug. pro veliké sucho a nedostatek vody a mletí, konaly se processí, jak jinde tak i zde a toho vejše jmenovaného dne vedla se z farního kostela k P. P. Páterům Jezuitům od těch do špitalu, pak k P. P. Pátrům františkánům a zase do farního zpět, kdežto litanie o sladkém jménu Ježíš a potom požehnání s velebnou svátostí se konalo. 29. na ten způsob vedla se zase processí od P. P. Jezuitův a tam litanie a požehnání. 30. zase od P. P. Páterův františkánův potom litanie a požehnání. Šli pokaždé cechové s svými postavníky všichni studenti a všichni P. P. Patres františkáni s křížem, též několik P. P. Páterův Jezuitův.

Paměť 168. L. 1719 dne 25. Oktobris sfat a na kolo dán zbůjník Vlček.

Paměť 169. L. 1719 měsíce Oktobris jest zase dovoleno proti škůdcům zemským skrze stanné právo pokračovati a to netoliko zde v Hradišti, ale i v jinších městech a městečkách, kde výsadní právo jest.

Paměť 170. L. 1719 dne 4. Novembris právě o poledni při velkém větru na sv. Karla Bor. vyšel nešťasný oheň v St. městě u rathouze, jak se povídalo od kováře a shořelo okolo 30 chalup, mlejn městský, dvůr P. P. Patrův Jezovitův nedávno v novu postavený, p. Hoppy dvůr a stodola též nedávno vystavený a chalupa při haltýřích též nedávno po ohni vystavená. Skrze co se zase velká škoda učinila obzvláště na obilí, jak v stodolách, tak i ve mlejně, P. bůh rač všech potěšiti.

Paměť 171. L. 1719. dne 9. Decembris konána exekucí nad osobami, jakožto škůdci zemskými Janem Lukšíkem, Janem Cziania, Janem Hlubočky, Janem Bařnia a Matějem Dezina a jsou dle ordinálního procesu i od appellací i od milosti cis. odvržení a sřati, na kola dání a hlavy na špice tři velmi dobře k smrti přistrojili ale dvě bez zpovědi, snad kacíři byli, z toho světa zešli.

Paměť 172. L. 1710, dne 3. Aprilis četly se orfele od král. appellací níže psaným osobám: totiž Josefovi Krentkovi, Janovi Sačkovi, Janovi Lanovi, Janovi Řihovi, Martinovi Slováčkovi, Martinovi Hrachoveckému, Mičkově Záckovi. Šest prvních krom Jana Lanů mají po tři trhové dni u pranýře státi potom s vypáleným R. proti přísaze? propuštění a markr. Morav. král. Českého a knížectví Slezského pod ztracením hrdla prázdni býti na věčnost folikéž Jan Lanů okrom že ten jenom jedenkrátě státi má a ostatní dva mimo třetí trhovního státi k tomu ještě i vymrskání a jako druzí relegirování býti. Dne 6. Aprilis stáli poprvé, 10. dito po druhé, 13. dito stáli po třetí potom dva celým paradem trestáni a všichni Lit. R. znamenáni, pak relegirování jsou.

Paměť 173. L. 1720. dne 20. Aprilis dokonal život svůj p. Jiří Štemberský spolumradní hradištskej, dej mu p. bůh lehký odpočívání.

Paměť 174. L. 1720. dne 19. Januarii dokonala život svůj nejosvícenější římská císařovna, Uherská a Česká královna, arcikněžna Rakouská, rozená phaltz-Gräfin u Rejna, paní, paní Eleonora Magdalena Theresia, pozůstalá vdova po slavné paměti Leopoldovi I. římským císařovi. Zde v Hradišti za ní exequiae držané měsíce martii v farním kostele, potom u P. P. Páterův Jezovitův, pak u P. P. Páterův františkánův.

Paměť 175. L. 1720. dne 7. Maii na poledne připloul k městu tomtu Hradišti poprvé asi na čtyrech naložených solí v bečkách a jiných okolo pěti šiffách, žid od Vidně po řece Moravě, po poledni zase odsud k Napajedlám se plavil pod císařskými praporci.

Paměť 176. L. 1720. dne 11. maij konána exekuci nad Maryanou Buchtinou ze St. Města, kterážto dopustice se hříchu smilstva své vlastní dítě zabila, potom zase, již v šerhovni jsouce se dopustila a dítě zplodila, jsouce od zdejší instance pod meč a probiti kulem odsouzena, o milost se utíkala, takové pak neobdržela, nýbrž sententia první instantiae hned nad ní v skulek uvedena.

Pamět 177. L. 1720. dne 30. máji na slavnost božího těla ponejprve všichni radní páni nesli sakule vedle velebné svátosti a pan Karel Hoppa. radní pán jsouce ten čas hospodářem kostelním dal nové velum pěkně dělati k velebné svátosti, od kteréhožto penile hned za p. děkanem Stani-slavem Karlem Kopinským nesl p. král. rychtář Fr. Eder a primator Jan Fr. Corvinus Phil. a Med. doktor.

Pamět 178. L. 1720. 16. Máji dokonala život svůj paní Kateřina Řičanka zdejšího p. generala Jiřího z Řičan manželka, dej jí pán bůh lehký odpočívání.

Pamět 179. L. 1720. 18. Junii dal se odevzdati [pan Jiří z Řičan] zdejší komendant a general wachtmistr s [titul] paní Annou roz. Reitti-novou, pozůstalou vdovou po neb. panu Sebillovi hejvalém hejtmanu na vojně. Kopulaci byla na Velehradě skrze [titul] p. praelata Flor. Nezorin v kapli sv. Jana Nep. odtud na noc přijeli sem do Hradiště a přímo do domu p. Sebillovej, kdežto opustiv svůj kvartýr zůstává. A tak po smrti neb. paní manželky první třideátého třetího dne druhou sobě pojal. Dej jim p. bůh svatě požehnání.

Pamět 180. Léta 1720. dne 6. Julii stalo se rozměření trávníku, od kteréhož k jednomu každému domu šenkovnímu přišlo na šir 5 sáhů a na zdyl 134 sáhů a na malé domky polovic tolik a to má již při každém domě zůstatí jako loučka. Ostatek trávníku i tunia zůstává k pasení dobytka.

Pamět 181. L. 1720. dne 24. Julii odsouzenej od appellací Jura Pavelka stál po tři trhové dni u pranýře s provazem na krku a nad-imenovaný den jest jemu na hřbetě Lít. R cejchována a na to vysláhán a proti přísězný urphedě z Moravy, Čech a Slezska na věčnost vypo-věděn a relegirován.

Pamět 182. L. 1720. dne 27. Julii jest na veřejích radnice zavě-šený J. Mti. Cis. Karla VI. patent v řeči německé a moravské sub dato ve Vidni 5. dne července A^o 1720. Že jest J. Mt. Cis. ráčila vysoce urozeného Maxmiliana Voldřicha hrabě z Kaunic a Wittbergu na Auster-licích, Uher. Brodě, Morav. Prusích, Velkém Ouřechově. Nových Kouni-cích, Šuranech a Varu, svou fejnou a říšskou dvorskou radu, komorníka věrného milého z obzvláštní k osobě jeho snášející důvěrnosti, jako i pro ty jemu od předkův ano i vlastní osoby jeho prokázané prospěšné služby a tudy sobě nabyté zasloužilosti, neměně i z ohledu jeho jemu známé rozlehnosti a prozřetelnosti za král. hejtmana zemského jeho v vejš nad-oznámeným markr. svým dědičným zvoliti a ustanoviti ráčila.

Pamět 183. L. 1720. dne 29. Oktobris stalo se domluvení v radní světnici a při obyčejnej sessi, aby budoucně pánům radním, jako i císař-skému p. rychtáři tak, jak předešle, dříví k várkám se dávalo.

Pamět 184. L. 1720. dne 6. Novembris Miček Holub jsouce zde od první instancí i od appellací odsouzený jako zbůjník utekl se o milost, které neobdržel, nýbrž tohoto datum sfať, na kolo položen a hlava na špici dána jest.

Paměť 185. L. 1720. in Decembri měl býti vyveden a exekvován Jura Matoušů, jinak Jurečka, ale opatřen jsa a připraven k smrti, když již i měšťanstvo v šerhovni zbrojně stálo, on teprva ohlásil, že chce se utíkat i o milost a tak se všichni rozjítí museli. Potom l. 1721. neobdržíce milosti teprva dne 25. Januarii vyveden jest dobře k smrti připravený, sťat, tělo na kolo dáno a hlava na špici.

Paměť 186. L. 1721. 3. Aprilis jest představen guarnisoně zdejší jakožto vicekomendant p. hrabě Schaumburg.

Paměť 187. L. 1721. dne 17. Junii, když se již málo před tím na postamenty statui na horu vytáhli a postavili dva spolu spojení anjeli, tohoto dne vytáhla se na horu a postavila statua bl. P. Marie, s troubami, bubny a musicírováním, při tom se dalo trunk vína a piva tem, kteří při tom pracovali a u p. Bartol. Zelnitiusa, tehdejšího purkmistra dal se též trunk p. p. páterům Jezovitům, františkánům a některým radním pánům a jiným, kteří tam se najítí dali a se dívali tomu tažení a postavení. Pán bůh rač dáti, aby to dílo pořád se vedlo a tento rok šťastně dokonalo.

Paměť 188. L. 1721. dne 20. Julii jest promulgované jubileum dané od J. Svatosti nového papeže Innocentia toho jména třináctého. A má trvati dvě neděle pořád.

Paměť 189. L. 1721. dne 25. Januarii (?) sťat a na kolo dan Jura Matoušů, jinak Jurečka. Hlava na špici.

Paměť 190. L. 1721. dne 5. Aug. postavila se koruna ze 12 hvězd v ohni pozlacených okolo hlavy bl. P. Marie na statuy. L. D. in aevum.

Paměť 191. L. 1721. dne 23. Aug. obraz in ovali sv. Viktorie z kamene vytesaný na hořejším postamentě mramorovém na statuy jest aplícovaný. 1. Septembris postavené jsou statue sv. Františka X. sv. Karla Bor. sv. Petra Alk. a sv. Floriana. 5. Septembris postaveny jsou angelové mezi svatými sedící, též šildy pod svatými a nápisy. A tak scházejí ještě lampy, dodělávání křípty sv. Rosalie, velký šild s nápisem a schody.

Paměť 192. L. 1721 dne 10. Septembris k meči prve odsouzený Jan Machovský dle missivy od appellací od J. Mf. Cís. tak sententie změněna, aby on ještě jednou výminkou a proti znovu učiněné přísaze hrdelní, ze všech cís. dědičných zemí na věky vypovědin byl. Což se tento, ut supra, den stalo.

Paměť 193. L. 1721 dne 13. Septembris dle missivy od sl. král. appellací od J. Mf. Cís. sentencie a usouzení k smrti skrz meč Josefa Lukášového a Jana Lanyů tak limitírované jsou, aby oni po třikráte s mečem u pranýře stáli, potom justicirování a z markr. Mor. též ze všech Německých cís. zemí relegírování byli. Což se dnes na hoře položeným datum stalo a to jsou ostatní ze všech zbýníkův, kterýžto zde v Hradišti po mnoho let u velkém počtu arrestírování a mnoho jich utráceno, oběšeno jak na šibenici dle ordinalního processu, tak na hruškách a jiných

stromích dle stanného práva, ano i velmi mnoho na špice. Pán Bůh de aby se již žádný více sem nedostal, nýbrž všichni se polepšili.

Paměť 194. Nápis na statuae na velkém mramorovém šildu první Dedicatio (chronogram 1721) *Dei Matri purae virginis sanctisque patronis senatus et populus huius urbis votive posuit.* 2° Pod sv. Karlem Bor. Famem, pestem, bellaque amove! 3° pod sv. Františkem X. Distordias concordia comprime! 4° pod sv. Petrem z Alkaut: Infidias inimicorum repelle. 5° pod sv. Florianem: Hic et aeterno extingue ignes!

Paměť 195. Nápis na mramorovém šildu pod sv. Janem Nepom. u mých vinohradů staroměstských. (Chronogram A. 1721) *Dive Joannes protege nos ora pro amicis et persecutoribus nostris.* Jest postavený A^o 1721 dne vide paměť 203.

Paměť 196. (latín) nápis ve farním chrámu v Hradišti v kapli sv kříže pod křížem: (chronogram 1721 a 1721.) *Mortuus eligno pendet spes chara salusque: Desistas causam quaerere: causa tua est.*

Paměť 197. Nápis na sklepe p. Leop. Černý v hoře Mařatské a jest malovaný sv. Václav, jak vinný hrozny tlačí a s podivín nosí. Na hoře nad obrazem: (chronogram 1626) *Firmus sub hoc sancto stat rege fundus.* pod obrazem: (chronogram 1721) *Dux pius et pistor sacer es, tum vinitor una: ex nostri voto vina tuae lubens.*

Paměť 198. Nápis nad boudou v staroměstských vinohradech p. Leop. Černý. Jest malovaný obraz L. P. Marie staroboleslavské a sv. Leopold klečící před ním: (chronogram 1721) *Conservet totum Leopoldus, et aethere virgo.*

Paměť 199. L. 1721 páni patres franciskani dali zebrali starý oltář velký a nový začali stavěti, též i kostel vnitř obnovovati a nad churem za velkým oltářem novou střechu a věžku vystavěti dali.

Paměť 200. L. 1721. Páni patres S. J. stavěti ostatek v koleji k ulici, kde seminarium stojí, ložiz kde má býti auditorium pro komoedie.

Paměť 201. L. 1721 stavěla se v rathauzy nová kancelář.

Paměť 202. L. 1721 obnovila se kaple sv. kříže v farním kostele, vide paměť 196. Iťem začala se podkopávati a podezdívati v gruntech věž, před klerou má vystavena býti gallerie a na ni z jedné i druhé strany schody, z kteréhožto mají býti dveře na věž.

Paměť 203. L. 1721 dne 21. Oktobris jest dokonána a vystavena statua sv. Jana Nep. pod mým vinohradem u cesty, co se do Velehradu jede a 22. dne totiž na zejří (který den já letha 1653 a můj syn Joannes leta 1684 se narodil a tak za živobyti mého 68 a syn můj 37 let vyplnili) skrze (titul) p. St. K. Kopynského, děkana Hradištského jest solemnifer s trubači a bubny též i jinými musikalními instrumenty a spěvy posvěcena. L. D. et H. S. J. N. — NB. téhož letha jest za svatého vyhlášen sv. Jan Nep. a mše sv. sub ritu simplici et duplici resp. zemí a království sloužiti nařizeno. Tělo jeho svaté v Praze vyzdvíženo a v obzvláštní skvostné truhle

s velikou slavností u regirující císařovny, která spátkem z Teplic Karlových jedouc, tam se zdržovala, složeno a veřejně pobožností vystaveno jest. Laudetur Deus in sanctis suis.

Paměť 204. L. 1721 dne 24. Oktobris militární instantio založila fundamentální kamen k vystavení gríghauzu neb arsenalu u přítomnosti vicekomendanta p. hr. Schauenburgku nebo p. general. z Říčan tehda byl na sbírce v Blatnici.

Paměť 205. L. 1721 dne 20. Novembris posvěcení nové již krom schodů a některých málo přináležejících věcí, jako luceren a rámu ze sklem před kryptou sv. Rosalie, vystavené statuae (o které v hořejších pamětech více se čísti může) skrze J. Ml. pana praelata velehradského Flor. Nezorin SS. pod infulí vykonané, při kteréžto processí všichni cechové svýma korouhvemi, školní mládež studenti, P. P. Patres Jezoviti s reliquiemi sv. Viktorie, P. P. Patres františkáni všichni s reliquiemi sv. Hilaria (ačkoli NB. s difficultací p. děkana dvojí chur trubců a bubnů, též náležite muzyky comparovalo a fak solemniťer se světilo. Traktací hostí byla na rathauzu v radní světnici. Téhož roku dne 21. Novembris na den oběťování bl. P. Marie k večerou o 6. hodinách dal sem zpívali solemniťer s trubací a bubny při lež statue litanie lauretánské s doložením na postedy tímto: před Agnus dei: Mater dei sine labe concepta, ora pro nobis. S. Carle Bor. ora pro nobis, S. Francisce X. ora etc. S. Peter de Alcan. ora etc. S. Floriane ora etc. S. Rosalie ora etc. S. Victoria ora etc. Omnes SS. Angeli et archangeli orate. Potom následoval jeden zpěv a konec. Tato pobožnosť konala se při osmi pyramidech, v kterých svíce hořely a postavené byly na čtyrech lavicích, k tomu schválně přihotovených; a bylo při té pobožnosti velmi mnoho lidu. L. D. in S. S.

Paměť 206. L. 1721 dne 2. Decembris k večerou den před sv. Fr. X. dal sem zase slavně litanie zpívali s froubami a bubny, při pyramidech osmi, v kterých svíce hořely. A na druhý den k večerou ložili na sv. Fr. X. dělali a zpívali litanie seminaristí. Pán bůh rač dáti, aby se nějaký dobrý člověk našel, který by nějakou fundací založil.

Paměť 207 L. 1721 dne 7. Decembris ten den před svátkem Neposkvr. poč. bl. P. Marie dal zase litanie zpívali zdejší magistrat a šla ponejprve processí z farního kostela ku statui, kterou vedl p. děkan St. Kopynsky s dvěma assistenty.

Paměť 208. L. 1722 dne 2. Febr. večer okolo půl šesté hodiny vyšel nešťastný oheň v St. městě blíž kostelíčka sv. Jana z té strany k místu a shořely na té straně stodola a stavení řezníka Krafchvila, též kožíšníka Šmída etc. odtud se dostalo na druhou stranu a shořel dvůr Lůzuv, p. Karasa kůlna, p. Casparta dvůr a jiné etc.

Paměť 209. (německá)*) Anno 1469 Matyáš. král. Uherský o 5000 pěších a 1000 jezdců, jakož i s některými kusy a jinými potřebami váleč-

*) Paměť tato jest jediná, kterou o slavně obraně města Hradišti proti králi uher. Matyášovi, v domácích pramenech jsem našel. Obešlik byl voj. hejtman krále Jiřího z Poděbrad, ulice Obešlikova v Hr. po něm slove.

nými, vpadl do Moravy a položil se u města Hradiště, nic jinak se nedomnívaje, než že měšťané vidouce takové přípravy k obléhání jich města, tak se hned vzdají, ve kterémžto městě bojovný rytíř Gerhard Obešlík se svými 350 vojáky spolu s měšťany, dostatečný odpor nepříteli klásti si předsevzal a dovědév se, že dva měšťané velké a tajné dorozumění s Uhry mají, dal je oba ihned na náměstí stíti. Na to počali Uhři hned o město vši silou se snažili, ale narazili na mocný odpor měšťanstva a vidouce velké rozvodnění řeky Moravy od města rychle se zdvihli a k Lukovu odtáhli, kterážto místo po dvou dnech se jim vzdalo. Ítem: král Matyaš vpadnuv na Moravu porazil nedaleko Hulína Viktorina (syn Poděbradův) v bitvě, po níž Viktorin se svým pěším lidem do města Hradiště v bezpečí se uchýlil, jízda však tu a tam, jak kdo mohl se rozptýlila. Uhři nelenili a město Hradiště oblehli a počali ho dobývat, ale poněvadž se řeka Morava rozvodnila museli po 3 dnech od svého předsevzetí upustiti. Jak ale voda opadla, dal král přes řeku mosty položiti a svým pěším lidem dvakráte město napadl. Jak ale po třetí od rána až do poledne Uhři a Slezané na město útočili, král Matyaš, ztrativ 300 Uhřů a tak mnoho Slezanů, od města ustoupiti byl nucen a celý druhý den se svým lidem v táboře tiše se choval, poslal pak část svého lidu k Olomouci a se zbytkem odtáhl ke Kroměříži. Viz pamět 226.

Pamět 210. Anno 1721 dne 31. Martii rybařovi Marholfovi shořela jeho chaloupka do gruntu vedle zahrady p. Karasa.

Pamět 211. L. 1722 dne 2. Martii dokonál život svůj p. Jos. Tachovský, spoluradní tohoto král. města. Dej mu pán bůh věčnou slávu.

Pamět 212. L. 1722 dne 3. Maii od večera byla slavná processí bl. P. M. Bol. od P. P. Páterův Jezovitův vedená a stavěla se u statui, u které litanie se zpívaly a modlitby vykonávaly. 4. dílo od večera byly zase litanie.

Pamět 213. L. 1722 dne 1. Maii byl křest u P. P. Páterův Jezovitův jednoho žida, a stál za kmotra vicekomendant J. Mt. hr. Schaumburg. J. Excellenci paní generalka Říčanka, p. král. rychtář Fr. J. Eder. Tento člověk 4. Maii na haubtwacht byl jako vězeň vzat. 1° byl vojákem a utekl z vojny. 2° že by měl již po druhé být křtěný. 3° že by měl mítí dvě ženy. Od 1. přiznává se, že býval granatýrem pod regementem Althanovským a že v Holešově ukradl sedm ovec a z vojny utekl, ítem v Sedmihradské zemi chodival k přijímání veleb. svátosti, dne 17. Maii jest odtud z haublvachu vyzdvihlý a k regimentu, od kterého děsertiroval skrze komendirované vedený.

Pamět 214. L. 1722 dne 16. Maii držela se slavnost sv. Jana Nep. u oltáře téhož sv. farním kostele sv. Jiří velkou mši sloužil p. děkan Št. Kopinský a kázání p. kaplan Pekárek den před tím, jako i na den téhož sv. byly také slavné nešpory a ponejprve daly se slyšeti nové varhany v farním kostele. Téhož dne 16. Maii dal sem i já zpívali litanie a zpěv s troubami a bubny u statue pod mým vinohradem vystavené, skrze rektora a turnery zdejší.

Pamět 215. Anno 1722 dne 27. Maii (německy) vynašlo se na radnici psaní od (titul) p. zem. podkom. hraběte z Braunerů, s inkludovanou kopií jemu došlého Nejv. cis. reskr. s rozkazem, aby podal relací prae caesarea confirmatione o partikulární volbě ze tří subjektů, kteří na místě zemřelého p. Tachovského, první Kašpar Pogies 5, druhý Březovský 4, třetí Sedláček 3 hlasy byli zvoleni o všech tří qualitates et conditiones a jak blízce jsou zpřizněni s členy rady městské, což vše J. Mf. Cis. dříve věděli chce, než je potvrdí, zároveň se má podati zpráva, jak a jakými osobami nyníjší magistrat jest obsazen, zda jsou vzděláni (literati) a jakého zaměstnání neb živnosti. Toto vše má magistrat zem. podkomoř. úřadu a ten J. C. Velič. důkladně sdělit.

Pamět 216. L. 1722 dne 4. Junii na den božního těla byla slavná processí a všichni radní páni nesli fakule vedle velebné svátosti. Ponejprv mýťovaly se oltáře, první u statui blah. P. Marie, druhý u kaple sv. 14 pomocníků u věže P. P. Paterův franšiskánův a třetí u domu apatykáře Pilchovice a štvrtý u prostředních dveří kostela P. P. Paterův Bratrstva Ježíšova.*)

Pamět 217. (latinská) L. 1722 dne 28. června v neděli pátou po velkonocih, které se zde slavívá svátek sv. Viktorie panny mučednice, jejíž ostatky zde u P. P. Tovaryšstva chovají. Vedeno jest velmi slavně processí po městě s třemi sbory trubačů a jiných hudebníků, i jiných kongregací se 6 postavníků atd. a stánu u sochy, na které jest i obraz sv. Viktorie, jako patronky města, v kameni vytesaný a toho dne látkami ozdobený. A toť jest první processí tak slavnostně vedené sv. Viktorii po nově zřízené této sochy a po její vysvěcení veldúst. p. p. opatem velehradským, který i základům dobrořečil i této počtě osobně byl přítomen L. D.

Pamět 218. L. 1722 dne 2. Julii na den Navšt. blah. P. Marie dal sem u statuy večer litanie a zpěvy vykonávati s bubny a troubami atd. s rozžitými svícemi. Bylo, buď bohu chvála, dosli mnoho lidu, při tom.

Pamět 219. L. 1722 dne 4. Septembris okolo osmé hodiny na noc oheň v St. Městě vyšel a shořely tři slavení u Hamberku**) sem k městu na proti šenku.

Pamět 220. (latinská) Následující nápis na pergameni na zadu obrazu bl. P. Marie nad branou domu mého připevněného. Tento královně nebes P. Marii ku cti obraz a veřejnému uctívání s následující k ní modlitbou dle slibu zřídil přenehodný též Panny chránělec Jan Fr. Corvinus Med. doktor. Roku, kterého bleskem červená věž byla rozhozena a tento dům poškozen a znovu pomoci boží opraven a vystavěn. Toť r. 1695.

„O královně anjelská, matko naše milostivá, buďž ode všech v tomto tvém obraze na stotísíc milionů kráte pozdravená. Buď o Maria v trápení naše pomocnice, potěšení v zármutku, obrana proti nepřítelům našim!

*) Toto umístění oltářů při božím těle dosud v Hradišti trvá, až na čtvrtý, který bývá u obec. domu č. 12. 13.

**) Hamberk obecní dvůr města Hradiště ve St. Městě.

Chraň tento dům a v něm přebývající ode všeho zlého, od moru, hladu a ohně a nedopouštěj, aby se v něm něco dítě mělo proti cti a chvále boží a tvé i všech milých svatých. Buď při nás nyní i při smrti a dopomoz k věčnému spasení. Za to tebe srdečně žádám, skrze nejmilostivějšího syna tvého o milostivá, o přívětivá, o přesladká P. Maria. NB. NB. připojena poznámka o obrazu na malém listku.

Paměť 221. (latinská) L. 1722. P. P. františkáni obnovovali celý chrám uvnitř od oltářů a nový hlavní oltář velice krásný postavili u kterého již zbožně ozlaceného Veled. p. opat velehradský Flor. Nezorin o svátku sv. Františka Seraf. sloužil slavnou mši.

Paměť 222. (latinská) L. 1722 P. P. Tovaryšstva (Jes.) zbytek kolleje vystavěli, ale nedokončili. Velkou bránu do kolleje z kvádrových kamenů etc. vyzdobili a schody k ní udělali.

Paměť 223. L. 1722. Klášter velehradský v domě svém zde v Hradišti zřídil komoru velkou pro sklad soli, krytou taškami, a okna železem zvláště upevnil.

Paměť 224. L. P. 1722, dne 2. Novembris odpoledne okolo tří hodin jest slavnostně postavená báně a nad ní kříž nad věží při farním kostele sv. Jiří, která od toho nešťastného ohně L. 1681 dne 23. Aprilis (viz paměť patnáctou in notis de urbe Hradistiensi B. 85*) až posavad neopravená a zvony dole pod jednou kúinou na rynku při farním kostele, totiž 41 rok zavěšené byly. Nyní buď pánu bohu v dno obnovena a opravena hoře plechem se přikrytí má, jakož i již začátek se učinil.

Paměť 225. L. P. 1722 měsíce novembris dne 18. začali skládati zvony z tej kúlně, v které po tolik let visely při farním kostele a největší téhož dne na věž opravenou táhnouti počali, a tak následující dni pořádku práci kontinuirovali i s druhými menšími zvony. 19° již s nimi začali zvonit a 20. i já sem slyšel zvonit.

Paměť 226. (nemecká, pokračování paměti 209.) z Kroměříže (která se Jindřichovi (syn Poděbradův) hned vzdala, poslal Jindřich do Hradiště klusáka do města Hradiště a poněvadž zdejší obyvatelé již několikrát hrdinný odpor nepříteli kladli, velice je proto proslavil.

Paměť 227. L. 1722 dne 19. srpna jeden s svou kurvou arrestant salviroval se i s ní ze šerhovni, on i s púťami a zanechali po sobě dítě umrlé, které ještě v noci posel právní a jeho slyšeli plakati, to se od lázebníka a feldčara visířovalo a nemohlo se vyzkoumati zda-li násilně o život přišlo.

Paměť 228. Nápisý na sloupě sv. Trojice dediciovaném mezi zahradou Antlovskou a Zelnitiusovskou stojícím při konci dlouhého mostu jak se do Starého Města jde a jede**):

*) není jasno, která Nolafa míní, zdá se, že nějaká starší měl po ruce, ted zíracená.

**) Dosud stojící na pr. břehu Moravy při Rybárnách.

Na jedné straně: *Deo Patri Creatori orbis sit Gloria, sit Laus Honorque sit Sempiternus.* (= 1723). Na druhé straně: *Filio Jesu Christo Redemptori orbis Laus sintque gratiae aeternae!* Na třetí straně: *Spiritui sanctificatori Mundi par Vni Honor!* (1723).

Paměť 229. L. 1723 15. Aug. křesť jednoho žida z Litencic starší okolo 18 let, jménem Václava Bartoloměje u Pánův P. P. Jezovitův. Kmoťrové P. Link a Zelniťius, jejich manželky.

Paměť 230. L. 1723 jest náležitě přikryta a obmítána věže při farním kostele, krom dole vešľupku a schodů, co se ještě staví.

Paměť 231. L. 1723 dne 26. Aug. jest postavena na malé věžce nad farním kostelem baně a nad ní jméno P. Marie.

Paměť 232. L. 1723 dne 8. Novembris ráno o půl šestý hodiny dokonál živof svůj p. Jiří Adam sv. p. z Řičan, 1 Mti. Cis. general Wachtmistr a komendant zdejší pevnosti Hradiště. NB. Potom zůstal generál. Feld Marschall Leutnant letá 1716. Přišel sem L. 1696 24. Junni a tak zde byl Commendantem 25 let, 4 měsíce a 14 dní. P. m. d. l. o.

Paměť 233. L. 1723 dne 6. Decembris dostal per staphetam reskript J. M. Cis. skrze consilium bellicum 1. Mti. pan Karel hr. Schauenburku, že jest resolvovaný za Commendanta zdejší pevnosti Hradišťské. Viz paměť 186, 1721 3. April. Téhož leta dne 16. Decembris jest teď vešľe jmenovaný J. Mti. P. hrabě z Schauenburku zdejší guarnisoně představený za Commendanta s tým emolumentem neb gajchj (gázi), jak předsľý p. generál Řičan měl, totiž jak Největší (nejvyšší) a jak hejtman. Pán bůh rač mu dal šľestí a dlouhé živobyťi a aby jak s magistrátem zdejší, tak i s celým městem vždy v dobré harmonii zůstával.

Paměť 234. L. 1724 dne 15. Maii okolo hodiny desáté v noci allarm strany ohně, kteréj v mašľali J. M. p. Commendanta z neopatřnosti kočich, jenž při trunku byli, kromě jeden v mašľali jsouce, vyšel, ale buď bohu chvála brzy uhašen, krom že ten forriťer spějící po celém těle semo tam v tváři, na nohách etc. velice popálen se solvy živý salviroval, nebo plášť, kterým přikryť byl, šaty na něm ano i boty shořely. Pán bůh chránil že oheň ještě uhašen zhůru se nedostal, sice by bylo veliké nešľestí celému městu následovalo. NB. den 17. dito (německy) jest onen popálený zemřel kol 6. hodiny večer a byl pochován.

Paměť 235. L. 1724 dne 4. Julii okolo 4. hodiny odpoledne strhlo se velké pověťř s blískáním, hřměním a ukrutným větrem, který netoliko zde v městě na věžích, kostelích, slavení a střechách mnoho škod naděľal z věže rauthazké korouhev strhl, ale i okoličně a v St. Měšľe na šenku střechu, dva komíny, dvůr novo.vystavený na Hamberku, pí. Bulýnky sľodolu a mnohá jiná slavení pobořil, stromoví polámal a musely místy i kroupy přšetí (zde toľiko dešľ) nebo na druhý den velmi studeno bylo a přišľy jistof že v Napajedlich věž při farním, nedávno vystaveným kostele se zbořila a při tom i dost velký kus střechy kostela. Item mľýn

v nově vystavený etc. V Stříbrnicích že se jeden v čas toho povětrí oběsil.*)

Paměť 235. (jiný rukopis) L. 1769 29. Aug. zvodnila se Morava tak velice, již jenom tři cóle scházely, že by se byla přes bránu a most do města lila na staroměstské straně.

Paměť 236. L. 1769 den 8. Septembra strhlo se veliké bouření a uderil hrom o 8 mi hodinách ráno do Zaječkové chalupy za jatka (v nyn. Pražákově ul.) a vyhořela celá ta chalupa.

Paměť 237. L. 1769 dne 25. a 31. Aug. dle slavného práva konána exekucí nad dvěma ženami, kterážto první 24. druhá 22. lefa mniely a první muža otrávil, druhá zabila, první byla hlava a ruka zřata, druhé hlava, ruka zřata a dvakrát z ohněmi kleštěmi za...

Paměť 238. (jiný rukopis) L. 1771 dne 11. Aprili umřel v pánu o 3 hodinách ráno p. Carl Bezdětský, starý 74 letá dobře zasloužilý měšťan a mydlář hradištský. P. b. m. d. l. o.

[Rejstřík pamětí dle čísel a stránek str. mod. 255—264] Listů všech exekvirovaných v Hradišti od l. 1695—1720, kteří se v léto knížce vy-
ncházejí, jakož i po druhé, totiž prvním dílu. [Str. 265—269]

[Opět jiný rukopis] Anno 1773 dne 6. Novembris [německy] byli od-
tud Patres Soc. Jesu c. k. komisi vypuzeni, v níž byli dva světské komi-
saři hr. z Schraffenbachu a p. hr. ze Salmů a dva duchovní hr. z Pod-
statských, Excel. a sv. p. z Miritvitzburgu dvou olomouckých kanovníků
a aktuar gubernsekretař Schostal.

Anno 1773 dne 3. Septembr. [německy] při zdejším farním kostele
sejmut velký zvon k přelíči brněnským zvonařem H. Libori Martinů a
5. Oktobris znovu na věž vytažen.

1771 dne 22. února [německy] p. Karel Presl v 77. roce věku svého
zemřel, řemesla svého jehlář, muž velmi bohatý.

Anno 1771 dne 3. října [německy] o 9 h večer přijelo J. císař. a král.
Veličenstvo Josef II. do Kunovic, kde 4. ráno milostivě přehlížel sl. pěší
pluk Hoch Deutschmeistrů, odpoledne však kol 1/2 hod. projížděl Hra-
dištěm do Olomouce provázen generalem sv. p. z Laudonu, generalem
hr. z Nosticů a markýzem Bottou k Napajedlům. V Kunovicích byl ho-
stem u tamějšího faráře.

Dne 30. dubna 1773. p. Fr. Vikukal, spoluradní raněn mrtvicí ze-
mřel na radnici.

1773 dne 20. září zemřel v Brně general. polní zbrojmistr hr. Stampa.

P. Jan Kř. Preslinari (?) 17. prosince 1773 bývalý císař. obchod. rada
a nejstarší stavu obchodního v M. zemřel.

*) Zde končí Corvinus, který toho léta zemřel, další paměti jsou od pokračova-
telů pozdějších.

Jan Petr Scanzoni zemřel 18. března 1772 bývalý skladník v . . . (?)
můj bývalý švagr v pamětech rodiny.

Na tomto zvonu *) jsou následující nápisy: předně jména tehdejšího děkana a kaplana, jakož i všech radních pánů: „Fr. Schuppler, děkan, Jos. Lach, kaplan, radní: p. Fr. Schwarz ryt. z Weissenburgu, cis. král. rychtář Jan Hoppa, primátor, Jan Wikoukal, Jan Lond, Gabr. Alborth, Jos. Wiesner, Jan Schumitzký, měst. rychtář, Jos. Böhm, Fr. Nováček, Erasmus Kmoch, Jos. Friedrich, syndik. Dále pod středem Rex C. R. Custos durabit semper, potom nad tím obraz sv. Jiří, P. Marie a sv. Petra a Pavla. Zvon vážil 44 centnýře.

Bratrstvo Corporis Christi [těla božího] při farním kostele mělo r. 1774 kapitálu 5226 zl. 24 gr. ročního důchodu 266 zl. 3 kr. Bratrstvo sv. Františka u Františkánů kapitálu 120 zl. sv. Josefa tamže kapitálu 100 zl.

Anno 1774 radniční věž znovu pokryla

Anno 1773 zřízena kancelář sirotčího úřadu.

Zbrojnice v Hradišti byla r. 1726 od cis. Karla VI. vystavěna a hned tu ustanoven dělostřel. setník Jan Albel.

Zdejší „haptwacha“ vystavěna 1760 na místě staré [na nám. Svobody proti „Slunci“]

R. 1773 při všeobecném pádu dobytka na Moravě v městě Hradišti z 346 kusů se zachovalo jen 73.

R. 1758 na černou neděli v postě neopatrností služebně, která večer šla se světlem na půdu vznikl v Naplavovském domě o 9. hod. večer oheň který zničil 8 domů. Naplavovský, Cerroniiovský, Kratochviliadesův, Bídovský, Peskovský, Hilbertovský, Ruppovský a Cernýho [domy v bloku mezi ul. Poděbradovou a sv. Jiřskou.]

R. 1766. 20. července vznikl požár v St. Městě.

R. 1774 v prosinci vznikl požár v okolí Jes. dvora a zničil ho a mnohé usedlosti měšťanské.

R. 1772 byly očíslovány domy v Hradišti [po prve]

R. 1775. dne 24. července zemřel p. Simon Stoklas, Med. Dr.

R. 1774 přišel do Hradiště za fysika Kiesweter, býv. městský fysik v Holešově.

R. 1774 městským fysikem v Hradišti stal se Genke.

1773. p. Maxm. Puz z Rolsbergu stal se prvním kraj. náměstkem.

A téhož roku p. Ign. z Bevieru a Freyriedtu p. na Bilovicích byl jmenován druhým kraj. náměstkem.

*) Pamět asi Cerroniho, jest pokračováním paměti o přelíci zvonu zase německá.

Nad branou kostela sv. Rocha na vrchu [mařatském] byl následující nápis: *Siste Viator et Ora in Divo Rocho ex Voto edificavit Regia Urbs Hradistiensis.* [1740]

[Poznámky latinské Cerroniho ze sta.ých kronik o Velehradu] Ex parte II^{da} Hagecii P. Dobner Pag. 68. ad annum 863.

De Wellehrado ita Comentator Balbinus Epitom: Lib: I. Cap. II. Hactenus Balbinus, qui a traditione aliqua ad Pulcavam recte provocat, nam is primus quidem omnium Saecula XIV. qui Vellehradi hujus meminet. Primislai Ottocari diploma Hradistio datum minime patrocínio est Wellehradio, cujus in eo nulla prorsus mentio. Verius autem Przemislaus se revocavit ad venerationem antiquorum regum seu potius ducum, qui in Hradisst habitasse crediti sunt. Nam antiquis documentis testatum est eam regionem ad hodiernum Hradisch olim Gradicz item Gracz huisse appellatam, ut conjectura aliqua capi potest, eam nomen a castro hoc accepisse cum de episcopatu Vellehradensi a nostris passim jactari Folito poslea Egerimus, ostendimus, quo errore opinio increbruit, ut que ad Velehradum Panoniae pertinet huic locus adscriberentur.

Vide de hoc Parte hoc II^{da} pagi 50—91—67—68—92—93—114—274—280—293—313—340.

Haijek textus. Erat forte dies Principibus Apostolorum Sacer, cujus primo mane Swatobogius in Krzeczinenses (a) Saltus ad agitandas Feras profectus cum magno Strepitu paratuque venaties nunciari jussit: expectandum esse Methodio Pontifici cum sacra dum senatum rediret.

(a) Pulcava primus horum prolator Silvam Grezen appellat, cujus ad Moravam fluvium Provinciae etiam in aliis vetustioribus monumentis memoria; quare illi etiam Locum Situmque P. II. Annal. nostior in tabula geographica dedimus. P. Dobn. P. III. Annal. Pag. 379.

[Dále uvedeny jsou doplňky Cerroniho o nápisech v chrámech výtah z matriky a p. j].

JAN KŘ. FRIEDRICH:

PAMĚTNÍ SPIS Z RADNIČNÍ BĀNĚ DO ROKU 1803.

Jan Kř. Friedrich pisatel následujících německých trojích *) paměti pocházel patrně z domácí rodiny měšťanské, která asi byla vynikajícím členem měšťanské společnosti. V pamětech uváděný Jos. Friedrich, poslední syndik zdejší stal se později (r. 1786) purkmistrem města, jehož zásluhou postaven byl zděný oblouk nad sochou sv. Jana Nep. na pravém břehu Moravy. Žel architektonicky malebná brána tato byla zničena, ač přenesena ku př. do městského parku byla by mu ozdobou. Byli-li tento Jos. Friedrich otcem Janovým nepodařilo se mi zjistiti. Příbuzenské svazky tu asi byly. Mladý Jan Kř. Friedrich prodělal úřední dráhu při hradíšském magistrátu, neboť r. 1786 byl tu protokolistou a od r. 1792 magistrátním sekretářem.

V tomto úřadě připadl mu úkol, aby napsal paměti městské pro báň radniční věže. Práce té shostil se, jak dovedl nejlépe, užív pramenů po ruce jsoucích. Ani on pro starší dějiny města nepřinášá mnoho nového, čeho bychom odjinud lépe neznali. Za to pro svou dobu jest pramenem cenným, neboť podává nám obraz města své doby, které naplněna byla válkami s revoluční Francií a císařem Napoleonem. Obraz jest sice chudičký, ale pro způsob myšlení Friedrichova příznačný. Vidíme, jak jistě nadprůměrný inteligent městský nazará na události světodějného významu. I tebeže jeho mínění je odleskem cizího, ale jeho devotnost vůči Habsburkům tu projiždějícím. líčením oddaností a věrností Hradíšťanů, vychvalování vojenských čností jich jsou zřejmým důkazem, jak během let z města Poděbradova stalo se město císařské. I v tolovém Hradíšti podařilo se sehnouti šije pyšných kdysi měšťanů před císařským majestátem. Odtud vyrostla ona psycha města císařského a úřednického, která se vlastně udržovala až do pádu Rakouska.

ANNO DOMINNI 1803.**)

*Pax tibi, et Benedictio in Domino optata Posteritas. Lecturisque
salus sempiterna.*

Já, která tak mnohá léta vysoko do mraků jsem se týčila opatřena hodinami, ochozem a světnicí pro věžního strážce, byla jsem, neboť nic na zemi není stáleho, r. 1681. zničena ohněm s polovinou téměř města, potom opatřena jen dřevěnou šindelovou střechou, až do letošního roku. Přes to, právě, jako dříve, i pod touto pokrývkou mnohé jsem viděla, slyšela a zkusila. Toto i ono, co mi bylo svěčeno, jsem pro tebe, milé potomstvo zachovala a tímto ti o tom podávám zprávu.

Město Hradíště vzniklo ze zbytků zřícenin starobylého převelikého bývalého moravského hlavního a král. sídelního města Velehradu***) (welki hrad, welki grad) a bylo založeno králem Českým a markrabím Moravským Otlokařem II. [Přemyslem] na místě rybářských domků, náležejících klášteru Velehradskému dle listiny řečeným králem vydané r. 1258 [zakládací listina jest z r. 1257.] na Ostrově (in qua sita est Capella sanC. Georgii) proti nájezdům Maďarů a darovány mu statky Kunovice, Nová ves a Mikovice. Tu také na místě malého kostelíku sv. Jiří velký farní kostel v prostřed bývalého t. zv. Uherského nyní Hlavního nám.****) byl vystavěn. Jméno dostalo město od moravského slova: hraditi, což obehnati neb opevniti znamená. Prvními obyvateli vedle tu bydlících rybářů byli osadníci z Velehradu [St. Město] a Kunovic. Zdejší radnice byla r. 1296. vybudována, ale klenba hořejšího poschodí mnohem později, neznámo kdy byla zřícena a stejně neznámo, kdy věž radniční byla vystavěna.

*) V něm. orig. vydány d' Elvertem v Lehr. d. h. st. S. XII. také zvl. otisk.

**) Pamětní spis vložený do bane radniční věže v Radniční ulici.

***) Friedrich zde se opírá o mínění Pešinovo v Mars Moravicus. I. p. 76. (Praha 1677).

****) nám. Komenského, nyní Nám. Svobody.

Již r. 1315 vydrželo město první nepřátelský útok Uhrů vedených Matyášem, hrabětem z Trenčína*), palatinem uherským, který sice okolní kraj zpustošil, ale o město, které hrdinsky obyvateli bylo hájeno, marně se pokoušel, začez potom v tomto r. 1315 město králem Janem na 6 let a r. 1323 znovu na 2 leta od daní a dávek bylo osvobozeno, aby poskytnuté a sešle městské zdi, dle darovací listiny z těch let, opravilo. Dle listiny krále Českého a Polského Jana z r. 1327 určitý obnos penězítý (quatuor talentorum auri), který měšťanstvo ročně platilo, byl mu na dokonale znovuzřízení hradeb darován s výsadou, že také na tomto celém ostrově nikdo jiný půdu míti nebude a také r. 1331 privilegiem král Jan osvobodil město od všech daní a dávek penězítých za statečnou obranu při vpádech nepřátelských. Město bylo r. 1334 neočekávaně přepadeno od nepřátelských vojsk uherských a tak tvrdě dobýváno, že jen vytrvalou statečností měšťanů od nich osvobozeno a nepřítel, který již téměř zdi městské ztíkal, v největším nepořádku zahnán. Za stálé statečné své chování bylo město králem a císařem Karlem, toho jména čtvrtým r. 1342 od placení „Josungú“**) na 5 let osvobozeno a týmž králem r. 1348 propůjčeno mu privilegium, že žádný žid v městě bydleti nemá. R. 1382 přivedl Štěpán Konzius, rovněž vynikající Uher, nové vojsko do země a táhl s ním k Holešovu a jako jeho předchůdce marně se pokoušel o Hradiště. R. 1400 bylo město králem Sigismundem na 10 let osvobozeno od placení Josungú a r. 1401. týž král daroval výsadu, že v okolí města na jednu míli krom krejčí a ševců žádný řemeslník se usaditi a řemeslo své provozovati nesmí. V době husitských nepokojů přiblížily se častá husitské zástupy, ale pravidelného útoku na město se neodvážily, neboť tehdy dobře bylo chráněno. R. 1468 uherský král Matyáš Korvinus vpadl se 14.000 muži do Moravy oblehl nejprve město Hradiště, ale od statečných měšťanů a malé posádky při jednom výpadu tak zbit, že on sám pěšky k Uher. Brodu utíkal.

V následujícím r. 1469 uherský král Matyáš podnikl pravidelné obléhání města, které hájeno bylo posádkou 350 mužů pod velením Gerharda Obešlika a válce již uvyklým měšťanstvem. Město hájilo se tak dobře, že od obléhání se osvobodilo. Brzy na to zdařilo se králi Matyáši syna Jiřího z Poděbad jménem Viktorina u Hulína obrátiti na útěk a ten sem se utekl a proto vítěz také hned se vrátil k městu a obnovil útoky, ale s málo šťastným výsledkem, takže tak tak znovu odtud odtáhl. Ještě později v téže roce přitáhl po třetí před město a pokoušel se ho dobýti, když neočekávaně Jindřich, starší syn Jiřího se sbory ve Slezsku sebranými se blížil, čehož užili měšťané k výpadu a společně s Jindřichem oblehatele k Bilovicím pronásledovali a mezi Jarošovem a Bilovicemi na útěk ho zahnali, za kterýžto slávy hodný čin král Jiří téhož roku městu nynější ves St. Město-Velehrad s rybářskými domky daroval.

*) Miněn tu Matouš Čák Trenčánský (1252—1321) ovládal celé Slovensko-uhersko. Povolal s jinými krále čes. Václava II. do Uher a byl jím jmenován palatinem, ale po tom (1303) přidal se ku Karlu Robertu, papež. kandidatu trůnu uher. Ale i proti tomuto pečinal si neodvisle a udržel svou moc a panskví na Slovensku. Král Jan Lucemb. r. 1315 ho porazil a přinutil vydati, čeho na Moravě při svém vpádu se zmocnil.

**) berně královské.

V r. 1472 město králem Wladislavem za věrné a hrdinské hájení zbraněmi od všech daní bylo osvobozeno a místo nich mělo ročně odváděti v oktavu nového roku meč za 30 uher. zl. zároveň dostalo město právo v obvodu 1 mile mýto požadovati a vybírat. R. 1473 přitřhl král Matyáš po čtvrté před brány městské, ale ležel tu celé léto a podzim, a přes vynaložené úsilí a moc proti zmužilé obraně měšťanů a posádky vedené Janem Ciganem řeč. Slubský.^{*)} nemohl nicého poříditi. Zima donutila sice krále ustati v útocích, ale on je obnovil následujícího jara r. 1474. a tak dlouho je udržoval, až došla zpráva, že král Wladislav se silným vojskem táhne, donutila ho vzdáti se naděje a v bezpečí se uchýliti; při kteréžto příležitosti měšťanstvo nepříteli odňalo velké, ze železných pruhů složené dělo, které odvezlo do města a chováno bylo do r. 1773 na památku odvahy a vytrvalosti předků, v kterémžto roce však s ostatní městskou výbroží bylo prodáno.

Když však řečený král Matyáš Korvinus v r. 1479 na den sv. Magdaleny v Olomouci s králem Wladislavem mír uzavřel, jímž Morava prvému doživotně byla přenechána, vzal dle privilegia z téhož roku Hradišfany na milost a potvrdil jim r. 1481 nejen všechna privilegia, nýbrž propůjčil jim také privilegium z téhož roku z 28. července v Budíně vlastní znak:

Clippeum rubri coloris in quo duo turres cum muro inter medio canelloque pendente in porta aperta supra qua stans Armatus tres supra galleam portans pennas strutionis in dextra Ensem ad ictum habens et in sinistra lazurini coloris cum leone albo ad modum amorem regni nostri Bohemiae figurato tenens est.^{**)}

Hned tehdy, když měšťanstvo v r. 1334 město před útoky nepřátelskými zachránilo, učinilo slib, klášter pro mnichy řádu sv. Františka Ser. vystavěti, ale k provedení jeho pro stále trvající válečné nepokoje a tím vzniklou chudobu, nedošlo; ale r. 1491 převzal úkol, se kterého měšťanstvo nebylo, varadinský biskup a zároveň olomoucký světlíci biskup Jan Deprius [Jan Filipec z Prostějova] a vystavěl do dnes stojící klášter františkánský z vlastních prostředků, spolu s kostelem Zvěstování P. M. do kteréhožto, ovšem daleko nehotového kláštera vešli Františkáni české provincie v tomto r. 1491. V následujícím roce řečený Jan Deprius Prostějovský zřekl se obou biskupských hodností, vstoupil do řádu františkánského a zemřel r. 1500^{***)} ve zdejší, jím vystavěném klášterě, kdež dosud jeho náhrobní kámen v sakristii lze zříti. Františkáni české provincie obývali tento klášter od r. 1491 do 1542, ale tohoto roku byli od nekatolického zatím měšťanstva vyhnáni a klášter zůstal do r. 1605 zcela prázdným; ale toho roku uvedl hradištský primátor p. Jan Burek (Purek) a jen 12 zbylých katolických měšťanů, několik na Velehradě dlicích uherských františkánů dne 19. března do ještě nedostavěného a dlouhým časem sešlého kláštera, který v r. 1611 českou provincií uherské byl zcela odstoupen, a pomocí mnoha dobrodinců zcela znovu zřízený zůstal provincií

*) Sloopského ulice.

**) Znak, kterého město posud užívá, byl jen zlepšen kr. Matyášem překlad viz vzadu na str. 71—3.

***) Zemřel 28. června 1509 P. Cl. Minařik: Příspěvek k životop. J. F. b. Varad. die rkp. řádu Fr. v Praze. I. Chronica Fratrum Minorum fol. 203.

uherské do r. 1782 a v tomto roce znovu k české provincii připojen. V tomto klášteře pamětihodný refektář zřídil držitel panství buchlovského z rodu Petřvaldských. Dříve až do r. 1784 byly mrtvolny zemědělných městských obyvatelů pochovávány na hřbitově kol kláštera, od onoho roku však dle nařízení josefinských kol maršatského kostelíku Nanebevzetí P. M. na rozšířeném hřbitově.

V letech 1528 a 1530 prokázali měšťané spolu s jinými král. městy císaři Ferdinandu I. znamenité služby proti Uhru Janu Zápolskému a také sultanu Solimanu nejen velkými obnosy peněžitými, nýbrž postavili také četné dobrovolníky do moravského sboru vedeného Bernardem a Petrem z Žerotína, potom Přemkem z Vickova. Město poslalo své pěšáky i jezdce do legií pod vedením maltežského rytíře Karla z Žerotína proti Turkům do Uher, v r. 1565 za vlády císaře Maxmiliána pod vedením Bedřicha z Žerotína proti sedmíhradskému vévodovi, v r. 1593 pod vedením Karla z Tetaurů a Heřmana z Říčana proti oltomanské portě a konečně r. 1596 rovněž proti Turkům. R. 1606. zkoušel tu své štěstí sedmíhradské kníže Bočkaj, který tehdy celý kraj, pokud otevřený byl, kol do kola zpustošil, v r. 1621 však jeho nástupce Bethlen Gabor a markrabě Jiří Braniborský z Krňova, s vojskem na 70.000 silným, a v r. 1623 znovu Bethlen Gabor zřady marně o město se pokoušel. Také ještě r. 1643 tak málo na marné útoky zvyklí Švédové, když zde se jich odvážili, se značnými ztrátami byli odrazeni. Město postavilo r. 1657 k regimentům, naverbovaným moravským zem. hejmanem hr. Gabrielem Serenym proti Rakoczymu ne značný počet dobrovolníků pěších i jízdných pod generalem Montekukolím. R. 1678 postavilo rovněž jistý počet pěšího lidu i jezdce za vlády Leopolda I. proti Tökelymu spojenému s Tatary a Kurucy, kteří Moravu pustošili. — Na radnici dosud chovaný měšťanský prapor z r. 1682 jest tím praporem, pod kterým stateční měšťané proti Tökeli mu bojovali. Rovněž tak připojili se sami měšťané v r. 1703 a 1705 k mužstvu jimi postavenému a vlastním dělům pod zem. hejtm. hr. Maxm. z Thurnu, Delle Sassina a Fr. Jos. z Oppersdorfu k hájení údolí Moravy a osvození Strážnice zřízenému a u Skalice se sbírajícímu dobrovolnému sboru. Město mělo svá velká a malá děla, kterých vždy k blahu vlasti a vlastní své obraně užívalo; ano ještě v r. 1646 mělo c. k. zbrojnici se 6 děl s příslušenstvím, 9210 kusů koulí, 400 kusů smolných věnců, 3 centnýře síry, 24 centnýře prachu, 30 cent. olova a v r. 1758 c. k. zbrojnici v Olomouci poskytl 7 děl s příslušným nářadím k nabíjení, potom 7176 kusů koulí. V r. 1671 za vlády císa. Leopolda I. měšťanstvo přenechalo místo mezi zdí městskou a vnějšími opevněními k zřízení tábora, které také za jeho vlády stejně jako c. k. zbrojnice a nyníjší Josefská brána v r. 1703 a Vodní brána v r. 1702 byly vystavěny a za Jesuitskou kolejí bývalá Matyašova brána byla zrušena. Město zůstalo statečnou obranou měšťanstva vždy nedobyto až do r. 1742, ale t. r. ležící zde posádka necitila se schopnou bránit města proti nepředvídanému útoku do země vpadší moci pruské, a zachránila se s tehdejší pevnostním velitelem v čas do Uher a 4. II. vtrhl sem nepřítel 1500 mužů silný pod generalem Polsterem prohlédl všechny měšťany a pokladny, měšťanské dvory, obecní radni a odvedl při odchodu jako rukojmí tehdejší

šeho král. rychlaře p. Jana Schwarze a primatora p. Leop. Černýho s městskými koňmi a vozem, kteří však v náhodně šarvátku u Kvasic mezi císařskými husary a nepřítelem užíli vzniklého nepořádku a zanechavše městských koní a vozu pěšky uprchli. Nepřítel vzal také 9 bronzových a 6 železných, městu patřících děl, které však měšťanstvo, když je v Olomouci byl nucen zanechal, opět zpátky dostalo. Avšak to co ještě potomstvo nejvíce tísnilo bylo, že z Antlovské pozůstalosti z rodiny ríšs. hr. Salma pocházející a u magistrátu deponovaný brillantový ženský náhrdelník, nejprve na 40 potom na 6000 zl. k. m. oceněný si nepřítel vzal, neboť potom povstal spor s Antlovskými dědici, který teprve r. 1786 úplně byl dokončen tím, že onen náhrdelník pouze k odvrácení neštěstí městu hrozícího od nepřítele musel býti vydán, tak bylo město nuceno s nejvyšším povolením jemu náležející a vlastní krvi zbrocená velká i malá děla se zásobami, koullemi, olovem, sírou, hunty, smolou, prachem r. 1773 prodati k vyrovnání odškodného za onen náhrdelník dědicům Antlovským, mezi tím i ono r. 1474 nepříteli odňaté velké železné dělo, které přece aspoň jako památník statečnosti našich praotců pro potomky mělo býti zachováno.

Císař Karel VI. vystavěl při městské zdi, od nepamětných časů celou zemí po kouscích stavěné, 6 prachových věží a rozšířil c. k. zbrojnici v r. 1721 *) příkoupem měšťanského domu od jistého Finsterle za 370 zl. k. m.

Jak již řečeno měli měšťané vlastní velká i malá děla, která v t. zv. a neznámo kde stojící, červené věži (zjištěna mnou na konci nyn. ul. Janovy při býv. c. k. zbrojnici) s municí byla chována, kterážto v r. 1695 bleskem zapálena se rozletěla, na štěstí, že v ní žádné dělo a ne mnoho prachu právě bylo. Od nepamětných časů dělilo se měšťanské obyvatelstvo na dvě kompanie, nad nimiž městský magistrát měl velení a důstojníky jmenoval. Tyto obstarávaly rovněž od nepamětných dob, když vojsko odešlo, neb nestačilo, všechny stráže a posty v bývalé pevnosti, buď zcela samy, nebo společně s c. k. vojskem zcela dobrovolně a zodpovědně, účastnily se za časů pruské a poslední turecko-francouzské války procesí božího těla, v ozbrojených průvodech a řádným vypalováním malého děla, oslavovaly všechny důležité a radostné veřejné udalosti státní a dávaly při každé příležitosti na jevo svou neuhasínající věrnost a příslušnost k náboženství, zeměpánu a vlasti a jak nedávno v r. 1790 na nejvyšší rozkaz bděly nad královskými pruskými emissary a když město pro hrozící válku tureckou všeho vojska bylo zbaveno, převzalo měšťanstvo z podnětu zdejšího král. kraj. úřadu zcela dobrovolně hlídky v městě a patrolování noční ve zbraní; v r. 1796 při verbování vyhlášeném proti Francouzům převzalo měšťanstvo toto město pod vedením váženého král. kraj. hejtmána p. Ign. Kaj. sv. p. z Bevieru a Freireidtu a při neúnavné námaze purkmistra p. Jana Ertla a vedle naverbovaných 23 většinou městských dětí, jimž k povzbuzení četné značné příspěvky poskytl, také 4 ušedlé měšťany a řemeslnické mistry postavilo, kteří ženy, děti, řemeslo a vlast opustili a c. k. zbraní k obraně vlasti se chopili. Toto vše

*) dosud stojící v ul. Otakarově, označenou válečnými emblemy.

a příklady jiných měst povzbudily měšťanstvo, že se r. 1799 k řádnému konání těchto vojenských funkcí nejen většinou na vlastní náklad se uniformovalo, ale i nový krásný měšťanský prapor si opatřilo. Převzalo dobrovolně hlídání v r. 1800 značného počtu rekrutů z celého kraje, krajské pokladny a c. k. skladiště a hlídky ve dne v noci řádně a přesně vykonávalo. Když v témže roce na výzvu J. král. Vys. všeobecně milovaného hrdiny a záchrance Německa arcivévody Karla, byl zřízen sbor myslivců, obyvatelstvo sebralo značné příspěvky jak na penězích tak puškách a střelecký spolek, více jak od 180 let tu stávající, svůj příspěvek zvláště odvedl a oněm naverbovaným myslivcům svou střelnici k cvičení ve střelbě do terče ochotně otevřel. Ono také v tomto roce J. Král. Vys. arcivévodou Karlem k hájení hranic zřízené legii, 7 městských dětí a dědiců k bataillonů hr. Sinzendorfa postavilo a nejen v onom čase, kdy v zdejších kasárnách ležící legionáři tohoto kraje 18. prosince t. roku způsobili povstání (které mužem od města postaveným bylo zraženo) a z kasáren utíkali, noční hlídky a patroly nejprve sami a potom společně s nedostačujícím vojskem s nejpřesnější dochvilností konalo, ale také tehdy když legionáři z Brna znovu uprchli (při čemž 7 od města postavených mužů zachovalo věrnost praporu) a v masce k městu se blížilo, hned v noci rázně se ozbrojilo a všechny příchody k městu obsadilo, také c. k. kasárny zajistilo a hlídalo, potom uprchlíky pronásledovalo a přivedlo, kteří k městu se blížili, moci ozbrojilo a přísně hlídalo, vůbec hradištské měšťanstvo dle udělených c. k. generál a král. kraj. úředních osvědčení svými domácími zásluhami a horlivými službami a neúnavnou součinností prokázalo chvalyhodně svou přichylnost a věrnost zeměpánu a vlasti.

V r. 1636, Kateřina Alžběta Zoubková ze Zdětína, poslední tohoto prastarého rytířského rodu, položila základ pro kolej Jesuitů neurčivší místo a řád k tomu zvolil Kroměříž. Když však tuto r. 1643 Švédové dobyli a poplenili, přestěhovali se hned členové řádu sem, zakoupili tu četné domy a postavili si kolej a v její středu krásný, dosud stojící kostel sv. Františka Xav. Týž řád obdržel od své zakladatelky, která neprovdaná zemřela, dva krásné statky, Zdounky v tomto a Habrovany v brněnském kraji, které až do zrušení řádu r. 1773 drželi. Zdejší primátor jménem Český odkázal také těmto Jesuitům v St. Městě, při malém mlýnu ležící dvůr s příslušnými pozemky a lukami s podmínkou kdyby Jesuité dříve nebo později odtud odešli, že tento dvůr má připadnouti zdejšímu měšťanskému špitálu, což se také po zrušení řádu stalo, načež ho město od špitálu koupilo a potom i s pozemky po kusech prodalo. Jesuity zřízené gymnasium bylo roku 1774 k velké lítosti měšťanstva a celého kraje zrušeno a místo něho byla zřízena pouze německá škola hlavní a tak zrušeno také zdejší seminarium, jehož budovu zakoupili moravští páni stavové pro král. krajský úřad a zemskou pokladnu. Od r. 1778 krásný jezuitský kostel místo starého povýšen na farní a starý gotický prostřed náměstí stojící farní kostel sv. Jiří v r. 1783 s přistavenou kaplí loretskou a nedaleko něho stojící hlavní strážní budova byly zbořeny a rumem jejich bylo hlavní náměstí (nyní. Svobody) vyrovnáno a značně zvýšeno.

Stav města se zlepšil, neboť dříve za moravních záplav v Radniční ulici jen po zřízených lešeních se chořili a u malých kasaren jen po člunech se jezdit mohlo (na nyn. zelném trhu). Z bývalé jezuitské koleje však stala se vojenská kasárna pro pěchotu. Město mělo také vlastní měšťanský špitál, kde 16 starých zchudlých lidí obojího pohlaví z městských a Pogliosoovy fundací vydržovalo. Dostávali vedle peněžitého příspěvku týdenního po 30 kr. také přiměřený deputát v obilí a dříví; k přijetí byl měšťanský původ nevyhnutelnou podmínkou. Přistavený kostelík slove sv. Alžběty. Nyní se vyskytl návrh při tomto špitále dvě světnice pro churavé a šilené vystavěti. V r. 1680 dne 15. srpna vznikl v městě mor, který až do prosince řádl a v této době přes 300 osob zachvátil, z nichž však v matrice pouze 200 poznaménáno, neboť mnozí sem tam byli pochováni a nikde neohlášeni. Za moru velmi se zasloužili zdejší P. P. Františkáni o zdejší město, neboť po smrti nakazivšího se kaplana a v nepřítomnosti děkana Jiřího Vojtěcha Obročného, pouze s pomocí 2 Jesuitů, všechny morem zachvácené obyvatele sv. svatostí opatřili, což i za znovu vypuklého méně prudkého moru 1715 od 25. července do 13. února 1716 chvátyhodně činili a již r. 1619 když děkan útěci musel, obstarávali Františkáni, mezi ponejvíce nekatolickým měšťanstvem, zcela sami ve svém kostele bohoslužbu pro několik málo katolíků v městě a okolí. Koncem prosince 1680 vyhořely do základů 4 domy, ale mnohem strašnější byl oheň vzniklý u Františkánů následujícího r. 1681 23. dubna o 2. hod. odpoledne, jemuž padly za obět: 50 domů, františkánský, farní a jezuitský kostel, potom nedávno znovu pokrytá radnice s uloženými tam obilnými zásobami a rovněž nově taškami krytá věž s hodinami a pavlačí potom do věžní háně nachystané, spisy a listiny, zvony rozlaveny a jen při farním kostele byla škoda na 23.000 zl. k. m. Toho roku byl král. kraj. hejtmanem p. Gabriel Horecký z Horky na Koryčanech, král. rychtářem Adam Bernard Antl,* primátor Jan Strassna, radními pány Jak. Fil. Wiedemann, Jiří Stefanides, Ciriak Pačka, Václav Meixner, Jiří Zbořil, Jindřich Neuman, Karel Korník, Jiří Porušal, Jak. Piškula, Mat. Kolebius, Fr. Koral, měst. rychtář Ant. Frei a syndikus Christian. Alexius Bunč.** Nad Mařatskými vinohrady stojícího kostela sv. Rocha presbyterium bylo vyslaveno r. 1680, kostel sám však teprve r. 1746 od hradištského měšťanstva a potom tam poustevník dán k dohledu a zřízen mu tam stálý byt.

Krásný na Mariánském nám. stojící sloup mramorový Neposkv. Poč. P. M. byl dle slibu r. 1766 od měšťanstva postaven brněnským sochařem Ant. Riga, Vlachem. za 856 zl. k. m. který za tehdejších časů ne za takové peníze mohl býti postaven, pod nímž v základním kamenu na stříbrné desce uložen tento nápis: Majori Dei Gloriam Virgini Mariae Matri Dei, Divisque Carolo Boromaeo, Francisco Xaverio, Floriano, Petri de Alcantara, Rosaliae et Victoriae Honori. Illustratissimus et excellentissimus Dominus Dominus Hieronimus de et in Colorado Sac. Rom. Imp. Comes de Waldsee, Dominus in Opocna etc. Sac. Caes. Reg. Maj. intimus

*) jeho portrét zapůjčen městem Slovác. museu.

**) celá zpráva o požáru jest dle zprávy Bunčovy z Nové matricy měst'anů z r. 1682.

Consiliarius Camerarius et supremus Regius Capitaneus in March. Moraviae Anno qVo gratJoza praesentJa hanC VrbeM DetoraVJt, et quem Reverendissimus ac Amplissimus Dominus Florianus Nezorin celeberrimi Regii Monasterii Wellehradensis, Abbatiarumque Pitis et Paszto in mugaria S. Cister. Ord. Abbas atque in March: Moraviae Praclatus primus et Lapidem consecravil a Senatu Populoque Urbis Hradistiensis. ContagJoso teMpore pJJs VotJs DJCatae statVa, eundem pro fundamento posuit die 7ma mensis Septembris, existente tunc tempore Regio Iudice Domino Francisco Josepho Manibale Eder.

Consule et Primatore Domino Francisco Corvino. Senatoribus:

Domino Georgio Stembersky — Carolo Josepho Hoppa — Leopoldo Bartholomeo Czerny — Joanne Josepho Tachovsky — Andrea Kratochvíliades — Gulielmo Grützner — Ludovico Henrico Casparth — Casparo Mathia Peller — Philippo Jacobo Balasus — Bartdomeo Zenitius — Jacobo Aperger — Carolo Antonio Rymarž, Judice, Josepho Schnoblovsky Syndico.

Při moravním mostě stojící socha sv. Jana N. byla zřízena r. 1712 radním Ludv. Heinr. Caspartem a dřevěná kaple kolem, když však sešla, dal postaviti z příspěvků různých obyvatelů města tehdejší purkmistr Jos. Friedrich, nynější nad sochou stojící krásný oblouk. Na Mariánském nám stojící sochu sv. Floriana postavil z vlastních prostředků tehdejší král. rychlář p. Jan Schwarz a za Josef. bránou stojící sochu sv. Vendelína pořídili zdejší měšťané a u Vodní brány stojící kamený kříž byl teprve nyní v r. 1803 zřízen z legatu 100 zl. k. m. o ozdobu města a jeho rozkvět pečujícího purkmistra Jos. Hally. Z bývalé garnisoní kaple sv. Sebastiana mezi vnější a vnitřní branou Josefskou zřízena umrlčí komora.

Na městském pastvisku nad Olšavou stojící ne z cela hotová měšťanská střelnice byla v l. 1801, 1802 a přítomném 1803. nynějším mistrem-střelcem p. Bapt. Friedrichem na téměř místě vystavěna, na kterém dávno před tím zřízená r. 1709, potom 1715. stávala střelnice dřevěná, neboť prvá za ohradou zbrojnice*) stávající střelnice počala se již r. 1620 rozpádavati.

Jinak byla všechna okolní města jmenovitě: Vizovice, Zlín, Klobouky, Veselí, Slavičín, Napajedla, Kunovice, Tlumačov, Brumov, Malenovice a Koryčany jak v městských tak kriminalních záležitostech odkázána na zdejší magistrát, který soudní pravomoc ještě r. 1678 nad městečkem Brumovem provozoval. Také mělo město právo a povinnost, dokud hrad Buchlov velké krevní právo (lowcowé právo**) ve velkém obvodu západním kraje hradišského vykonával, což až do r. 1748 trvalo, ku každému rozsudku nad zločincem dva radní, syndika a kaša posílali. Syndikus dával dobré zdání, oba radní pouze hlasovali, vrchní soudce (starosta) ze Stříbrnic vyhlášoval rozsudek.

Panství buchlovské povinno bylo městu Hradišti všechno potřebné dříví na mosty a náspy bezplatně darovati a tento servitut byl následu-

*) v místech poblíž nynějších jatek.

**) O loveckém právu na Buchlově viz širší studii V. Brandla v Čas. Mat. Mor. 1860 str. 21—43.

jícího původu: kterýsi držitel Buchlova z rodu Zástřizlů byl od svých poddaných na hradě uzavřen a těžce tísněn. V největší nouzi hraděšská městská rada nalezla způsob, jak mu poskytnouti bílého chleba, něco vína a peněz, a tak pomohla mu zachovati ohrožený život až do příchodu pomoci. Za tuto závazal se onen po svém zachránění na věčné časy dávatí dřevo, za což se mu město zavázalo, každoročně na paměť pomoci hradnímu pánu poskytnuté na sv. Alžbětu dne 19. listopadu několik bčelek, láhev vína a několik bílých grošíků (albos) na hrad Buchlov přinést. Tato povinnost také (i dle novější v r. 1760 učiněné a do zemských desk vepsané transakce) ještě nyní skutečně přes všechna léta přežila a povinné věci Staroměstskými, na prastarý hrad Buchlov dosud stojící (který byl znovu zřízen známým svou lidskostí a humanitou majitelem panství p. Leop. říš. hr. z Berchtoldů) donášeny, a zároveň potřeba dřeva na příští rok předkládána, které psaním v české řeči od magistrátu bylo žádáno. Zároveň odevzdáváno Buchlovu patřící „stěhovní mýto“ z každého vozu s domácím nářadím projíždějícího městem Hraděštem po 10 kr. za celý rok vybrané.“)

Proti Kunovicům rozložené velké městské pastvisko měšťanské proměněno z větší části v louky r. 1736. a tyto rozděleny stejným dílem k domům usedlých měšťanů, jako pozemek k domu náležející, a u kunovského lesa ležící městský les již r. 1729 vykácen a stejným způsobem k měšťanským, domům přidělen a v krásné plodonosné štěpnice proměněn.

Když r. 1782 byla zrušena pevnost, byly šance a valy, potom v r. 1729 k zřízení příkopů, krytí cest a silnic (z nichž však sešlo) postoupená „tunia“ a trať „tenica“ prodány městu za obnos 2300 zl. k. m. Vnitřní zařízení fortifikační byly, jako tunia a tenice (vyjma dílu Staroměstským náležejícího), mezi měšťany na domech osedlé v r. 1783 dle mapy rozděleny a od té doby šance a pevnostní zařízení proměněny v krásné zahrady. Tenica a části tunie, jako louky, domům náležející a od nich neoddělitelné, užívány.

Město má dvě velká náměstí, z nich jedno hlavní, druhé Mariánské brána proti Kunovicům. Josefská, proti St. Městu Vodní, slovou.

V městě jsou ulice následující: 1. Radniční, 2. Cukrová, 3. Františkánská, 4. Židovská, 5. Solní, 6. Josefská, 7. Dlouhá, 8. Úzká, 9. Pivovarská, 10. Studentská, 11. Královská, 12. Vojenská, 13. Smradlavá, 14. Zlacená, 15. Hradební, 16. Splávková, 17. Dudkova, 18. Hrnčířská, 19. Zbárna, 20. Zbrojní, 21. Skřiváňčí, 22. Vodní.

V r. 1771 zuřily tu silné epidemické nemoci, kterým mnozí zdejší obyvatelé podlehli. V témže roce obšťastnilo J. V. císař Josef II. zdejší město návštěvou, odkudž dříve zvaná brána kunovská, kterou císař z láboru u Kunovic do města vjel, Josefskou se zove.

V následujícím 1772 roku byla radniční věž znovu, ale opět šindelem, přikryta, až do nynějška. Ve věžní bání poznačené osoby nalezeny: král.

*) Tato pověst o původu servitutu jest nesprávná, neboť právo dosílávali dřevo z lesů buchlovských počezí z dob, kdy Buchlov byl ještě hradem zeměpanským. Udělili je m. hr. král Zigmund v Hraděšti 18./IV. 1421. Soukromým držitelům Buchlova se stal servitut nepohodlným, ale přece byl většinou plněn, až došlo ke sporu, po němž, p. Hanus Petřvaldský r. 1681 dosáhnout jiných výhod znovu se k němu zavázal.

p. kraj. hejtman Fr. Wassenberg z Mödlingu, král. rychtář Fr. Schwarz, radní páni: Ign. Wiesner, t. č. purkmistr, Jan Hoppa, primátor, Fr. Nováček, měst. rychtář, Fr. Wykoulal, Jan Schumitzký, Gabr. Olberth, Jan Land, Jos. Böhr a Jos. Friedrich, syndik.

Od r. 1429. bývalo v tomto král. městě Hradišti sídlo král. kraj. úřadu hejtmanského a jeho představenými byli následující král. paní kraj. hejtmané:

Roku 1429 Jan z Vlčnova,

„ 1437 Jan z Kunovic, zem. podkomoří — Václav Tetauer z Tetova,

„ 1450 Jan z Hoyos,

„ 1553 Václav Tetauer z Tetova — Sigm. ze Zásstřizl,

„ 1559 „ „ „ — Benedikt z Pražmy,

„ 1575 Jan ml. z Žerotína na Strážnici — Šebor Pražma z Bilkova,

„ 1579 Zdeněk Říčanský Kavka z Řičan a Brumova — Šebor Pražma z Bilkova.

Roku 1594 Hanuš Děřfich z Kunovic — Jan Děřfich ml. z Žerotína na Strážnici.

Roku 1596 Karel z Lichtenštejna na Lednici, Miloticích, arciv. Matyáše komoří, později první kníže a mistodržitel Čech — Bohuslav Moravský z Zásstřizl na Svatobořicích.

Roku 1597 Kašpar Pruskovský z Pruskova na Bzenci — Mikulaš ml. Kobílka z Kobílí na Střílkách.

Roku 1598 Mikulaš ml. Kobílka z Kobílí na Střílkách.

„ 1599 Jiří Martinkovský z Roseče na Litencích.

„ 1606 Jiří Sigmund z Zásstřizl na Buchlově a Žeravicích.

„ 1609 Petr Vojsko z Bogdunčovic na Veselí.

„ 1620 Jan Bernard z Kunovic v Ostrohu, Hluku, Louce, Kunovicích král. rada a komoří.

Roku 1620 Václav Kička z Velké Plužnice na Zadovicích a Plužnici.

„ 1633 Jan sv. p. z Rořtalu, nejvyšší lenní sudí, 1641 hrabě a nejv. zem. sudí, pán na Kvasicích, Otrokovicích, Zdislavicích, Napajedlech, Veselí, Holešově, Bystřici, Vel. Pavlovicích, Kyselovicích, Kunvaldě, nejv. komorník sř. a 1653 zem. hejtman, měl jus gladii et gratiandi v celém kraji.

Roku 1644 Gabriel hrabě Serenyi na Miloticích, Svatobořicích, Luchačovicích, Světlově, 1655 zem. hejtman.

Roku 1653 Jan Horecký z Horky na Koryčanech.

„ 1667 Hanuš Petřvaldský z Petřvaldu c. k. komoří na Buchlově.

„ 1676 Adam Otislav z Kopenic, přís. zem. soudu, na Zdislavicích.

„ 1681 Gabriel Horecký z Horky na Koryčanech.

„ 1703 Mikulaš Leopold Otislav z Kopenic na Zdislavicích.

„ 1714 Bern. Brabantský z Chobřan na Vicemělicích a Kojátkách.

„ 1719 Fr. Ant. hr. z Rořtalu na Bystřici a Holešově.

Roku 1723 Fr. Karel Chorinsky sv. p. z Ledské na Pačlavicích.

1739 Fr. Sigm. Žálkovský ze Žálkovic na Chválkovicích.

1749 Fr. Wlfg. Kaltschmidt sv. p. z Eisenberga na Choryni, přeložen do Znojma.

Roku 1750 Fr. Ant. Wassenberg sv. p. z Mödlingu, byl poručíkem u pluku dragonů Ludv. Württemberg, r. 1699 vystoupil a stal se českým komorním radou v Praze, potom kraj. hejtnanem ve Znojmě s ponecháním titulu král. rady, r. 1750 zaměnil se sv. p. z Kaltschmidtů za Hradiště. Tu zastával úřad 27 let a ve vojen. a civil. službách ztrávil 40 let, v r. 1777 v lednu s ponecháním celého platu dokončil službu a 1. února v uznání zásluh povýšen do stavu hraběcího. Tento pán zdejším měšťanstvem oblíbený zemřel v Brně v r. 1787.

Roku 1777. Achaz sv. p. z Rebenitschu, býv. první krajský zástupce v Jihlavě.

Roku 1784. Balt. Klement z Bossi, jemuž král. město Hradiště vděčí za náspý*) a mosty a krásnou silnici St. Městem, odkud za rozvodněné Moravy jen po člunech s nebezpečím bylo lze dostat se do města. Za jeho úřadování starý farní kostel byl zbořen a dolní náměstí navezeno, otevřený kanál městem**) zasypán a nový zřízen.

R. 1793. Ign. Kajetan sv. p. z Bevieru a Freyriedtu, bývalý zdejší vice, potom skutečný kraj. hejtnan v Jihlavě, pán lenního statku Bilovic, zdejší rodák a celým měšťanstvem vřele milován, dobrotou svého srdce všeobecně známý, dobročinný pán, ochránce města, měšťanů a jich práv, jemuž budiž přáno dlouhého života a mnoha zdraví.

Nejvyšší a vysoké úřady, které tu v tomto r. 1803 byly, jest si naléztí v přiloženém kalendáři titulatur neb schematismu pro Moravu a Slezsko a zde budiž jen poznamenáno, že v tomto král. m. Hradišti jest ze 6 komp. složený pluk, bataillon sl. c. k. Jos. hr. Mitrovského pěšího pluku č. 40 pod velením plukovníka wachtmistra p. Tom. Reinbacha, c. k. vojen. zásobovací úřad a c. k. sborové velitelství a vedle král. kraj. úřadu c. k. bankální inspektorat, c. k. komorní, tabakový a kolkový poplatkový inspektorat, c. k. Bankální vrchní úřad a hlavní sklad soli vedle magistratu.

Od nepamětných dob skládal se zdejší magistrát, který vykonával civilní i trestní justici v příkázaném mu obvodu, a jednu dobu také justici nad neslechtickým duchovenstvem hradištského, napajedelského, vizovského a sfráznického děkanátu, z král. rychtáře, 12 radních pánů a syndika, později však až do r. 1786, když i král. rychtáři při král. městech byli již dříve zrušeni, skládal se jen ze 7 radních pánů, syndika a vice-syndika, z kterýchžto radních pánů vždy jeden každý měsíc vedl úřad purkmistrovský, ale k úřadu městského rychtáře na tři léta volen jeden z radních ex linea juridica. Magistrát jest zároveň patronem zdejšího farního kostela, při němž také od r. 1688 ius praesentandi užívá, kterého

*) Proti povodnám a přechodů.

**) Středem města z Moravy, zahradou Františk, ulicí Mlýnskou na Zelný trh a Splávkovou za hradby.

před tím od založení města užíval velehradský prelat.*) Řada děkanů po sobě jdoucích pokud mohla býti vyhledána, jest následující:

R. 1620. Václav Kulíšek, byl nejprve primátorem tohoto města, jako vdovec a bezdětný**) zvolil si stav duchovní a stal se zde děkanem, vystavěl mařacký kostelík Nanebevz. P. M. založil mnohé fundace při zdejších farních kostele, a opatřil zdejšímu děkanství z hospodařství v dědině Mařaticích zřízeného, značné příjmy, za něž zdejší děkan k obstarávání bohoslužby v Mařatském kostele má vydržovati kaplana. Zemřel v r. 1625 jako horlivý správce duší.

1625 Michael Prokop.

1661 Bohumír Václav Stierzenwager.

1688 Jiří Vojtěch Obročný. První magistratem presentovaný děkan.

1695 Stanislav Kosinský (Kopinský). Hradišťan.

1726 Tom. Xav. Lašůvka, který založil nějaká nadání.

1747 hrabě z Götzu.

1749 Fr. Schupler, dříve farář v Tvarožné.

1778 Josef Lach, dříve zdejší kaplan.

1797 Karel Placid Presl, nynější děkan, ze zrušeného kláštera velehradského. Zdejší měšťanský syn.

Za vlády zvěčnělého císaře Josefa II. byl zdejší magistrát r. 1786 od 1. června nově organisován, a dosud voleni členové jeho od magistratu a potvrzování král. zem. podkomořím, od této doby však celý magistrát dle nejvyššího nařízení od obecního výboru a to purkmistr nejprve na 3 roky, potom však jako ostatní radní na trvalo, magistratní personal i radě ku pomoci sekretář jest volen magistratem, a vyššími úřady potvrzen. V r. 1786 byli zvoleni:

Za purkmistra: Josef Friedrich, bývalý syndikus, zdejší měšťanský syn, který v mnohém ohledu se zasloužil hájením práv města.

Za radní: Jan Schumitzký — Bern. Pressl — Jan Ertl — Jiří Gradewohl, zároveň c. k. lieutenant.

Za sekretáře: Prokop Kněžáček.

Za registratora: Jan Penafér.

Za protokolistu: Jan Kř. Friedrich.

Za účetního: Karel Zabusch.

Za kancelistu: Mich. Bartl.

Městu náležeji zemsko-deskové statky dědiny: St. Město, Jarošov, Jaborovec, Kněžpol, Mařatice, Mislřice, Popovice, Podolí. Včeraly a Cetechovice, spravovány nejprve hospodářským direktoriem (pod nímž Cetechovice r. 1731 bylo nutno prodati) potom hospodářským správcem do r. 1792, ale tohoto roku svěřena správa jich magistratu společně s mě-

*) Tento výklad Friedrichův jest nesprávný a ve sporu o patronát mezi Hrad. a Velehradem, byl městem pořírán.

**) Měl dospělé a provdané již dcery.

šfanským výborem, kterou až dosud vykonává. Město náleželo s ostatními městy mezi stavy moravské.

V tomto roce byli členy magistratu:

Purkmistr: p. Jan Ertl, majitel měšť. domu

Radní: Leop. Ehrman, Jan Penater, Fr. Holl, majitel měšť. domu. Jan Chmelíček.

Sekretář: Baptist Friedrich, Hradišťan.

Registrátor: Jan Nep. Friedrich, Hradišťan.

Účetní: Vincenc Lentl.

Kancelisti: Karel Čeroni, Fr. Mischa, Jos. Winkler, zároveň topič.

Členy měšťanského výboru byli:

p. Vincenc Pogliès, předseda, Jan Müller, Aug. Pražák, Sarkandr Fürnkranz, Fr. Venus, Math. Philipowich, Philipp Meixner, Jan Bergler, Jos. Zeman, Fr. Lichtblau, Gottfr. Seidel, Jos. Štör..

Drahota od několika let, a zvláště od poslední francouzské války, byla tohoto r. 1803 nesmírně velká, a lze ji posouditi z přiloženého seznamu cen. Byla také velká nouze o byty, které jen za vysoké ceny s oblibou bylo možno dostati, neboť ani c. k. důstojníci a ostatní páni úředníci nedostali přiměřených.

Pro dlouho trvající války byl naprostý nedostatek kovových peněz, a byly jen stříbrné 7kr, měděné 6kr, 3kr, 1kr, $\frac{1}{2}$ kr, a $\frac{1}{4}$ kr a nejvíce bylo papírových bankocetlí 1 zl, 2 zl, 5 zl, 10 zl, 25 zl, 50 zl (které za krátko byly staženy), 100 zl, 500 zl a 1000 zl v oběhu.

Toto vše pro milé potomstvo bylo sepsáno s vřelým přáním, aby lepších časů zažilo, než jaké my nyní máme.

PaX et saLVs InfInIta
tIbI IMperatorI FranCIsCo II.
Regl HVngarIae: PaTrI nostro
PaX et Vrbl regIae HraDIslensI.

PaX et honos
gLoriosO gVbernatorI
CoMIu a DItrIChsteln
stlrpl eLVs
statIbVsqVe sVperlorIbVs.

Non tVrbata VaLetVDo
sIt tIbI
CapItaneo DIstrICtVs tVIVs
IgnatIo BaronI a BeWler
et FreIrleDt.

VobIs DenIqVe sIngVLIs CIVIbVs
et gratae posterItatI
sIt optata beneDICTIo DIVIna
a senatV Vestro.

QVarta oCtobrIs
In Die a Iosepho Ignatio Graf
appositae Coronidis — IVssV
regli gVbernilI renoVatae
tVrris aeDis CVrlaLIs.

SVsClpe posterItas, In aLIs asserVata anImo grato EXpertaqVe
noVIter, reConDe posterItatI eXoptatae tVae.

L. S.

Baptist Friedrich,

mag. sekretář, prvý nadporučík měst. sboru,
střelecký mistr střeleckého spolku a syndicus
apostolicus hradištských O. O. Františkánů.

Seznam platných tržních cen v tomto roce 1803.

Měřice	pšenice	5	zl.	33	kr.	—	dr.
"	žita	4	"	36	"	—	"
"	ječmena	3	"	48	"	—	"
"	ovsa	3	"	—	"	—	"
"	jáhlů	8	"	—	"	—	"
"	hrachu	6	"	—	"	—	"
"	čocky	7	"	12	"	—	"
"	obyč. krup	11	"	44	"	—	"
"	lepších	18	"	32	"	2	"
"	krupice	7	"	33	"	—	"
"	konopn. zrna	4	"	36	"	—	"
centnýž	sena	2	"	42	"	—	"
kopa	dlouhé slámy	7	"	—	"	—	"
"	krátké	6	"	30	"	—	"
Más	starého vína	—	"	30	"	—	"
"	mladého	—	"	20	"	—	"
"	piva	—	"	6	"	—	"
"	obyč. kořalky	—	"	48	"	—	"
"	přep. sádla	2	"	48	"	—	"
Libra	masa hov.	—	"	8	"	2	"
"	vepř.	—	"	12	"	—	"
"	telecího	—	"	7	"	2	"
"	skopového	—	"	7	"	2	"
"	čerstv. špeku	—	"	24	"	—	"
24	loty chleba	—	"	3	"	—	"
4	loty housky	—	"	1	"	1	"
Sáh	tvrdého dřeva	6	"	—	"	—	"
"	měkkého	4	"	—	"	—	"
Kopa	desek	24	"	—	"	—	"
"	latí	5	"	—	"	—	"
1000	šindelů	6	"	—	"	—	"
Měř.	vápna	2	"	24	"	—	"
1000	pál. cihel pro zdejší měšťany	4	"	—	"	—	"
"	pro cizí	6	"	40	"	—	"

Dodatek k dějinám král. města Hradiště od 1804—1824.

Pokus prvý o dějiny města sahá až k r. 1804. Tento dodatek doplňuje novějším obdobím až do r. 1824.

Mír v Luneville*) uzavřen a Německo i celá Evropa spatřovala v něm bezpečnou záruku delšího pokoje, ale tak to nebylo psáno v knize osudu.

Rostoucí moc svobodného státu francouzského a nenasytná ctižádost v čele vlády tehdy stojícího prvního konsula Napoleona Bonaparta, toužily upoutati i ostatní mocnosti tohoto zemědlu. —

On zlomil strom svobody, poválil revoluci ve Francii a na její troskách povýšil se na císaře Francouzů, vytvořil s bratry svými, které vyhlásil za císařské prince, svou rodinou, švakry, povýšenými, na knížata a vévody říšské, svou vlastní dynastii. Toto se stalo r. 1804, téhož roku, kdy radniční věž byla znovu zřízena, mědi pokryta a ony staré paměti-hodnosti do bány její vloženy. —

Většina mocností evropských uznala jeho povýšení na císaře Francouzů, jenom Anglie nikoliv, která žářila na vzrůstající velikost francouzské říše a sřezila vlastní vzrůstající se moc námořní. S neobyčejnou nádhrou by Napoleon Bonaparte dne 2. prosince 1804 za císaře Francouzů papežem Piem VII. v Paříži korunován a následujícího roku v Miláně na krále Italského. Tím pýcha jeho nesnesitelně vzrosla. Již r. 1805 porušil mír, přepadl svými sbory Německo, porazil rakouskou armádu v bitvách u Ržna a Ulmu, vnikl se svým vojskem do srdce monarchie rakouské, totiž do Vídně a vtrhl do Moravy, obsadil hlavní město Brno v listopadu 1805 a chtěl se sraziti se spojeneckými armádami rakouskou a ruskou, které se postavily u Vyskova směrem na Slavkov zvolil k tomu 2. prosince 1805, výroční den své korunovace v Paříži. Brněnské obyvatelstvo se třásló pro blízkost bitvy, bojíc se, kdyby pro Francouze nepříznivě dopadla, že by Brno bylo zapáleno.

Jeho štěstí mu dopřálo bitvu vyhráti, po níž došlo k slavné schůzce Napoleona, císaře Francouzů s naší vznešenou hlavou Františkem I. u Zarošic. Francouzské oddíly vnikly před bitvou až do Kyjova, Bzence, ba i svými předními strážemi až sem do Hradiště, rekvirovaly červené a modré sukno, naložily je do kontribučních městských vozů, s městskými koňmi a pacholký odvezly do Kyjova, odkud pacholek jménem Jan Médek byl jimi propuštěn, koně a vozy si však ponechaly. Zatím po bitvě slavkovské nastalo příměří a demarkační čára táhla se až po pravém břehu Moravy, takže francouzské oddíly obsadily Staré Město a u sochy sv. Jana Nep. na velkém hlavním mostě, který r. 1817 byl snesen, stály rakouské i francouzské přední stráže, ony s této, tyto s oné strany, chodíce do polovice mostu. Konečně uzavřen byl mír v Prešpurku a francouzské oddíly odtud 1. ledna 1806 odtáhly.

R. 1806, německá knížata uzavřela rýnský spolek, a J. V. náš vznešený císař složil říšskou korunu a s ní římské císařství, a prohlásil se dědčným císařem Rakouským pod jménem Františka I. Ještě nespráchnivělosti kosti padlých bojovníků slavkovských, když Napoleon v tomto r. 1806. zbrazil proti Prusku a Rusku v bitvě u Auerstádu u Jenu v Sasku po-

*) 9. II. 1801 ukončil 2. válku s revoluční Francií.

razil pruskou armádu na hlavu, zaplavil celou pruskou monarchii a království Polské svými sbory a ohrozil samo Rusko, až uzavřen mír v Tilži, kde tři válku vedoucí monarchové: Alexandr, císař ruský, Napoleon, císař francouzský a Bedřich Vilém, král pruský se sešli a vzájemně se hostili.

V témže roce koupilo král. město Hradiště od moravských pánů stavů bývalý jezuitský seminář [dnešní okresní hejtmanství] k stálému bytu krajských hejtmánů, krajského hejtmanství, zemské pokladny, rozšířilo ho o jedno křídlo, kde dodnes jest zemská pokladna, dalo celou budovu k pohodlí krajských hejtmánů a obou jmenovaných úřadů upravit.

Ne dlouho těšilo se Rakousko draho zaplacenému míru z r. 1805. Dobývačnā touha francouzského vládce, císaře Napoleona, rozničila znovu jiskru sporu mezi Rakouskem a Francií. — mír byl porušen a francouzské sbory se svými německými spojenci a sbory italskými valily se přes hranice Rakouska, pronikly po druhé k Vídni a rakouské sbory pod generalissimem arcivévodou Karlem postavily se v bitevním šiku na moravském poli. Divy udatnosti vykonaly tyto sbory, francouzská armáda byla poražena a rakouské vojsko ovládlo bitevní pole u Essling nedaleko Ošpru. Šest týdnů sbírala se obě vojska a sesilovala čerstvými posilami, a tak svedena bitva u Wagramu, kterou Rakousko prohrálo, což by bylo citelnější, kdyby nebyla rakouská armáda svedla vítěznou bitvu u Znojma. Mír vídeňský ukončil toto krveprolévání.

Za příměří šli pochodem rakouské sbory v kolonách Hradištěm a okolím do Uher a rozptýlené mužstvo se tu shromažďovalo a hlavní stan J. V. našeho císaře Františka byl přeložen do Uher do Tat. *) Damělitohdné jest v této době, že pro nával vojsk bylo nutno často dva plukovní štáby ubytovati a že všechno obyvatelstvo toto obtížné ubytování se stejnou oddaností snášelo po dlouhou dobu, jako v r. 1805, kdy sbor hr. Essi zde měl stálé sídlo a kozáci z nedostatku místa do stávali stravu na velkém náměstí; sbory rakouské z bitev u Wagramu a Znojma netáhly hromadně, nýbrž v oddílech do Uher, kteréžto pochody trvaly nepřetržitě až do zimy r. 1809, neboť Hradištěm a okolím opět táhly do svých mírových stanovišť. Sborové velitelé, kteří po bitvě u Wagramu a Znojma sem do bývalé pevnosti Hradiště vskočili byli tiho: polní maršálek Jindřich hr. z Bellegarde, se svým generálštábem, pod velením generala Mayera, polní podmaršálek markýz Sommariva, polní zbrojmistr sv. p. Breda, generál jízdy Jan hr. z Klenau, později velící generál na Moravě a ve Slezsku, později tak vyniknuvší polní maršál Karel, kníže ze Schwarzenberku, kteří všichni zde několik dní odpočívali v nejlepších domech totiž v c. k. bankálním domě, sv. pana z Bevieru (nyní Anny Schulzové) Vincence Pogliasa, Fr. Winklera a býv. domě hr. Waffenberga, nyní Terezie Ehrmanové.

Zde nutno ve vzpomínkách se vrátiti do r. 1805. Po bitvě slavonské byla cis. rakouská vojska v takové derutě, že rozptýlené oddíly sem spěchaly do přístřeší a ranění bojovníci zde hledali ochranu. V rychlosti pod vedením p. kurkmistra Jana Ertla pro tyto zde se shromažďující raněné vojáky, byla zřízena nemocnice, pořízeny kuchařské a jídelní

*) mad. město Tata (Totis, Dotis, lat. Theodotum) okr. m. v župě komarenské.

nářadí až do příchodu rakouské hlavní nemocnice Nro. I. a také jídlo raněným bylo měšťanstvem poskytováno. Obyvatelstvo dodávalo potřebné plátno a obvazy na ošetření těchto nešťastníků a zdejší lékaři ošetřovali všechny nemocné až do příchodu zmíněné polní nemocnice č. I. a tak vše závodilo v této nešťastné době, aby osvědčilo lásku k vlasti a knížeti, stejně jako r. 1809 za průchodu vojsk z bitevních polí od Wagramu do Uher a odtud zase zpět, kdy obyvatelé tohoto král. města ubytováním a zásobováním sborů přinesli státu velké oběti pamětlivi měšťanské věrnosti svých předků, kteří tak mnohé útoky proti bývalé pevnosti Hradišti svou hrdinnou myslí odrazili a tento smysl ve svém potomstvu vychovali.

Smutným následkem polního tažení z r. 1809 bylo, že v kostelích Rakouské monarchie chované stříbro proti odhadnuté náhradě, ano i soukromé stříbro, vyjímaje lžic, prací filigranových, bylo nutno obětovati státu na zaplacení válečných náhrad Francii. To se stalo r. 1810. V témže roce ucházel se Napoleon, císař Francouzů o ruku nejstarší princezny rakouského císaře Marie Louisy. Dosáhl ji a evropské státy spálňovaly v tom ochranu proti dobývačnosti tohoto francouzského vládce, ale zmýšlily se. V plánu tohoto výboje bylo založiti si v Evropě universální monarchii.

Brzy na to, totiž r. 1811 *) byl vydán nejvyšší finanční patent z 20. února 1811 se vši tajuplnou přítomností 15. března vyhlášený, jímž bankovky vídeňské městské banky, jichž vzory při dřívějším pokusu o dějiny z r. 1803 jsou přiloženy (v bání radniční věže), potom 30likr. a 15likr. měděné mince, redukovány na $\frac{1}{15}$ své jmenovité hodnoty a na místo bankocetlí zavedeny, rovněž přiložené, výměnné „scheiny“ **) v plně vídeňské měně. Také v později dobytém království Italském v r. 1823 změnila se mincovní míra.

Přikrytím radniční věže měděnou střechou r. 1804 znovuzřízená radnice byla r. 1812 požárem vypuknuvším v prostřed Radniční ulice o 6. h. večerní a plameny větrem nesenými tak zachváčena, že celá střecha byla spálena a klenba v prvním poschodí padáním trámův porušena a plameny vnikly již do registratury a kanceláří, ale spisy namáhavým přičiněním kancelářských sil a měšťanstva byly zachráněny. Také archiv a depozita s příslušnými o nich spisy byly zachráněny, ač škoda města Hradiště byla nesmírná. Magistrát byl nucen nejprve svá jednání omeziti proto, že jeho sezení konána v domě purkmistra p. Jana Etla a projednávání případů soudních a politických dalo se v bytech jednotlivých magistrátních radů, potom užíł magistrát domů komandantova resp. obecního a pro ubytovaného zde p. generála nalezena jiná ubikace. V tomto obecním t. zv. komandantovském byl magistrátní úřad od r. 1812 do října 1820 když totiž vypálená radnice byla znovu zřízena.

V témže r. 1812 zbrojil Napoleon, císař Francouzů, se všemi spojenými mocnostmi, totiž německou říšskou armádou, Rakouskem Prus-

*) Státní bankrot z r. 1811.

**) Šajny, jichž hodnota do r. 1819 poklesla tak, že za 250 zl. šajnů (č. vídeňské měny) se platilo 100 zl. stříbra (konvenční měny.)

kem, královstvím Westfalským, Neapolským, Italským proti obrovské moci Alexandra, císaře všech Rusů, pronikl dokonce svým vojskem až do starého hlavního města carů Moskvy; ale zde všemocnému válečníku určil osud hranice. Město Moskva zapáleno vlastním obyvatelstvem a Napoleon byl nucen vydati se na zpáteční pochod, právě v době nejtužší zimy, opustil dobyté Rusko, Polsko a Prusko a přechal do Německa, shromáždil nové bojovníky a pokračoval v boji na německé půdě. Zatím spojily se mocnosti Rakousko a Prusko s Ruskem a počala velká válka národů a v bitvě u Lipska zhroutila se jeho sláva a panství chtivost. Spojenci pronikli k Paříži, on zřekl se koruny a byl vypovězen na ostrov Elbu, na níž jeho svrchovanost byla omezena. Ale r. 1814 prchl z tohoto ostrova, znovu vtrhl do Paříže a spojenci dosazený král Ludvík XVIII. nucen byl opustiti své hlavní město; ale spojenc, zejména Anglie ho pronásledovali, došlo k památné bitvě u Waterloo kde Napoleon anglickými a pruskými sbory na bitevním poli Bellalience v Nizozemi nedaleko Waterloo v r. 1815 na hlavu byl poražen — chtěl prchnouti po lodi do Ameriky, ale byl Angličany zajat a jako vězeň na ostrov sv. Heleny dopraven, kdež r. 1822 zemřel. — Tyto války národů daly Evrope a Německu opět svobodu. Dvakrát slavila spojená knížata, totiž císař Rakouský František I. Alexander, císař Ruský a král Polský, potom Bedřich Vilém, král Pruský, svůj vjezd do Paříže a to v r. 1814 a 1815 k pokoření velkého dobyvatele Napoleona Bonaparta.

Tento pokus jenom proto se o tom zmiňuje, aby postihl velikost ducha otce vlasti, našeho slavně vládnoucího císaře Františka I. který se vzácnou odevzdaností obětoval blahu své nejstarší princezny Marie Louisy, císařovny francouzské, blahu svých zemí a míru Evropy a vyrovnal velikou mocenskou rovnováhu v Evropě, k potěše potomstva; potom připojila se německá knížata k onomu spolku tří mocností, Španělsko a Neapolsko, jichž koruny král Josef Bonapart a Jáchym Murat pomocí Napoleona Bonaparta usurpovali — dostali opět legitimní králové.

Ale rány z téměř 25letých válek domu císařského se nezacelily: v jich důsledku bylo nutno zvýšiti daně, ale přes to ceny životních potřeb klesaly, a obratnou peněžní operací a zřízením rakouské národní banky, také okolností, že rozšířena kovová mince a to od r. 1820 v rak. státech platná — která ve válečných dobách od r. 1799 byla pouhým obchodním zbožím, podléhajícím dennímu kursu, „Šejny“ měnily se dle kursu 250 kusů za 100 zl. konv. mince nebo kovu, ale finančními operacemi se tento nepoměr zlepšil.

Již dříve poznamenáno, že bývalý hlavní most přes řeku Moravu od kláštera františkánského naproti k soše sv. Jana r. 1817 úplně byl zbořen a místo něho od vnitřní brány městské*) proti St. Městu položen nový most pod vedením c. k. kraj. inženýra, tehdy c. k. architekta stavebního ředitelství, p. Michaela Schwedera rodáka z král. města Hradiště, který umožnil rychlejší spojení byl téhož r. 1817 vystavěn. K němu vystavěny hráze, které s obou stran posázeny topoli přičiněním p. Jos.

*) Na kenci nyn. Vodní ul., takže kaple sv. Alžběty byla před branou uvnitř města.

Winklera, které tvoří půvabnou cestu do St. Města. Podnět k stavbě mostu a náspů dal lidumilný p. hrabě Leopold z Berchtoldů, majitel panství buchlovského a žeravického, který dle listiny zmíněné v dřívějších dějinách král. města Hradiště k stavbě potřebné dříví ze svých lesů dodati měl; je dodal jak k obecnému dobru tak také k provedení plánu města Hradiště z r. 1803 vybudovati kratší cestu přes Moravu od král. m. Hradiště k St. Městu. On však mezi tím zemřel, ale plán po jeho smrti, — jako podplukovníka a ředitele moravských nemocnic, v nichž věnoval trpčícímu lidstvu své síly, v červenci r. 1809 — předložen nejvyšším dvorním místům, a tak uskutečněno nynější zkrácení cesty přeložením starého moravního mostu a vedlejších mostů, které stávaly mezi sochou sv. Jana a rybárnami, které byly nutné za častých zátop moravních, které také obyčejnou vozovou cestu od St. Města až k hlavnímu mostu zaplavovaly. Zde nutno poznamenati, že příchod neb příjezd od dědiny St. Města ke král. městu Hradišti v dřívějších dobách tak býval nebezpečný, že za povodní pěši i jízdní přichozí od staroměstské hospody počínaje až k hlavnímu mostu u sochy sv. Jana se převázali po lodích, až za správy v r. 1784 sem jmenovaného král. kraj. hejtmána Baltazara z Bossi velký násyp od staroměstské hospody, proti panskému poplužnímu dvoru, proti mostu přes Zervavici z příspěvků obyvatelů kraje byl zřízen, zároveň s násypem od tak zv. Josefské brány k vesnici Mařaticím. V témže roce 1817 konal visitaci tehdejší kníže arcibiskup olomoucký a kardinal z Trautmannsdorfu po zdejších děkanatu a při této příležitosti s velkou nádherou vedl průvod božského těla v městě a první přešel nově zřízený most k visitaci Zámoraví od farností Buchlovic, Osvětiman atd.

Bezprostředně potom projížděla tímto městem J. V. náš panující císař František v červenci 1817 s J. V. císařovnou Karolinou Augustou, roz. princeznou bavorskou a obhlížela krásnou rovinu kol Hradiště, která tehdy nebyla zaplavena, a tak suchá poskytovala vznešenému panovníckému páru krásnou vyhlídku. J. V. se tu sice dlouho nezdržela, ale obyvatelé města žehnali tomu, že onen nejjasnější panovnícký pár dlel uvnitř zdi města, které mocně odrážely útoky Uhrů i samých Švédů. Jenom škoda, že jasný panovnícký párek zakázal si jakékoli pouty. Tato radost však poskytnuta král. městu Hradišti roku následujícího 1818: když totiž v říjnu nejjasnější korunní princ a arcivévoda Ferdinand se svým průvodem na zpáteční cestě z Kroměříže do Holiče král. městu Hradišti této radosti popřel, při přepřáhání zde krátkou dobu se zdržel a ležící zde 11. bataillon myslivců z divise nesoucí nejvyšší jméno J. V. císaře 1. řadový pěší pluk přehlížel. Tomuto nejjasnějšímu princovi při staroměstské a josefské bráně zřízeny triumfální oblošky, první s nápisem: Ferdinandus Caesareo haereditario principi, druhá s nápisem: Senatus populusque Hradiensis. Na novém mostě zdejší c. k. krajský úřad, magistrat, měšťanský obecní výbor a obyvatelstvo města uvítalo co nejslavněji tohoto jasného prince, potom na hranicích městského panství sedláci na koních za hřmění hmoždírů ho přijali a doprovodili na hranice kunovské. Uvnitř města tvořila špalír školní mládež chlapecká i dívčí, měšťanstvo a ozbrojený střelecký sbor a tak byl přijat za zvuků bubnů, trub a vypalování hmoždírů, s velkou radostí obyvatelů města, která stále v paměti lidu žije.

Když r. 1820 J. V. slavný císař František se svým dvorem cestoval z Holiče do jich království Haliče a Bukoviny, byl zde, nezakázav si pocty, slavnostně přijat.

Byly totiž 2 triumfální brány při Staroměstské a Josefské bráně zřízeny: tato s nápisem: Francisco Austriae Imperatori, ona s nápisem: Hradištíenses. Za zvuku bubnů a trub, hřmění hmoždírů bylo J. V. u nejvyššího povozu od autorit tohoto král. města slavnostně přijato jeho špalírem měšťanstva, chlapecké a dívčí školní mládeže, ozbrojeného sboru měšťanského oběma náměstími k Staroměstské bráně zvlhlýma očima děkujíc srdečně a vřele lidu a mládeži za zpěvu: „Bůh zachovej císaře Františka“.

Do třetí navštívilo J. V. město v r. 1823 s nejvyšším dvorem cestou na kongress v Černovicích v Bukovině, aby tam očekával příjezd J. V. císaře ruského Alexandra. Na cestě zpáteční tehdejšímu kraj. hejtmanu p. rytíři z Lindenhaimu oznámeno, že J. V. cestou dne 23. října 1823, zde s nejvyšším dvorem bude odpočívati. K tomu cíli vykonány všechny přípravy, byt p. kraj. hejtmana adaptován pro nejvyšší dvůr, a družině připraveny nejlepší domy na hlavním náměstí [dnes Nám. Svobody]

Radosť z toho byla všeobecná, byla upravena zařízení k osvětlení města, postaveny slavnostní brány a jako jindy uspořádán slavnostní vjezd. Ale obyvatelé nedočkali se vytoužené radosti, neboť J. V. spěchalo při nejvyšším průjezdu, s uznáním vykonaných příprav k přijetí J. V. do zámku Holiče, kde J. V. císařovna a císařští princové očekávali nejvyšší příchod. Přání J. V. odpočinouti si na jeden den v městě zůstalo přes to obyvatelům města nezapomenutelným, což mohla deputace města Hradiště při audienci v Holiči tlumočiti. Zde nutno poznamenati, že druhorozený princ a arcivévoda František Karel na své cestě v červenci 1823 projevil nakloněnou mysl k tomuto městu, a budiž poznamenáno, že nejjasnější princ a arcivévoda rakouský Rudolf Jan, bratr J. V. císaře v r. 1819 zvolený arcibiskup olomoucký a kardinal římské církve r. 1821 také toto město navštívil a tento princ s pravou oddaností k náboženství a církvi vše obětoval a svým jednáním a zařízeními církevními nyní i budoucí generaci jest vzorem zářným a to nejen ve své dieceesi, ale od celé křesťanské Evropy jest ctěn jako vzor cnosti a přísné zbožnosti.

Král. m. Hradiště odedávna jest sídlo trestní justice v okrsku kraje hradištského, proto má odedávna svou věznici pro vyšetřovance a odsouzené trestance. Než nejvyšší státní správa snažila se jako v ostatních provinciích založiti soustředěný krajský trestní soud a proto byla tu z moravského trestního fondu vystavěna nová trestnice při klášteře františkánském, jejíž stavba byla r. 1807 dokončena.

Tak nyní jest tu výhradně v tomto král. městě sídlo soudnictví útrpného, když kyjovskému magistrátu dříve přidělené právo útrpně nad částí kraje hradištského bylo odňato.

Jak velké byly následky pustošivých válek od r. 1792, tak moudře starala se vláda o nejmožnější láci a podařilo se ji docíliti. Přiložený seznam obsahuje ceny obilnin v měsíci červnu 1824, z něhož vysvítá, že ceny v konvenční měně blíží se dřívější na Moravě proslulé láci.

Jak znamenité jsou zásluhy obyvatelů král. m. Hradiště v minulosti, a přítomnosti tak politování hodno jest, že úvyšších úřadů dosud nedosáhli aby výstavbou silnicí pozvednul byl obchod, který v tomto kraji dosud nekvetl. ačkoli sousedství král. Uherského, by obchodní cesty v největším množství vyžadovalo. (Nyní jest celý kraj silnicemi opatřen).

Od r. 1773 po zrušení řádu jesuitského bylo město Hradiště zbaveno také gymnasia, tímto řádem řízeného, a magistrátu se nepodařilo přání měšťanstva a celého kraje po obnovení gymnasia pod jinými učiteli, splniti, odtud také chudoba mezi obyvatelstvem městským, které by se dalo odpomoci jen účelnými vzdělávacími ústavami, obchodními cestami, založením stavěné silnice, zřízením gymnasia v Hradišti a ve vyšším zájmu i také usplavněním řeky Moravy.

Dokud tento vzdělávací ústav a stavěná silnice skleslého ducha zdejšího obyvatelstva nepozvednou, dočud se tu také blahobyť nezvedne a tak zůstane jen nejvyšší laskavostí, veřejnými ústavami město z trosk bývalé významnosti pozvednouti a je jako královské krajské město k ní znovu přivesti.

Ku konci těchto pamětí budiž poznamenáno, že dříve měšťanský obecní výbor byl řízen obecním předslaveným, ale vys. gubernial. nařízením z r. 1823 byl tento úřad zrušen a nynější representant výboru zastupuje místo jeho ve všech záležitostech obecních.

Zasazení bane na věži radniční potřebuje také bližšího popisu. Ačkoli r. 1804 tato bane, která z bývalého kostelíka sv. Rocha pochází, byla na radniční věži upevněna, její hrotnice po 20 letech byla tak poškozena a při velkém větru v březnu 1824 tak ořesena, že její pohyby vzbuzovaly obavu a tak po vyšetření větrného praporku, který dříve byl příliš veliký, byla nasazena baň, do níž paměti novějších dob byly vloženy. Dnešního dne byla tato bane zdejším měšťanem zámečnickem Josefem Zemánem a měditepcem Josefem Žízkou nasazena a tesářští pomocníci Fr. Vaverka a Ant. Dobeš, oba panští poddaní z dědiny St. Města zřídili lešení a při nasazování bane spolu působili.

Nechť věčná Prozřetelnost toto král. město chrání a z mnoha nehod, které město utrpělo, dá vykvést blahobyť, který jediný jest a zůstane zdrojem spokojenosti.

Dle nynějšího stavu v král. městě sídlících zeměpanských a jiných úřadů, aby potomstvu byl zachován, budiž uveden následující seznam jmen a to:

1. Královský krajský úřad složený z těchto osob:

C. k. krajský hejtmán a gubernial. rada p. Jos. Chiodi. 1. Krajský komisař (?) 2. Krajský komisař p. K. Hoffman. 3. Krajský komisař p. Fr. Hübler. Sekretář p. Fr. Pirent. Inženýr. zástupce p. Ed. Gintl. kraj. fysik p. K. Alois, krajský felčar p. Ondř. Nemežky, protokolista p. Karel Fischer, registrant p. Jan Frühmann, 1. kancelista p. Em. Bayer, 2. kancelista p. Jan Paterda, 3. kancelista p. K. Lenl. U tohoto kraj. úřadu jsou právě koncept. praktikanty, p. Boh. Klínger a p. Eg. Feit.

Krajskými praktikanty jsou nyní K. Kaiserlich a Ign. Kaiserlich. 1. kraj. posel Fr. Polaschek, 2. Jan Binel, 3. Fr. Rischka.

2. Zemský výběrčí úřad zemský výběrčí p. Ign. Kramer. kontrolor Fr. Bobretský.

3. Bankální inspektorát: Inspektor p. Fr. Rinke, adjunkt p. Al. Winkler, oficial, p. Jos. Stiller, písař p. Jos. Rotter a p. Fr. Samolani, praktikant, Ferd. Diskoř, sluha Jak. Klein.

4. Magistrát zároveň trestní soud: purkmistr, p. Jos. Entl, radní: p. Leop. Ehrmann, p. Fr. Holl, p. Ant. Stuhlik, p. Ant. Schrek, Expeditor, taxátor a knihovní: Ant. Karásek, usedlý velkoměšťan, protokolista podatelny p. Fr. Zawodsky. Účetní p. Bern. Pulsator, kancelisti: p. Vinc. Seidl, při věznici: p. Jos. Appl, p. Jos. Prošek, praktikanti: Jiří Blažek, správce věznice Jos. Černý, dozorcí vězňů: Martin Lapižik, Jos. Walluch a Sim. Kovář.

Měst. fysik p. Med. Dr. Ant. Furlinger, měst. ranlékař p. Fr. Menzl, měst. porodní báby: Ros. vdova Pospíšilova, Jos. Orlíčková a Anna Menzlova. Mag. topič, vyvolavač dražební, současně zástupce protokolisty podatelny a účetní trestnice: Jan Hübl.

Tabákový personal: Inspektor p. Jos. Tembl, adjunkt p. Jan Karlsberger. Zalim. revisor Jan Theimer. Dozorci: Jan Valentin a Jos. Katzerle.

6. C. k. vojsko: Komandant skladiště, c. k. 11. pluku pol. myslivců: p. seřník Viktor, hrabě Jugny, nadporučík p. Jan Hofmann, poručík p. Ant. z Holhauserů a Fr. Nagy. Účetní p. Adam Merkl.

7. Řadový velitel: seřník p. Ed. de Corr.

8. Františkánský klášter: kvardian p. Severin Türh, kněží: p. Engelb. Kollmann a p. Šeb. Sebestik, bratři: Peregr. Rippar, Simpl. Witzay, Eus. Herrlich a Jak. Steinsbrecher.

9. Farní duchovenstvo: farář p. Ign. Kirschner kaplan Blaž. Borek, kooperatoři: Petr Seřitza a Fr. Nelscher.

10. Hlavní škola Ředitel p. Fr. Hampl, katecheta Fr. Pokorný, učitel písma p. Jan Garmer, učitel p. Jan Fatzalka.

11. Zásobní skladiště: adjunkt p. Felix Panzer, assistent p. Jan Herrmann.

12. Personal dívčí školy: 1. učitel p. Jos. Halič, 2. učitel Filip Vodička.

13. Daň z nápojů: p. Jan Thom.

14. C. K. loterie: loterní sběratel p. Vendelín Petrčzy.

15. Hospodářský úřad městských statků: Vedoucí p. Jos. Winkler, pokladník p. Ant. Hofmann, obročný p. Ant. Hofmann, písař p. Jos. Rečny, kancelářský písař p. Karel Hanke, druhý Jindř. Hanke, praktikant Jos. Paterda.

16. Měšťanský obecní výbor: representant p. Jos. Schulmeister, p. Fr. Venus, p. Jos. Zeman, p. Med. Reska, p. Jos. Wadjera, p. Rup. Aulich, p. Jos. Schiklanz, p. Jos. Schweder, p. Leander Richter, p. Jan Seidl, p. Aug. Dražak, p. Fr. Nečas.

Nechť budoucí svět, který tyto řádky bude čísti, dozraje se lepších časů, než v jakých nynější pokolení žije, ale toto udělá pro potomstvo vše, co v jeho silách. Bývalé valy po zrušení pevností proměněny v krásné

zahrady, z obecního lesa městským domům přidělené štěpnice dávají krásnou ovocnou úrodu, bývalé vysoké hradební zdi sníženy na polovici; mnohé domy zlepšeny, náměstí zvýšena a většinou vydlážděna. Radnice solidně opravena, takže dlouho nebude opravy potřebovati. Silnice aspoň v městském obvodu tak opraveny, že lze každému pohodlně jeti; a tak jsme učinili všechno, co bylo možno — ostatní vykonati zbývá polomstvu.

Stalo se v Hradišti 4. června 1824.

Jan Entl, m. p.
purkmistr.

Leopold Ehrmann, m. p.
mag. rada.

Frant. Holl, m. p.
mag. rada.

Antonín Stuhlik, m. p.
mag. rada.

Frant. Mayer, m. p.
mag. rada.

Jan Nepomuk Friedrich, m. p.
mag. sekretář.

*Zpráva z r. 1817 u příležitosti návrhů organisace měřanského sboru
a případného zřízení měřanského sboru v Hradišti.*

Jest známo, že na zbytcích zřícenin, kdysi královského sídelního města Velehradu založené králov. město Hradiště, na jehož místě bylo jen několik rybářských chatrčí s malým kostelíkem sv. Jiří stojící tehdy na prázdném ostrově, r. 1257 králem Přemyslem Ottakarem II. proti tehdejšímu nájezdům Uhrů — jak to jest obsaženo obšírně v r. 1258 zveřejněným králem vystavené listině,*) — a dostalo své jméno dle konečného svého účelu „hraditi“ německy verschanzen, verschränken, při čemž řečený král užil prý moravských slov: „Zahradím ga Uhrom tuťo Dyru, aby mnie do Morawy wiczeg nemohly“. Město bylo tedy určeno za pohraniční pevnost proti Uhrům; za tím účelem bylo také vyzbrojeno a svým obyvatelům poskytl širší pole v tehdejších nepokojných a válečných dobách k vyznamenání se v statečnosti a věrnosti.

Tohoto královského vyznamenání vždy hodnější se osvědčili obyvatelé tohoto královského pevnostního města po dlouhou řadu let ve válkách brzy následujících a téměř stále trvajících, v nichž vždy věrností a oddaností k Bohu, zeměpánu a vlasti, s neohroženou statečností zapasali se do dějin; neboť, o tom nás poučují dějiny a mnohá slušná a vši víry zasluhující tradice, toto král. město a pevnost Hradiště brzy po svém úplném zřízení, již r. 1315 zadrželo první nepřátelský nájezd pod vedením Matyáše hraběte z Trenčína, tehdejšího palafina uherské říše, který okolní krajinu zpusťoval a o vzetí tohoto města, ovšem marně, se pokusil, ale tolik je poškodil, že r. 1323 král Jan mu milostivě slevil dvoutleté daně, aby snáze poškozená a sešlá opevnění znovu zříditi mohlo.

*) Nový Velehrad, 25. V. 1258 C. D. M. III. 256. zakladací listina však jest z Plas, 25. X. 1257 C. D. M. III. p. 246.

R. 1382 známý vznešený Uher Štěpán Kontius vedl nové vojsko do země a podnikl na Hradiště rovněž tak marné útoky, jako jeho předchůdce.

Za času husitských nepokojů přišly české houfy několikrát sem a odvažily se řádných, ale také marných útoků na toto dobře opatřené město a pevnost Hradiště.

R. 1468 zbavilo se obležení statečným výpadem a zahnal vojsko nepřátelské*) k Uherskému Brodu. R. 1469 podnikl uherský král Matyaš řádné obléhání tohoto města, od kterého však pro znamenitou obranu měšťanstva a velitele krále Jiřího z Poděbrad nad posádkou 350 mužů, musel upustiti, ale brzy na to obnovil tento král, když krále Jiřího syna Viktorina u Hulína na útěk zahnal a tento sem se uchýlil, znovu útok na pevnost Hradiště, ale přes to právě s tak mělo šťastným výsledkem, neboť brzy musel ustoupiti a znovu odtáhnouti před vynikající statečností měšťanstva, spojeného s výzvou lidu selského z okolí a smutnými zbytky téměř úplně rozprášeného a rozptýleného vojska prince Viktorina. Přišel však v téže roce ještě později po třetí před toto město a pokoušel se ho dobyti, což mu zcela znovu překazila znamenitá statečnost měšťanstva mnohými výpady, takže on pomocí zcela neočekávané později přispěchavšího Jindřicha, staršího syna krále Jiřího, vyzván k boji mezi tímto městem a Bilovicemi na hlavu byl poražen.

Po těchto trojnásobných mocných útocích a bojích v téže roce mělo král, město Hradiště jen krátce pokoj, neboť v r. 1473 přišel týž Matyaš po čtvrté před jeho brány, ale na nic se neohlížeje celé léto a podzim před ním ležel, ale nemohl ničeho poříditi pro statečnou obranu měšťanů a jeho síce nepočetné vojenské posádky pod velením Jana Czikana, řečeného Slupský,**) přes všechnu svoji moc.

Zima ho donutila poněkud ustoupiti, ale obnovil své útoky nastávajícího jara 1474 a prodlužoval je tak dlouho, až k osvobození přitáhnuvši král Wladislav zbavil ho všech nadějí a donutil ho uchýliti se do bezpečí; při svém odchodu byl nucen zanechat tu velké železné dělo, které osvobozené měšťanstvo vtáhlo do města a které na paměť odvahy, statečnosti a vytrvalosti našich předků řadu století bylo chované až konečně r. 1773, s ostatními zbytky 1 kartonem 6 kusy pušek, 8 hulánskými pikami, 1 tureckou pistolí 1 halapartnou, 1 čtyřsečným mečem, 21 centn. 54 librami sekaného železa, 9 lafetami, 40 centn. 80 librami olova, 9 mosaznými děly a 8176 dělovými kulami bylo prodáno na zaplacení náhrdelníku brillantového, Antlovského to deposita, které nepřítelem***) bylo vzato jako válečná náhrada, kdy také s nejvyšším povolením velká měšťanská zbrojnice byla odstoupena zeměpanskému aeraru.

Dále pokoušel se r. 1605 sedmihradský kníže Bočkaj a r. 1621 markrabě Jiří Braniborský, dále r. 1623 nástupce Bočkajův Bethlen Gabor a r. 1643 — tak málo na marné útoky zvykli — Švédové, ale všichni marně, a vždy se značnými ztrátami, dobyti pevnosti Hradiště, které ne-

*) Matyaše Korvina, krále uherského.

**) Slupského ulice.

***) Prusy za války o dědictví rakouské 1742.

ohroženou a vytrvalou statečností svých obyvatelů, nepatrnou vojenskou pomocí sesílených, vždy čestně hájeno a osvobozeno.

V letech 1644 a 1646 dodalo král. město Hradiště k odražení Rakoczyho*) velký příspěvek na munici svému zeměpánu — a to: 1 bron-zovou houfnici, pětiliberní na kámen, jinou třiliberní na železo, 2¹/₂ liberní, 5 půldruhaliberních a 3 liberní děla, 8 varhánků**) po 5 hlavních a 1 po 6 hlavních s lafetami a všim příslušným nabíjecím nářadím, 400 smol-ných věnců, 3 centnýře síry, 24 centnýře prachu, 30 cent. luntů, 50 cent. olova, 340 dvou a třípůlliberních, 240 1¹/₂ liberních a 8630 3/4 liberních dělových kouli — ale také postavilo se samo k obraně a pomáhalo s největším úsilím zaháněti nepřítele.

Podobně zachovalo se r. 1705, kdy nejen dodalo znamenitá vlastní velká děla, nýbrž také značný počet dobrovolníků (výprava) pěších i jíz-dných vlastním nákladem k obraně země vypravilo.

Všechna ta a nesčetná mnohá data, jichž zvláštní uvádění pro svou rozlehlost jest nemožné podávají nevývratný důkaz, že povinnost k země-pánu a vlasti bedlivě plniti, obou blaho podporovati byla obyvatelům král. města Hradiště více než 500 let svaťou a tak přesně byla plněna, že nelze jim odepřiti zaslouženého vysvěččení jich znamenité vytrvalosti, odvahy, statečnosti a nezlomné věrnosti, poněvadž prokázali zbožnost a nejvyšší oddanost k Bohu, vlasti a zákonitému zeměpánu, nejen samy sebe, ale i vlast proti různým mocným útokům četných nepřátel rádi a statečně hájili a vždy dobře se drželi, až r. 1742 zdejší vojenská posádka nejsouc schopna tohoto král. města proti nenadálému útoku do země vpadnuvšího pruského vojska hájiti, včas se uchýlila do Uher, opustivši v noci tiše město, ale ani tehdy četnými válkami a nemocemi velmi oslabené měšťanstvo král. města Hradiště nepadlo na mysl, neboť po odchodu posádky slábo a vši pomoci zbaveno zachránilo na valech pevnosti zanechaná děla a těžké kusy shodivši je do bahen a zavodněných hradebních příkopů tak pečlivě, že 4. února řečeného roku 1500 mužů silný nepřítel nemohl je uloupiti, a jen brilliantový náhrdelník velké ceny, který jako depositum Adama Bernarda Antla u magistratu byl chován, jako výpalné a čtené stavovské a magistrátní osoby jako rukojmí vzal. Tuto oddanou mysl, tuto věrnost a přichylnost k zeměpánu a vlasti, tuto po otcích zděděnou zmužilost pro-kázalo toto král. město Hradiště i v pozdějších dobách.

V letech 1778 a 1779 při úplném odchodu vojska proti Prusku ob-sadilo měšťanstvo pevnostní zařízení a brány tohoto města postavilo vnější i vnitřní strážné hlídky a střežilo nejen město a jeho panovníní za-řízení, ale i c. k. erární pokladnu a c. k. vojenské skladisko s vpravdě vojenskou služební horlivostí, v níž setrvalo i po zrušení pevnosti r. 1783, neboť když r. 1790 vyšel rozkaz bděti nad král. pruskými emissary a král. město Hradiště pro válku tureckou zbaveno bylo všeho vojska, převzalo měšťanstvo na výzvu král. krajského úřadu z 12. dubna 1790 čís. 550 vojenskou službu a hlídky, potom r. 1799 na výzvu král. krajského úřadu č. 2220 různé transporty a hlídky těch tak četných rekrutů a ostatních rekvizit válečných. Ano v r. 1796 převzalo král. město Hradiště dokonce

*) Fr. Rakoczi vůdce vzpoury maďarské proti císaři.

**) Dělový nástroj střelecký.

veřejné verbování proti tehdejší Novofrankům, při čemž vedle 30 neveršovaných dobrovolníků, z větší části měšťanských dětí, kterým město z dobrovolných příspěvků a měšťských rent, vyplácelo měsíční podporu, také 4 usedlí měšťané a řemeslníci opuslili ženy, děti a vlast naplnění vlasteneckými city a nastoupili vojenskou dráhu k obraně vlasti na poli bitevním.

Když 15. prosince 1800 zřízená v tomto král. městě Hradišti zemská obranná legie kraje hradištského, a to bataillonů r. Sinzendorfa, způsobila povstání a z kasáren uprchla, převzalo měšťanstvo, z nedostatku jiného vojska, znovu patrolování a hlídání nejen města a jeho pokladny, ale i tohoto nevěrného bataillonu, a když tento na konci roku při pochodu z Brna se provinil pleněním a opatřením střelivem, svévolně se odtrhl, ihned v masce táhl proti král. městu Hradišti, takže tím bezpečnost města, veřejných úřadů, zemské erární a j. c. k. pokladen, potom c. k. vojenského skladiště ohrozil, měšťanstvo se podruhé ozbrojilo hned se vši rozhodností a při dojití této zprávy sneslo velký most moravní a obsadilo všechny příchody k městu a hlídalo je a 1. ledna 1801 v jisté vzdálenosti se objevivší legionáře za řekou Moravou zajalo, dopravilo do St. Města a odzbrojilo je násilím a uvěznilo a s ostatními vojskem pochytanými uprchlíky střezilo a pomohlo dopravit do Brna.

Odzbrojilo 3. ledna 1801 s osíře nabitými ručnicemi přední strážě těchto povstalců dobře ozbrojených, když se pokusili vniknouti do města, zbaveného pro válku francouzskou všeho vojska mocí a neohroženosti před branami měšťskými a odvedlo je jako zajatce do kasáren.

S touže vytrvalostí v službě vojenské pokračovalo měšťanstvo také v r. 1805, hlídáním dopravených sem zajatců francouzských a spolupomáhalo ošetřovati ve zdejší příjmací nemocnici raněné a jinak nemocné vojáky, a když vojsko úplně odešlo a nepřátelští Francouzové vnikli do města, hlídalo pokladny a c. k. skladiště s vojenskou kázní až do příchodu císařských rakouských oddílů.

Po všechny časy od založení tohoto král. města Hradiště účastnilo se ozbrojené měšťanstvo průvodu božího těla a vypalovalo malé hmoždíře a o svátku Nanebevzetí P. Marie každého 15. srpna jako o dni pamětním vyhnání odbojného nepřítele, nevěřících z města a jeho porážky na vrchu za Mařaticemi.

Stejně slavilo i jiné všechny důležité a radostné veřejné události státní, vítězství, dobytí a státní i rodinné slavnosti současných zeměpánů.

Po všechny tyto doby měšťanstvo tohoto král. města Hradiště bylo rozděleno na 2 kompagnie pod bezprostředním dozorem a vedením magistratu, čehož pozdějším důkazem jest v úředních aktech chovaný seznam od r. 1767 sčítajících důstojníků a ohněštrůjící a rovněž po ruce jsoucí v nepřátelských srážkách a bojích zcela proděravělý měšťanský prapor s nápisem 1682.

Tak časté vojenské výkony hradištského měšťanstva vedly ho k tomu, aby si více veřejného projevení svých služeb zjednálo a v různobarevných oděvech nevydávalo se veřejnému vtípu — a proto v r. 1797 ze svého pořídilo si stejnokroj dle měšťského znaku zvěčnělým králem Ma-

tyašem propůjčeného privilegia*) v Brně, 28. června 1481, v kterémžto privilegiu statečnost, věrnost a v pravdě vlastenecká činnost následovně výslovně se chválí, kdež stojí:

„Dobře pozorujice vytrvalou oddanou a stálou vůči nám mysl a povinnou poslušnou věrnost, věrně a vzácně vašich předků zásluhy, které vůči nám a předkům našim věvodům českým, králům a moravským markrabím v proměnách času trvale jste prokazovali a budoucně nám a nástupcům našim připravovati a prokazovati máte, rozváživše a rozmyslivše ono vše, vás nějaké za zásluhy cti a oslavy došlé míti chceme, aby dle vašeho příkladu i jiní k následování a cnostem byli učinění ochotnějšími.“

„Pročež s myslí rozvážlivou, ne mylně a neopatrně, ale se zdravou našich věrných k tomu přibranou radou, s jistým našim vědomím, z vlastního rozhodnutí a mocí naší královskou vám milost prokazující zvláštní, erb či erbovní odznaky města našeho od pradávna užívaná k zlepšení a ozdobení běřeme, jakož je zlepšujeme, obnovujeme a ozdobujeme, jak tuto patrno,**) abyste vy a potomci vaši v městě napřed v řečeném od nynějška v budoucnu šlit červené barvy, v němž dvě věže se zdí mezi nimi, a visutou mříží v bráně otevřené, nad níž stojící rytíř nese na přílbě pera pštrosí v pravici napřažený meč k ráně, v levici šlit lazurové barvy se lvem bílým dle erbu království našeho českého držící, byste za erb města vašeho měli, drželi a třímali a jeho kdekoli při všech a jednotlivých aktech buď potřebách žertovných i vážných válkách, bojích, útocích, na praporech, znameních a pečetích, malbách, klenotech a při jakýchkoli obřadech, užívali, požívali a z něho se těšili a jeho držeti směli a mohli.

Kteréžto privilegium ode všech následujících zeměpánů a naposled od J. nyní vládnoucího V. císaře Františka I. bylo potvrzeno. Dle těchto erbovních barev obléklo se ozbrojené měšťanstvo; Tento stejnokroj odpovídal nejvyššímu zeměbranceckému patentu a organizačnímu nařízení z 12. června 1808 § XIII. ukládajícímu vojenské povinnosti měšťanstvu a přidával nesporně vojenským povinnostem měšťanstvem vykonávaným více vážnosti veřejné, avšak na neštěstí byl zrušen tento stejnokroj různými událostmi, zejména r. 1806 povstálou epidemií a úmrtími; mladší potomstvo muselo znovu ve vlastním oděvu pestrých barev a střihu své obyčejné průvody pořádati, které měšťanský střelecký sbor — od založení města autorisovaný — tím se odlišil, že obyčejný střelecký oděv zelenou barvou olemoval. V kterémžto oděvu stejného fvaru i barvy dosud malý sbor existuje.

Tento a takový příklad, zejména zeměpanských měst, vzbudil v městském obyvatelstvu přání k nezvratnému průkazu jeho vlastenectví a věrné oddanosti k bohu zeměpánu a vlasti, své vlastní měšťanské sbory si zřizovati.

*) Privilegium dáno v Budíně (nikoli v Brně) original v měst. arch č. XXVII. 72., jehož části tu dle latín. textu originalu uvedeny.

**) V listěně zlepšený erb v barvách proveden.

OBSAH:

	Str.
Lamentací země Moravské	11—31
Pavia Urbanida: Paměti.	35—38
Jan Aquinus: O událostech v Uher. Brodě v l. 1621—1630	41—42
Jiří Rudolf Přemyský: Památky kraje hradištského	45—54
Paměti m. Veselí a Ostrohu	55—56
Matyáš Maxm. Nisl: Paměti o městě Hradišti proti Uhrám	59—70
Výtah z černé knihy král. m. Hradiště	71—78
Christian Alexius Bunč: Paměť o velkém požáru města Hradiště r. 1681	81—82
Ph. et Med. Dra Jana Fr. Corvina: Annales Hradienses	85—133
Jan Kř. Friedrich: Pamětní spis do r. 1803	136—144
Dodatek z let 1804—1824	145—153
Zpráva z r. 1817	155—157